

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 73

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΛΣΤ' — ΝΑ'

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ

θεολόγος · φιλόλογος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 - 264
Ὁμιλία ΑΨ' (Ἰωάν. δ' 54 - ε' 5)	13 (267)*
Ὁμιλία ΑΖ' (Ἰωάν. ε' 6 - 13)	25 (272)
Ὁμιλία ΑΗ' (Ἰωάν. ε' 14 - 21)	35 (278)
Ὁμιλία ΑΘ' (Ἰωάν. ε' 22 - 30)	60 (290)
Ὁμιλία Μ' (Ἰωάν. ε' 31 - 38)	86 (304)
Ὁμιλία ΜΑ' (Ἰωάν. ε' 39 - 47)	103 (313)
Ὁμιλία ΜΒ' (Ἰωάν. ε' 1 - 15)	115 (319)
Ὁμιλία ΜΓ' (Ἰωάν. ε' 16 - 25)	132 (328)
Ὁμιλία ΜΔ' (Ἰωάν. ε' 26 - 27)	141 (332)
Ὁμιλία ΜΕ' (Ἰωάν. ε' 28 - 40)	151 (337)
Ὁμιλία ΜΣ' (Ἰωάν. ε' 41 - 52)	171 (346)
Ὁμιλία ΜΖ' (Ἰωάν. ε' 53 - 71)	187 (354)
Ὁμιλία ΜΗ' (Ἰωάν. ζ' 1 - 8)	208 (364)
Ὁμιλία ΜΘ' (Ἰωάν. ζ' 9 - 24)	222 (370)
Ὁμιλία Ν' (Ἰωάν. ζ' 25 - 36)	238 (377)
Ὁμιλία ΝΑ' (Ἰωάν. ζ' 37 - 44)	252 (384)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	267 - 391

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΑΨ' (36)
(Ἰωάν. δ', 54 — ε', 6)

«Αὐτὴν τὴν θεραπείαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δευτέρον¹ θαῦμα εἰς τὴν Κανὰ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τῆν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»²

α*. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ δὲν θά ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀδιαφορήσῃ οὔτε καὶ διὰ τὴν ἐλαχίστην φλέβαν, ἔνεκα τῶν κόπων ποῦ ἀπαιτεῖ, ἐπειδὴ παρέχει πολὺν πλοῦτον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὰς θείας Γραφὰς δὲν εἶναι χωρὶς ζημίαν, ἂν παρατρέξωμεν ἓνα ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρευνῶμεν τὰ πάντα. Διότι ἅλα ἔχουν λεχθῆ ὑπὸ τὴν Ἐμπνευσίν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τίποτε δὲν εἶναι περιττὸν εἰς αὐτάς.

Πρόσεξε λοιπὸν τί λέγει ἐν προκειμένῳ ὁ Εὐαγγ.

1. Τὸ «δεύτερον» ἐκφράζει δύο ἰδέας, ἠδηλαθὴ δεύτερον, μετὰ τὸ θαῦμα εἰς τὸν γάμον, ποῦ γίνεται εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ δεύτερον ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τῆν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι καὶ τὸ πρῶτον ὄστερα ἀπὸ ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἐπραγματοποιήσεν.

2. Ἰωάν. 4, 54.

* Ὑποχρέωσις κάθε χριστιανοῦ, τονίζει ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν παραῦσαν ὁμιλίαν του, εἶναι νὰ μελετᾷ μετὰ προσο-

γελιστής: «Αὐτὴν τὴν θεραπείαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δεύτερον θαῦμα εἰς τὴν Κανὰ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Τὸ «δεύτερον» δὲν τὸ προσέθεσεν ἀνευ σκοποῦ, ἀλλ' ἔλαβρει ἀκόμη περισσότερο τὸ θαῦμα τῶν Σαμαρειτῶν, δεικνύων ὅτι, ἂν καὶ ἔγινε καὶ δεύτερον θαῦμα, ἐν τούτοις αὐτοὶ ποῦ εἶδαν τὰ θαῦματα δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ πνευματικὸν ὕψος ἐκεῖνων ποῦ τίποτε δὲν εἶδαν.

«Μετὰ ταῦτα» ἦτο ἡ ἑορτὴ⁵ τῶν Ἰουδαίων. (Ποία ἑορτὴ; Ἐγὼ νομίζω, ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς). «Καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα»⁶.

Πάντοτε κατὰ τὰς ἑορτὰς συχναίνει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν φανῆ ὅτι συνεορτάζει μετ' αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν προσελκύσῃ τὸ ἄδολον πλῆθος. Διότι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς συνεκεντροῦντο κυρίως οἱ περισσότερον εὐκρινεῖς.

χῆς καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐδόξα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ὡς θεόπνευτος δὲν περιέχει τίποτε περιττόν. Ἐν συνεχείᾳ τονίζει ὅτι ἡ κολυμβήθρα ἡ λεγομένη Βηθεσδὰ καὶ ἡ δι' αὐτῆς θεραπεία τῶν διαφόρων νοσημάτων ἀποτελεῖ προτύπων τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Τέλος διευκρινίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀπαιτεῖ κόπον καὶ πολλοὺς ἰδρώτας, ἀλλὰ δίδει αἰώνιον ἡδονὴν, ἐνῶ ἡ κακία παρέχει στιγμιαίαν ἡδονὴν καὶ αἰώνιον λύπην, καὶ προτρέπει ἀναλόγως τοὺς ἀκροατὰς του.

3. Πρβλ. σημείωσιν 1 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

4. Δὲν σημαίνει ἀμεσοὺς συνέχειαν γεγονότων, ὅπερ ὁ Ἰωάννης ἐκφράζει διὰ τοῦ ἐμετὰ τούτου. Παρενέπεσαν λοιπὸν γεγονότα ἀρκετὰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὰ ὅποια παραλείπει ὁ Εὐαγγελιστής, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάσῃ τὸν Κύριον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

5. Διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἑορτῆς ἐσημειώθη διαφορὰ γνώμων. Ὁ Χρυσόστομος καὶ πολλοὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι πρόκειται διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἄλλοι ὅμως ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἢ τῆς Σκηνοπηγῆς ἢ τῶν Πουρῶν. Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ τελευταία ἄποψις.

6. Ἰωάν. 5, 1.

«Υπάρχει» δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πλῆσιον τῆς προβατικῆς πύλης κολυμβήθρα⁷, ἡ ὅποια εἶχεν ὡς πρόσθετον ὄνομα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν Βηθεσδὰ⁸ καὶ εἶχε πέριξ αὐτῆς πέντε θολωτὰ ὑπόστεγα. Εἰς αὐτὰ τὰ θολωτὰ ὑπόστεγα εὐρίσκοντο ξαπλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων⁹, τυφλῶν, χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιον μέλος ἀναισθητόν, καὶ ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας¹¹. Ποῖος ὁ τρόπος τῆς θεραπείας αὐτῆς; Ποῖον μυστήριον ὀπανίσσεται ἐδῶ; (Διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν γραφῆ ἄσκοπα καὶ τυχαία, ἀλλὰ μάς παρουσιάζει τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὡς εἰκόνα καὶ παράστασις, ὥστε τὸ πάρα πολὺ παράδοξον, ἐρχόμενον χωρὶς κανένα προῖδεασμόν, νὰ μὴ κλονίσῃ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως εἰς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους). Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποῦ ὑποτυπύεται ἐδῶ; Ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ τὸ βάπτισμα, τὸ ὅποῖον εἶχε πολλὴν δύναμιν καὶ μεγίστην δωρεάν, ἐπίπτιμα, ποῦ ἐκαθάριζεν ὅλας τὰς ἀ-

7. Ὁ Ἐνεστάς δικαιολογεῖται εἴτε ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῶν ἀντιπώσεων τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἴτε διότι, παρὰ τὴν ἐπισυμβῆσαν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸ 70 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἡ πηγὴ αὐτῆ ὤψηρχεν. Ὁ Ἰωάννης ὡς γνωστὸν ἔγραψε μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν περὶ τὸ 85 ἕως 95 μ.Χ.

8. Ποῦ ἀκριβῶς εὐρίσκεται ἡ πηγὴ αὐτῆ ἀμφισβητεῖται. Μερικοὶ τὴν συγχέουσι πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (Ἰωάν. 9, 7), ἡ ὅποια ὅμως φαίνεται εἶναι ξεχωρίζεται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Μᾶλλον ὅμως ἡ πηγὴ αὐτῆ ἔκειτο βορειοανατολικῶς τοῦ ναοῦ, παρὰ τὴν σημερινὴν πύλην τοῦ ἁγίου Στεφάνου, δι' αὐτῆς δὲ ὄδηγοῦντο τὰ παῖμνια ἐκ τῆς ὑπαίθρου εἰς τὴν πόλιν. Ἰσως ἦτο λίμνη, σχηματιζομένη ἀπὸ κάποιον πηγῆν, μὲ ἀρκετὸν βάθος, ὥστε νὰ δύναται καλεῖσθαι κολυμβήθρα ἐντὸς αὐτῆς.

9. Βηθεσδὰ σημαίνει οἶκος ἐλέους. Τὸ ὄνομα αὐτὸ κατὰ τὴν πιθανωτέραν ἐκδοχὴν ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἐπειδὴ ἐθεραπεύοντο ἐκεῖ διάφορα νοσήματα.

10. Μὲ ὀλίγας λέξεις περιγράφει ζωηρῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν εἰκόνα τῶν ὑπὸ τὰς στοὰς κειμένων ἀσθενῶν.

11. Ἰωάν. 5, 2-3.

μαρτίας και εις τούς πνευματικῶς νεκροὺς ἐβιβε ζῶην.

Ἔτι αὐτὰ λοιπὸν ὡς εἰς πίνακα ζωγραφικῆς προδιαγράφονται εἰς τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ περιστατικά. Καὶ κατὰ πρῶτον καθώρισε τὸ νερὸ, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκαθαρίζοντο αἱ σωματικαὶ κηλίδες καὶ οἱ μολυσμοὶ ποὺ δὲν ὄπῃρχαν, θεωρούμενοι ὅμως ὡς πραγματικοί, ὅπως εἶναι οἱ καθαρισμοὶ ἀπὸ τὰς κηδείας, ἀπὸ τῶν λεπρῶν καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα. Καὶ πολλὰς καθαρτικὰς πράξεις θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἴδῃ ὁ καθέννας νὰ γίνωνται μὲ νερὸ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐξ αἰτίας τῆς Ἰδέας τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐπαφῆς μὲ διάφορα ἀπηγορευμένα πρόσωπα ἢ ἀντικείμενα.

Ἄς προχωρήσωμεν ὅμως τῶρα εἰς τὸ θέμα μας. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν, ὅπως προανέφερα, παραχωρεῖ νὰ πραγματοποιοῦνται μὲ τὸ νερὸ καθαρισμοὶ σωματικῶν μολυσμῶν, ἔπειτα δὲ νὰ θεραπεύονται καὶ διάφοροι ἀσθένεια. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς φέρῃ πλησιέστερον πρὸς τὴν δωρεὰν τοῦ βαπτίσματος, ὄχι μόνον μολυσμοὺς ἀπλῶς καθαρίζει πλεον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενείας θεραπεύει. Διότι αἱ εἰκόνες τῆς ἀληθείας, καὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ βάπτισμα καὶ αἱ σχετιζόμεναι πρὸς τὸ πάθος καὶ αἱ εἰς ἄλλα γεγονότα ἀναγόμεναι, εἶναι ἐντονώτεραι καὶ παραστατικώτεραι τῶν παλαιότερων. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς οἱ σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἴστανται πλησίον του εἶναι λαμπρότεροι τῶν ἄλλων αὐλικῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον συνέθη καὶ μὲ τούς τύπους τῆς ἀληθείας.

Κατέβαινε λοιπὸν ἄγγελος καὶ ἐτάρασε τὸ νερὸ καὶ τοῦ μετέβιβε θεραπευτικὴν δύναμιν, διὰ νὰ μάθουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πολὺ περισσότερον δύναται νὰ θεραπεύσῃ ὅλα τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων. Ἄλλ' ὅπως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐθεράπευε γενικῶς ἢ φύσει τοῦ νεροῦ, (διότι τότε αὐτὸ θὰ ἐγένετο συνεχῶς), ἀλλ' ἀπέκτα θεραπευτικὰς ἰδιότητας

διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ἀγγέλου, ἔτσι καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν ἐπιτελεῖ τὸν καθαρμὸν τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τότε λύει ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἁμαρτήματα, ὅταν δηλαδὴ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔτι λοιπὸν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν «εὐρίσκοιτο ξαπλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων, τυφλῶν, χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιο μέλος ἀνάσθητον, καὶ ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας».

Τότε ὅμως ἡ ἀσθένεια ἠμποδίζεν ὅποιον ἤθελε νὰ θεραπευθῇ, ἐνῶ σήμερα ὁ καθέννας ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ προσέλθῃ. Διότι δὲν εἶναι ἄγγελος ἐκεῖνος ποὺ τὰράσσει τὸ νερὸ, ἀλλὰ ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἶναι ποὺ πράττει τὰ πάντα. Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τῶρα ὁ ἀρρωστος, «Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω», δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ, «ἐνῶ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγώ, προλαθαίνει ἄλλος καὶ κατεβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ». Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ οἰκουμένη ὀλόκληρος προσέλθῃ, ἡ χάρις δὲν ὀλιγοστεύει, οὔτε ἡ ἐνέργεια σαπανάται, παρὰ διατηρεῖται ἡ ἴδια καὶ μάλιστα εἰς τοιαύτην κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἦτο πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ ὅπως αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου φωτίζουν κάθε ἡμέραν, χωρὶς νὰ σαπανῶνται, οὔτε νὰ ἀδυνατῇ τὸ φῶς ἀπὸ τὴν μεγάλην χορηγίαν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς μεγαλύτερον μάλιστα θαυμάσιον καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἐλαττοῦται ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ ἀπολαμβάνει αὐτὴν.

Αὐτὸ ἔγινεν, ὥστε, ὅσοι ἔμαθαν ὅτι ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ θεραπεύουν τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος εἰς τὸ νερὸ, καὶ μάλιστα ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἠσκήθησαν εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας, νὰ πιστεύουσιν εὐκολώτερον ὅτι τὸ νερὸ¹² ἠμπορεῖ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ νοσήματα νὰ θεραπεύσῃ.

12. Διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ βάπτισμα.

Καί διὰ ποῖον λόγον ἀφῆσαν ὅλους τοὺς ἄλλους ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἐκεῖνον, πού ἦτο ἄρρωστος ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη¹³; Καὶ διατί τὸν ἐρωτᾷ, «Θέλεις νὰ γίνης ὑγιής;»¹⁴. Ὅχι διὰ νὰ μάθη θέθαια, (διότι αὐτὸ ἦτο περιττόν), ἀλλὰ διὰ νὰ δείξη τὴν καρτερίαν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀφῆσε τοὺς ἄλλους καὶ ἤλθε πρὸς αὐτόν.

Καὶ τί λέγει ὁ ἄρρωστος; «Ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν καὶ λέγει· Κύριε, δὲν ἔχω ἄνθρωπον νὰ μὲ ρίξῃ εἰς τὴν κολυθῆθραν, ἐμέσως θίαν ταραχθῆ τὸ νερό¹⁵. Ἐνῶ δὲ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγώ, προλαθαίνει ἄλλος καὶ καταθαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ»¹⁶. Δι' αὐτὸ τὸν ἠρώτησεν, «Θέλεις νὰ γίνης ὑγιής;» διὰ νὰ μάθωμεν αὐτά. Καὶ δὲν τοῦ εἶπεν, Θέλεις νὰ σὲ θεραπεύσω; (διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶχε καμμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ), ἀλλὰ «Θέλεις νὰ γίνης ὑγιής;».

Εἶναι ἐκπληκτικὴ ἡ ὑπομονὴ τοῦ παραλύτου. Τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη ἦτο ἀσθενὴς καὶ κάθε ἔτος εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἐπέμενεν, χωρὶς νὰ παραιτῆται ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του. Διότι, ἂν ἔχῃ τὰ παρελθόντα, τὰ μέλλοντα τοῦλάχιστον δὲν ἦσαν ἱκανά, ἐὰν δὲν ἦτο καρτερικός, νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν;

Σκέψου ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπαγρυπνοῦν ἐκεῖ καὶ οἱ λοιποὶ ἀσθενεῖς, διότι ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον ἐταράσσεται τὸ νερό ἦτο ἄδηλος. Καὶ οἱ μὲν χλωοὶ καὶ ἀκρωτηριασμένοι ἠδύνατο νὰ πα-

13. Ἰωάν. 5, 5.

14. Ἰωάν. 5, 6.

15. Ἐπιβεβαιῶται οὕτως ὅτι ἐκ πρώτης ἐμέθας μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιής ἐγένετο.

16. Ἰωάν. 5, 7.

ρατηροῦν, οἱ τυφλοὶ δὲ μὴ πῶς ἐθλεπαν; Ἴσως ἀπὸ τὸν γινόμενον θόρυβον ἀντελαμβάνοντο αὐτὸ.

8'. Ἄς νοιώσωμεν ἐντροπὴν, ἀγαπητοί μου, ἄς νοιώσωμεν ἐντροπὴν καὶ ἄς στενάξωμεν διὰ τὴν πολλὴν μας ραθυμίαν. Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη ἐπέμενεν ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ ἐπιτυχῆναι ἐκεῖνο πού ἠθέλεν, καὶ ὁ μὴ δὲν παρητήτο. Καὶ δὲν ἐπετύχανε τὸν σκοπὸν του, ὅχι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἀμέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρημποδίζετο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ καταπατέτο, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀδιαφορῆ ἔστω καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Ἡμεῖς, ὁμῶς, ἐὰν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐπιμεινωμεν παρακαλοῦντες διὰ κάτι θερμῶς, καὶ δὲν τὸ ἐπιτύχωμεν, παύομεν πλέον νὰ ἔχωμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον δι' αὐτό. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔχομεν ὑπομονὴν ἐπὶ πολλὸν χρόνον, στρατευόμενοι, ταλαιπωρούμενοι καὶ πολλὰς δουλοπρεπεῖς ὑπηρεσίας προσφέροντες, καὶ πολλὰς φορές χάνομεν εἰς τὸ τέλος καὶ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, ἐνῶ εἰς τὸν Κύριόν μας, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὑπάρχει ὁπωσδήποτε ἡ δυνατότης νὰ πάρωμεν ἀμοιβὴν κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν τῶν κόπων, («διότι ἡ ἐλπίς δὲν ἐντροπιάζει»¹⁷, λέγει), δὲν ἀνεχόμεθα νὰ ἐπιμένωμεν μετ' αὐτὴν προσήκουσαν προθυμίαν.

Καὶ ἡ συμπεριφορὰ μας αὐτὴ πόσην τιμωρίαν ἀξίζει; Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν κάτι, αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ ἀπευθυνώμεθα συνεχῶς πρὸς τὸν Θεόν, δὲν τὸ θεωρεῖτε ἀξίον πολλῶν ἀγαθῶν;

Ἄλλὰ μήπως εἶναι κοπιαστικὴ ἡ συνεχὴς προσευχή; Καὶ ποῖον πρᾶγμα τῆς ἀρετῆς, πῆς μου, δὲν εἶναι ἐπίπανον; Αὐτὸ ἀκριβῶς, λέγει κάποιος, τὸ ὅτι εἰς μὲν τὴν κακίαν ἔχει δοθῆ ὡς ἀκόλουθος ἡ ἡβδὴ, ἐνῶ τὴν

17. Ρωμ. 5, 5.

ἀρετὴν ἀκολουθεῖ ὁ πόνος, εἶναι ἄξιον μεγάλης ἀπορίας. Καὶ νομίζω ὅτι πολλοὶ θὰ ζητοῦν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα αὐτό.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς καταστάσεως; Ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μᾶς ἔδωκε θῖον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φροντίδας καὶ κόπους. Δὲν ἐχρησιμοποίησαμεν ὅπως ἔπρεπε τὴν δωρεάν, ἀλλὰ μᾶς διέστρεψεν ἡ ἀργία καὶ ἐχάσαμεν τὸν παράδεισον. Δι' αὐτὸ κατέστησε πλεον τὴν ζωὴν μᾶς ἐπίπονον, ὡς νὰ ἀπελογεῖτο πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ νὰ ἔλεγεν Ὡς ἔδωκα ἀνετον ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνεσιὴν ἐγίνατε χειρότεροι. Δι' αὐτὸ ἀπεφάσισα νὰ σοῦς προστεθοῦν κόποι καὶ ἰδρώτες. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν μᾶς συνεκράτει οὔτε ἐκεῖνος ὁ κόπος, μᾶς ἔδωκε πάλιν νόμον μὲ πολλὰς ἐντολάς, θέτων, ὡς εἰς ἄγριον ἵππον, χειροπέδας καὶ δεσμούς εἰς τοὺς πόδας, διὰ νὰ ἐλέγῃ τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ. Ἔτσι κάνουν οἱ δαμασταὶ τῶν ἵππων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν εἶναι ἐπίπονος ἡ ζωὴ μᾶς, ἐπειδὴ ἡ ἀργία συνήθως μᾶς διαφθείρει. Διότι ἡ φύσις μᾶς δὲν ἀνέχεται νὰ εὐρίσκειται εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ στρέφεται εὐκολὰ πρὸς τὴν κακίαν. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ σῶφρων δὲν χρειάζεται τοὺς κόπους, οὔτε ἐκεῖνος ποὺ διακρίνεται εἰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τὰ πάντα καθ'ἑαυτοὺς, τότε ποῦ θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ἀνεσιὴν αὐτῆν; Ἄρα γε ὅχι πρὸς τὸν ἐγώισμὸν καὶ τὴν ἀλαζονείαν;

Ἄλλὰ διατί, ἔρωτᾷ κάποιος, μὲ τὴν κακίαν μὲν ἔχει συνδυασθῆ μεγάλη ἡδονή, ἐνῶ μὲ τὴν ἀρετὴν ἔχει συνδεδῆ πολλὸς κόπος καὶ ἰδρώς; Καὶ ποῖα χάρις θὰ σοῦ ὄφειλετο ἢ διὰ ποῖον πρῶγμα θὰ ἐλάμβανες ἀμοιβήν, ἐάν τὸ ἔργον δὲν ἦτο ἐπίπονον; Διότι καὶ σήμερον ἠμπορῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως μισοῦν τὴν μετὰ γυναικὸς ἐπαφὴν καὶ ἀποφεύγουν ὡς θδελυρὰν τὴν πρὸς αὐτὰς ὁμιλίαν. Αὐτοὺς λοι-

ποῦν θὰ τοὺς ὀνομάσωμεν σῶφρονες, εἰπέ μου, ἢ θὰ τοὺς στεφανώσωμεν καὶ θὰ τοὺς ἐπαινέσωμεν; Καθόλου θέθαια. Διότι σωφροσύνη σημαίνει ἐγκράτεια καὶ τὸ νὰ κατανικήσωμεν τὰς ἡδονὰς μαχομένοι. Ἄλλωστε καὶ εἰς τοὺς πολέμους, ὅταν οἱ ἀγῶνες εἶναι σφοδροὶ, τότε τὰ τρώπαια γίνονται λαμπρότερα, καὶ ὅχι ὅταν κανένας δὲν σηκώνῃ τὰ χεῖρα του ἐναντίον μᾶς. Ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως εἶναι ἐγκρατεῖς. Αὐτοὺς θὰ τοὺς ὀνομάσωμεν λοιπὸν εὐσεβεῖς; Ὅχι ἀσφαλῶς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς τρόπους εὐνοουχισμοῦ ποῦ ἀνέφερεν, ἀφήνει χωρὶς στέφανον τοὺς δύο καὶ τὸν ἕνα εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν¹⁸.

Καὶ τί ἐχρειάζετο ἡ κακία; ἔρωτᾷ κάποιος. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον ἔρωτῶ. Ποῖος εἶναι ὁμοῦ ὁ δημιουργὸς τῆς κακίας; Ποῖος ἄλλος, παρὰ ἡ ραθυμία ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν θέλησίν μᾶς; Ἄλλ' ἔπρεπεν, ἰσχυρίζεται ὁ ἄλλος, νὰ ὑπάρχουν μόνον ἀγαθοὶ καὶ καλοὶ ἄνθρωποι. Καὶ ποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀγαθοῦ; Νὰ προσέχῃ καὶ νὰ ἀγρυπνᾷ, ἢ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ροχαλιζῇ;

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἀπορεῖ κάποιος, νὰ μὴ θεωρεῖτο αὐτὸ ἀγαθόν, τὸ νὰ προσδεώμεν εἰς τὴν ἀρετὴν χωρὶς κόπους; Μοῦ προβάλλεις ἐπιχειρήματα ποῦ ταιριάζουν εἰς τὰ θεοκλήματα καὶ εἰς ὅσους ἀσχολοῦνται πρὸ πάντων μὲ τὴν κοιλίαν τῶν καὶ τὴν θεωροῦν ὡς Θεόν. Διότι, ἂν οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶναι προϊόν ἀδιαφορίας καὶ καθρότητος, ἀπάντησέ μου ἀπὸ τὸ κατωτέρω παράδειγμα. Ἐάν ὑπῆρχεν ἕνας βασιλεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς του, καὶ ἐνῶ ὁ βασιλεὺς ἐκοιμᾶτο καὶ ἐμέθυε, ὁ στρατηγὸς ταλαιπωρούμενος ἔστησε τὰ τρώπαια, εἰς ποῖον θὰ ἀπέδιδες τὴν νίκην; Ποῖος θὰ εἶχε τὴν ἡδονὴν

18. Πρὸβλ. Ματθ. 19, 12.

διὰ τὰ συμβάντα; Βλέπεις ὅτι ἡ ψυχὴ εὐχαριστεῖται καὶ ἀγαπᾷ περισσότερον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκοπίασεν; Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τοὺς πόνους μετὰ τὴν ἀρετὴν, διότι ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν οἰκείαν καὶ ποθητὴν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴν μὲν ἀρετὴν θαυμάζομεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἴμεθα ἐνάρετοι, ἐνῶ τὴν κακίαν, ἂν καὶ προσφέρῃ ἡδονὴν, τὴν κατηγοροῦμεν.

Ἐάν πάλιν ἀπορῆς καὶ ἐρωτᾷς: Διατί δὲν θαυμάζομεν περισσότερον τοὺς ἐκ φύσεως καλοὺς ἀπὸ τοὺς ἐκ πρᾶξις καλοὺς; ἀπαντῶ, διότι εἶναι δίκαιον νὰ προτάσσωμεν τὸν κοπιᾶζοντα ἀπὸ ἐκείνου ποὺ δὲν κοπιᾶζει.

Καὶ διατί, ἐρωτᾷ, τώρα κοπιᾶζωμεν; Ἐπειδὴ δὲν ἐκράτησες μετὰ τὸν τρόπον τὴν κατάστασιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν δὲν εἶχες κόπους. Μᾶλλον ὁμως, ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ μετὰ ἀκρίθειαν τὸ πρᾶγμα, θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι καὶ μετὰ ἄλλους τρόπους συνηθίζει νὰ μᾶς διαφθείρῃ ἡ ἀργία καὶ νὰ μᾶς δημιουργῇ πόνον. Καὶ ἐάν θέλῃς ὡς παράδειγμα, ἄς κλείσωμεν κάπου ἕνα ἄνθρωπον καὶ ἄς τὸν τρέφωμεν μόνον, προσέχοντες κυρίως τὴν ἱκανοποίησιν τῆς καιλίας του, χωρὶς νὰ τὸν ἀφίνωμεν οὔτε νὰ θαδίζῃ κατὰ τὸν οὐτὸν οὔτε νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὸ φαγητὸν καὶ τὸν ὕπνον καὶ διαρκῶς νὰ τρυφᾷ. Καὶ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ἀθλιώτερον ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ εἶδους;

Ναί, ἀλλ' ἄλλο εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἄλλο ἡ καταπάνησις, ἀντιλέγει κάποιος. Τότε ὁμως ὤπῃρξεν ἡ δυνατότης νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ κοπιᾶζωμεν. Καὶ ἦτο αὐτὸ δυνατόν; ἀπορεῖ ἐκεῖνος. Ναί, ἦτο. Αὐτὸ ἠθέλησε καὶ ὁ Θεός, ἀλλὰ σὺ δὲν τὸ ἤθελες. Δι' αὐτὸ λοιπὸν σοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐργάζεσαι εἰς τὸν παράδεισον καὶ καθώρισε μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ ἀναμείξῃ τὸν κόπον εἰς αὐτήν. Διότι ἀσφαλῶς, ἐάν ἐξ ἀρχῆς ἐκοπίαζεν ὁ ἄνθρωπος, δὲν θὰ ὄριζεν αὐτὸ ὁ Θεὸς ὡς εἶδος

τιμωρίας μετὰ ταῦτα. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ ταλαιπωρούμεθα, ὅπως οἱ ἄγγελοι. Διὰ τὸ ὅτι ἐργάζονται οἱ ἄγγελοι, ἄκουσε τί λέγει: «Εἶναι δυνατόν κατὰ τὴν ἰσχὺν νὰ ἐκτελοῦν τὸ θέλημα αὐτοῦ»¹⁹. Τώρα ὁμως ἡ ἄλλειψις τῆς ἰσχύος προκαλεῖ μεγάλον κόπον, ἐνῶ τότε δὲν ὤπῃρξεν ἀκόμη αὐτό. Διότι ἐκεῖνος ποὺ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, «κατέπαυσεν», λέγει, «ἀπὸ τὰ ἔργα του»²⁰, ὅπως ὁ Θεὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του ἔργα. Καὶ ἐδῶ δὲν ἔννοεῖ τὴν ἀργίαν, ἀλλὰ τὴν ἄλλειψιν καταπονήσεως. Διότι ὁ Θεὸς ἀκόμη καὶ τώρα ἐργάζεται, καθὼς λέγει ὁ Χριστὸς: «Ὁ Πατήρ μου μέχρι τώρα ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»²¹.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον σὰς προτρέπω νὰ ἀφήσωμεν τελείως τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ραθυμίαν καὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν μετὰ ζῆλον τὴν ἀρετὴν. Διότι ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας εἶναι μικρὰ καὶ ἡ λύπη συνεχῆς, ἐνῶ τῆς ἀρετῆς ἀντιθέτως ἡ χαρὰ εἶναι ἀγήρατος καὶ πρόσκαιρος ὁ πόνος. Καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ καὶ πρὸ τῶν στεφάνων τῆς νίκης προσφέρει ἄνεσιν εἰς τὸν ἐργάτην αὐτῆς, διότι τὸν τρέφει μετὰ τὰς ἐλπίδας, ἐνῶ ἡ κακία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν τιμωρεῖ τὸν ἐργάτην αὐτῆς, ἐπειδὴ προκαλεῖ ἀγχος καὶ φόβον εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ τὸν κάνει νὰ ὑποψιάζεται τὰ πάντα. Καὶ ὁμως αὐτὰ πῶσον κόπων καὶ ἰδρώτων εἶναι χειρότερα. Καὶ ἐάν δὲν ὤπῃρξαν αὐτὰ παρὰ μόνον ἡ ἡδονὴ, ποῖον θὰ ἦτο εὐτελέστερον ἀπὸ τὴν ἡδονὴν αὐτῆν; Διότι ταυτοχρόνως ἐμφανίζεται καὶ χάνεται μαρμαμένη. Φεύγει πρὶν γίνῃ κτήμᾳ μᾶς, εἴτε ἀναφέρῃς τὴν σωματικὴν ἡδονὴν, εἴτε τὴν τῶν ἀπολαύσεων, εἴτε τὴν τῶν χρημάτων. Δὲν παύουν κάθε ἡμέραν νὰ γηρά-

19. Ψαλμ. 102, 20.

20. Ἐβρ. 4, 4.

21. Ἰωάν. 5, 17.

σκουν αὐ ἡδοναὶ αὐταί. Ὅταν ὁμως ὑπάρχη κόλασις καὶ τιμωρία, τί θά ἤμποροῦσε νὰ εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιθίδονται εἰς τὴν κακίαν;

Ἐχοντες λοιπὸν αὐτὰ ὕπ' ὄψιν, ὡς ὑπομένωμεν τὰ πάντα χάριν τῆς ἀρετῆς, διότι ἔτσι θά ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἀληθινὴν εὐχαρίστησιν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μετὰ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Ζ' (37)

(Ἰωάν. ε', 6 - 18)

«Λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· θέλεις νὰ γίνης ὄψις; Ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν ὁ ἀσθενὴς· Ναί, Κύριε, ἐν ἔχω ὁμοίαν ἀνθρώπων νὰ με ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν παρῆχῃ τὸ νερό»¹.

α*. Μεγάλο τὸ κέρδος ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ διαρκῆς ἡ ὠφέλεια ἢ πηγάζουσα ἐξ αὐτῶν. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διότι ὅσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἐγράψασιν, ἐγράψασιν διὰ νὰ νοθετηθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν οἱ ἔσχατοι χρόνοι², διὰ νὰ κρατοῦμεν στερεὰ τὴν ἐλπίδα μετὰ τὴν ὑπομονὴν

1. Ἰωάν. 5, 6 - 7.

² Ἡ παρούσα ὀμιλία ἀρχίζει μετὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὅτι αἱ Ἁγίαι Γραφαὶ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπον φάρμακον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκει κανεὶς τὸ φάρμακον πρὸς θεραπείαν πάσης ψυχικῆς νόσου. Εἰς τὴν συνέχειαν διευκρινίζει ὅτι ὁ εἶδὼ παράλυτος δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου ἀναφερόμενον, διότι πολλὰ εἶναι τὰ στοιχεία πρὸς τοὺς ξεχωρίζουν. Ὁ Κύριος δὲν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀσθενὴ πῶς πῶς πρὸς τὴν θεραπείαν, ἐπεὶ αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε καθόλου τὸν Ἰησοῦν. Μετὰ τὴν θεραπείαν ἀνεχώρησεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παραλύτου ἀνύποπτον καὶ παραλλήλως διὰ νὰ καταπραύνη τὸν θυμὸν καὶ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων. Τέλος συγκρίνει τὸ πάθος τοῦ φθόνου πρὸς τὰς ἄλλας κακίας καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ εἶναι χειρότερον ὅλων καὶ δι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς ἀκροατὰς του νὰ ἀποβάλλουν ἀπὸ τὰς ψυχὰς των τὸν αἴτιον ἀπειρῶν κακῶν φθόνον καὶ νὰ ἐμφυτεύσουν εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

2. Δηλαθὴ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἀρχίζει ἡ νέα περίοδος τοῦ Μεσσίας.

καί τὴν παρηγορίαν τῶν Γραφῶν³. Πραγματικά τὰ θεῖα λόγια εἶναι θησαυρὸς παντὸς εἴδους φαρμάκων. Ὡστε, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ σήσῃ κάποιος τὸν ἐγλωσμὸν ἢ νὰ κοιμίῃ τὴν ἐπιθυμίαν ἢ νὰ καταπατήσῃ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων ἢ νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν λύπην ἢ νὰ μεταδώσῃ αἰσιοδοξίαν καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπομονήν, πολλὰς ἀφορμὰς θὰ ἤμποροῦσε νὰ εὑρῇ εἰς αὐτάς. Διότι ποῖος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται πρὸς τὴν μακρὰν πενίαν ἢ θασανίζονται ἀπὸ κάποιαν θαρρείαν νόσον, δὲν θὰ παρηγορηθῇ εἰς μεγάλον θαυμὸν, ὅταν ἀναγνώσῃ τὸ προκειμένον χωρίον;

Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη παρέμεινε παράλυτος ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς καί, ἐνῶ κάθε ἔτος ἐβλεπεν ἄλλους ἀσθενεῖς νὰ θεραπεύωνται καὶ ὁ ἴδιος καταίχτο ἀπὸ τὴν νόσον, ἐν τούτοις δὲν παρητήθῃ ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του οὔτε τὸν κατέλαθεν ἀπελπίσια. Μολοντοὶ θεθεῖα δχι μόνον ἡ λύπη διὰ τὰ περασμένα ἔτη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλλειψὶς ἐλπίδος διὰ τὰ μελλοντικά ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸν ἐξουθενώσῃ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει καὶ μάθε τὸ μέγεθος τῆς τραγωδίας. Ὅταν δηλαδὴ τὸν ἠρώτησεν ὁ Χριστὸς, «Θέλεις νὰ γίνῃς υγιής;», «Ναί, Κύριε», ἀπεκρίθη, «δὲν ἔχω ὅμως ἀνθρώπον νὰ με ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό». Τί εἶναι περισσότερο λυπηρὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς; Ποῖον ἀπὸ τὰ πράγματα εἶναι περιπαθέστερον αὐτοῦ; Εἶδες καρδίαν συντετριμμένην ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσθένειαν; Εἶδες κάθε θυμὸν κατεσταλμένον; Διότι δὲν εἶπε τίποτε τὸ θλάσφημον, ὅπως ἀκούομεν ἀπὸ πολλοὺς ποὺ εὐρίσκονται εἰς δυσκολίας, οὔτε κατηράσθη τὴν ἡμέραν ποὺ ἐγεννήθη, οὔτε ἐθύμωσε διὰ τὴν ἐρώτησιν, οὔτε εἶπεν Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς περιπαίξῃ καὶ νὰ μᾶς διακωμώδησῃ καὶ ἐρωτᾷς.

3. Συμφέρονται ἐδῶ δύο χωρία, Ρωμ. 15, 4. Α' Κορ. 10, 11.

ἐὰν θέλω νὰ γίνω υγιής, ἀλλὰ μὲ πραότητα καὶ σεβασμὸν μεγάλου ἀπαντᾷ, «Ναί, Κύριε».

Βέβαια δὲν ἐγνώριζεν ποῖος ἦτο τέλος πάντων αὐτός, ὁ ὁποῖος τοῦ ὠμιλοῦσεν, οὔτε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν θεραπεύσῃ, καὶ ὅμως μὲ σεβασμὸν τοῦ διηγείται τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ τίποτε περισσότερον, ὡς νὰ ἀπυθύνετο πρὸς ἰατρὸν καὶ ἤθελε νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὴν νόσον μόνον. Πιθανὸν νὰ ἤλπισεν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τοῦ ἐχρησίμευεν εἰς αὐτό, νὰ τὸν ρίξῃ δηλαδὴ εἰς τὸ νερό, καὶ θέλει νὰ τὸν συγκινήσῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς.

Καὶ τί κάνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; Δεικνύων ὅτι μὲ τὸν λόγον δύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα, «Σήκω ἐπάνω», λέγει, «πάρε τὸ κρεβάτι σου εἰς τὸν ὄμιον σου καὶ περιπάτει»⁴.

Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ὁ παραλυτικὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος⁵. Ἀλλὰ δὲν εἶναι. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ἐλλειψιν τῶν προστατῶν. (Ἐκεῖνος ὅμως εἶχε πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐφρόντιζαν καὶ τὸν μετέφεραν, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ δὲν εἶχε κανένα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Ἀνθρώπον οὐκ ἔχω»). Ἐπειτα διακρίνονται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν. (Διότι ὁ ἕνας δὲν λέγει τίποτε, ἐνῶ ὁ παρὸν διηγείται κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ αὐτόν). Τρίτον, ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν ἡμέραν. Διότι ὁ ἐδῶ ἐθεραπεύθη κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῶ ἐκεῖνος εἰς ἄλλην ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς θεραπείας τοῦ καθενὸς ἦτο διαφορετικὸς, διότι ὁ ἕνας θεραπεύεται μέσα εἰς τὸ σπῆτι, ἐνῶ ὁ ἄλλος πλησίον τῆς κολυμβήθρας. Ἐπίσης ὁ τρόπος τῆς θεραπείας διαφέ-

4. Ἰωάν. 5, 8.

5. Πρὸς Ματθ. 9, 2 ἔξ. Καλὸν εἶναι νὰ μελετηθῇ καὶ τὸ παραστατικὸν αὐτὸ πρὸς πληρετέραν κατανόησιν τῆς συγκρίσεως τῶν δύο αὐτῶν ἰάσεων.

ρει. Πραγματικά εκεί μὲν λέγει, «Παιδί μου, σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»⁶, ἐνῶ ἐδῶ τὸ σῶμα συσφίγγει πρῶτον καὶ ὑστερα φροντίζει διὰ τὴν ψυχὴν. Καὶ ἐκεῖ συγχώρησις, («διότι σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου», λέγει), ἐδῶ δὲ συμβουλή καὶ ἀπειλή, ἢ ὁποῖα τὸν ἐξησφάλιζε διὰ τὸ μέλλον· «Νὰ μὴ ἁμαρτήσης πλέον», λέγει, «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον»⁷. Ἀλλὰ καὶ αἱ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας διατυπώνουν οἱ Ἰουδαῖοι, εἶναι διαφορετικαί. Διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλλουν τὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῶ ἐκεῖ τὸν κατηγοροῦν διὰ θλασφημίαν.

Σὺ ὁμοῦ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὸ μέγεθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν τὸν ἐθεράπευσεν ἀμέσως, ἀλλὰ τοῦ δημιουργεῖ ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης μὲ τὴν ἐρώτησιν πού τοῦ ὑποβάλλει, διὰ νὰ τὸν προετοιμάσῃ διὰ τὴν μέλλουσαν πίστιν, καὶ δὲν τὸν καθιστᾷ ἱκανὸν νὰ σταθῇ μόνον, ἀλλὰ τοῦ δίδει ἐντολὴν νὰ σηκώσῃ καὶ τὸ κρεβάτι του, ὥστε καὶ τὸ πραγματοποιηθὲν θαῦμα νὰ διαθεβαιώσῃ καὶ κανεὶς νὰ μὴ θεωρήσῃ ὅτι πρόκειται διὰ φαντασίαν ἢ ὑποκρισίαν. Διαφορετικά, ἐὰν τὰ μέλη δὲν εἶχαν στερεωθῆ πραγματικά καὶ σταθερά, δὲν θά ἤμποροῦσε νὰ μεταφέρῃ τὸ κρεβάτι. Καὶ αὐτὸ τὸ πράττει πολλάς φορές ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀποστομώσῃ ὀλοκληρωτικὰ ὅσους θά ἤθελαν νὰ διατυπώσουν ἀναίσχυντους ἀμφιβολίας. Πραγματικά καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ὅτι ἀπλῶς ἐχόρτασαν καὶ ὅτι τὸ περιστατικὸν ἦτο φανταστικόν, προνοεῖ νὰ περισσεύσουν πολλὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τοὺς ἄρτους. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν θεραπευ-

6. Ματθ. 9, 2.

7. Ἰωάν. 5, 14.

θέντα λεπρὸν λέγει· «Πήγαυε καὶ δεῖξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα»⁸ καὶ ἔτσι, ἀφ' ἐνός μὲν παρέχει ἀκριβεστάτην ἀπόδειξιν τοῦ καθαρισμοῦ τῆς λέπρας, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐμφράσσει τὰ ἀναίσχυντα στόματα ἐκείνων, πού ὑποστήριζαν ὅτι νομοθετεῖ ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου τὸ ἴδιον ἐπραξεν. Δηλαδὴ ὅχι μόνον ἐδείξεν ἀπλῶς τὸν οἶνον, ἀλλὰ ἐφρόντισε νὰ προσαχθῆ εἰς τὸν ἀρχιτρίκλινον, ὥστε αὐτός, πού παρεδέχθη ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπὸ τὰ συμβάντα, νὰ τοῦ παράσῃ μαρτυρίαν τοῦ θαύματος ἐστερημένην ὑποψίας. Δι' αὐτὸ θέθεια καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ἀπὸ ποῦ προήρχετο ὁ οἶνος, τονίζων κυρίως τὸ ἀνυποψίαστον τῆς μαρτυρίας. Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν ἀνέστησε νεκρὸν, λέγει· Δώσατέ του νὰ φάγῃ⁹, παρέχων ἀκριθῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως μὲ αὐτό, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνοήτους ὅτι δὲν εἶναι ἀπατεῶν οὔτε φαντασιοκόπος, ἀλλ' ἦλθε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

8'. Διὰ ποῖον λόγον ὁμοῦ δὲν ζητεῖ πίστιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Χριστὸς, ὅπως ἔκανε ἐν τοὺς τυφλοῦς, ὅταν ἔλεγεν· «Πιστεύετε, ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ πού ζητεῖτε;»¹⁰. Διότι ὁ παραλυτικὸς δὲν ἐγνώριζε καλὰ ποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ὁ δὲ Κύριος φαίνεται ὅτι ζητεῖ τὴν πίστιν ὅχι πρό ἀλλὰ μετὰ τὰ θαύματα. Πραγματικά, ὅσοι εἶχαν ἰδῆ τὴν δύναμιν του νὰ θαυματουργῇ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους, δικαιολογημένα ἤκουαν τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν, ἀπὸ ἐκείνους ὁμοῦ πού δὲν τὸν εἶχαν γνωρίσει εἰσέτι, ἀλλ' ἐπρόκειτο ἀπὸ τὰ θαύματα νὰ τὸν γνωρίσουν, ζητεῖ τὴν πίστιν ὑστερα ἀπὸ τὰ θαύματα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ματθαῖος δὲν παρουσιάζει τὸν Ἰησοῦν

8. Ματθ. 8, 4.

9. Πρὸβλ. Λουκ. 8, 55.

10. Ματθ. 9, 28.

νά υποβάλλη τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς θαυματουργικῆς τοῦ δράσεως, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐθεράπευσε πολλούς, τὸ κάνει μόνον εἰς τοὺς δύο τυφλοὺς.

Σὺ ὁμως καὶ ἔτσι πρόσεξε τὴν πίστιν τοῦ παραλύτου. Διότι ἔταν ἤκουσεν, «Πάρε τὸ κρεθθάτι σου εἰς τὸν ὄμιον σου καὶ περιπάτει», δὲν ἐγέλασεν οὔτε εἶπεν· Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοῦ τέλος πάντων; Ἐδῶ κατεβαίνει ἄγγελος καὶ ταράσσει τὸ νερὸ καὶ ἕνα μόνον θεραπεύει, καὶ σὺ, ἕνας ἄνθρωπος κοινός, πιστεύεις ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν ἄγγελον μὲ ἕνα ἀπλὸ πρόσταγμα; Αὐτὰ εἶναι ἐγωϊσμός καὶ ἀλαζονεία καὶ ἀξία γέλωτος. Δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὁμως, οὔτε τὰ ἐσκέφθη, ἀλλὰ, μόλις τὰ ἤκουσε, ἐσηκώθη. Καὶ ἀφοῦ ἐθεραπεύθη, δὲν παρήκουσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ποῦ τοῦ εἶλεγεν· «Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεθθάτι σου εἰς τὸν ὄμιον σου καὶ περιπάτει».

Ἡ ὑπακοὴ αὐτῆ εἶναι θέβαια θαυμαστή, ἀλλὰ τὰ ἐν συνεχείᾳ εἶναι πολὺ περισσότερον ἀξία θαυμασμοῦ. Μᾶλλον ὁμως ἡ ἀρχικὴ τοῦ παραλύτου ὑπακοή, ἔταν κανεὶς δὲν τὸν ἠμπόδιζε νὰ ὑπακούσῃ, δὲν εἶναι τόσο ἀξιοθαύμαστος, ἐνῶ ἡ ὕστερα ἀπ' αὐτὰ στάσις του, ἔταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐμαίνοντο καὶ τὸν ἠπειλοῦν ποικιλοτρόπως καὶ τὸν ἐκατηγόρουν καὶ τὸν ἐπολιόρκουν καὶ τοῦ εἶλεγεν· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεθθάτι σου»¹¹, τὸ γεγονός ὅτι ὄχι μόνον ἀντιμετωπίζει μὲ ἀδιαφορίαν τὴν μαινίαν των, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλο θάρρος διακηρύσσει τὸν εὐεργέτην του ἐνώπιον τῶν πάντων καὶ καταπαύει τὴν ἀνασχυντον γλώσσῶν των, νομίζω ἐγὼ τοῦλάχιστον ὅτι εἶναι ἀπόδειξις μεγάλης γενναιότητος.

Πραγματικά, ἔταν τὸν περιεκύκλωσαν οἱ Ἰουδαῖοι

11. Ἰωάν. 5, 10.

καὶ τοῦ εἶλεγεν ἐπιτιμητικά καὶ μὲ αὐθάδειαν, «Σήμε-
ρα εἶναι Σάββατον, δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ
νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεθθάτι σου», ἀκούσε τί ἀπαντᾷ; «Ἐ-
κεῖνος ποῦ μὲ ἔκανε ὕγιη, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν Πάρε τὸ
κρεθθάτι σου καὶ περιπάτει»¹², ὡς νὰ τοὺς εἶλεγε κατὰ
κάποιον τρόπον τὰ ἀκόλουθα· Φλυαρεῖτε καὶ παραφέ-
ρεσθε, ἔταν μὲ προτρέπετε νὰ μὴ θεωρῶ διδάσκαλον ἐ-
κεῖνον, ποῦ μὲ ἐθεράπευσεν ἀπὸ μίαν τόσον μακροχρό-
νιον καὶ θαρτεῖαν ἀσθένειαν, καὶ νὰ μὴ ὑπακούω ἀπολύ-
τως εἰς ὅσα διατάσσει.

Καὶ ὁμως, ἐάν ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ, ἠμποροῦσε
καὶ διαφορετικά νὰ ἀπαντήσῃ, (ὅπως ἐπὶ παραδειγμα-
τι· Δὲν τὸ κάνω μὲ τὴν θέλησίν μου αὐτό, ἀλλὰ κατὰ
διαταγὴν ἄλλου, Ἐάν αὐτὸ ἀποτελῇ παράθεσιν, νὰ
κατηγορήσῃτε αὐτὸν ποῦ μὲ διέταξε καὶ θὰ ἀποθέσω
τὸ κρεθθάτι), ἐπίσης ἠδύνατο νὰ ἀποκρύψῃ καὶ τὴν
θεραπείαν. Διότι ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι
δὲν ἔστενογαροῦντο τόσον διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρ-
γίας τοῦ Σαββάτου, ὅσον διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθε-
νείας. Ἄλλ' οὔτε τοῦτο ἔκρυψεν, οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν, οὔτε
συγγνώμην ἐζήτησεν, παρὰ μὲ ἰσχυράν φωνὴν ὁμολο-
γεῖ καὶ ἀνακηρύσσει τὸν εὐεργέτην.

Καὶ ὁ μὲν παράλυτος ἔτσι συμπεριφέρθη, ἐνῶ ἐ-
κεῖνοι, πρόσεξε μὲ πόση κακότητα ἐνεργοῦν. Διότι δὲν
τοῦ εἶπαν· Ποῖος εἶναι αὐτός ποῦ σὲ ἐθεράπευσεν; ἀλ-
λὰ αὐτὸ τὸ ἀπεσιώπησαν καὶ προσβάλλουν ἔντονα πρὸς
πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν κατὰ τὴν γνώμην των παράθε-
σιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου.

«Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ὁ ὁποῖος σοῦ εἶπεν
Πάρε τὸ κρεθθάτι σου καὶ περιπάτει;». Ὁ θεραπευθεὶς
ὁμως παράλυτος δὲν ἤξερε ποῖος εἶναι. Διότι ὁ Ἰησοῦς

12. Ἰωάν. 5, 11.

ἀπεμακρόνη, δεδομένου ὅτι ὤπηρχε πολὺς κόσμος καὶ ἦτο εὐκόλον αὐτό¹³. Καὶ διατὶ ἀπέκρυψε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἰησοῦς; Κατὰ πρῶτον διὰ νὰ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ παραλύτου χωρὶς ὑποψίαν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς θά ἦτο ἀπὼν. (Ἐκεῖνος θέβαια πού ἐγνώρισε τὴν ὕψαιαν, ἦτο ἀξιόπιστος μάρτυς τῆς εὐεργεσίας). *Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ὄξυνσιν τοῦ θυμοῦ τῶν Ἰουδαίων, (διότι ἐγνώριζε ἄλλωστε ὅτι καὶ ἡ θέα μόνον τοῦ φθονομένου δὲν ἀνάπτει μικρὰν φωτιὰν εἰς τοὺς φθονοῦντας). Δι' αὐτὸ ἀνεχώρησε καὶ ἄφησε τὸ ἔργον τοῦ μόνου τοῦ νὰ ἀγωνίζεται πρὸς αὐτοὺς, ὥστε νὰ μὴ λέγῃ τίποτε ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἀλλὰ οἱ θεραπευθέντες νὰ ὁμιλοῦν δι' αὐτὸν καὶ μαζί με αὐτοὺς καὶ οἱ κατηγοροὶ τοῦ. Διότι πραγματικά καὶ αὐτοὶ τότε μαρτυροῦν τὸ θαῦμα. Δὲν εἶπαν δηλαδὴ, Διατὶ ἐδῶσες ἐντολὴν νὰ γίνουν αὐτὰ τὸ Σάββατον; ἀλλὰ, Διατὶ πράττεις αὐτὰ τὸ Σάββατον; ἐπειδὴ ἔστενοχωροῦντο ὄχι διὰ τὴν παράθασιν τῆς ἀργίας, ἀλλὰ ἐφθονοῦσαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παραλύτου.

Βέβαια, μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἀνθρωπίνου ἔργου, αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἔκανε ὁ παράλυτος¹⁴, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἕνα λόγον ἀπλῶς. Εἰς τὴν προκειμένην λοιπὸν περίπτωσιν κατ' ἄλλον τρόπον διατάσσει νὰ καταλυθῇ ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, ἐνῶ ἄλλοτε τὸ κάνει ὁ ἴδιος ἀναμειγνύων πηλὸν καὶ ἀλείφων τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ τὰ πράττει αὐτὰ ὄχι παραθαίνων τὸν νόμον, ἀλλ' ὑπερβαίνων αὐτόν. Καὶ διὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀργότερον, διότι δὲν ἀπολογεῖται ὁμοiotρόπως διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου κάθε φορὰ πού κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

13. Ἰωάνν. 5, 12 - 13.

14. Τὸ ὅτι ἐσκόπεε τὸ κρεβάτι τοῦ.

Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσωμεν με ἀκριθείαν.

γ'. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἂς ἴδωμεν πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ὁ φθόνος καὶ πῶς τυφλώνει τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς εἰς θάρος τῆς σωτηρίας ἐκεῖνου πού ἔχει κυριευθῆ ὑπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ. Διότι ὅπως ἀκριθῶς οἱ τρελλοὶ πολλὰς φορὰς ὠθοῦν τὸ ξίφος εἰς τὸ ἰδικόν των σῶμα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ φθονοῦντες, ἔχοντες ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των πρὸς ἕνα μόνον, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν φθοράν τοῦ φθονομένου, δηλαδὴ, φέρονται παράλογα εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σωτηρίαν των. Αὐτοὶ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία. Διότι ἐκεῖνα, ἡ δασάκις πεινοῦν ἢ δασάκις προκληθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, ἐπιτίθενται ἐναντίον μας, ἐνῶ αὐτοὶ πολλὰς φορὰς, καὶ ὅταν εὐεργετηθοῦν, συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὡς νὰ εἶχαν ἀδικηθῆ ὑπ' αὐτῶν.

Εἶναι λοιπὸν οἱ φθονεροὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἴσοι πρὸς τοὺς δαίμονας, ἴσως ἕως καὶ ἀπὸ αὐτοὺς χειρότεροι. Διότι οἱ μὲν δαίμονες ἔχουν ἀσπονδον ἔχθραν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ δὲν θλάπτουν τοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς δαίμονας, (δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεσπόμενος τοὺς Ἰουδαίους μετὰ τὸ ἐπιχείρημα αὐτό, ὅταν ὑπεστήριζαν ὅτι θγάζει τὰ δαιμόνια μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβοῦλ), αὐτοὶ ἕως δὲν ἐσεβάσθησαν οὔτε τὴν κοινὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὔτε καὶ τὸν ἑαυτὸν των ἐπροστάτευσαν. Διότι πρὶν ἀπὸ τοὺς φθονομένους τιμωροῦν τὰς ψυχὰς των, ἐπειδὴ τὰς γεμίζουν ματαίως καὶ ἀσκόπως μετὰ θε εἶδος θορύβου καὶ ἀγωνίας.

Διατὶ λοιπὸν λυπεῖσαι, ἀνθρωπέ μου, διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον σου; Ταυριάζει θέβαια νὰ λυπούμεθα πραγματικά διὰ τὰ κακὰ πού ὀφιστάμεθα καὶ ὄχι ἐπειδὴ θλέπομεν τοὺς ἄλλους νὰ εὐδοκιμοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἡμάρτημα αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν δικαιολογίαν. Ὁ πόρνος ἡμπορεῖ νὰ προβάλλῃ ὡς δικαιολογίαν τὴν ἐπιθυ-

μίαν, ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, ὁ φονεὺς τὸν θυμὸν, δικαιολογίας ψυχράς καὶ παραλόγους θέθαια, ἔχουν ὅμως νὰ ἀναφέρουν μερικὰς προφάσεις διὰ τὴν ἀμαρτίαν των.

Σὺ ὅμως, εἰπέ μου, ποίαν αἰτίαν θὰ ἐπικαλεσθῆς; Καμμίαν ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔχεις, παρὰ μόνον ἐπιτηδεύμενην ποιηρίαν. Διότι ἐὰν προτρέπωμεθα νὰ ἀγαπῶμεν καὶ τοὺς ἔχθρους, ὅταν μισοῦμεν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ποίαν τιμωρίαν θὰ ὑποστῶμεν; Καὶ ἐὰν ἐκείνος, πού ἀγαπᾷ ἡσους τὸν ἀγαποῦν, δὲν θὰ εἶναι καθόλου καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, ὅποιος ἔχθρεύεται ἐκείνου πού δὲν ἠδίκησαν εἰς τίποτε, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἔχη; Ποίαν παρηγορίαν; "Ἄκουσε τὸν Παῦλον τί λέγει: «Καὶ ἐὰν παραδώσω τὸ σῶμά μου διὰ νὰ καῶ, δὲν ἔχω ὅμως ἀγάπην, δὲν ὠφελοῦμαι τίποτε»¹⁵.

Διὰ τὸ ὅτι θέθαια δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν ἀγάπην ἐκεῖ ὅπου κυριαρχεῖ ὁ φθόνος καὶ ἡ ζηλοτυπία, εἶναι, νομίζω, φανερόν εἰς τὸν καθένα. Αὐτὸ τὸ πάθος εἶναι χειρότερον καὶ ἀπὸ τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοιχείαν. Διότι αἱ συνέπειαι αὐτῶν περιορίζονται εἰς τὸν δράστην αὐτῶν, ἐνῶ ἡ τυραννὶς τοῦ φθόνου ἀνέτρεψεν Ἐκκλησίας ἐλοκλήρους καὶ τὴν οἰκουμένην ἀπασαν ἔφθειρεν. Ὁ φθόνος εἶναι ἡ μητέρα τοῦ φόνου. Ἀπὸ φθόνον ἐφόνευσεν ὁ Κάλιν τὸν ἀδελφόν του, ὁ Ἡσαῦ κατεδίωξε τὸν Ἰακώβ, τὸν Ἰωσήφ οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὁ διάβολος.

Σὺ θέθαια δὲν φονεύεις τώρα, ἀλλὰ κάνεις πολλὰ χειρότερα τοῦ φόνου, ἀφοῦ εὔχεσαι νὰ ἀσχημονῇ ὁ συνάνθρωπός σου, τοῦ στήνεις συνεχῶς παγίδας, τοῦ παρεμβάλλεις ἐμπόδια εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγώνάς του καὶ λυπεῖσαι, ἐπειδὴ εἶναι ἀρεστός εἰς τὸν Κύριον τῆς οἰκουμένης. Κατὰ συνέπειαν δὲν καταπολεμεῖς ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸν διὰ μέσου ἐκείνου προσκυνούμενον,

15. Α' Κορινθ. 13, 3.

αὐτὸν προσβάλλεις, ὅταν προτάσῃς τὴν ἰδικήν σου τιμὴν ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκείνου.

Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ θεωρεῖται ἀδιάφορον, μολονότι εἶναι τὸ χειρότερον ὄλων. Διότι εἴτε ἐλεῖς εἴτε ἀγρυπνῆς εἴτε νηστεύῃς, εἰσαι ὁ ἀμαρτωλότερος ὄλων, ἐφ' ὅσον φθονεῖς τὸν ἀδελφόν σου. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον. "Ἐπεσε κάποτε κάποιος ἀπὸ τοὺς Κορινθίους εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς πορνείας, ἀλλὰ τοῦ ἐγένιν ὁ ἀνάλογος ἔλεγχος καὶ μετενόησεν ἀμέσως. Ἐφθόνησε καὶ ὁ Κάλιν τὸν "Ἄθελ, ἀλλὰ δὲν μετενόησεν. Ἀντίθετα, ἐνῶ ὁ Θεὸς τοῦ ὑπενοθύμιζε συνεχῶς τὸ πάθος, αὐτὸς ἐξωργίζετο καὶ ἠγρίευσεν περισσότερο καὶ πρὸς τὸν φόνον ἐφέρετο ταχέως. Τὸσον πολὺ χειρότερον εἶναι τὸ πάθος τοῦ φθόνου ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πορνείας καὶ δὲν ὑποχωρεῖ εὐκόλα εἰς τὴν θεραπείαν, ἐὰν δὲν προσέχωμεν.

"Ἄς ξερριζώσωμεν λοιπὸν τελείως τὸν φθόνον, σκεπτόμενοι ὅτι ὅπως ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν μετὰ τὸν Θεόν, ὅταν λυπούμεθα διὰ τὰ κατὰ τῶν ἄλλων, ἔτσι προσδεύομεν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν χαίρωμεθα μαζί με αὐτοὺς καὶ καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετόχους τῶν καλῶν πού φυλλάσσονται διὰ τὸν ἐνάρετον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει: «Χαίρετε μαζί με ἐκείνους πού χαίρουν καὶ κλαίετε μαζί με ἐκείνους πού κλαίου»¹⁶, διὰ νὰ ἔχωμεν μέγα κέρδος καὶ ἀπὸ τὰ δύο.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ ὅταν δὲν ἀγωνίζομεθα διὰ τὴν ἀρετὴν, ἐὰν συγαίρωμεν μαζί με ἐκεῖνον πού ἀγωνίζεται, γινόμεθα μέτοχοι τῶν στεφάνων ἐκείνου, ἃς ἐκθάλωμεν κάθε μορφὴν φθόνου ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας καὶ ἃς φυτεύσωμεν εἰς αὐτάς τὴν ἀγάπην, ὥστε, συγαίροντες μετὰ τοὺς ἐναρέτους ἀδελφοὺς

16. Ρωμ. 12, 15.

μας, νά ἀποκτήσωμεν καί τὰ παρόντα καί τὰ μελλοντικά ἀγαθά, μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καί μαζί μέ τόν ὁποῖον εἰς τόν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καί εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Δ Η' (38)

(Ἰωάν. ε', 14 - 21)

«Ἵστερα ἀπό αὐτῶν ἐβῆκεν αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν² καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνεαι ὀγιῆς³. Νά μὴ ἁμαρτάνῃς⁴ πλέον διὰ νά μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον⁵.

α'*. Φοβερόν πρᾶγμα ἡ ἁμαρτία, φοβερόν καί βλαβερὸς τῆς ψυχῆς. Πολλὰς δὲ φορές τὸ κακὸν ὑπερπελεύνασε καὶ ἐβλάψε καὶ τὰ σώματα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὡς ἐπι τὸ πλεῖστον, ὅταν ἀσθενῇ ἡ ψυχὴ μας, δὲν ἔχομεν τὴν

1. Ἡ συνάντησις αὕτη ἐγένετο (κατὸν χρόνον μετὰ τὴν θεραπείαν, ὅταν πλέον εἶχε περάσει ἡ ἐπιτόκσις τοῦ θαύματος καὶ εἶχε κατασιγᾶσει ὁ θυμὸς τῶν Ἰουδαίων.

2. Ὁ παράλυτος μετὰ τὴν θεραπείαν του συχνάζει εἰς τὸν ναὸν ἕνεκα προσευχεται καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.

3. Ὁ Κύριος χωρὶς κανένα κομποσὸν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν παράλυτικόν καὶ δὲν προβάλλει καθόλου τὸν ἑαυτὸν του.

4. Πολλὰ ἀσθένεια καὶ νόσοι εἶναι συνέπειαι ἁμαρτιῶν. Ἀπὸ τὸ φίλον τοῦ Ἰᾶθ ὁμοῦ φαίνεται ὅτι δὲν φεῖλονται εἰς ἁμαρτίας πάσαι αἱ ἀσθένειαί. Τὸ ἴδιον προκύπτει καὶ ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου ἐν Ἰωάν. 9, 3.

5. Ἰωάν. 5, 14.

* Εἰς τὴν ἀρκαῖοντος μακρὰν ὁμιλίαν αὕτη θηγοῖται καὶ ἐξετάζονται τὰ ἀκόλουθα θέματα. Ἐν πρώτοις διασαφηνίζεται ὅτι πολλὰκις μία σωματικὴ ἀσθένεια προερχομένη ἐξ ἁμαρτιῶν ἀποθλέπει εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς ψυχῆς. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν παράλυτον ε' Ἴδε ὀγιῆς γέγονας, μηκέτι ἁμαρτάνεις, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοι γένηται μᾶς διδάσκει: 1) ἡ παραλυσία φερίετο εἰς τὰς ἁμαρτίας του, 2) ὑπάρχει κόλασις αἰώνιος καὶ 3) ἡ ὑποτροπὴ εἰς τὴν ἁμαρτίαν συνεπάγεται μεγαλύτερον τιμωρίαν. Ἐπίσης διευκρινίζεται ὅτι αἱ πλεῖστοι τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν προέρχονται ἐξ ἁμαρτιῶν καὶ μερικαὶ ἐκ τῆς ἰσικῆς μας ραθυμίας καὶ ἀφροσύνης.

εύαισθησαν να τὸ ἀντιληφθῶμεν, ἐνῶ, ὅταν τὸ σῶμα μας πάθῃ καὶ τὴν παραμικρὰν θλάξιν, καταδύλλομεν μεγάλας φροντίδας διὰ τὴν ἀσθένειαν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς πολλάκις τιμωρεῖ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῶν πλημμελημάτων τῆς ψυχῆς, ὥστε μὲ τὴν δοκιμασίαν τοῦ κατωτέρου στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου νὰ εὕρῃ κάποιαν θεραπείαν καὶ τὸ ἀνώτερον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος διώρθωσε τὸν πορνεύσαντα εἰς τὴν Κόρινθον, δηλαδὴ μὲ τὴν τιμωρίαν τῆς σαρκὸς συνεκράτησε τὸ νόσημα τῆς ψυχῆς⁶. Πραγματικὰ ἐνεργήσας τὴν τομὴν εἰς τὸ σῶμα κατέστειλεν ἔτσι τὸ κακόν, ὡς νὰ ἦτο κανεὶς ἀριστος ἰατρός, ὁ ὁποῖος, ὅταν δὲν ὑποχωρῇ ἡ ὑδρωπικία ἢ ἡ ἀσθένεια τῆς σπλήνας μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ἐσωτερικῶν φαρμάκων, τὰ κατακαίει ἐξωτερικῶς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλύτου. Καὶ πρόσθετε πῶς ὠμίλησεν ὁ Κύριος διὰ τὴν δηλώσιν αὐτοῦ: «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνεαι ὀγιῆς. Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον διὰ τὴν μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον».

Τὶ διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦ; Κατὰ πρῶτον ὅτι ἡ ἀσθένεια προήλθεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτί-

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐρευνᾶται καὶ ἐρμηνεύεται ἡ φράσις, «ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι», ἢ ὅποια ἀφ' ἑνὸς μὲν φανερώνει τὴν διαρκῆ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκφράζει τὴν ἰσότητά τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

⁶ Ἀκόμη καθίσταται σαφὲς ὅτι ἡ φράσις, «οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν» δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Υἱὸς εὐρίσκειται εἰς ὀποδεστέραν ἔναντι τοῦ Πατρὸς θέσιν, ἀλλ' ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἔργον ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Πατρὸς.

Τέλος ὁ ἱερός Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκρατάς του νὰ ἀποφεύγουν τὴν κενοδοξίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὸν παρά τοῦ Θεοῦ ἔπαινον.

6. Πρὸβλ. Α' Κορινθ. 5, 1 - 5.

ας εἰς τὸν παραλυτικόν. Δεύτερον ὅτι ὁ λόγος διὰ τὴν γέννησιν εἶναι ἀξιόπιστος καὶ τρίτον ὅτι ἡ τιμωρία εἶναι μακρὰ καὶ ἀπειρος. Ποῦ εἶναι συνεπῶς ἐκεῖνοι ποῦ διαμαρτύρονται λέγοντες: Εἰς μίαν ὥραν ἐφόνευσα καὶ εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ἐμοίχευσα καὶ τιμωροῦμαι αἰωνίως; Διότι Ἰσοῦ καὶ ὁ παράλυτος δὲν ἠμάρτησεν ἐπὶ τόσα ἔτη, δι' ὅσα καὶ ἐτιμωρεῖτο, καὶ ὅμως μίαν ἰλόκληρον ζωὴν ἀνθρώπου ἐπέρασεν εὐρισκόμενος εἰς τὴν μακρὰν τιμωρίαν. Διότι τὰ ἀμαρτήματα δὲν κρίνονται ἀπὸ τὸν χρόνον ποῦ διαρκοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν παρασάσεων.

Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ ἐξῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδωμεν, ὅτι δηλαδὴ, καὶ ἂν τιμωρηθῶμεν θεράως διὰ τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας, ὅταν θὰ περιπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια, θὰ πάθωμεν ἐκ νέου πολὺ χειρότερα. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἔγινε καλύτερος μὲ τὴν τιμωρίαν, ὀδηγεῖται εἰς μεγαλύτερον κόλασιν ὡς ἀναίτητος πλέον καὶ ἀδιάφορος. Βέβαια ἡ τιμωρία ἦτο ἀρκετὴ μόνη τῆς νὰ διορθώσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ σωφρονέστερον τὸν ἀπαῖ ἀμαρτήσαντα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐσωφρονίσθη μὲ τὴν τιμωρίαν ποῦ ὑπέστη, ἀποτολμᾷ πάλιν τὰ ἴδια καὶ εἶναι φυσικόν νὰ ἐπιβληθῇ κάποια τιμωρία εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ εἴδους, τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος προκαλεῖ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἐάν λοιπὸν, ὅταν τιμωρηθῶμεν ἐδῶ, ὑφιστάμεθα μεγαλύτεραν κόλασιν κάθε φορά ποῦ θὰ ὑποπέσωμεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, καὶ ἀκόμη ὅταν ὑποκείμεθα εἰς τιμωρίαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν καθόλου ἀμαρτίαν, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν πρέπει νὰ φοβοῦμεθα καὶ νὰ τρέμωμεν περισσότερο τὴν ὑποτροπὴν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ὅταν πρόκειται νὰ ὑποστῶμεν κακὰ ἀθεράπευτα;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν τιμωροῦνται ὅλοι ὁμοιοτρόπως; Διότι ἐλέησαν πολλοὺς φαύλους νὰ εὐρίσκωνται εἰς σωματικὴν ἀκμὴν καὶ σφρίγγος

καί νά ἀπολαμβάνουν μεγάλην εὐημερίαν. Ἄλλά μή παίρνωμεν θάρρος ἀπό αὐτούς, ἀλλά δι' αὐτό ἀκριβῶς νά τοὺς λυπούμεθα περισσότερο. Διότι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὀφίστανται ἐδῶ καμμίαν τιμωρίαν γίνεται αἰτία μεγαλύτερας τιμωρίας εἰς τὸν οὐρανόν. Καί ὁ Παῦλος διὰ νά δηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν· «Τώρα δέ σταν κατακρινώμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωρούμεθα παιδαγωγικῶς, διὰ νά μὴ κατακριθῶμεν μετὰ τὸν κόσμον»⁷. Διότι ἡ ἐδῶ τιμωρία ἔχει τὸν χαρακτήρα νοθεσίας, ἐνῶ ἐκεῖ εἶναι πραγματικὴ τιμωρία.

Τι λοιπόν; Ὅλοι αἱ ἀσθένεια προέρχονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα; ἀπορεῖ κάποιος. Ὅχι ὅλοι θέθαια, ἀλλὰ αἱ περισσότεραι. Μερικαὶ προκαλοῦνται ἀπὸ ραθυμίαν. Πραγματικὰ ἡ γαστριμαργία, ἡ μέθη καὶ ἡ ὀκηνηρία προκαλοῦν τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Πρέπει ὁμῶς εἰς κάθε περίπτωσιν ἓνα μόνον νά προσέχωμεν, πῶς δηλαδή θά ὑπομένωμεν μετὰ εὐχαρίστησιν κάθε πηγήν. Αἱ ἀσθένεια προκαλοῦνται καὶ δι' ἀποφυγὴν ἁμαρτημάτων, ὅπως βλέπομεν εἰς τὰ θεῖλια τῶν Βασιλειῶν κάποιον πού κατελήθη ἀπὸ πόνον τῶν ποδῶν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν⁸, ἀλλὰ προκαλοῦνται καὶ διὰ πρόδον εἰς τὴν ἀρετήν, ὅπως λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰώθ· «Μὴ νομίσης ὅτι δι' ἄλλον σκοπὸν σὲ ἐδοκίμασα, παρὰ διὰ νά ἀναδειχθῆς δίκαιος»⁹.

Ἄλλὰ διατί τέλος πάντων ἔφερον ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον τὰς ἁμαρτίας εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν παραλύτων αὐτῶν; Διότι καὶ εἰς ἐκείνον, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, λέγει· «Ἔχε θάρρος, παιδί μου· σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»¹⁰, καὶ εἰς

7. Α' Κορινθ. 11, 32.

8. Πρῶλ. Γ' Βασιλ. 15, 23.

9. Ἰώθ 40, 3.

10. Ματθ. 9, 2.

αὐτὸν ἐδῶ· «Ἴδοὺ τώρα ἔχεις γίνει υγιής. Νά μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον».

Γνωρίζω θέθαια ὅτι μερικοὶ διαβάλλον τὸν παράλυτον αὐτὸν καὶ λέγουν ὅτι κατηγόρησε τὸν Χριστὸν καὶ δι' αὐτὸ ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους. Τί θά εἴπωμεν ὁμῶς δι' ἐκείνον τὸν παράλυτον τοῦ Ματθαίου, ὁ ὅποιος ἤκουσε σχεδὸν τὰ ἴδια; Διότι καὶ εἰς ἐκείνον εἶπεν· «Σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». Συνεπῶς εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ἐδῶ παράλυτος δὲν ἤκουσεν αὐτὰ ἐξ αἰτίας κάποιας κατηγορίας εἰς θάρρος τοῦ Κυρίου.

Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νά τὸ ἀντιληφθῶμεν καθαρώτερον ἀπὸ τὴν συνέχαιαν· «Ἦστερα ἀπὸ αὐτὰ, λέγει, εὐρῆκεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν», πρῶγμα πού ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν μεγάλης εὐλαθείας. Διότι δὲν ἐπήγεν ὁ παράλυτος εἰς ἀγοράς καὶ περιπάτους, οὔτε παρέδωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν τρυφήν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ ἐσύχναζεν εἰς τὸν ναόν, μολοντί ἐπρόκειτο νά ἀντιμετώπισῃ τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νά ἐκδιώκεται ἀπὸ θλούς ἀπὸ ἐκεῖ. Τίποτε ὁμῶς ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἔπεισε νά ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν ναόν. Ὅταν λοιπὸν τὸν εὐρῆκεν ἐκεῖ ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ πλέον ὁ παράλυτος εἶχε συζητήσει μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἔκανε κανένα ὑπαινιγμὸν αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Διότι, ἐάν ἤθελε νά τὸν κατηγόρησῃ δι' αὐτὸ, θά ἔλεγεν· Πάλιν τὰ ἴδια ἐπιχειρεῖς καὶ οὔτε μετὰ τὴν θεραπείαν ἔγινες καλύτερος; Ἄλλὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, παρὰ μόνον τὸν ἀσφαλίζει διὰ τὸ μέλλον.

Ὁ'. Διατί ὁμῶς, καὶ σταν ἐθεράπευσε χωλοὺς καὶ ἄλλους ἀναπήρους, δὲν ἀνέφερεν εἰς καμμίαν περίπτωσιν αὐτὰ; Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς αὐτοὺς ἡ ἀσθένεια προήρχετο ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ἐνῶ εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸ τὸ πάθος ὀφείλετο εἰς φυσικὴν αἰτίαν. Διαφορετικὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θά ἔλεγε τὰ ἴδια πού εἶπεν εἰς τοὺς πα-

ραλύτους. Διότι, ἐπειδὴ ἡ ἀσθένεια αὐτῆ¹¹ εἶναι χειρότερα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, διὰ μέσου τοῦ μεγαλύτερου διορθῶναι καὶ τὰ ελαφρότερα. Δηλαδή, ὅπως, ὅταν ἐθεράπευσε κάποιον ἄλλον, τοῦ ἔλεγε νὰ δοξάσῃ τὸν Θεόν, δὲν συνεβούλευεν ἐκείνον μόνον, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτοῦ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς αὐτοὺς μὲ ὅσα λέγει νουθετεῖ καὶ συμβουλεῦει ὅλους τοὺς ἄλλους τὰ ἴδια ἀκριβῶς, τοῦ εἶπεν εἰς τοὺς παραλυτικούς.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω καὶ τὸ ἀκόλουθον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι διέγνωσε μεγάλην καρτερίαν εἰς τὴν μυχὴν τοῦ παραλύτου ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸν συμβουλεῦει μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ δεχθῆ τὸ παράγγελμα καὶ ἔτσι τὸν κρατεῖ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς υγείας διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ φόβου τῶν μελλοντικών κακῶν.

Καὶ πρόσεξε τὴν ἑλλειψιν κάθε ὑπερηφανείας ἀπὸ τὸν Κύριον. Διότι δὲν τοῦ εἶπεν· Κύτταξε, σὲ ἔκανα ὑγιῆ, ἀλλὰ «ἔχεις γίνεαι ὑγιής, νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον». Ἐπίσης δὲν τοῦ εἶπεν· διὰ νὰ μὴ σὲ τιμωρήσω, ἀλλὰ «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον». Καὶ τὰ δύο τὰ ἐξέφρασεν ἀπροσώπως καὶ τοῦ φανερῶναι ὅτι ἡ υγεία ἦτο μᾶλλον ἀποτέλεσμα χάριτος παρὰ ἀξίας. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι ἔδωκε τὴν ἀξίαν καὶ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἔδειξεν ὅτι ἐσώζετο διὰ τῆς φιλανθρωπίας. Πραγματικά, ἐάν δὲν συνέβαινεν αὐτό, θὰ τοῦ ἔλεγεν· Ἰδοὺ ἐτιμωρήθης ἀρκετὰ διὰ τὰ ἀμαρτήματά σου. Εἶσαι πλέον ἀσφαλής. Τώρα ὁμως δὲν τοῦ ἀμίλησεν ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Ἰδοὺ ἔχεις γίνεαι ὑγιής. Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον». Ἐάν ὁμως δὲν τιμωρούμεθα, μολονότι ἐπιμένομεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, ἐπαναλαμβάνω

11. Ἡ παράλυσις.

συνεχῶς τὸν ἀκόλουθον ἀποστολικὸν λόγον· «Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς μετάνοιαν. Σύμφωνα δὲ μὴ τὴν σκληρότητά μας καὶ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν μας μαζεύομεν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀποθέματα ὀργῆς»¹².

Ὅχι μόνον μὲ τὴν στερέωσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλου ἐδίδεν εἰς τὸν παράλυτον μεγάλην ἀποδείξιν τῆς θεότητός του ὁ Κύριος. Διότι ὅταν τοῦ εἶπεν· «Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον», τοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά του. Ὅθεν ἐπρόκειτο καὶ διὰ τὰ μελλοντικά νὰ γίνῃ πιστευτός.

«Ἐφυγε τότε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι αὐτὸς ποῦ τὸν ἔκανε ὑγιῆ εἶναι ὁ Ἰησοῦς»¹³. Πρόσεξε ὅτι ὁ παράλυτος ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν ἴδιαν εὐσεβείαν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ποῦ μοῦ εἶπεν· «Σήκωσε τὸ κρεβάτι σου». Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι προέβαλλαν συνεχῶς τὸ θεωρούμενον ἀμάρτημα, αὐτὸς πάντοτε ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀπολογία καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὸν ἱστρον καὶ προσκοθεῖ νὰ προσελκύσῃ καὶ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς κἀνῃ ὁπαδοὺς τοῦ Ἰησοῦ. Διότι δὲν ἦτο τόσο ἀναίσθητος, ὕστερα ἀπὸ τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν καὶ σπουδαίαν συμβουλήν νὰ προδώσῃ τὸν εὐεργέτην καὶ νὰ εἰπῆ αὐτὸ μὲ κακὴν διάθεσιν. Πραγματικά, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο θηρίον ἢ κάποιος ἀπάνθρωπος καὶ σκληρὸς ὡς ἡ πέτρα, ἡ εὐεργεσία καὶ ὁ φόβος ἦσαν ἀρκετὰ νὰ τὸν συγκρατήσουν. Διότι εἰς τὰ αὐτιά του ἤχοῦσεν ἡ ἀπειλή καὶ θὰ ἐφοβείτο μήπως πάθῃ κάτι χειρότερον, ἐφ' ὅσον εἶχε μεγάλας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως τοῦ ἱστροῦ. Ἀλλωστε, ἐάν ἤθελε νὰ διαβάλλῃ τὸν Χριστόν, θὰ ἤμπο

12. Ρωμ. 2, 4-5. Τὸ χωρίον εἶναι ελαφρῶς παρηλλαγμένον ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικόν.

13. Ἰωάν. 5, 15.

ροῦσε νά ἀποσιωπήσῃ τὴν θεραπείαν καὶ νά ἀναφέρῃ τὴν παράθεσιν τοῦ νόμου καὶ ἔτσι θά διετύπωνε τὴν κατηγορίαν.

Δὲν συνέθη ἡμῶς αὐτό, ὅπως ἴσχυε δὲν συνέθη. Ἀντιθέτα οἱ λόγοι τοῦ φανεράνουν μεγάλην παρρησίαν καὶ εὐγνωμοσύνην καὶ ἐπαινεῖ τὸν εὐεργέτην ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ τυφλοῦ. Διότι τί εἶπεν ἐκεῖνος; «Ἐκάνε πηλὸν καὶ μοῦ ἔλειψε τὰ μάτια»¹⁴. Τὸ ἴδιον καὶ αὐτός: «Αὐτός ποῦ με ἔκανε ὄνη εἶναι ὁ Ἰησοῦς».

«Οἱ Ἰουδαῖοι κατεδίδωκαν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζήτουν νά τὸν φονεύσουν, διότι ἔκανε τὰς θεραπείας αὐτὰς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου»¹⁵. Καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἰησοῦς λοιπόν; «Ὁ Πατὴρ ἐργάζεται»¹⁶ ἕως τώρα καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»¹⁷. «Ὅταν λοιπόν ἔπρεπε νά ἀπολογηθῇ διὰ τοὺς μαθητὰς του, ἀνέφερε τὸν ὁμόδουλον αὐτῶν Δαυῖδ καὶ εἶπεν: «Δὲν ἀνεγνώσατε, τί ἔκανε ὁ Δαυῖδ, ὅταν ἐπείνασεν αὐτός;»¹⁸. «Ὅταν ἡμῶς ἔπρεπε νά δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, κατέφυγε πρὸς τὸν Πατέρα καὶ δεικνύει τὸ ὁμότιμον ἑκατέρωθεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐπεκαλέσθη τὸν Πατέρα ἰδιαζόντως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι πράττει τὰ ἴδια με ἐκείνον. Καὶ διατί δὲν εἶπε τὰ γενόμενα εἰς τὴν Ἱεριχά; Ἦθελε νά τοὺς ἀνυψώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν, ὥστε νά μὴ τὸν θεωροῦν πλέον ὡς ἄνθρωπον, ἀλλὰ ὡς θεὸν ποῦ ἔπρεπε νά νομοθετῇ.

Ἐάν ἡμῶς δὲν ἦτο γνήσιος Υἱὸς καὶ τῆς ἴδιας οὐσίας με τὸν Πατέρα, τότε ἡ δικαιολογία τῆς καταργή-

14. Ἰωάν. 9, 11.

15. Ἰωάν. 5, 16.

16. Ὁ Πατὴρ ὄχι μόνον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν κυβερνεῖ καὶ προνοεῖ δι' αὐτόν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν νοεῖται ἡ ἐργασία τοῦ Θεοῦ Πατρός.

17. Ἰωάν. 5, 17.

18. Ματθ. 12, 3.

σεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι μεγαλυτέρα κατηγορία (Πραγματικά, εἴαν κάποιος ὑπαρχὸς κατέλυεν ἕνα βασιλικὸν νόμον καὶ κατηγορεῖτο δι' αὐτὸ καὶ ἀπελογεῖτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς κατέλυσεν αὐτόν, ἀσφαλῶς δὲν θά ἤμπορούσε νά ξεφύγῃ με αὐτά, ἀλλὰ θά καθιστοῦσε μεγαλυτέραν τὴν κατηγορίαν). Ἐδῶ ἡμῶς, ἐπειδὴ ἡ ἀξία εἶναι ἴση, δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπολογία ἔχει ἀπαρτισθῆ με κάθε θεωσιότητα καὶ ἀσφάλειαν. Διότι ἀπὸ ἐκείνας τὰς κατηγορίας ποῦ ἀπαλλάσσετε καὶ ἄκοντας νά τοὺς πείσῃ νά τοῦ συγχωροῦν τὰ ἑμέ. Δι' αὐτὸ ἐπρόφθασε καὶ εἶπεν, «ὁ Πατὴρ μου», ὥστε καὶ ἄκοντας νά τοὺς πείσῃ νά τοῦ συγχωροῦν τὰ ἑδὶα σεβόμενοι τὴν ἀκριβῆ γνησιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐάν κάποιος ἡμῶς ἐρωτᾷ καὶ λέγῃ: Καὶ ποῦ ἐργάζεται ὁ Πατὴρ, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν κατέπαυσεν ὅλα τὰ ἔργα του; ἀς μάθῃ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐργάζεται. Ποῖος εἶναι λοιπόν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; Προνοεῖ καὶ συγκροτεῖ πᾶσαν τὴν δημιουργίαν. Ὅταν βηλαθῆ θλέπης τὸν ἥλιον νά ἀνατέλλῃ, τὴν σελήνην νά τρέχῃ, τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμούς, τὰς θροχὰς καὶ τὴν πορείαν τῆς φύσεως, ὅπως φαίνεται εἰς τοὺς σπόρους καὶ τὰ σώματα τὰ ἰδικὰ μας καὶ τῶν ἀλόγων ζώων καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπαρτίσθηκε ἡ δημιουργία εἰς τὸ σύνολό της, νά παίρῃς ἔννοιαν τῆς συνεχοῦς ἐργασίας τοῦ Πατρός. «Διότι ἀνατέλλει», λέγει, «τὸν ἥλιον ἀδιακρίτως εἰς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ θρέχει εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους»¹⁹. Καὶ πάλιν: «Ἐάν δὲ ὁ Θεὸς τῶσον μεγαλοπρεπῶς ἐνδύῃ τὰ ἀγριόχορτα ποῦ σήμερα ὑπάρχουν καὶ αὐριοὶν ρίπτονται εἰς τὸ πῦρ»²⁰. Καὶ ὁμιλῶν διὰ τὰ

19. Ματθ. 5, 45.

20. Ματθ. 6, 30.

πετεινά του ούρανού επίσης λέγει: «Ο Πατήρ σας ο οὐράνιος τὰ τρέφει»²¹.

γ'. Ἐβῶ λοιπὸν διὰ τοῦ λόγου ἔπραξε τὸ πᾶν κατὰ τὸ Σάββατον καὶ δὲν προσέθεσε τίποτε περισσώτερον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ ὅσα πράττουν οἱ ἴδιοι ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς κατηγορίας²². Ὅπου ἄλλως ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ κάποιο ἔργον κατὰ τὸ Σάββατον, ὅπως παραδείγματος χάριν νὰ σηκώσῃ τὸ κρεβάτι, τὸ ὁποῖον ἔργον δὲν ἔπαιζε κανένα ρόλον εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ θαύματος, παρὰ εἰς ἓνα μόνον συνετέλει, εἰς τὸ νὰ δείξῃ καθαρὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου, εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἀνάγει τὸν λόγον εἰς τὸ σπουδαιότερον, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς καταπλήξῃ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ Πατρὸς καὶ νὰ τοὺς ἀδηγήσῃ ὑψηλότερον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν ὁμιλῇ διὰ τὸ Σάββατον, δὲν ἀπολογεῖται μόνον ὡς ἄνθρωπος, οὔτε ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλ' ἄλλοτε ὡς ἄνθρωπος καὶ ἄλλοτε ὡς Θεός. Διότι ἤθελε καὶ τὰ δύο νὰ γίνονιν πιστευτά, δηλαδὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς σαρκώσεως καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἀπολογεῖται ὡς Θεός. Διότι ἐὰν ἐσκόπευε νὰ τοὺς ὁμιλῇ πάντοτε μὲ θάσιν τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα, θὰ παρέμεναν συνεχῶς εἰς τὴν ἰδίαν ταπεινὴν ἀντίληψιν. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν αὐτὸ, φέρει τὸν Πατέρα εἰς τὸ μέσον.

Μολοντί καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐργάζεται κατὰ τὸ Σάββατον, (διότι καὶ ὁ ἥλιος τρέχει καὶ οἱ ποταμοὶ τρέχουν καὶ αἱ πηγαὶ ἀναβλύζουν καὶ αἱ γυναῖκες γεννοῦν), ἀλλὰ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς κτίσεως, δὲν εἶπεν· Ναί, ἐργάζομαι, διότι καὶ

21. Ματθ. 6, 26.

22. Πρὸλ. Ματθ. 12, 1 εξ.

ἢ κτίσις ἐργάζεται, ἀλλὰ τί εἶπεν; Ναί, ἐργάζομαι, διότι καὶ ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται.

«Δι' αὐτὸ²³ ἐζήτησαν ἀκόμη περισσώτερον οἱ Ἰουδαῖοι», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «ἐνὰ τὸν φονεύσουσιν, ἐπειδὴ ὄχι μόνον κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, ἀλλὰ καὶ ἔλεγε ὅτι ἔχει Πατέρα του τὸν Θεὸν καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν»²⁴.

Καὶ ἄλλως δὲν ἐφαίνετο μόνον αὐτό. Διότι δὲν τὸ ἀπεδείκνυε μὲ μόνους τοὺς λόγους, ἀλλὰ πολὺ περισσώτερον εἰς τὰ ἔργα. Τότε, τί συμβαίνει καὶ φέρονται ἔτσι οἱ Ἰουδαῖοι; Διότι οἱ λόγοι τοὺς ἔδιδαν τὴν δυνατότητα νὰ τοῦ ἐπιτίθενται καὶ νὰ τὸν κατηγοροῦν δι' ἀλαζονείαν, ἐνῶ ὅταν ἔβλεπαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων νὰ ἀποκαλύπτεται, καὶ εἰς τὰ ἔργα νὰ ἀνακηρύσσεται ἡ δύναμις του, δὲν ἔμποροῦσαν πλέον νὰ προβάλλουν καμμίαν ἀντίρρησην.

«Ὅσοι ἄλλως δὲν θέλουν νὰ δεχθοῦν αὐτὰ μὲ εὐσεβῆ διάθεσιν, ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ἔκανε ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὴν ὑποψίαν αὐτὴν.

Δι' αὐτὸ ἄς ἐξετάσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὰ λεχθέντα. Εἶπέ μου λοιπὸν· Κατεδίωκαν ἢ δὲν κατεδίωκαν τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι; Εἶναι φανερόν, νομίζω, εἰς τὸν καθεὶνα ὅτι τὸν κατεδίωκαν. Καὶ τὸν κατεδίωκαν δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἢ διὰ κάποιαν ἄλλην; Καὶ αὐτὸ εἶναι παραδεκτὸν ὅτι δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸν κατεδίωκαν. Κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου ἢ δὲν τὴν κατέλυεν; Οὐτε καὶ εἰς αὐτὸ ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη ἀντίρρησην. Ὡ-

23. Ἐξηγεῖται μὲ ὅσα λέγονται παρακάτω εἰς τὸν στίχον. Δηλαδὴ διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν ἐπικλήσιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρός.

24. Ἰωάν. 5, 18.

νόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του ἢ δὲν τὸν ἀνόμαζεν; Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθές.

Κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔχουν τὴν ἴδιαν λογικὴν σειρὰν. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὅτι ἀνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του καὶ τὸ ὅτι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ τὸ ὅτι κατεδιώκετο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας καὶ διὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρός δὲν ἦτο μία ἐσφαλμένη ὑποψία, ἀλλὰ γεγονός πραγματικόν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸ ὅτι ἔκανε τὸ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτὸν του ἴσον μὲ τὸν Θεὸν ἦτο ἀπομὴς πῶς ἐπήγαγεν ἀπὸ τὴν ἴδιαν συλλογιστικὴν διαδικασίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα ἐλέγχθησαν προηγουμένως εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν αὐτὸ σαφέστερον. Πραγματικὰ τὸ «ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ὑποδεικνύῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. Διότι δὲν ἐφανέρωνεν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ των. (Δὲν εἶπε θέβαια· Ἐκεῖνος μὲν ἐργάζεται, ἐγὼ δὲ ὑπηρετῶ, ἀλλὰ ὅπως ἐκεῖνος ἐργάζεται, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι). Δι' αὐτῶν ἀπέδειξε τὴν μεγάλην ἰσότητα.

Ἐάν ὅμως ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴν τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν ἀσκοπα τὴν ὑποψίαν αὐτὴν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἄφημε νὰ ἔχουν τὴν ἐσφαλμένην αὐτὴν γνώμην, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἐθόραξεν ἀπὸ τὴν πλάνην αὐτὴν. Οὔτε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς θὰ τὸ ἀπειώπα, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε καθαρὰ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. "Ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε τὸ ἴδιον εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν εἶδεν ὅτι τὸ λεγόμενον ἐλέγγο με διαφορετικὴν ἔννοιαν καὶ διαφορετικὰ τὸ σντελαμθάνοντο, ὅπως παραδείγματος χάριν, «Κρημνίσσατε τὸν ναὸν αὐτὸν», ἔλεγεν ὁ Χριστός,

«καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»²⁵, ἀναφερόμενος εἰς τὸ σῶμά του. Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἀντελήφθησαν αὐτὸ, ἐνόμισαν ὅτι λέγεται διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν καὶ ἔλεγον· «Ἐχρειάσθησαν σαρανταεξ χρόνια διὰ νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς αὐτός καὶ σὺ θὰ τὸν κτίσῃς μέσα εἰς τρεῖς ἡμέρας;»²⁶.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἄλλο εἶπεν ὁ Κύριος καὶ ἄλλο ἐκτάλασαν οἱ Ἰουδαῖοι, (διότι αὐτὸς ἀνεφέρετο εἰς τὸ σῶμά του, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐνόμιζαν ὅτι ἐλέγχθῃ αὐτὸ διὰ τὸν ναὸν των), διὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν παρανόησιν αὐτὴν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν αὐτῶν ἐπρόσθεσεν· «Ἐκεῖνος ὅμως ἔλεγε διὰ τὸν ναὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ»²⁷.

Κατὰ συνέπειαν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐάν ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσχημάτισαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, θὰ διορθώνε καὶ ἐδῶ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν καὶ θὰ ἔλεγεν· Οἱ Ἰουδαῖοι μὲν ἐνόμιζαν ὅτι κάνει τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ὠμίλει περὶ τῆς ἰσότητος αὐτῆς.

Διότι ὅχι μόνον αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς μόνος τοῦ εἰς τὸ ἀναφερθῆν περιστατικὸν περὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλοι Εὐαγγελιστὴς φαίνεται νὰ κἀν ἀκριβῶς τὸ ἴδιον. "Ὅταν δηλαδή ὁ Ἰησοῦς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ λέγων· «Προσέχετε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»²⁸, ἐκεῖνοι ἐσυλλογίζοντο καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐπήραμεν ἄρτους²⁹. Καὶ ἄλλο μὲν

25. Ἰωάν. 2, 19.

26. Ἰωάν. 2, 20.

27. Ἰωάν. 2, 21.

28. Ματθ. 16, 6.

29. Πρὸλ. Ματθ. 16, 7.

εἶπεν ὁ Κύριος, ὀνομάζων ζῆμην τὴν διδασκαλίαν, ἄλλο δὲ ὑπώπτευσαν οἱ μαθηταί, νομίζοντες ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἄρτους. Καὶ αὐτὴν τὴν παρανόησιν τὴν διορθῶναι ἔχι ὁ Εὐαγγελιστὴς πλέον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὡς ἐξῆς ὁμιλῶν· «Πῶς δὲν καταλασθαίνετε ὅτι δὲν σᾶς εἶπα νὰ προσέχετε ἀπὸ τὸν συνήθη ὀλικὸν ἄρτον;»³⁰. Ἐδῶ ἡμῶς δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

Καὶ ἡμῶς, ὑποστηρίζει κάποιος, ὁ Χριστός διὰ νὰ ἀναίρεση τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐπρόσθεσεν· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του τίποτε»³¹. Τὸ ἀντίθετον, ἀνθρώπῳ μου, ἔχει κάνει. Διότι αὐτὸ τὸ λέει ἔχι διὰ νὰ ἀναίρεση τὴν ἰσότητά, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν ἐνισχύσῃ. Ἀλλὰ πρόσθε με ἀκριβείαν, διότι τὸ συζητούμενον δὲν εἶναι τυχαῖον θέμα. Ἡ ἔκφρασις «ἄφ' ἑαυτοῦ» εὐρίσκειται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἐπιβάλλεται νὰ κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῆς φράσεως, διὰ νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς μεγάλην ἁμαρτίαν. Πραγματικά, ἐάν κανεὶς τὴν ἐκλάθη αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὅπως εἶναι εὐκόλον νὰ τὴν ἐννοήσῃ, κῦτταξε εἰς πόσον μεγάλον παραλογισμόν καταλήγωμεν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἄλλα μὲν δύναται, ἄλλα δὲ δὲν δύναται νὰ τὰ πράττῃ ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶπεν ἐν γένει· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του τίποτε».

δ'. Ἄς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν ἐκεῖνον ποῦ φέρει ἀντιρρήσεις εἰς αὐτά· Εἶπέ μου· Δὲν ἔμπορεῖ τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ νὰ πράττῃ ὁ Υἱὸς; Καὶ ἐάν μᾶς ἀπαντήσῃ· Τίποτε, θὰ τοῦ εἰπώμεν, ὅτι τὸ μέγιστον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τὸ ἔκανε ἄφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος διακηρύσσει καὶ λέγει· «Ὁ ὁποῖος Ἰησοῦς, ἀν καὶ ὑπῆρχεν ἐν μορφῇ Θεοῦ,

30. Ματθ. 16, 11.

31. Ἰωάν. 5, 30.

δὲν ἐθεώρησεν ὅτι εἶχεν ἐξ ἀρπαγῆς τὴν ἰσότητά του πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔλαθε μορφὴν δούλου»³². Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ ἴδιος ὁ Χριστός πάλιν λέγει· «Ἐγὼ ἐξουσίαν νὰ δώσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἔγω ἐξουσίαν νὰ τὴν λάθω πάλιν. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ ἐμέ, ἀλλ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου παραδίδω αὐτήν»³³.

Βλέπεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ ὅτι τὸ μεγάλο ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν μας τὸ ἐπραγματοποίησεν ἄφ' ἑαυτοῦ;

Καὶ διατὶ ὁμιλῶ διὰ τὸν Χριστόν; Ἡμεῖς λοιπὸν, ποῦ τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐτελέστερον ἀπὸ ἡμᾶς, πολλὰ τὰ πράττομεν ἄφ' ἑαυτῶν, δηλαδὴ καὶ τὴν κακίαν ἄφ' ἑαυτῶν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀρετὴν ἄφ' ἑαυτῶν ἀσκαῶμεν. Διότι ἐάν δὲν ἐνεργοῦσαμεν ἄφ' ἑαυτῶν καὶ δὲν εἶχαμεν ἐξουσίαν, οὔτε εἰς τὴν γέννησιν θὰ ἐπίπτομεν ἁμαρτάνοντες, οὔτε τὴν βασιλείαν θὰ ἐπιτυχάνομεν ζῶντες ἐνάρετα.

Ἵστε τὸ, «ἄφ' ἑαυτοῦ δὲν ἔμπορεῖ τίποτε νὰ πράττῃ» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τὸν Πατέρα, τίποτε τὸ ξένον, τίποτε τὸ ἀλλότριον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον φανερώνει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἰσότητά καὶ τὴν μεγάλην συμφωνίαν Υἱοῦ καὶ Πατρὸς.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν, ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον, ἀλλ' ὅτι «δὲν δύναται»; Διὰ νὰ δείξῃ καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐκφράσεως πάλιν τὸ ἀπαράλλακτον καὶ τὴν ἀκριβείαν τῆς ἰσότητος. Διότι τὸ ῥῆμα δὲν τοῦ ἀποδίδει ἀδυναμίαν, ἀλλὰ μαρτυρεῖ

32. Φιλίπ. 2, 6-7.

33. Ἰωάν. 10, 18.

ὅτι ἡ δύναμις του εἶναι μεγάλη. Ἐπειδὴ καὶ ἀλλαγῶ λέγει ὁ Παῦλος διὰ τὸν Πατέρα: «Ὅποτε μὲ δύο πράγματα ἀμετακίνητα, εἰς τὰ ὅποια εἶναι ἀδύνατον νὰ φευσθῇ ὁ Θεός»³⁴. Καὶ πάλιν: «Ἐάν ἡμεῖς θά ἀρνηθῶμεν³⁵, ἐκεῖνος μένει πιστός. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του»³⁶.

Καὶ τὸ «οὐ δύναται», αὐτὸ λοιπὸν ὄχι μόνον δὲν εἶναι θεολογικὴν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ δυνάμειος, καὶ μάλιστα δυνάμειος ἀπεριγράπτου. Ὅτι λέγει θεολογῶ σημαίνει τὸ ἐξῆς: Ἡ οὐσία ἐκεῖνη ἢ θεὸς δὲν θάγεται τίποτε ἀπὸ αὐτά. Πραγματικά, ὅπως, ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Θεός, δὲν τοῦ ἀποδίδομεν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τοῦ ἀποδίδομεν κάποιαν ἀρρητὸν δύναμιν. Ἔτσι καὶ ὁ Κύριος λοιπὸν, ὅταν λέγῃ, «Δὲν δύναμαι ἀπὸ ἑαυτοῦ νὰ πράττω τίποτε»³⁷, αὐτὸ ἐννοεῖ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον καὶ ἀνεπίτρεπτον νὰ πράξω ἐγὼ κάτι ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ λεχθέν, ὡς ἐξετάσαμεν τὸ ἐξῆς καὶ ὡς ἴδωμεν με ποῖους συμφωνεῖ ὁ Χριστός, μὲ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο δηλαδή, μὲ ὅσα εἴπαμεν ἡμεῖς ἢ μὲ τὰς ἰδικὰς σας ἀπόψεις.

Σὺ λοιπὸν ὑποστηρίζεις ὅτι τὸ ρῆμα³⁸ ἀναιρεῖ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν αὐθεντίαν, τοῦ ταυριάζει εἰς αὐτόν, καὶ παρουσιάζει μικρὰν τὴν δύναμίν του. Ἐγὼ ἀντιθέτως δέχομαι ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἰσότητά καὶ τὴν ὁμοίωσιν καὶ τρόπον τινα, ὅτι συμφαίνει ἀπὸ κοινῆς γνώμης, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

34. Ἐβρ. 6, 18.

35. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀντὶ ἀρνησόμεθα ὑπάρχει ἀποτοθῆμεν. Πάντως ἡ ἐννοία δὲν ἀλλάσσει.

36. Β' Τιμοθ. 2, 13.

37. Ἰωάν. 5, 30.

38. «Ὁ δὲ δύναται».

Λοιπὸν ὡς ἐρωτήσωμεν τὴν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ ὡς ἴδωμεν με τὴν βοήθειαν τῶν ὁσων λέγει εἰς τὴν ἀνέλιαν, ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, σύμφωνα με τὴν ἰδικὴν σου γνώμην ἐρμηνεύει τὰ λεχθέντα ἢ σύμφωνα με τὴν ἰδικὴν μας.

Τί λέγει λοιπὸν; «Διότι ἐκεῖνα ποῦ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»³⁹. Εἶδες πῶς ἀνήρεσαν ἐξ ἀλοκλήρου τὴν ἀποφίν σας καὶ ἐπεθεσάωσε τὰ ὅσα εἴπομεν ἡμεῖς; Διότι ἐάν δὲν πράττει τίποτε ἀπὸ ἑαυτοῦ, καὶ ὁ Πατήρ δὲν θά πράττει τίποτε ἀπὸ ἑαυτοῦ, ἐάν θέσθαια πράττει τὰ πάντα ὁμοίως πρὸς αὐτόν.

Διότι ἐάν δὲν συμβαίνει αὐτὸ, ἀκολουθεῖ καὶ ἄλλο ἄπονον συμπέρασμα. Πραγματικά δὲν εἶπεν, ἔτι ὅσα εἶδε τὸν Πατέρα νὰ πράττει, ἐπράξεν, ἀλλὰ, «ἐάν δὲν βλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει κάτι»⁴⁰, δὲν τὸ πράττει, καὶ ἐπικτείνει τὸν λόγον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον. Καὶ σύμφωνα με τὴν ἀποφίν σας θά μάθαινη, συνεχῶς τὰ ἴδια.

Εἶδες πῶς τὸ νόημα εἶναι ὕψηλόν, ἢ δὲ ταπεινότης τοῦ σήματος καὶ τοῦς πολὺ ἀναισχύτους τοῦς ἀναγκάζει καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν των νὰ ἀποφύγουν τὴν ταπεινὴν σκέψιν, ἢ ὅποια εὑρίσκειται εἰς τελείαν ἀσυμφωνίαν πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκεῖνην; Διότι ποῖος εἶναι πῶσον ἀθλίας καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ Υἱὸς μαθαίνει κάθε ἡμέραν, ὅσα πρέπει νὰ πράττει; Τότε πῶς θά εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο τὸ, «Σὺ δὲ εἶσαι ὁ ἴδιος πάντοτε καὶ τὰ ἔτη σου θά εἶναι ἀτελείωτα»⁴¹; καὶ τὸ, «Ὅλα τὰ δημιουργήματα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ ἀνευ αὐτοῦ δὲν ἔγινεν οὐτε τὸ παραμικρόν»⁴², ἐάν θέσθαια ἐλ-

39. Ἰωάν. 5, 19.

40. Ἰωάν. 5, 19.

41. Ψαλμ. 101, 28. Ἐβρ. 1, 12.

42. Ἰωάν. 1, 3.

λα μὲν ποιεῖ ὁ Πατήρ, ἄλλα δὲ ὁ Υἱὸς θλέπων τὰ μιμεῖται;

Βλέπεις ὅτι ἐξ ὧσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ ὧσων ἠκολούθησαν φανερώνεται ἡ ἀπόδειξις τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἰησοῦ; Ἐάν ὁμως μερικά ρήματα τὰ προβάλλῃ κατὰ τρόπον ταπεινότερον, μὴ παραξενεύεσαι. Διότι ἐπειδὴ τὸν κατεδίδωκαν ὅταν ἤκουσαν τὰ ὑψηλά καὶ τὸν ἐνόμιζαν ἀντίθεον, ἀφοῦ κατεβίβασε τὸν τόνον διὰ τῶν ρημάτων μόνον, πάλιν ὁδηγεῖ τὸν λόγον ὑψηλότερα καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὰ ταπεινά, διὰ νὰ ποικίλλῃ τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε νὰ γίνῃ εὐκόλα παραδεκτὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγνώμονας.

Πρόσεξε λοιπὸν. Ὅταν εἶπεν· «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» καὶ ἀπέβειξε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, λέγει πάλιν· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐάν δὲν θλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττῃ καὶ τὸ παραμικρόν». Εἰς τὴν συνέχειαν πάλιν πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἀνάγει τὸν λόγον· «Διότι ἐκεῖνα ποὺ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως» καὶ ὑστερα πάλιν χαμηλότερον· «Ὁ Πατήρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ ὅλα τὰ φανεράνε εἰς αὐτόν, ὅσα πράττει αὐτός. Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δεῖξῃ εἰς αὐτόν»⁴³.

Εἶδες πόσον ταπεινὰ ὁμιλεῖ πάλιν; Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόφθασα καὶ εἶπα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ ἐπαναλαμβάνω, τὸ ἴδιον θὰ εἰπῶ καὶ τώρα. Ὅτι δηλαδὴ καθὲς φορὰ ποὺ λέγει κάτι τὸ χαμηλὸν καὶ τὸ ταπεινόν, τὸ λέγει μὲ ὑπερβολήν, ὥστε ἡ ταπεινότης τῶν λέξεων νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἀγνώμονας νὰ δεχθοῦν μὲ εὐσεβῆ διάθεσιν τὰ νοήματα.

Διότι, ἐάν δὲν συμβαίῃ αὐτό, συλλογίσου πόσον

43. Ἰωάν. 5, 20.

παράλογον εἶναι τὸ λεχθέν, ἐξετάζων αὐτοὺς τοὺς ἰθίους τοὺς λόγους. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ· «Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δεῖξῃ εἰς αὐτόν», θὰ εὐρεθῇ ὁ Υἱὸς νὰ μὴ ἔχῃ μάθει ἀκόμα πολλὰ ἔργα, πρᾶγμα τὸ ὅποιον οὐτε διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ. Διότι ἐφ' ὅσον ἔλαθον ἀπασὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμέσως ἐγνώρισαν τὰ πάντα καὶ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ πράξουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε καὶ νὰ γνωρίζουν καὶ ἠμποροῦν νὰ ἐνεργοῦν αὐτοί. Ἐνῶ ὁ Χριστὸς θὰ εὐρεθῇ νὰ μὴ ἔχῃ μάθει ἀκόμη πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ περισσότερον παράδοξον αὐτοῦ;

Ποῖαν σημασίαν ἔχει λοιπὸν τὸ λεχθέν; Ἐπειδὴ ἐστερέωσε τὰ μέλη τοῦ παραλύτου καὶ σκοπεῖ νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρόν, δι' αὐτὸ ὠμίλησεν ἔτσι, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Θαυμάζετε ἐπειδὴ ἐθεράπευσα τὸν παράλυτον; θὰ ἴδῃτε μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ αὐτά. Ἄλλὰ δὲν τοὺς ὠμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρὰ χρησιμοποίησεν ταπεινότερον λόγον, διὰ νὰ κατευνάσῃ τὴν μακίαν αὐτῶν.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ «δεῖξῃ» δὲν ἐλέχθη κατὰ κυριολεξίαν, ἄκουσε τὰ ὅσα λέγει πάλιν εἰς τὴν συνέχειαν· «Διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς», λέγει, «ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει»⁴⁴. Βέβαια, τὸ «δὲν δύναται νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ» εἶναι ἀντίθετον ἀπὸ τὸ «ὅποιους θέλει». Διότι ἐάν ζωοποιῇ ὅποιους θέλει, τότε δύναται νὰ πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, (ἐπειδὴ τὸ θέλω εἶναι ἀπόδειξις ἐξουσίας), ἐάν ὁμως δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, τότε δὲν ζωοποιεῖ πλέον ὅποιους θέλει. Διότι τὸ μὲν «καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει» ἀποδεικνύει τῆς

44. Ἰωάν. 5, 21.

δυνάμεως τὴν ἀπαρραλαξίαν, τὸ δὲ «ἔθιους θέλει» τὴν ἰσότητά τῆς ἐξουσίας.

Βλέπεις ὅτι τὸ «δὲν δύνανται νὰ πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ» δὲν ἀφαιρεῖ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ εἶναι λόγος ποῦ δεικνύει τὸ ἀπαράλλακτον τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θελήματος;

Ἔτσι νὰ ἐνόησῃς καὶ τὸ «θὰ δεῖξῃ εἰς αὐτόν». Διότι καὶ εἰς ἄλλο-σημεῖον λέγει «Ἐγὼ θὰ ἀναστήσω αὐτόν κατὰ τὴν ἑσχάτην ἡμέραν»⁴⁵. Καὶ πάλιν, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν πράττει δεχόμενος ἐνέργειαν, λέγει «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁴⁶.

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ λέγῃς ὅτι ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἀνασταίνει καὶ ζωοποιεῖ ὅποιους θέλει, τὰ δὲ ἄλλα δὲν τὰ πράττει ἔτσι, ἐπρόλαβε καὶ ἀπέκλεισε πάσαν παρομοίαν ἀντιλογίαν, ὅταν εἶπεν «Διότι ὅτι ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως», δεικνύων ὅτι καὶ ὅλα, ὅσα ὁ Πατήρ ποιεῖ, καὶ ὁ Υἱὸς, ὅπως ἐκεῖνος, τὰ πράττει. Ἐἴτε ἀνάστασιν νεκρῶν εἴησῃ εἴτε θρασυκαίαν σωμάτων, εἴτε συγχώρησιν ἁμαρτημάτων, εἴτε ὁτιδήποτε ἄλλο, τὸ πράττει ὁμοιοτρόπως πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα.

ε'. Ἀλλὰ εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν προσέχουν ὅσοι ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πρωτείων. Αὐτὴ ἐγέννησε τὰς αἰρέσεις, αὐτὴ ἐθεθάωσε τὴν ἀσέθειαν τῶν εἰδωλολάτρων. Διότι ὁ Θεὸς ἠθέλε τὰ ἀόρατα αὐτοῦ νὰ γίνουσι κἀτανοητὰ διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τούτου. Ἐκεῖνοὶ ὅμως ἀφῆσαν αὐτὰ καὶ δὲν κατεδέχθησαν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν καὶ ἐχάραξαν ἰδικὸν τῶν δρόμον. Δι' αὐτὸ ἔχασαν καὶ τὸν ὑπάρχον-

45. Ἰωάν. 6, 39.

46. Ἰωάν. 11, 25.

τα. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπίστευσαν, ἐπειδὴ ἐπεδίωκαν τὴν φθαρτοπύην δόξαν καὶ δὲν ἐζητοῦσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ⁴⁷.

Ἡμεῖς ὅμως, ἀγαπητοὶ μου, ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν ψυχικὴν αὐτὴν ἀσθένειαν μὲ κάθε ὑπερφολίην καὶ προθυμίαν. Διότι καὶ ἂν ἔχωμεν ἀμέτρητα καλὰ, τὸ κακὸν τῆς κενοδοξίας εἶναι ἱκανὸν νὰ διαλύσῃ τὰ πάντα. Ἐάν λοιπὸν ἐπιθυμοῦμεν τοὺς ἐπαίνους, ἂς ζητοῦμεν τοὺς ἐπαίνους τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι, μόλις φανῇ, χάνεται. Καὶ ἂν δὲν χαθῇ, δὲν μᾶς φέρει κανένα κέρδος καὶ πολλὰς φώρας προέρχεται ἀπὸ ἐσφαλμένην κρίσιν. (Πραγματικὰ τί ἄξιον θαυμασμοῦ ἔχει ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν καὶ οἱ χορευταὶ νέοι καὶ αἱ διεσφραρμένα γυναῖκες καὶ οἱ πλεονέκται καὶ οἱ κλέπται;). Ἀντίθετα ἐκεῖνος, ποῦ τὸν θαυμάζει ὁ Θεός, δὲν θαυμάζεται μαζὶ μὲ αὐτούς, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ἐκείνους, ἐννοῶ τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐπιδείξαντας ἀγγελικὸν βίον.

Ἐάν ὅμως ἐξετάσωμεν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀσκοῦμεν γοητεῖαν εἰς τὰ πλήθη καὶ νὰ εἰμεθα περίθλεπτοι, θὰ εὐρωμεν ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Γενικῶς λοιπὸν, ἐάν ποθῆς τὰ πλήθη, νὰ προσελκύσῃς τὸν ἄνθρωπον τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ καταστής φοβερὸς εἰς τοὺς δαίμονας, χωρὶς νὰ διδῃς καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ νὰ καταπατήσῃς ὅλα τὰ λαμπρὰ ὡς νὰ ἦσαν θόρυβος καὶ πηλός, καὶ τότε θὰ ἴδῃς καθαρὰ ὅτι εἴποτε δὲν κάνει τὴν ψυχὴν νὰ ἀσχημονῇ τόσο, ὅσον ὁ ἔρωσ τῆς δόξης. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὁποιοσδήποτε δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ποῦ ποθεῖ αὐτὴν νὰ μὴ ζήσῃ βίον ἐσταυρωμένον, ὅπως πάλιν δὲν εἶναι δυνατόν ἐμῆγος ποῦ περιεφρόνησεν αὐτὴν νὰ μὴ καταπατήσῃ τὰ

47. Πρὸς Ἰωάν. 5, 44.

περισσότερα από τὰ πάθη. Πραγματικά ὅποιος κατα-
νικήσει τὴν κοσμικὴν δόξαν θὰ καθυποτάξῃ καὶ τὸν
φθόνον καὶ τὴν φιλοχρηματίαν καὶ ὅλα τὰ φοβερά πά-
θη τῆς ψυχῆς.

Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ ὑπερικήσωμεν αὐτήν; Ἐ-
ρωτᾷ κάποιος. Ἄν ἀποθλέπωμεν πρὸς τὴν ἄλλην δό-
ξαν, τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προσπαθεῖ νὰ
μᾶς ἀπομακρύνῃ ἡ κοσμικὴ δόξα. Διότι ἡ οὐρανία δό-
ξα καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μᾶς καθιστᾷ ἐνδόξους καὶ πρὸς
τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀποδημεῖ μαζί μας καὶ μᾶς ἀπαλ-
λάσσει ἀπὸ κάθε σαρκικὴν δουλείαν, εἰς τὴν ὁποῖαν δου-
λεύομεν τώρα μὲ κάθε ἀθλιότητα, παραδίδοντες ἐξ ὅλο-
κλήρου τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ πράγμα-
τα αὐτῆς. Πραγματικά εἴτε μεταθῆς εἰς τὴν ἀγορὰν εἴ-
τε εἰσέλθῃς εἰς κάποιο σπίτι, εἴτε εὕρισκεσαι εἰς τὸν δρό-
μον, εἴτε εἰς τοὺς σταθμούς, εἴτε εἰς τὰ καταγώγια, εἴτε
εἰς τὰ πανδοχεῖα, εἴτε εἰς ἕνα πλοῖον, εἴτε εἰς κάποιο νη-
σί, εἴτε εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως, εἴτε εἰς τὰ δικα-
στήρια, εἴτε εἰς τὰ θουλευτήρια, παντοῦ θὰ ἴδῃς τὴν
φροντίδα διὰ τὰ παρόντα καὶ τὰ βιοτικά πράγματα καὶ
τὸν καθένα νὰ ἀγωνιᾷ καὶ νὰ κοπιᾷ δι' αὐτά, καὶ οἱ
ἀπόντες καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες καὶ οἱ ἀποδημοῦντες καὶ
οἱ παραμένοντες καὶ οἱ ταξιδεύοντες διὰ θαλάσσης καὶ
οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου καὶ οἱ κάτοι-
κοι τῶν πόλεων καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι.

Ποία ἔστις σωτηρία μᾶς ἀπομένει λοιπὸν, ὅταν,
κατοικοῦντες τὴν γῆν τοῦ Θεοῦ, δὲν φρονῶμεν τὰ τοῦ
Θεοῦ, ἀλλὰ, ἐνῶ ἐλάθομεν ἐντολὴν νὰ εἴμεθα ἕξνοι πρὸς
τὰ ἐγκόσμια πράγματα, ἡμεῖς εἴμεθα ἕξνοι πρὸς τὸν
οὐρανὸν καὶ πολίται τῆς γῆς; Τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ χει-
ρότερον ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν αὐτήν, ὅταν, ἐνῶ καθη-
μερινῶς ἀκούομεν διὰ τὴν κρίσιν καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ, ἡμεῖς μιμούμεθα τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τοῦ

Νῶε καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ περιμένομεν
νὰ μάθωμεν τὰ πάντα διὰ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων;
Καὶ ἔμωσ ὅλα ἐκεῖνα δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχουν γρα-
φῆ, ὥστε, ἐάν κανεὶς ἀπιστῇ εἰς τὰ μέλλοντα, νὰ λάθῃ
καθαρὰν ἀπόδειξιν διὰ τὰ μελλοντικά γεγονότα ἀπὸ
ὅσα ἔχουν γίνῃ ἤδη.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντες ὅπ' ὄψιν μας, καὶ τὰ παρελ-
θόντα καὶ τὰ μέλλοντα, ὡς ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον ἀπὸ
τὴν φοβεράν αὐτὴν δουλείαν καὶ ὡς ἐνδιαφερθῶμεν κά-
πως καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μας, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ
τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν
φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ' (39)

(Ίωάν. ε', 22 - 30)

«Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα⁴, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ἔχει τὴν δικαίαν τὴν ἔχει θάσκει εἰς τὸν Υἱόν, διὰ τὸ νὰ κρίνῃ τοὺς ἄλλους, καθὼς κρίνει τὸν Πατέρα⁵».

α. * Ἀγαπητοί μου, πρέπει νὰ ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ προσοχὴν εἰς ἅλα, διότι θὰ θάσωμεν λόγον καὶ θὰ μᾶς ζητηθοῦν εὐθυσίαν λεπτομερῶς καὶ διὰ τοὺς λόγους καὶ διὰ τὰ ἔργα μας. Διότι ὅ,τι σχετίζεται μὲ ἡμᾶς δὲν περιορίζεται εἰς τὸν παρόντα ἐπίγειον βίον.

1. Ἐχει τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀσκεῖν τὸ ἔργον τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ τῶν πάντων.

2. Δὲν ἐξέβαλε τὸν Πατέρα ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κρίνειν, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς κρίνει μὲ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν συνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

3. Ἰωάν. 5, 22 - 23.

4. Ἡ παρούσα μακρὰ ὁμιλία ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὸ θέμα τῆς διὰ τοῦ Κυρίου κρίσεως τοῦ κόσμου καὶ πειράται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἰσότητά τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, παρὰ τὰς ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας χρησιμοποίησεν ὁ Χριστός. Συγκεκριμένως, οἱ φράσεις, «δέδωκεν ὁ Πατήρ τῷ Υἱῷ πᾶσαν τὴν κρίσιν» καὶ «ἔθηκε τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ» σημαίνουν ὅτι ὁ Υἱὸς ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ κρίνῃ ἅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀκόμη ὅτι ἔλαβε τὴν ζωὴν εὐνοιαδῶς τῷ Πατρί. Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ὅτι ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, δὲν φανερώσει ὅτι εἶναι κατώτερος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ εἶπεν αὐτὸ διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκούσουν ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν περὶ αὐτοῦ. Ὁμοίως ἐξηγᾶται καὶ ἡ φράσις «ἐγὼ οὐ δύναμαι ποιεῖν ὅτι ἑμαυτοῦ οὐδέν» καὶ τὸ ἐοῦ ζῆτῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ μνησικακοῦν, ἀλλὰ νὰ συγχωροῦν τοὺς συνανθρώπους των, διὰ νὰ τοὺς συγχωρή καὶ αὐτοὺς ὁ Θεός.

ἀλλὰ θὰ μᾶς δεχθῇ καὶ κάποια ἄλλη κατάσταση ζωῆς καὶ θὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον φέβερου δικαστηρίου. Διότι ἅλοι μας πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἐμπρός εἰς τὸ δικαστικὸν θῆμα τοῦ Χριστοῦ», λέγει ὁ Παῦλος, «διὰ τὴν ἀπολαύσιν ἢ καθένας μᾶς ἐκεῖνα ποῦ ἔκανε μὲ τὸ αἴμα του, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεων του»⁴.

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ δικαστήριον ἃς ἔχωμεν διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν μας καὶ εἶται θὰ κατορθώσωμεν νὰ ζῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καθ' ἅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει σῆσαι ἀπὸ τὴν ψυχὴν του τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως, φέρεται κατὰ κρημνοῦ, ὡς ἵππος ποῦ ἔσπασε τὸν χαλινόν, («ὅτι αἱ ὀδοὶ αὐτοῦ», λέγει, «θεθλοῦνται συνεχῶς»⁵, δι' αὐτὸ προσέθεσε δεικνύων καὶ τὴν αἰτίαν «Αἱ ἐντολαὶ σου διαγράφονται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»⁶), καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει συνεχῶς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, θὰ ζῆσιν μὲ σωφροσύνην. (Διότι λέγει «Νὰ ἐνθυμησῶμαι τὸ τέλος σου καὶ δὲν θὰ ἁμαρτήσῃς εἰς ἅλην σου τὴν ζωὴν»⁷). Διότι ἐκεῖνος ποῦ τώρα μᾶς συνεχάρησε τὰ ἁμαρτήματα, αὐτὸς θὰ καθίσῃ νὰ δικάσῃ τότε. Ἐκεῖνος ποῦ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, αὐτὸς θὰ ἐμφανισθῇ καὶ πάλιν διὰ νὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Διότι λέγει «Θὰ φανῇ δὲ διὰ δευτέραν φοράν, χωρὶς νὰ θαστάξῃ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων, εἰς ἐκεῖνους ποῦ τὸν περιμένουν διὰ τὴν σωσιν»⁸.

Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐλεγεν «Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐ-

4. Β' Κορινθ. 5, 10.

5. Ψαλμ. 9, 26.

6. Ψαλμ. 9, 26.

7. Σοφ. Σειφ. 7, 36.

8. Ἐβρ. 9, 28.

ξουσίαν ἄλην τοῦ νά δικάζῃ τήν ἔχει δώσει εἰς τόν Υἱόν, διά νά τιμοῦν ὅλοι τόν Υἱόν, καθώς τιμοῦν τόν Πατέρα».

Λοιπόν, θά ὀνομάσωμεν τόν Υἱόν καί Πατέρα; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἄπαγε. Δι' αὐτό θέθαια εἶπεν «τόν Υἱόν», ὥστε νά παραμένῃ Υἱός καί νά τόν τιμῶμεν, ὅπως τιμῶμεν τόν Πατέρα. Ὅποιος ὅμως ὀνομάζει τόν Υἱόν Πατέρα, δέν ἐτίμησε πλέον τόν Υἱόν ὡς Πατέρα, ἀλλά ἔκανε σύγχυσις εἰς ὅλα. Ἐπειδή λοιπόν οἱ ἄνθρωποι δέν προσελκύονται τόσο εὐκόλα, ὅταν ἐδεργετοῦνται, παρά ὅταν τιμωροῦνται, δι' αὐτό ὤμιλησε τόσο φοβερά, ὥστε, ἔστω καί διά τοῦ φόβου, νά ἐπισπάσῃ τήν τιμὴν πρὸς τόν ἑαυτὸν του.

Ὅταν λέγῃ «πᾶσαν», τὸ ἐξῆς ἔννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τήν ἐξουσίαν καί νά τιμωρῇ καί νά τιμᾷ, καί ἀκόμη ὅτι πράττει καί τὰ δύο αὐτά κατὰ τήν θέλησίν του.

Τὸ δὲ «δέδωκεν» τὸ εἶπε διά νά μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀγέννητος ὁ Υἱός, οὔτε νά θεωρήσῃς ὅτι ὑπάρχουν δύο Πατέρες. Διότι ὅλα, ὅσα εἶναι ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια εἶναι καί ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη καί παραμένει εἰς τήν θέσιν τοῦ Υἱοῦ. Καί διά νά καταλάβῃς ὅτι τὸ «δέδωκεν» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν, ἄκουσε πού δηλοῦται αὐτό ἀκριβῶς ἀπὸ ἄλλο σημεῖον· «Διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του», λέγει, «ἔτσι ἔδωσε καί εἰς τόν Υἱόν του νά ἔχῃ ζωὴν μέσα του»⁹. Τί λοιπόν, πρῶτα τὸν ἐγέννησε καί ὕστερα τοῦ ἔδωσε τήν ζωὴν; Διότι ὅποιος δίδει, δίδει εἰς κάποιον πού ὑπάρχει. Λοιπόν, ὅταν ἐγεννήθη, δέν εἶχε ζωὴν; Ἄλλ' αὐτό οὔτε οἱ δαίμονες δέν θά τὸ ἐφαντάζοντο. Διότι ἐκτός τῆς ἀσθείας εἶναι καί πολὺ ἀνόητος.

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 3, 22 καί 26.

10. Ἰωάν. 5, 26.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν τὸ «ἔδωσε ζωὴν» σημαίνει, ἐγέννησεν αὐτὸν ζωὴν, ἔτσι καί τὸ «δέδωκε κρίσιν» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν αὐτὸν κριτὴν. Δηλαδή, διά νά μὴ νομίσῃς, ὅταν θά ἀκούσῃς ὅτι αἴτιος αὐτῶν εἶναι ὁ Πατήρ, ὅτι ὑπάρχει παραλλαγή οὐσίας Υἱοῦ καί Πατρός καί ἐλάττωσις τῆς τιμῆς τοῦ Υἱοῦ, ἔρχεται νά σέ κρίνῃ ὁ Υἱός, καί ἀπὸ τῆς ἀπάψεως αὐτῆς φανερώσει τὴν ἰσότητά. Διότι ἐκεῖνος, πού ἔχει ἐξουσίαν νά τιμωρῇ καί νά τιμᾷ ὅποιους θέλει, ἔχει τήν ἴδιαν δύναμιν μὲ τόν Πατέρα. Ἐπειδή, ἐάν δέν συμβαίη αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν γέννησίν του ἔλαθε τὴν τιμὴν ὁ Υἱός, τί συνέβη, ὥστε νά τιμηθῇ αὐτὸς ἐκ τῶν ὑστέρων; Ἀπὸ ποῖαν κατάστασιν ἔφθασεν εἰς τὴν πρόοδον αὐτήν, ὥστε νά λάβῃ τὴν ἀξίαν αὐτὴν καί νά χειροτονηθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα; Δέν ἐντρέπεσθε τὰ ἀνθρώπινα καί εὐτελεῖ αὐτὰ νοήματα νά τὰ εἰσάγετε ἔτσι ἀναισχύτως εἰς τὴν ἀμύλυντον φύσιν, ἢ ὅποια δέν ἔχει τίποτε πού νά εἰσῆχθῃ ἐκ τῶν ὑστέρων;

Τότε διά ποῖον λόγον χρησιμοποιεῖ τοιαύτας ἐκφράσεις; ἔρωτᾷ κάποιος. Διὰ νά γίνουσι δεκτὰ εὐκολώτερα τὰ λεγόμενα καί νά προετοιμάσῃ τὸν δρόμον διὰ τὴν ὑψηλὴν διδασκαλίαν. Δι' αὐτό καί ἀναμειγνύει αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα καί ἐκεῖνα μὲ αὐτὰ¹¹. Καί πρόσθε μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ ἀνάμειξις αὐτῆ; (Διότι εἶναι κολόν νά γνωρίζωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχήν). Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καί ἐγὼ ἐργάζομαι»¹², καί μὲ αὐτὰ δεικνύει τὴν ἰσότητά καί τὸ ὁμοίωμα πρὸς τόν Πατέρα. «Καί ἐζήτουν νὰ τὸν φονεύσουσι»¹³.

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 5, 22 καί 26.

11. Ἀναμειγνύει δηλαδὴ τὴν ὑψηλὴν περὶ τῆς θεότητος τοῦ διδασκαλίου μὲ τὰς ἐκφράσεις, πού τὸν παρουσιάζουν ὡς ἀπλοῦν ἄνθρωπον καί τενάταλιν.

12. Ἰωάν. 5, 17.

13. Ἰωάν. 5, 16.

Τί κάνει λοιπόν; Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λέξεις χρησιμοποιεῖ χαμηλότερον τόνον, ἀλλὰ βίδει τὰ ἴδια νοήματα, μι-
λῶν ὡς ἐξῆς: «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ'
ἑαυτοῦ»¹⁴. Εἰς τὴν συνέχειαν ὁμοίως πάλιν πρὸς τὰ ὑψη-
λότερα δὴγῃ τὸν λόγον: «Διότι ἐκεῖνα ποὺ ἐνεργεῖ ὁ
Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»¹⁵, λέγει. Ὑ-
στερα πάλιν καταθεῖσθαι τὸ ὕψος: «Διότι ὁ Πατήρ ἀ-
γαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ φανεράναι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, ὅσα
αὐτὸς πράττει. Καὶ μεγαλύτερα θαύματα θὰ δεῖξῃ εἰς
αὐτόν»¹⁶. Ἐπειτα πάλιν ἀναθεῖσθαι ὑψηλότερον: «Διότι
καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ βίδει ζωὴν
εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ βίδῃ
ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει»¹⁷. Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ πάλιν
ἐπὶ τὸ ταπεινότερον καὶ ὑψηλότερον συγχρόνως: «Διό-
τι ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν
ἔσται τοῦ νὰ δικάξῃ τὴν ἕξαι εἰς τὸν Υἱόν»¹⁸, καὶ
πάλιν ἐπὶ τὸ ὑψηλόν: «Διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, κα-
θὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα»¹⁹.

Εἶδες πῶς ποικίλλει τὸν λόγον, συμπλέκων αὐτὸν
μὲ ρήματα καὶ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἐκφράζουσι ὑψηλὰ καὶ
χαμηλὰ νοήματα, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦς τότε ἀνθρώπους
νὰ γίνουσι εὐκόλα παραδεκτὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροί νὰ
μὴ ὀποιοῦν καμμίαν πνευματικὴν ζημίαν, σχηματίζον-
τες τὴν ἀρμόζουσαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἰδέαν καὶ διὰ τὰ
ἄλλα μὲ θέσιν τὰ ὑψηλὰ περὶ αὐτοῦ νοήματα; Διότι
ἐὰν δὲν συμβαίνοι αὐτὸ καὶ δὲν ἐλέγθοσαν, ὅσα ἔχουν
εἰπωθῆ, ἀπὸ συγκατάθεσιν, τότε διὰ ποίαν αἰτίαν ἔχουν

14. Ἰωάν. 5, 19.
15. Ἰωάν. 5, 19.
16. Ἰωάν. 5, 20.
17. Ἰωάν. 5, 21.
18. Ἰωάν. 5, 22.
19. Ἰωάν. 5, 23.

τεθῆ πλησίον αὐτῶν τὰ ὑψηλὰ νοήματα; Πραγματικὰ
ἐκεῖνος ποὺ πρέπει νὰ εἰπῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του ὑψηλὰ
καὶ μεγάλα, ὅταν ἀναφέρῃ κάτι τὸ μικρόν καὶ ταπεινόν,
ἔχει εὐσχημον δικαιολογίαν ὅτι τὸ κάνει αὐτὸ διὰ κά-
ποιαν οἰκονομίαν, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ὀφείλει νὰ λέγῃ εὐ-
τελῆ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν εἰπῇ κάτι τὸ ὑψηλόν, διὰ
ποῖον λόγον λέγει τὰ υπερβαίνοντα τὴν φύσιν αὐτοῦ;
Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον ἀπόδειξις κάποιας οἰκονο-
μίας, ἀλλ' ἐσχάτης ἀσθεσίας.

8'. Ὡστε ἡμεῖς μὲν ἔχομεν νὰ εἰπώμεν δικαίαν καὶ
πρέπουσαν εἰς τὸν Θεὸν αἰτίαν διὰ τὰ ταπεινὰ ρήματα,
τὴν συγκατάθεσιν καὶ ὅτι μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα με-
τριόφρονες καὶ ἀκόμη ὅτι δι' αὐτῆς οἰκονομεῖται ἡ σω-
τηρία μας, (πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ ἴδιος φανεράναι
ἄλλου, ὅταν λέγῃ: «Τὰ λέγω δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ σωθῆτε ἑ-
σεῖς»²⁰). Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατέφυγεν εἰς τὴν μαρτυρί-
αν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀφῆκε τὴν ἰδικήν του, (τὸ ὅποιον
δὲν ἦτο ἀξίον τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ), διὰ νὰ δώσῃ
τὴν αἰτίαν τῆς τάσης εὐτελείας τῶν λέξεων, εἶπε ὅτι, «τὰ
λέγω αὐτὰ, διὰ νὰ σωθῆτε ἑσεῖς». Ἐσεῖς ὁμοίως, οἱ ὅ-
ποιοι ἰσχυρίζεσθε ὅτι δὲν ἔχει ὁ Υἱὸς τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν
καὶ δύναμιν πρὸς τὸν γεννήσαντά αὐτὸν Πατέρα, τί θὰ
ἀπαντήσετε, ὅταν ἀκούσετε αὐτὸν νὰ λέγῃ ἐκεῖνα, διὰ
τῶν ὁποίων ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει ἴσην πρὸς τὸν Πατέρα
τὴν δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν;

Ἄλλὰ καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀπαίτει τὴν ἴδιαν μὲ τὸν
Πατέρα τιμὴν, ἀφοῦ εἶναι πολὺ κατώτερος αὐτοῦ, ὅπως
ὑποστηρίζετε; Καὶ δὲν σταματᾷ ἐδῶ, ἀφοῦ ὠμίλησεν
ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ προσθέτει λέγων: «Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τι-
μᾷ τὸν Υἱόν δὲν τιμᾷ οὔτε τὸν Πατέρα, ὁ ὅποιος ἀπέ-
στειλεν αὐτόν»²¹. Βλέπετε πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ

20. Ἰωάν. 5, 34.
21. Ἰωάν. 5, 23.

Υιού πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ Πατρὸς; Καὶ τί σημασία ἔχει αὐτό; λέγει κάποιος. Διότι τὸ ἴδιον ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἴσοῦμε καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους: «Διότι ὅποιος δέχεται ἐσᾶς», λέγει, «δέχεται ἐμέ»²². Ἄλλ' ἐκεῖ ὠμίησεν ἔτσι, ἐπειδὴ θεωρεῖ ὡς ἰδικὰ του τὰ τῶν δούλων του, ἐνῶ ἐδῶ, ὠμιλεῖ ἔτσι, ἐπειδὴ μία εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ δόξα μὲ τὸν Πατέρα. Ἄλλωστε καὶ διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν ἔχει λεχθῆ νὰ τοὺς τιμοῦν.

Σωστά λοιπὸν εἶπεν: «Ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ οὕτε τὸν Πατέρα». Πραγματικά, ἐὰν ὑπῆρχαν δύο βασιλεῖς καὶ ὀφριζέτο ὁ ἕνας, τότε ὀφριζέται μαζὶ καὶ ὁ ἄλλος, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ ὀφριζόμενος εἶναι ὁ υἱός. Ὀφριζέται θεόβια καὶ ὅταν κάποιος ὀφλιτῆς προσληθῆ, ὄχι ὁμοῦ ὁμοίως, ἀλλὰ ὡς διὰ κάποιου μεσίτου. Ἐδῶ ὁμοῦ δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἡ προσβολὴ εἶναι ὡς νὰ γίνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Δι' αὐτὸ ἐπρόφθασε καὶ εἶπεν: «Διὰ νὰ τιμοῦν τὸν Υἱὸν καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα», ὥστε, ὅταν εἶπῃ, «ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν, δὲν τιμᾷ καὶ τὸν Πατέρα», νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἴδιαν τιμὴν. Ὅχι ἀπλῶς «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἀλλ' «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἔτσι, ὅπως εἶπα, λέγει, «δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα».

Καὶ πῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, εἶναι τῆς ἰδίας οὐσίας καὶ ὁ πέμπων καὶ ὁ πεμπόμενος; Πάλιν εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καταθειάζει τὸν λόγον καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεσθαι ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἐλέγησαν διὰ κανένα ἄλλον σκοπὸν, παρὰ διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν αἴτιον αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς τὴν ἀφροσύνην τοῦ Σαβελλίου²³ καὶ ἡ παρανόησις τῶν Ἰουδαίων νὰ θεραπευ-

22. Ματθ. 10, 40.

23. Σαβέλλιος Ἀιρετικὸς τοῦ γ' αἰῶνος καταγόμενος ἐκ τῆς Πενταπόλεως τῆς Λιβύης, διδάσκει ὅτι ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τρεῖς τρόποι ἐμφανίσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ.

θῆ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ τὸν θεωρήσουν ὅτι εἶναι μετὰ τοῦ ἀντίθετος. Διότι ἔλεγαν: «Αὐτὸς δὲν ἔχει σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτὸς δὲν ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν»²⁴. Πρὸς ἄρᾳν τῆς ὑποψίας αὐτῆς δὲν συνετέλουν τόσον τὰ ὕψηλά, ὅσον τὰ ταπεινά. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἔλεγε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι ἀπεστάλη, ὄχι διὰ νὰ ἀχηματίσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ρῆμα αὐτὸ φανεράναι κάποιαν μείωσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμφράξῃ τὰ στόματα ἐκείνων. Δι' αὐτὸ καταφεύγει συνεχῶς πρὸς τὸν Πατέρα καὶ παρουσιάζει ἐνδιαμέσως καὶ τὴν ἰδικὴν του ἀσθενίαν. Διότι, ἐὰν ἔλεγε τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν του, δὲν θὰ ἐδέχοντο ἐκεῖνοι τὰ λεγόμενα, ὅταν θεόβια καὶ ἐξ αἰτίας ὀλίγων παρομοίων λόγων τὸν κατεδίωξαν καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ἐλιθοβόλησαν, ἐνῶ ἐὰν πάλιν ἔλεγε τὰ πάντα ταπεινὰ ἀποθέλων εἰς αὐτούς, ἀργότερα πολλοὶ θὰ ἐβλάπτοντο²⁵.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναμειγνύει καὶ μετριάζει τὴν διδασκαλίαν καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ταπεινά, ὅπως εἶπα, ἐμφράττει τὰ στόματα ἐκείνων, ἐνῶ μὲ τὰ λεχθέντα σύμφωνα πρὸς τὴν θεϊκὴν του ἀξίαν διασκεδάζει τὴν εὐτελεῖ ἔννοιαν τῶν λεχθέντων εἰς ὅσους ἔχουν νοῦν καὶ δεικνύει ὅτι καθόλου δὲν ταιριάζει εἰς αὐτὸν ἡ ἔννοια αὐτῆ. Διότι ἡ ἀποστολὴ σημαίνει τὴν μετάθεσιν, ἐνῶ ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ.

Τότε διατὶ λέγει ὅτι ἀπεστάλη: Ὁμιλεῖ περισσό-
τερον παραστατικά, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὁμόνοιαν πρὸς τὸν Πατέρα. Ἔτσι λοιπὸν σχηματίζει καὶ τὰς ἀκολουθούς ἐκφράσεις, ἐπειδὴ αὐτὸ θέλει νὰ παρουσιάσῃ: «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σᾶς λέγω», λέγει, «ὅτι ἐκεῖνος ποῦ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποῦ

24. Ἰωάν. 9, 16. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς ἠλλαγμένον.

25. Ἐπειδὴ θὰ ἐχηματίζαν ἐσφαλμένην γνώμην διὰ τὸν Κύριον.

μέ απέστειλεν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον»²⁶. Βλέπεις ὅτι συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιον, διὰ τὴν ἀπαλείψην τῆν ὑποψίαν ἐκείνην, καὶ ἐδῶ καὶ παρακάτω, μέ τὸν ἐκφοβισμόν καὶ μέ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς σωτηρίας προσπαθεῖ νὰ κατασιγάσῃ τὴν ἐναντίον του ἀντιδρασίαν καὶ ἔτσι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συγκαταθαίνει πάλιν διὰ τῶν ὁσων λέγει; Διότι δὲν εἶπεν: «Ὅποιος ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἐπειδὴ πραγματικὰ θὰ ἐνόμιζαν τὸ πρᾶγμα καθαρὸν ἐγνώσιμόν καὶ περιττὸν κομπασμὸν διὰ τῶν λόγων. Διότι, ἐάν ὕστερα ἀπὸ τόσον χρόνον καὶ τόσα πολλὰ θαύματα εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἀσφαλῶς θὰ τὴν εἶχαν πολὺ περισσότερον τότε, ἐάν τοὺς ὠμίλει ἔτσι. Δι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔλεγον: «Ὁ Ἀβραάμ καθὼς καὶ οἱ προφῆται ἀπέθαναν, καὶ πῶς σὺ λέγεις, ἐάν κανεὶς τηρήσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ;»²⁷.

Συνεπῶς διὰ τὴν μὴ ἐξαγριωθοῦν καὶ ἐδῶ, κῆρυξαι τί λέγει: «Εκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποὺ μέ απέστειλεν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Αὐτὸ θέθαια δὲν συνετέλει ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γίνῃ εὐκόλα παραδεκτὸς ὁ λόγος του, ἐννοῶ τὴν διαθεθαίωσιν ὅτι, ὅσοι ἀκούουν τὴν διδασκαλίαν του, πιστεύουν εἰς τὸν Πατέρα. Διότι, ἐάν ἐδέχοντο αὐτὸ μέ προθυμίαν, ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εὐκολώτερα. Ὡστε, καὶ ὅταν λέγῃ κάτι τὸ ταπεινόν, ὁσηθεὶ τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ προετοιμάζει τὸν δρόμον δι' αὐτά.

Ἄφου εἶπεν: «Ἔχει ζωὴν αἰώνιον», προσθέτει: «Καὶ δὲν θὰ ὑποβληθῇ εἰς κρίσιν, ἀλλ' ἔχει μεταθῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν»²⁸. Ἔτσι καθιστᾷ εὐπρόσδεκτον τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ δύο ἀπόψεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν

26. Ἰωάν. 5, 24.

27. Ἰωάν. 5, 52.

28. Ἰωάν. 5, 24.

διότι ἐκήρυσε τὴν πίστιν εἰς τὴν ὑπαρξίν του Πατρὸς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ πιστὸς θὰ ἀπολαύσῃ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ. Τὸ «δὲν θὰ ὑποβληθῇ εἰς κρίσιν» αὐτὸ ὁμναινε, δὲν κολάζεται, δηλαδὴ. Διότι θάνατον δὲν ὀνομάζει τὸν ἐδῶ, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὅπως πάλιν καὶ ζωὴν ὀνομάζει ἐκείνην τὴν ἀθάνατον.

Ἄληθῶς, ἀληθῶς σὰς λέγω ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἤλθε τώρα, ὅποτε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν του Υἱοῦ του Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μέ προθυμίαν ψυχικὴν, θὰ ζήσουν αἰώνιος»²⁹.

Ἄφου ὠμίλησε θεωρητικῶς, ἀναφέρει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἐπειδὴ ἔλεγε δηλαδὴ, «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξουσίαν νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει», διὰ τὴν μὴ θεωρηθοῦν τὰ λεγόμενα ἀπλῶς κομπαστικοὶ λόγοι καὶ ἐγνώσιμός, παρέχει καὶ τὴν ἀπόδειξιν διὰ μέσου τῶν ἔργων καὶ λέγει: «Ἐρχεται ὥρα». Ἐπειτα ὅμως, διὰ τὴν μὴ νομίσησιν ὅτι πρόκειται διὰ μακρὸν χρόνον, προσθέτει: «Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἤλθε τώρα, ὅποτε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν του Υἱοῦ του Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μέ προθυμίαν ψυχικὴν θὰ ζήσουν αἰώνιος».

Εἶδες αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν ἀνέκφραστον ἐν προκειμένῳ; Ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, ἔτσι καὶ τώρα θὰ συμβῆ, λέγει. Διότι καὶ τότε, ὅταν θὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν νὰ μᾶς διατάσῃ, ἐγειρόμεθα. Πραγματικὰ, λέγει: «Μὲ τὸ πρόσταγμα του Θεοῦ θὰ ἀναστήθωσιν οἱ νεκροὶ»³⁰.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται, ἴσως θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἦσαν καθαρὸς κομπασμός;

29. Ἰωάν. 5, 25.

30. Α' Θεσσαλ. 4, 16.

Μά, από θα επρόσθεσεν, ὅτι δηλαδὴ «ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα». Διότι εἰν ἔδιδεν ὑποσχέσεις ἀναφερομένας εἰς τὸ μέλλον μόνον, ἀσφαλῶς ὁ λόγος τοῦ θά ἐφαίνετο ὑποκτος εἰς αὐτούς. Τώρα ὁμως δίδει καὶ τὴν ἀπόδειξιν. Διότι καθ' ὃν χρόνον θά εἶμαι μαζί σας, λέγει, θά πραγματοποιηθῆ αὐτό. Πραγματικά, εἰν δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νά ἐκπληρώσῃ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον, δὲν θά ὑπέσχετο, διὰ νά μὴ ἐκτεθῆ τὸσον πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνεδαφικὴν ἐκείνην ὑπόσχεσιν. Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει καὶ συλλογισμὸν ἀποδεικτικὸν τῶν ὁσων εἶπεν, λέγων «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωκε καὶ εἰς τὸν Υἱὸν του νά ἔχη ζωὴν μέσα του»³¹.

γ'. Βλέπεις πῶς τὸ ἀπαράλλακτον μεταξύ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ παρουσιάζει εἰς ἓνα μόνον σημεῖον τὴν διαφορὰν, εἰς τὸ ὅτι ὁ ἓνας εἶναι Πατὴρ καὶ ὁ ἄλλος Υἱός; Διότι ἡ λέξις «ἔδωκε» αὐτὴν τὴν διαίρεσιν εἰσάγει μόνον; τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἀποδεικνύει ἴσα καὶ ἀπαράλλακτα.

Κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερόν ὅτι πράττει τὰ πάντα μὲ τὴν μεγάλην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, μὲ ὅσην καὶ ὁ Πατὴρ, χωρὶς νά ἀντλή τὴν δύναμιν του ἀπὸ ἄλλην πηγὴν. Διότι ἔχει ζωὴν ὅπως καὶ ὁ Πατὴρ. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἐπρόσθεσεν ἀμέσως καὶ τὸ ἀκόλουθον πάλιν, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ νά καταλάθωμεν καὶ ἐκεῖνο. Καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ λοιπὸν; Τὸ «ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νά δικάζῃ».

Καὶ διὰ ποῖον λόγον προβάλλει πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν; «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὁποιους θέλει». Καὶ πάλιν «Ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νά δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν». Ἐπίσης «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωκε καὶ

31. Ἰωάν. 5, 26.

εἰς τὸν Υἱόν του νά ἔχη ζωὴν μέσα του». Ἀκόμη «Ὅσοι ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, θά ζήσουν» καὶ ἔδω πάλιν «Ἐδωκεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νά δικάζῃ».

Πρὸς ποῖον σκοπὸν λοιπὸν στρέφεται γύρω ἀπὸ αὐτὰ, ἐνωθὲ τὴν κρίσιν, τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν; Διότι αὐτὰ πρὸ πάντων εἶναι τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν δύναμιν νά προσελκύσουν καὶ τὸν πλέον δύσκολον ἀκροατὴν. Πραγματικά ὁποῖος πιστέψει ὅτι θά ἀναστηθῆ καὶ ὅτι εἰς τὸν Ἰησοῦν θά δώσῃ λόγον διὰ τὰ πλημμελήματά του, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶδε κανένα ἄλλο θαῦμα, ἀπαξ καὶ ἐδέχθη αὐτό, θά προστρέξῃ ὁπωσδήποτε, διὰ νά καταστήσῃ ἡμερον τὸν δικαστὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

«Διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτό»³². Ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς³³ ὁμως δὲν λέγει αὐτό. Ἄλλὰ τί; Ἐδωκεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νά δικάζῃ, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Ἄλλ' εἰν λεχθῆ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ χωρίον, δὲν ἔχει καμμίαν λογικὴν ἀκολουθίαν. Διότι δὲν ἔλαθε τὴν ἐξουσίαν νά δικάζῃ, ἔπειθ ἦν εἶναι υἱὸς ἀνθρώπου, (διότι τότε τί θά ἐμπόδιζεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά εἶναι δικασταί;), ἀλλ' ἔπειθ εἶναι Υἱὸς τῆς ἀρρήτου ἐκείνης οὐσίας δι' αὐτὸ εἶναι κριτής.

Συνεπῶς ἔτσι πρέπει νά ἀναγνωσθῆ «Διότι εἶναι

32. Ἰωάν. 5, 27-28. Τὸ χωρίον εἰς ἄρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς «Διότι εἶναι ὁ Μεσσίας, ποῦ ἔγενεν ἀνθρώπος καὶ ἐξωμοιάθη πρὸς ἐκεῖνους, τῶν ὁποίων εἶναι Κριτής. Μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτὰ πού σας εἶπα».

33. Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ἀνέπτυξε καὶ διεμόρφωσε τὸν υἱοθετισμὸν. Ἐδέχετο τὸν Θεὸν ὡς ἓν πρόσωπον καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἄλλὰς ἀπρόσωπους δυνάμεις. Καθαιρεθεὶς κατεδικάσθη ὡς αιρετικός.

Υιός ανθρώπου, μη εκπλήττεσθε δι' αὐτό». Ἐπειδή δηλαδὴ τὸ λεγόμενον ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐβουκόλευε τοὺς ἀκροατὰς νὰ καταλάβουν καὶ δὲν ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι τίποτε περισσώτερον παρὰ ἕνας ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ἐνῶ τὰ λεγόμενα ὑπερέβαιναν τὴν ἀνθρωπίνην δυνατότητα, ἢ μᾶλλον καὶ τὴν δυνατότητα ἀγγέλου καὶ ἤρμωζαν μόνον εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀντίθεσιν αὐτῆν, ἐπρόσθεσεν· «Μὴ εκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Διότι ἔρχεται ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλοι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ μὴήματα θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον θίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν»³⁴.

Καὶ διατί δὲν εἶπεν· Μὴ εκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου, διότι εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἀλλ' ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν; Αὐτὸ τὸ εἶπε παραπάνω, ὅταν ἔλεγεν· «Θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», καὶ ἔάν τὸ ἀπεισιώτησεν ἐδῶ μὴ εκπλήττεσαι, διότι ἐφ' ὅσον ἀνέφερε τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Θεοῦ, δίδει εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ τὴν εὐκαίριαν νὰ συλλογισθοῦν πλέον ὅτι καὶ Θεὸς εἶναι καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐάν ὅμως τὸ ἔλεγεν αὐτὸ συνεχῶς ὁ Ἰησοῦς, ἀσφαλῶς θὰ προσέκρουεν τότε εἰς αὐτούς, ἐνῶ, ἔάν ἀπεδεικνύετο συλλογιστικῶς ἀπὸ τὰ θαύματα, καθιστοῦσε τὴν διδασκαλίαν περισσώτερον παραδεκτὴν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ φταίχουν τοὺς συλλογισμοὺς, διαπατάξουν τὰ μέρη τοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξουν περὶ τῶρα τὸ ζητούμενον, πολλὰς φορές δὲν ἐξάγουν οἱ ἴδιοι τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ, ἀφοῦ καταστήσουν τὸν ἀκροατὴν προσεκτικώτερον καὶ δεῖξουν τὴν νίκην

34. Ἰωάν. 5, 28-29.

λαμπρότεραν, προετοιμάζουν τὸν ἴδιον τὸν ἀντιλεγόντᾳ νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀπόφασιν, ὥστε νὰ συμφωνήσουν περισσότερο μὲ αὐτοὺς οἱ παρόντες ἐκ τῶν ἀντιδίκων, λαμβάνοντες ἀπόφασιν σύμφωνον μὲ τὴν γνώμην αὐτῶν.

Ὅταν λοιπὸν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, δὲν ὠμίλησε διὰ τὴν κρίσιν, (διότι ὁ Λάζαρος δὲν ἀνεστήθη δι' αὐτό), ὅταν ὅμως ἀνέφερε τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, προσέθεσε καὶ αὐτό, ὅτι «ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον θίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν». Καθ' ὅμοιον τρόπον προσεῖλκε καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸν ἀκροατὴν, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν κρίσιν καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ ποτὲ τὴν μακαρίαν ζωὴν, καὶ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ μένει διαπάντὸς ἐπάνω του»³⁵. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Κύριος μὲ τὸν Νικόδημον· «Ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, δὲν κατακρίνεται. Ὅποιος ὅμως δὲν πιστεύει, ἔχει ἤδη κατακριθῆ»³⁶.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἔκανε λόγον διὰ τὸ δικαστήριον καὶ τὴν κόλασιν διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπε παραπάνω ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, δὲν ὑποβάλλεται εἰς δίκην», διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι αὐτὸ μόνον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐπρόσθεσε καὶ τὰς πράξεις τοῦ θίου, ὅταν εἶπεν ὅτι «ὅσοι μὲν ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον θίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν».

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν ὅτι ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη

35. Ἰωάν. 3, 36.

36. Ἰωάν. 3, 18.

θά λογοδοτήσει εις αὐτὸν καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θά ἀναστηθοῦν ἀκούοντες τὴν φωνὴν τοῦ κήρυγμα θεέθαια νέον καὶ παράδοξον, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερα ἀκόμη δὲν γίνεται πιστευτὸν ἀπὸ τοὺς θεωρουμένους πιστοῦς, καὶ ὅστε καὶ τότε ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπιστεύετο, ἄκουσε πῶς προετοιμάζει αὐτὸ συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν του.

«Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτῶν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δίκαια, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»³⁷.

Μολοντί πρὸ ὀλίγου δὲν εἶχε δώσει μικρὰν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως νὰ ἀνασταίνῃ με τὴν σύσφιγξιν τοῦ σώματος τοῦ παραλύτου. Δι' αὐτὸ καὶ προηγουμένως δὲν εἶχε κάνει λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, μέχρις ὅτου ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα αὐτὸ, τὸ ὁποῖον δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κρίσιν τότε, μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου, ἔκανε ὁκαινισμόν, ὅταν εἶπεν· «Ἴδού τῶρα ἔχεις γίνει υγιής. Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον διὰ νὰ μὴ συμῆθῃ τίποτε χειρότερον»³⁸.

Ἐπίσης προλέγει καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς οἰκουμένης δλοκλήρου. Καὶ ἐπειδὴ προεῖπε δύο ἀναστάσεις, τοῦ Λαζάρου δηλαδὴ, ἡ ὁποία θά ἐγίνετο πολὺ σύντομα, καὶ τῆς οἰκουμένης, ἡ ὁποία θά πραγματοποιήθῃ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους, διαθεβαίνει τὴν πρώτην με τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου καὶ τὴν ἐγγύτητα τοῦ καιροῦ, ὅταν λέγῃ, «ἔρχεται ὥρα καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τῶρα», τὴν δὲ ἀνάστασιν τῆς οἰκουμέ-

37. Ἰωάν. 5, 30.

38. Ἰωάν. 5, 14.

νης τὴν διαθεβαίνει με τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ ἔτσι διὰ τῶν πραγματοποιουμένων θαυμάτων καθιστᾷ ἀντιληπτὰ τὰ ὅσα δὲν συνέθησαν ἀκόμη. Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἴδωμεν νὰ πράττῃ σὲ κάθε περιπτώσιν ὁ Κύριος, ὅταν κἀνῆ δύο ἢ καὶ τρεῖς προρρήσεις καὶ διαθεβαίνει τὰ μελλοντικὰ γεγονότα ἀπὸ γενόμενα.

δ'. Ἀλλ' ὅμως, ἀφοῦ εἶπε καὶ ἔπραξε τόσα πολλά, ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ ἀκούοντες ἦσαν ἀδύνατοι πνευματικῶς, δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὰ, παρὰ με ὅσα προσθέτει κατασιγάξει τὴν ἀντίδρασιν αὐτῶν, με τὸ νὰ τοὺς εἴπῃ· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτῶν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δίκαια, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐφαίνετο νὰ λέγῃ πράγματα πρωτόκουστα καὶ διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν, (διότι ἐκεῖνοι ἔλεγαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πού κρίνει τὴν γῆν ὀλόκληρον, δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ διὰ νὰ διακηρῶξῃ αὐτὸ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ· «Θὰ κρίνῃ λαοὺς με εὐθύτητα»³⁹ καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς εἶναι κριτὴς δίκαιος, ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος»⁴⁰, τὸ ἴδιον δὲ λέγουν καὶ ὅλοι οἱ προφῆται καὶ ὁ Μωϋσῆς· «Ὁ Χριστὸς ὅμως ἔλεγεν· «Ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν» καὶ αὐτὸ ἦτο ἱκανὸν νὰ θεωρηθῆσιν τὸν τότε Ἰουδαῖον ἀκροατὴν καὶ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ θεωρῆ τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀντίθεον), εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πολὺ συγκαταβαίνει, με ὅσα λέγει, καὶ μάλιστα τόσον, ὅσον ἐχρειάζετο ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀφαιρέσῃ καθολοκλήριαν τὴν δλεθρίαν αὐτὴν ὑποψίαν, καὶ λέγει· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν

39. Ψαλμ. 95, 10.

40. Ψαλμ. 7, 12.

ἐαυτὸν μου». Δηλαδή, δὲν θὰ ἴδετε νὰ γίνεται ἢ δὲν θὰ ἀκούσετε νὰ λέγεται ἀπὸ ἐμὲ τίποτε τὸ ξένον οὔτε τὸ παρηλλαγμένον οὔτε κάτι ποὺ δὲν θέλει ὁ Πατήρ.

Καὶ ἀνωτέρω, ὅταν εἶπεν ὅτι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου, ἔδειξεν ὅτι μέχρι τώρα τὸν ἐνόμιζαν ὡς ἀνθρώπον. Τὸ ἴδιον προσθέτει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὅπως λοιπὸν εἶπε προηγουμένως, «ἐκεῖνο ποὺ ἤκουσαμεν⁴¹, αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἔχομεν ἴδει, μαρτυρούμεν⁴², καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, «καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἴδει καὶ ἤκουσε, αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ δὲν τὴν πιστεῦει κανεὶς»⁴³, (καὶ αἱ δύο αὐταὶ ρήσεις ἐλέγχθησαν θεόθεν διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀκρίθειαν τῆς γνώσεως καὶ δὲν ἀναφέρονται ἀπλῶς εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄρασιν), ἔτσι καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν ἀκοὴν, τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει, παρά ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ θελήσῃ κάτι ἄλλο αὐτὸς ἀπὸ ὅ,τι θέλει ὁ Πατήρ. Δὲν τὸ εἶπεν ὅμως τόσο καθαρά, (διότι δὲν θὰ τὸ ἐδέχοντο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ ἀκούσουν τόσο ἀπότομα αὐτὸ), ἀλλὰ πῶς τὸ εἶπεν; Μὲ τρόπον συγκάταστατον καὶ πολὺ ἀνθρώπινον.

«Καθὼς ἀκούω κρίνω». Καὶ ἐδῶ πάλιν δὲν ἐννοεῖ τὴν διδασκαλίαν, (διότι δὲν εἶπεν, καθὼς διδάσκομαι, ἀλλὰ, «καθὼς ἀκούω»), οὔτε τὰ λέγει αὐτὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκη νὰ ἀκούσῃ κάτι διὰ νὰ τὸ μάθῃ, (διότι ὅχι μόνον δὲν ἐχρειάζετο τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἦτο ἀπληγμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀκούῃ κάτι διὰ νὰ τὸ γνωρίσῃ), ἀλλ' ἐδῶ φανερώνει τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀπόλυτον συμφωνίαν του πρὸς τὸν Πατέρα. Ὅ,τι λέγει δηλαδή ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Κρίνω ἔτσι, ὡς νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ ὁ κρίνων.

41. Ἄντ' αὐτοῦ εἰς τὸ κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπάρχει «ἴσασμεν».

42. Ἰωάν. 3, 11.

43. Ἰωάν. 3, 32.

Ἐπειτα προσθέτει: «Καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὃ ὅποιος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον». Τί λέγεις; Ἐχεις λοιπὸν θέλημα διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς; Καὶ ὅμως εἰς ἄλλο σημείον εἶπες: «Καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ εἴμεθα ἕνα»⁴⁴, καὶ πάλιν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν, λέγεις: «Διὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ ἕνα διὰ μέσου ἡμῶν»⁴⁵, δηλαδή μὲ τὴν πίστιν πρὸς ἡμᾶς.

Βλέπεις ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φαίνονται περισσύτερον ταπεινά, αὐτὰ εἶναι ποὺ περιέχουν κρυμμένον τὸ ὑψηλὸν νόημα; Πραγματικά, ἐκεῖνο ποὺ ὑπαινίσσεται ἐδῶ εἶναι τὸ ἐξῆς: Δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅπως ἀπὸ ἕνα μῦθου ἕνα θέλημα ὑπάρχει, ἔτσι καὶ ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Καὶ μὴ ἀπορῆς, ἐπειδὴ ἔθεσε τόσο μεγάλην συνάφειαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, διότι καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον παράδειγμα χρησιμοποιοῖ διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν λέγῃ: «Διότι ποῖος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίζει τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ ἀνθρώπου παρά μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι μέσα του; Ἐτσι καὶ τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ Θεοῦ κανεὶς ἄλλος δὲν τὰ γνωρίζει παρά μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»⁴⁶. Δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν τίποτε ἄλλο, παρά ὅτι, δὲν ἔχω ἄλλο θέλημα ἐγὼ καὶ ἰδιαιτέρον ὁ Πατήρ μου, ἀλλ' ἐάν θέλῃ κάτι ἐκεῖνος, αὐτὸ θέλω καὶ ἐγὼ, καὶ ἐάν θέλω κάτι ἐγώ, τὸ ἴδιον θέλει καὶ ἐκεῖνος. Συνεπῶς, ὅπως δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατηγορήσῃ κανεὶς τὸν Πατέρα, ὅταν κρίνῃ, τὸ ἴδιον οὔτε

44. Ἰωάν. 17, 11, 22. Τὸ χωρίον εἶναι ελαφρῶς παρηλλαγμένον λεκτικῶς, ἀλλὰ ἐννοιολογικῶς παραμένει ἀμετάβλητον.

45. Ἰωάν. 17, 21.

46. Α' Κορινθ. 2, 11.

καί ἐμέ ἤμπορεῖ, διότι κάθε μία ἀπόφασίς προέρχεται ἀπό τὴν ἴδιαν γνώμην.

Ἐάν ὅμως τὰ λέγῃ ὁ Κύριος κατὰ τρόπον ποῦ ταιριάζει περισσότερο εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ μὴ ἐκπλήττεσαι, διότι ἐνόμιζαν ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀπλοῦς ἄνθρωπος. Δι' αὐτὸ κυρίως πρέπει εἰς τὰς παρομοίας ἐκφράσεις νὰ μὴ ἐξετάζωμεν τὰ λεγόμενα μόνον, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἔτσι νὰ ἀκροώμεθα τὰ λεγόμενα, ὡς νὰ λέγονται διὰ τὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτῆν τῶν ἀκροατῶν. Διότι διαφορετικὰ θὰ καταλήξωμεν εἰς πολλὰ παράλογα συμπεράσματα.

Πρόσεξε δηλαδὴ. Εἶπεν «Δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημα τὸ ἴδικόν μου». Λοιπὸν ἄλλο εἶναι τὸ ἴδικόν του θέλημα καὶ πολὺ κατώτερον. Καὶ ὄχι μόνον ἀπλῶς κατώτερον, ἀλλὰ καὶ καθόλου ὠφέλιμον. Διότι ἐάν εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ σώζῃ καὶ συνεφώνει μὲ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, τότε διὰ ποῖαν αἰτίαν δὲν ζητεῖς νὰ τὸ ἐπιβάλῃς; Οἱ ἄνθρωποι θέθαια εἶναι δικαιολογημένον νὰ τοῖς εἰποῦν αὐτὸ, ἐπειδὴ ἔχουν πολλὰς θελήσεις, ἀντιθέτους πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἐνῶ σὺ, ποῦ ὁμοιάσεις τελείως πρὸς τὸν Πατέρα, διατί τὸ λέγεις αὐτό; Διότι αὐτὰ ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς, δὲν εἶναι λόγοι ποῦ ταιριάζουν εἰς συνετὸν καὶ ἑσταυρωμένον ἄνθρωπον. Πραγματικά, ἐάν ὁ Παῦλος τόσοον πολὺ διεπότισε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ λέγῃ «δὲν ζῶ πλέον ἐγώ, ἀλλὰ ζῆ μέσα μου ὁ Χριστός»⁴⁷, πῶς ὁ Κύριος τῶν πάντων εἶπεν ὅτι, «δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ ἴδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον», ὡς νὰ εἶναι διαφορετικὸν ἐκεῖνου;

47. Γαλ. 2, 20.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγει; Προσαρμόζει τὸν λόγον εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀκροατῶν του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀπέδειξε τὰ λεγόμενα μὲ ὅσα προηγήθησαν, ἄλλοτε ὁμιλήσας ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἄλλοτε ὅπως εἰς ἄνθρωπον, πάλιν ὡς ἄνθρωπος τὰ παρουσιάζει καὶ λέγει ὅτι «ἡ κρίσις ἡ ἰδική μου εἶναι δικαία». Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; «Διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ ἴδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ὅπως ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ, ποῦ εἶναι ἀππλάγμενος ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, δὲν ἤμπορεῖ δικαιολογημένα νὰ κατηγορηθῇ ὅτι τάχα ἐθίκασε παρὰ τὸ δίκαιον, ἔτσι δὲν θὰ ἤμπορέσετε καὶ σεῖς τῶρα νὰ μὲ κατηγορήσετε. Διότι ὅποιος θέλει νὰ ἐπιβάλῃ τὸ ἴδικόν του θέλημα, ἴσως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ καταστῇ ὑποπτος εἰς τοὺς περισσότερους ἄνθρώπους ὅτι παραβιάζει τὸ δίκαιον, ἐκεῖνος ὅμως ποῦ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἰδικὴν του προβολήν, ποῖαν πρόφασιν ἤμπορεῖ νὰ ἔχη διὰ νὰ μὴ κρίνῃ δίκαια;

Τὸν ἴδιον λοιπὸν συλλογισμόν νὰ ἐφαρμόσετε καὶ εἰς ἐμέ. Ἐάν δηλαδὴ ἔλεγα ὅτι δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου καὶ δὲν ἀνέφερα εἰς ἐκεῖνον τὴν δόξαν τῶν γινομένων, ἴσως κάποιος ἀπὸ σᾶς νὰ ἐσκέπτετο ὅτι, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ δοξάσω τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν λέγω τὴν πραγματικότητα, ἐάν ὅμως θεωροῦμαι ἀπεσταλμένος ἄλλου καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδίδω τὰ γεγονότα, διὰ ποῖαν αἰτίαν ἢ ἀπὸ ποῦ θὰ σᾶς δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ὑποπτέυσεθε τὰ λεγόμενα;

Βλέπετε λοιπὸν πῶς κατεβίβασε καὶ ἔκανε κατανοητὸν τὸν λόγον καὶ μὲ ποῖαν σκέψιν ὀπαστήριξεν ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἰδική του εἶναι δικαία, ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἄνθρώπους; Βλέπετε πῶς

ἀποδεικνύεται περιτράνω, ἐκεῖνο, πού πολλές φορές ἔχω ἀναφέρει;

Καί τί εἶναι αὐτό, πού εἶπα; "Ὅτι ἡ ὑπερβολική ἀπλότης καί ταπεινότης τῶν λέξεων, αὐτή πρό πάντων πείθει τοὺς νοουεῖς ἀνθρώπους νά μὴ κατέρχωνται πνευματικῶς, ἐπειδὴ δέχονται εὐκόλα τὰ λεγόμενα, ἀλλά τοὺς προετοιμάζει μᾶλλον νά ἀνέλθουν πρὸς τὸ ὕψος τῶν νοημάτων. Αὐτὴ ἡ ἀπλότης ἀνυψώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον καί μὲ μεγάλην εὐκολίαν ἐκεῖνους πού τότε εὐύροντο εἰς τὴν γῆν.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, σὰς παρακαλῶ, νά μὴ παρατρέχωμεν ἀπλῶς τὰ λεχθέντα, ἀλλά νά ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν καί εἰς κάθε περίπτωσιν νά εὐρίσκωμεν τὴν αἰτίαν τῶν λεγομένων καί νά μὴ ἔχωμεν τὴν ἰδέαν ὅτι μᾶς εἶναι ἀρκετὴ πρὸς δικαιολογίαν ἡ ἀγνοία καί ἡ ἀπλότης, διότι δὲν ἐζήτησε γὰ εἶμεθα ἀκέραιοι μόνον ἀλλά καί φρόνιμοι⁴⁸. "Ἄς ἀσκῶμεν λοιπὸν μαζὶ μὲ τὴν ἀπλότητα καί τὴν σύνεσιν τόσον εἰς τὰ δόγματα θσον καί εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς ζωῆς. Ἐπίσης ἄς καταδικάζωμεν ἐδῶ τοὺς ἑαυτοὺς μας, διὰ νά μὴ καταδικασθῶμεν τότε μαζὶ μὲ τὸν κόσμον καί ἄς συμπεριφερόμεθα ἔτσι πρὸς τοὺς δούλους, ὅπως θέλωμεν νά μᾶς συμπεριφερθῇ ὁ Κύριός μας. «Καί συγχώρησέ μας τὰς ἀμαρτίας μας, καθὼς καί ἡμεῖς συγχωροῦμεν τοὺς ἀδικούντας ἡμᾶς»⁴⁹. Γνωρίζω θέβαια ὅτι μία ψυχὴ πού προσβάλλεται δὲν ὑπομένει μὲ πραότητα τὴν προσβολήν, ἀλλά, ἐάν σκεφθῶμεν ὅτι δὲν χαρίζομεθα εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μᾶς προσέβαλεν, ἀλλά εἰς τὸν ἑαυτόν μας, γρήγορα θά ἀφήσωμεν τὸ δηλητήριον τῆς ὀργῆς. Διότι ἐκεῖνος, πού δὲν ἐχάρισε τὰ ἑκατὸν δηνάρια εἰς τὸν ὀφειλέτην του, δὲν ἠδίκησε τὸν ὁμόδου-

48. Πρὸλ. Ματθ. 6, 16.

49. Ματθ. 6, 12.

λόν του, ἀλλὰ κατέστησε τὸν ἑαυτόν του ὑπεύθυνον διὰ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, τὰ ὅποια προηγουμένως τοῦ εἶχαν χαρισθῆ⁵⁰. "Ὅταν λοιπὸν δὲν συγχωρῶμεν τοὺς ἄλλους, τοὺς ἑαυτοὺς μας δὲν συγχωρῶμεν.

Κατὰ συνέπειαν νά μὴ λέγωμεν μόνον εἰς τὸν Θεόν: Νά μὴ λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλὰ καί (πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας ὁ καθένας ἄς λέγῃ), νά μὴ ἐνθυμούμεθα τὰ ἀμαρτήματα τῶν συνανθρώπων μας, πού ἔχουν διαπράξει εἰς θάρος μας. Διότι σὺ προηγουμένως δικάζεις τὰς πράξεις σου καί τότε ἀκολουθεῖ ὁ Θεός. Σὺ γράφεις τὸν νόμον διὰ τὴν ἀφεσιν καί τὴν τιμωρίαν καί παίρνεις τὴν ἀπόφασιν διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Συνεπῶς καί τὸ νά λάθῃ ἢ νά μὴ λάθῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀμαρτίας σου ὁ Θεός ἀνήκει εἰς τὴν ἰδικὴν σου κυριότητα. Δι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος μᾶς προτρέπει νά συγχωρῶμεν, ἐάν κανεὶς ἔχη κάποιο παράπουν κατὰ τοῦ ἄλλου⁵¹. Καί ἔχι μόνον ἀπλῶς νά συγχωρῶμεν, ἀλλά νά μὴ παραμένῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον κατάλοιπον εἰς τὴν ψυχὴν μας. Διότι καί ὁ Χριστὸς ἔχι μόνον δὲν ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλ' οὔτε καί εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτήσαντας δὲν τὰ ὑπενθύμισεν οὔτε εἶπεν, διέπραξες αὐτὰς καί αὐτὰς τὰς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καί μᾶς συγχώρησε καί ἐξηφάνισε τὸ χρεωστικὸν γραμματίον καί οὔτε ἐσκέφθη καθόλου τὰς ἀμαρτίας μας, ὅπως τὸ ἐδήλωσε καί ὁ Παῦλος⁵².

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἄς κάνωμεν καί ἡμεῖς καί ἄς διαγράφομεν τὰ πάντα ἀπὸ τὸ μυαλό μας. Καί ἐάν μὲν μᾶς ἔχη κάνει κάποιο καλὸν αὐτὸς, πού μᾶς ἐστενοχώρησεν, αὐτὸ νά ἐνθυμούμεθα μόνον, ἐάν δὲ κάτι τὸ λυπηρὸν καί τὸ ἐπαχθές, νά τὸ ξεχνῶμεν καί νά τὸ διαγρά-

50. Πρὸλ. Ματθ. 18, 23 ἔξ.

51. Κολασ. 3, 13.

52. Πρὸλ. Κολασ. 2, 14.

φωμεν τελείως, ώστε ούτε Ιχνος να μη μένη από αυτό. 'Εάν όμως δεν μάς ἔχη κάνει κανένα καλὸν αὐτός, πάλιν ὁ μισθός μας εἶναι μεγαλύτερος, ὅταν συγχωρούμεν καὶ ἡ πρόδοός μας εἰς τὴν ἀρετὴν περισσότερα. Ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ ἐξαλείψουν τὰ ἁμαρτήματα μὲ ἀγρυπνίας, μὲ σκληραγωγίαν καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας, ἐνῶ εἰς σὲ προσφέρεται ἡ εὐκολωτέρα ὁδός, ἐνωσὶ τὸ νὰ μὴ μνησικαχῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ ἐξαφανίσῃς ὅλα τὰ πλημμελήματά σου.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν σπρώχνεις τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἰδίου σώματός σου, ὅπως κάνουν οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ παράφρονες, καὶ θγάζεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἐνῶ πρέπει νὰ πράττῃς τὸ κάθε τι διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτήν; Διότι ἐάν ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι τόσοσὸν ποθητὴ, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ κανεὶς δι' ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπουσιάζει κάθε ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός; Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ φοβηθῆς τὸν θάνατον, οὐτε νὰ ὑποπτεύῃς ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα θὰ τελειώσουν ποτέ. Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι καὶ πολλὰς φορές μακάριοι, ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὴν μακαρίαν ἐκείνην κληρονομίαν. Ὅπως πάλιν ἄθλιοι καὶ τρισάθλιοι καὶ πολλὰς φορές ἄθλιοι, ὅσοι ἐθγαλαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀπὸ τὴν μακαριότητα ἐκείνην.

Καὶ τί εἶναι τέλος πάντως αὐτό, ποῦ μάς καθιστᾷ καταλλήλους νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ζωὴν ἐκείνην; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν κριτὴν, ποῦ συζητεῖ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ ἕνα νέον. Ὅταν δηλαδὴ ἠρώτησεν ἐκεῖνος, «τί νὰ κάνω διὰ νὰ κληρονομήσω ζωὴν αἰώνιον;»⁵³, ἀφοῦ τοῦ ἀνέφερον ὁ Χριστὸς τὰς ἄλλας ἐντολάς, κατέληξεν εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας τὰ σχετικὰ μὲ τὸν

53. Λουκ. 18, 18.

πλησίον ἐκεῖνον θὰ εἰπῇ· Καὶ ἡμεῖς ἀτηρήσαμεν τὰς ἐντολάς αὐτάς, διότι οὔτε ἐκλέψαμεν οὔτε ἐφρονεύσαμεν, οὔτε ἐμοιχεύσαμεν. Ἄλλ' ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἰσχυρισθῆς καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἠγάπησες καὶ τὸν πλησίον, ὅπως ἔπρεπε νὰ τὸν ἀγαπήσῃς. Διότι ἐάν κάποιος ἐφθόνει τὸν πλησίον ἢ τοῦ ἔκανε κάποιο κακὸν ἢ δὲν τὸν ὑπερήσπισεν, ὅταν ὀφίστατο κάποιον ἀδικίαν, ἢ δὲν τοῦ προσέφερε τὰ ἀγαθὰ του, τότε δὲν τὸν ἠγάπησεν.

Τώρα όμως ὁ Χριστὸς δὲν διέταξεν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο. Καὶ ποῖον εἶναι αὐτό; «Πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς»⁵⁴. Ἀκολουθήσιν ὀνομάζει τὴν μίμησιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων.

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Κατὰ πρῶτον ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει ὅλας τὰς ἀρετάς δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην. Διότι, ὅταν ὁ νέος εἶπεν, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπραξα, ὁ Κύριος ὡς νὰ ἔλειπεν ἀπὸ τὸν νέον κάτι τὸ σπουδαῖον διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν, τοῦ λέγει· «Ἐάν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς»⁵⁵. Αὐτὸ ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν πρῶτον. Δεύτερον ὅτι καὶ τὸν ἴδιον τὸν νέον τὸν ἠλεγξε ἐπειδὴ ἐκόμπαζεν ἀπερισκέπτως. Διότι αὐτὸς ποῦ ἔζη μέσα εἰς τόσην μεγάλῃν περιουσίαν καὶ τὸν διέκρινεν ἀδιαφορία διὰ τοὺς ζῶντας εἰς πένιαν, πῶς ἠγάπησεν τὸν πλησίον; Συνεπῶς οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν ἀληθινόν. Ἡμεῖς όμως καὶ ἐκεῖνο καὶ αὐτὰ πράττωμεν, καὶ ἐπιδιώκομεν νὰ ἐξοθεύσωμεν τὰ ἰδικὰ μας καὶ νὰ ἀγοράσωμεν τὸν οὐρανόν. Διότι ἐάν

54. Ματθ. 19, 21.

55. Ματθ. 19, 21.

καιεις δια κάποιον κοσμικόν ἀξίωμα πολλάς φορές ἔδωκε τὴν περιουσίαν του, δι' ἓνα ἀξίωμα ποῦ μένει εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν διαρκεῖ πολὺν χρόνον, (διότι πολλοὶ ἀνθρώποι πολὺ πρὶν ἀποθάνουσι ἀπώλεσαν τὸ ἀξίωμα αὐτό, ἐνῶ ἄλλοι πολλάκις ἔχασαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μολοντί γνωρίζουν αὐτὰ προσφέρουν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ), ἐάν λοιπὸν τόσα πολλὰ πράττουσι διὰ τὸ κοσμικόν ἀξίωμα, τί ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν διὰ τὴν σταθεράν καὶ ἀναφαίρετον ἐκείνην δόξαν δὲν θυσιάζωμεν οὔτε ἐλάχιστα, οὔτε προσφέρωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια καὶ ἐδῶ εὐρισκόμενοι μετ' ὀλίγον θὰ ἐγκαταλείψωμεν; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι μανίας αἱ ἐνέργειαι αὐταί, ὅταν, ἐκεῖνα ποῦ χωρὶς τὴν θέλησίν μας χάνομεν, δὲν θέλωμεν νὰ τὰ προσφέρωμεν, ἐνῶ ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ τὰ δώσωμεν ἐκουσίως καὶ νὰ τὰ πάρωμεν μαζί μας;

Ἄλλ' ἐάν κάποιος ὠδηγεῖτο εἰς τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ προσφέρῃ ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ σωθῆ, θὰ ἐνομίζαμε ἀσφαλῶς ὅτι τοῦ ἔγινε καὶ χάρις. Τώρα ὅμως ποῦ εὐρισκόμεθα εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν γέενναν καὶ ἡμποροῦμεν νὰ σωθῶμεν προσφέροντες τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας, προτιμῶμεν νὰ τιμωροῦμεθα καὶ νὰ κατέχωμεν μεταίως ὅ,τι δὲν μᾶς ἀνήκει, ὥστε νὰ χάνωμεν καὶ τὰ ἰδικὰ μας.

Ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχομεν λοιπόν; Ποίαν συγγνώμην, ὅταν, ἐνῶ ἔχομεν χαραγμένην τόσον εὐκόλον ὁδὸν πρὸς τὴν ζωὴν, φερόμεθα κατὰ κρημνῶν καὶ θαδίζωμεν τὸν ἄκαρπον δρόμον καὶ ἀποστεροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἀπὸ τὰ ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, ἂν καὶ δυνάμεθα ἐλεύθερα νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ δύο;

Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν ἔγινεν αὐτὸ προηγουμένως, ἅς συνέλθωμεν ἔστω καὶ τώρα καὶ, ἀφοῦ γίνωμεν κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἅς προσφέρωμεν τὰ ἐδῶ ὑπάρχοντά

μας ὅπου καὶ ὅπως πρέπει, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ εὐκόλως, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)
(Ίωάν. ε', 31-38)

«Ἐάν ἐγὼ μόνος εἶδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου¹, ἢ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιόπιστος. Ἄλλος² ἔμως εἶδει μαρτυρίαν δι' ἡμᾶς καὶ γνωρίζω³ καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθής».

α'*. Ἐάν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀνασκάψῃ μίαν τοποθεσίαν μεταλλοφόρον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν τέχνην τοῦ μεταλλωρύχου, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ θγάλλῃ χρυσόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ὑποστῇ κόπον ἀνωφελεῖ καὶ

1. Ἡ φράσις αὕτη καὶ τὸ ἐπακολουθεῖν ἐπιχείρημα ἀναφέρονται εἰς κρατοῦσαν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, σύμφωνα πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν λογίζεται ἀξιόπιστος μαρτυρῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὴν ἀποψιν ταύτην ἐπέσχευεν ἡ ἀρχὴ τοῦ νόμου, καθ' ἣν ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθίζεται πᾶν ρῆμα. (Πρῶλ. Δευτ. 19, 15. Β' Κορινθ. 13, 1. Α' Τιμοθ. 5, 19).

2. Ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι ἐδῶ ὑπονοεῖται ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Ὁ Κύριλλος ἔμως ὑπονοεῖ τὸν Πατέρα Θεόν. Οἱ περισσότεροι τῶν ἐρμηνευτῶν κλίνουν πρὸς τὴν δευτέραν ἀποψιν.

3. Κανεὶς ἄλλος δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὸ ἀληθές καὶ ἑθέσιον τῆς τοιαύτης μαρτυρίας, ὅσον ὁ Κύριος.

4. Ἰωάν. 5, 31-32.

*. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τονίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν, εἶναι ἡ συνεξέτασις διῶν τῶν περιστάσεων πού σχετίζονται μὲ τὸ ὑπὸ μελέτην τμήμα, δηλαδὴ ποῖος ὁ ὁμιλῶν, ποῖοι οἱ ἀκροαταὶ καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λεγομένων. Ἔτσι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, ἐάν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἢ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶν ἀληθής φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπίστην τῶν Ἰουδαίων. Ἐπίσης ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου περὶ τοῦ Χριστοῦ ἔγινε κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ

ἐπιθελασθῆ, ἐπειδὴ θὰ ἀναμειγνύῃ τὰ πάντα χωρὶς σκοπόν. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὅσοι δὲν γνωρίζουν τὴν συνέχειαν τῶν θείων Γραφῶν καὶ δὲν ἐρευνοῦν τὰ ἰδιώματα καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, ἀλλὰ διεξέρχονται τὰ πάντα χωρὶς σκοπόν καὶ μὲ τὴν ἴδιαν μέθοδον, ἀναμειγνύοντες χρυσόν καὶ χῶμα, δὲν θὰ ἀνακαλύψουν ποτὲ τὸν εἰς αὐτάς ὑπάρχοντα κρυμμένον θησαυρόν.

Εἶπα τὰ ἀνωτέρω τώρα, διότι τὸ χωρίον πού ἐρμηγνεύομεν ἔχει μὲν πολὺν χρυσόν, δὲν φαίνεται ἔμως εὐκόλα, ἀλλὰ εἶναι συγκεκαλυμμένος ἀπὸ ἐπάνω μὲ μεγάλην ἀσάφειαν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ σκάπτωμεν καὶ νὰ καθαρίζωμεν διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ γνήσια νοήματα.

Πραγματικὰ ποῖος δὲν θὰ θορυβηθῆ, ὅταν ἀκούσῃ τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Ἐάν ἐγὼ μόνος εἶδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἢ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιόπιστος»: «Ἄλλωστε εἰς πολλὰς περιπτώσεις φαίνεται ὅτι ἐμαρτύρησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἔτσι, ὅταν συνωμίλει μὲ τὴν Σαμαρείτιδα ἔλεγεν «Ἐγὼ, πού σου ὁμιλῶ, εἶμαι ὁ Μεσσίας»⁵. Καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ὁμοίως: «Αὐτός πού σου ὁμιλεῖ, ἐκεῖνος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁶. Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ τοὺς ἐπιτιμήσῃ, ἔλεγεν: «Σεῖς λέγετε ὅτι θλασφημεῖς, ἐπειδὴ εἶπα, ὅτι εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁷. Ἐπίσης καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη κάνει τὸ ἴδιον.

πιστεύουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνθ' ὁ Κύριος ὡς λέγει, «τὴν μαρτυρίαν παρὰ τοῦ ἀνθρώπου οὐ λαμβάνω», διότι τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν μαρτυρίαν μείζονα τῆς τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς καθιστᾷ ἀνικάνους νὰ ἐνοήσουν τὰς Γραφάς, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ. Τέλος ὁ ἅγιος πατὴρ παραθεῖ τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀποβάλουν τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας διὰ νὰ ἀποφύγουν καὶ τὰς ἐδῶ ταλαιπωρίας καὶ τὰς ἐκεῖ κολάσεις καὶ τιμωρίας.

5. Ἰωάν. 4, 26.

6. Ἰωάν. 9, 37.

7. Ἰωάν. 10, 36.

«Αν λοιπόν όλα αυτά εις τὸ σύνολόν των εἶναι ψεύδη, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχομεν;

Πῶς θὰ εὐρώμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅταν αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ ἀλήθεια λέγει, ὅτι «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής»;

Καὶ δὲν ὑπάρχει μόνον αὐτὴ ἢ ἀντίφασις, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἔχει μικροτέρα αὐτῆς. Διότι παρακάτω λέγει· «Καὶ ἐάν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής»⁹.

Εἰπέ μου λοιπόν, ποῖον θὰ δεχθῶ; Ποῖον θὰ θεωρήσω ὡς ψεῦδος;

Πραγματικά, ἐάν ἐκλάβωμεν αὐτὰ ἀπλῶς ὅπως ἐλέχθησαν χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρόσωπον, τὴν αἰτίαν καὶ κανένα ἀπὸ τὰ παρόμοια πράγματα, τότε καὶ τὰ δύο θὰ εἶναι ψεύδη. Διότι ἐάν ἡ μαρτυρία του δὲν εἶναι ἀληθής, οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν. Ὅχι μόνον τὸ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ τὸ προηγούμενον δὲν εἶναι ἀληθινόν.

Ποία ἡ σημασία τοῦ χωρίου αὐτοῦ λοιπόν; Χρειαζεται μεγάλη ἀγρυπνία καὶ προσοχή, μᾶλλον δὲ χρειάζομεθα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν προσκολλημένοι εἰς τὰς λέξεις μόνον. Διότι ἔτσι καὶ οἱ αἰρετικοὶ πλανῶνται, ἐπειδὴ δὲν ἐξετάζουν οὔτε τὸν σκοπὸν τοῦ ὁμιλοῦντος οὔτε τὴν διάθεσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν. Ἄν λοιπόν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ ἀνωτέρω καὶ ἄλλα, ὅπως εἶναι ἡ χρονικὴ στιγμή, ὁ τόπος καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀκροατοῦ, θὰ ἠρκοῦμεν κολλὰ ἄτοπα.

Τί σημαίνει λοιπόν τὸ λεχθέν; Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἀντίπουν ὅτι, ἐάν σὺ μαρτυρῆς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ἡ μαρτυρία σου δὲν εἶναι ἀληθινή, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἀντίρρησην αὐτὴν εἶπεν αὐτὰ, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγε· Ὅπως ἂν ἔλεγε θὰ μοῦ εἶπῃτε ὅτι δὲν πι-

8. Ἰωάν. 8, 14.

στεύομεν εἰς σέ, διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀξιόπιστος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ὁ ἴδιος μαρτυρῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Συνεπῶς τό, «δὲν εἶναι ἀληθής» δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ τὸ διασάσωμεν, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐνοήσωμεν ἐν σχέσει μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων, δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ σᾶς δὲν θεωρεῖται ἀληθής. Διότι δὲν ὁμιλοῦσεν σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν του ἀξίαν, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων. Καὶ ὅταν λέγῃ, «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέγχει τὴν γνώμην ἐκείνων καὶ τὴν ἀντίρρησην ποὺ ἐσκόπευαν νὰ τοῦ προσβάλουν, ἐνῶ ὅταν λέγῃ, «Καὶ ἐάν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής», φανερώνει αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ὅτι δηλαδὴ ὡς Θεὸν ἔπρεπε νὰ τὸν θεωροῦν ἀληθῆ καὶ ὅταν ὁμιλοῦσεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐπειδὴ λοιπόν ὁμιλῆσε διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ τὴν κρίσιν καὶ εἶπεν ὅτι ὁποιος πιστεύει εἰς αὐτὸν δὲν κρίνεται, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀκόμη ὅτι θὰ καθίσῃ εἰς τὸ θῆμα τοῦ κριτοῦ καὶ θὰ ζητήσῃ εὐθύναν ἀπὸ ὅλους καὶ ὅτι ἔχει τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν μὲ τὸν Πατέρα, σκοπεύων ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ στηρίξῃ πάλιν κατ' ἄλλον τρόπον, κατ' ἀνάγκην ἀνέφερε τὴν πρώτην ἀντίρρησην τῶν Ἰουδαίων.

Σᾶς εἶπα, λέγει, ὅτι «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅσους θέλει»⁹. Εἶπα ἀκόμη ὅτι «ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ, τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν»¹⁰. Ἐπίσης εἶπα ὅτι πρέπει «νὰ τιμοῦν τὸν Υἱόν, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»¹¹. Ἀκόμη εἶπα ὅτι «ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν

9. Ἰωάν. 5, 21.

10. Ἰωάν. 5, 22.

11. Ἰωάν. 5, 23.

μου και πιστεύει δὲν θὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν¹² καὶ οὕτως, ἢ φωνὴ μου θὰ ἀναστήσῃ τοὺς νεκροὺς, ἀλλοὺς μὲν τώρα, ἄλλοις δὲ τότε, καὶ ὅτι, θὰ ἀπαιτήσω εὐθύνας ἀπὸ ὅλων διὰ τὰ ἁμαρτήματά των¹³, καὶ ὅτι ἡ κρίσις μου θὰ εἶναι δικαία καὶ θὰ ἀμείψω τοὺς ἠναρέτους¹⁴.

Ἐπειδὴ ὁμοίως ὅλα αὐτὰ ἦσαν λόγια καὶ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἦσαν σπουδαῖα, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀναφερθῆ ἀκόμη καμμία καθαρὰ ἀπόδειξις δι' αὐτὰ, παρὰ μόνον ἀμυδρῶς, δι' αὐτὸ ἀναφέρει προηγουμένως τὴν ἀντιρρησηὶν ἐκείνων, σκοπεύων νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῶν λεχθέντων καὶ τοὺς ὁμιλεῖ ἔτσι περίπου, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιεῖ τὰς ἰσῆς λέξεις. Ἄλλ' ἴσως θὰ εἴπητε: Ὅλα αὐτὰ τὰ λέγεις ἐσύ, ἀλλὰ δὲν θεωρεῖσαι ἀξιόπιστος μάρτυς, ὅταν διδῆς μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου.

Μὲ ὅσα εἶπε κατασιγάει τὰς ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ πρῶτον, διότι ἐξέθεσεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ προβάλλουν ὡς ἐπιχειρήματα ἐναντίον του καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των καὶ τοὺς ἔδωσεν ἔτσι τὴν πρώτην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὴν συνέχειαν, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀντιρρησιῶς των, δίδει καὶ ἄλλας ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους, ἐπικαλούμενος τρεῖς μάρτυρας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα ποὺ ἔπραξεν ὁ ἴδιος, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου.

Καὶ προτάσσει τὴν κατωτέρα, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου δηλαδὴ. Πραγματικὰ, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «ἄλλος

12. Ἰωάν. 5, 24.

13. Πρὸς Ἰωάν. 5, 28-29.

14. Πρὸς Ἰωάν. 5, 30.

δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμέ καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθής», ἐπρόσθεσεν: «Ἐσεῖς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ ἐκεῖνος ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν»¹⁵. Ἐάν ὁμοίως δὲν εἶναι ἀληθὴς ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις ὅτι γνωρίζω καλὰ ὅτι «ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἀληθής» καὶ ὅτι «ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν»; Βλέπεις ὅτι ἀπὸ τῶν λεχθέντων ἀνωτέρω γίνεται φανερόν ὅτι ἡ φράσις «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέχθη ἐν σχέσει πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων;

Θ'. Τί λοιπόν, εἴαν ὁ Ἰωάννης ἔδωκε χαριστικὴν μαρτυρίαν; λέγει κάποιος. Διὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζωνται αὐτὸ, πρόσεξε πῶς ἐξήλειψε καὶ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν. Διότι δὲν εἶπεν, ὁ Ἰωάννης ἔδωκε μαρτυρίαν δι' ἐμέ, ἀλλὰ, πρῶτον «εἰσεῖς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἴγατε στείλει εἴαν δὲν τὸν ἐθεωροῦσατε ἀξιόπιστον. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι δὲν ἔστειλαν εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ ἐρωτήσουν αὐτὸν διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ αὐτὸν ποὺ ἔκριναν ἀξιόπιστον διὰ νὰ δίδῃ μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, θὰ τὸν ἐνόμιζαν περισσότερον ἀξιόπιστον, ὅταν θὰ ἐμαρτύρει δι' ἄλλο πρόσωπον. Διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἔχομεν ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ μὴ πιστεύωμεν τόσον εἰς ὅσους περιαιτολογοῦν, ὅσον εἰς ὅσους ὁμιλοῦν διὰ τοὺς ἄλλους. Τὸν Ἰωάννην ὁμοίως ἐθεώρησαν τόσον πολὺ ἀξιόπιστον, ὥστε καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του νὰ μὴ χρειασθῶν ἄλλην μαρτυρίαν. Πραγματικὰ οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν εἶπαν, τί λέγεις διὰ τὸν Χριστόν; ἀλλὰ, «οὐ ποῖος εἶσαι; Τί λέγεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου;»¹⁶. Τόσον πολὺ ἐθαύμαζαν τὸν ἄνδρα.

15. Ἰωάν. 5, 33.

16. Ἰωάν. 1, 22.

Αυτό λοιπόν όλον ήθελε να υποδηλώσει, όταν είπεν, «ἐσείς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην». Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπε μόνον ὅτι ἀπέστειλαν, ἀλλὰ δίδει λεπτομερείας καὶ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου καὶ καθορίζει ὅτι ἦσαν ἱερεῖς καὶ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν Φαρισαίων, ὅχι τυχαῖοι καὶ ἀσήμαντοι, οὔτε ἀπὸ ἐκείνου ποῦ ἤμποροῦσαν νὰ διαφθαροῦν καὶ νὰ παρασυρθοῦν, ἀλλ' ἦσαν ἱκανοὶ νὰ καταλάβουν μὲ ἀκρίθειαν τὰ ὅσα ἔλεγεν ἐκεῖνος.

Ἐγὼ ὅμως δὲν θασιζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣ ὅποια δίδεται ἀπὸ ἀνθρώπων»¹⁷.

Διατί λοιπὸν ἐπεκαλέσθη τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου: Ἄν καὶ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ δὲν ἦτο μαρτυρία ἀνθρώπου. Διότι λέγει Ἐκεῖνος ποῦ μὲ ἐστειλε νὰ θαπτίζω μὲ νερόν, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν»¹⁸. Ὡστε καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἦτο μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, διότι ὅσα ἔλεγεν, τὰ ἐβιδάχθη ἀπὸ τὸν Θεόν, πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ ἐβιδάχθη ἀπὸ τὸν Θεόν; καὶ ἀπασχολοῦνται ὑπερβολικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, τοὺς ἀποστομῶνει ἀπὸ τὰ παρόντα περιστατικά καὶ ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσίν των. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ γνωρίζουν πολλοὶ αὐτά, ἀλλὰ ἐπρόσεχαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου νομίζοντες ὅτι ὁμιλεῖ ἐξ ἰδίων. Δι' αὐτὸ λέγει: Ἐγὼ ὅμως δὲν θασιζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣ ὅποια δίδεται ἀπὸ ἀνθρώπων».

Καὶ ἐάν δὲν ἐσκόπευες νὰ ἐπικαλεσθῆς τὴν μαρτυρίαν ἀνθρώπου καὶ εἰς αὐτὴν νὰ στηριχθῆς, τότε διατί ἔφερες εἰς τὸ μέσον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου;

Διὰ νὰ μὴ προβάλλουν τὰς ἀπορίας αὐτάς οἱ Ἰου-

17. Ἰωάν. 5, 34.

18. Ἰωάν. 1, 33.

δαῖοι, ἄκουσε πῶς διώρθωσε καὶ τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴν μὲ ὅσα ἐπρόσθεσεν. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπεν, «ἐγὼ δὲν θασιζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣ ὅποια δίδεται ἀπὸ ἀνθρώπων», ἐπρόσθεσεν Ἐλλά τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε ἐσείς»¹⁹. Αὐτὸ ποῦ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν Ἐγὼ, ἐπειδὴ εἰμαι Θεός, δὲν ἐχρειαζόμενον τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, ποῦ εἶναι μαρτυρία ἀνθρωπίνη, ἐπειδὴ ὅμως ἐπρόσεχάτε περισσότερον τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν ἐθεωροῦσατε ἀξιολιπότερον ἀπὸ ὅλους καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐτρέχατε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι προφήτης, (διότι πραγματικὰ ἡ πόλις ἐτρέξε πρὸς τὸν Ἰορδάνην)²⁰, ἐνῶ εἰς ἐμὲ δὲν ἐπιστεύατε παρὰ τὰ θαύματά μου, δι' αὐτὸ καὶ οὕς ὑπεθυμίζω τὴν μαρτυρίαν ἐκεῖνου.

Ἐκεῖνος ἦτο ὁ λύχνος ποῦ ἔκαιε καὶ ἐφώτιζεν, ἀλλ' ἐσείς ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς του δι' ὀλίγον ὅμως καιρὸν»²¹.

Διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι: Τί λοιπὸν, ἐάν ἐκεῖνος εἶπε καὶ ἡμεῖς δὲν τὰ ἐδέχθημεν; ἀποδεικνύει ὅτι ἐδέχθησαν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, διότι δὲν ἐστεῖλαν τυχαῖα πρόσωπα, ἀλλὰ ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους. Τόσον πολὺ ἐθαύμαζαν τὸν ἄνθρωπον καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ προβάλλουν τότε ἀντίρρησην εἰς ὅτι ἔλεγεν. Ἡ φράσις «πρὸς ὧραν» φανερώνει τὴν εὐκολίαν ποῦ ἐδέχθησαν τὰ λεχθέντα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ καὶ ὅτι γρήγορα ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' αὐτόν.

19. Ἰωάν. 5, 34.

20. Ὃπου ἐκήρυσσε καὶ ἐθάπτιζεν ὁ Ἰωάννης ὁ Προδρόμος.

21. Ἰωάν. 5, 35. Τὸ χωρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἐκεῖνος δὲν ἦτο, ὅπως ἐγὼ, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἦτο ὁ λύχνος, ποῦ δὲν εἶχεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του φῶς, ἀλλ' ἦνασιν αὐτόν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ δι' αὐτὸ ἐφώτιζε, οὐδὲ ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ εὐστυχῶς δι' ὀλίγον χρόνον».

«Εγώ όμως έχω μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου»²².

Πραγματικά ἐάν ἠθέλατε νὰ πιστεύετε σύμφωνα μὲ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων, θὰ σὰς προσεῖλκυα περισσότερο μὲ τὰ ἔργα μου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν θέλετε, σὰς κατευθύνω πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅχι διότι χρειάζομαι τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πάντα τὰ πράττω διὰ νὰ σωθῆτε. «Ἐχω» θέβαια «μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου», τὴν μαρτυρίαν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔργα μου δηλαδὴ, ἀλλὰ δὲν ἐπιδιώκω αὐτὸ μόνον, τὸ πῶς θὰ γίνω εὐπρόδεκτος ἀπὸ σὰς μὲ θάσιν τὰ ἀξιόπιστα δεδομένα, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ πιστεύετε μὲ θάσιν τὰ γνώριμα εἰς σὰς στοιχεῖα καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἀπὸ σὰς πρόσωπα.

Ἔτσι ἀφοῦ τοὺς ἠλεγξε μὲ τὸ ὅτι τοὺς εἶπεν ὅτι, «ἐσεῖς ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς τοῦ δι' ὀλίγον χρόνον» καὶ ἀκόμη τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ζῆλος τῶν ἡτο πρόσκαιρος καὶ δυνάσαε τὸν λύχον ἀθέβαιον καὶ ἐφάνερωσεν ὅτι δὲν εἶχε τὸ φῶς ἀπὸ ἰδικῆν του δύναμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Βέβαια πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ δὲν ἔθεσεν ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκανε ὑπαινιγμὸν μόνον, τοὺς ἠλεγξε ὅμως σκληρὰ καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅτι ἡ ἰδία διάθεσις, ἡ ὁποία τοὺς ὠδήγησε νὰ περιφρονήσουν τὸν Ἰωάννην, αὐτὴ δὲν τοὺς ἀφήσε οὔτε εἰς τὸν Χριστὸν νὰ πιστεύσουν. Πραγματικά, ἐκεῖνον ποῦ θαύμαζαν, τὸν θαύμασαν δι' ὀλίγον μόνον χρόνον. Διότι, ἐάν δὲν εἶχαν δεῖξει αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν, ταχέως θὰ τοὺς ὠδηγοῦσε πρὸς τὸν Χριστὸν.

22. Ἰωάν. 3, 36.

Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἦσαν ἀνάξιοι συγνώμης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπρόσθεσε καὶ εἶπεν «Ἐγώ ὅμως έχω μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου». Καὶ ποῖα εἶναι αὕτη λοιπὸν; Εἶναι ἡ μαρτυρία τῶν ἔργων. Διότι λέγει: «Τὰ ἔργα ποῦ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»²³.

Μὲ θὰ λέγει ἐδῶ ὑπενηθύμισεν τὸν παράλυτον καὶ τὴν θεραπείαν του καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα. Πιθανὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ λόγοι ἦσαν ἀπλοῦς ἐγωϊσμός καὶ ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰωάννου νὰ χαρισθῆ εἰς τὸν Χριστὸν, (ἂν καὶ οὔτε αὐτὸ ἤμποροῦσαν αὐτοὶ νὰ εἰποῦν διὰ τὸν Ἰωάννην, ἀνδρὰ ὁ ὁποῖος ἤξερε νὰ εἶναι εὐσεβὴς μὲ ἀκριθείαν καὶ τόσον θαυμάσθη ἀπὸ αὐτούς), ἐνῶ τὰ γεγονότα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προκαλέσουν παρρησίαν ὑποψίαν παρὰ μόνον εἰς τοὺς τελείως τρελλοὺς. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσε καὶ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐκ τῶν ἔργων μαρτυρίαν, ὅταν εἶπεν: «Τὰ ἔργα ποῦ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπιτελῶ, μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν διὰ τὴν κατόλισιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαθεάτου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι ἔλεγαν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀφοῦ δὲν τηρῆ τὸ Σάθεατόν; δι' αὐτὸ εἶπεν, «τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατὴρ». Βέβαια τὰ ἔργα τὰ ἐπραγματοποεῖ μὲ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι τίποτε ἀπολύτως δὲν κάνει ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸ καὶ ὠμίλησε κατὰ τρόπον ποῦ φαινομενικῶς τὸν παρουσιάζει εἰς χαμηλωτέραν θέσιν.

23. Ἰωάν. 3, 36.

γ'. Καί διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν εἶπεν ὅτι, τὰ ἔργα, ποῦ μοῦ ἀνέθεσαν ὁ Πατήρ, μαρτυροῦν ὅτι εἶμαι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα; Διότι καὶ τὰ δύο ἦτο δυνατόν νὰ τὰ διδάσχοι ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅτι δηλαδὴ δὲν πράττει τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν γεννησάντα Πατέρα. Διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, ἔλεγεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν· «Καὶ ἐάν δὲν πιστεύετε εἰς τοὺς λόγους μου, πιστεύσατε εἰς τὰ ἔργα μου διὰ νὰ μάθετε καὶ νὰ πιστεύσατε ὅτι ἐγὼ εἶμαι καὶ μένω μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατήρ εἶναι καὶ μένει μέσα μου»²⁴. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν ἐμαρτύρει μὲ αὐτὸ, ὅτι ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι δὲν ἐπραττε τίποτε ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον.

Διατί ἡμῶς δὲν ὠμίλησεν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, ἀλλὰ ἄφησε τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀνέφερε τὸ δευτερεύον; Διότι δι' αὐτὸ ἐφρόντιζε καὶ ἐνδιέφερετο κατὰ πρῶτον. Μολονότι θέθαια ἦτο πολὺ κατώτερον τὸ νὰ πιστευθῇ ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς σύγκρισιν πρὸς τὴν πίστιν ὅτι εἶναι Θεὸς ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, (διότι τὸ πρῶτον τὸ εἶπαν καὶ οἱ προφῆται, ἐνῶ τὸ δεύτερον δὲν ἐλέχθη ἀκόμη), ἐν τούτοις ὁ Κύριος ἐνδιεφέρεται περισσότερο διὰ τὸ κατώτερον, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ὅτι, ἐάν γίνῃ αὐτὸ ἀποδεκτόν, θὰ καταστή καὶ τὸ ἄλλο εὐκολώτερον δεκτὸν πλέον. Καὶ χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καθόλου τὴν σπουδαιότεραν μαρτυρίαν, παρουσιάζει τὸ κατώτερον ἀπὸ αὐτὴν ἔργον, ὥστε διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ δεχθοῦν καὶ ἐκεῖνο.

Ἄφ' οὗ προετοίμασεν αὐτὸ, προσθέτει πάλιν· «Ὁ Πατήρ, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν, αὐτὸς ἔχει δώσει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»²⁵. Καὶ ποῦ ἔδωσε μαρτυρίαν διὰ τὸν Ἰησοῦν; Εἰς

24. Ἰωάν. 10, 38.

25. Ἰωάν. 5, 37.

τὸν Ἰορδάνην, ὅταν εἶπεν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός. Νὰ ὑπακούετε εἰς αὐτόν»²⁶.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη ἔπρεπε νὰ ἀποδειχθῇ. Βέβαια ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἦτο φανερά, (διότι αἱ ἴδιοι εἶχαν ἀποστείλει τοὺς ἀνθρώπους των καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀρνηθοῦν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτόν), καὶ ἡ μαρτυρία ἐπίσης ἀπὸ τὰ θαύματα ἦτο ὁμοία, (διότι εἶδαν τὰ συμβάντα καὶ ἤκουσαν καὶ τὸν θεραπευθέντα καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτά, δι' αὐτὸ καὶ τὸν κατηγοροῦν), ὑπελείπετο λοιπὸν νὰ ἀποδείξῃ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ σκοπεῖ νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸ, ἐπρόσθεσεν· «Ὅτε τὴν φωνὴν του ἔχετε ἀκούσει ποτὲ ἕως τώρα»²⁷. Τότε πῶς λέγει ὁ Μωϋσῆς, «ὁ Μωϋσῆς ὠμίλουσε καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνετο»²⁸; Ἐπίσης πῶς λέγει ὁ Δαυὶδ, «γλώσσαν, ποῦ δὲν ἐγνώριζεν, ἤκουσαν»²⁹; Καὶ πάλιν ὁ Μωϋσῆς, «ἐάν ὑπάρχη ἔθνος ταιοῦτον, τὸ ὅποιον ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ»³⁰;

«Ὅτε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του»³¹, ἂν καὶ λέγεται ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζεκίηλ καὶ ἄλλοι πολλοί.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγει τώρα ὁ Χριστός; Τοὺς εἰσάγει εἰς μίαν ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅτι διὰ τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάνωμεν λόγον οὔτε διὰ φωνὴν οὔτε διὰ μορφήν, ἀλλ' εἶναι ἀνώτερος σχημάτων καὶ παρομοίων ἐκφράσεων. Δηλαδὴ ὅπως ὅταν εἶπεν,

26. Ματθ. 3, 17, 19, 9.

27. Ἰωάν. 5, 37.

28. Ἐξέδ. 19, 19.

29. Ψαλμ. 80, 6.

30. Δευτερ. 4, 33. Τὸ ἐδάφιον ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.

31. Ἰωάν. 5, 37.

«ούτε τὴν φωνὴν τοῦ ἔχετε ἀκούσει, δὲν ἐννοοῦσεν αὐτό, ὅτι ἔχει φωνήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκοασθῆ, καθ' ὁμοίον τρόπον, ὅταν εἶπεν, «οὔτε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του», δὲν ἐννοεῖ αὐτό, ὅτι ἔχει μὲν μορφήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι θεατὴ, παρά ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἰσχύει διὰ τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ μὴ λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι: Μάταια κομπάζεις, εἰς τὸν Μωϋσῆ μόνον ὁμίλησεν ὁ Θεός, (ἀλλώστε τὸ ἔλεγον καὶ αὐτό: «Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεός ἔχει ὁμίλησει εἰς τὸν Μωϋσῆ, αὐτὸς ὅμως μᾶς εἶναι ἄγνωστος καὶ δὲν ἠξεύρομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ ἐστάλη»³²), δι' αὐτὸ ὁμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι εἰς τὸν Θεὸν οὔτε φωνὴν οὔτε μορφήν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποδιδώμεν.

Καὶ διατί λέγω αὐτά; λέγει ὁ Κύριος. Ὅχι μόνον τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχετε ἀκούσει καὶ δὲν ἔχετε ἴδει οὔτε τὴν μορφήν τοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον πρὸ πάντων καυχᾶσθε καὶ διὰ τὸ ὅποιον εἴθε περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο θέσται, ὅτι δηλαδὴ ἐδέχθητε καὶ κατέχετε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, οὔτε καὶ αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὸ ἰσχυρισθῆτε. Διὰ νὰ τοὺς δείξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόσθεσεν: «Ὅτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἔχετε ἐγκολπωθῆ, ὥστε νὰ κατοικῆ μέσα σας»³³, δηλαδὴ τὰς ἐντολάς, τὰ προστάγματα, τὸν νόμον, τοὺς προφήτας. Πραγματικά, ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ἔχη διατάξει ὁ Θεός, ἐν ταῦτοις δὲν τὰ ἔχετε ἐσεῖς, ἐπειδὴ δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ. Διότι, ἐνῶ αἱ Γραφαὶ φανάζουν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ πιστεύετε εἰς ἐμέ, ἐσεῖς ὅμως δὲν πιστεύετε καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερόν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔφυγεν ἀπὸ κοντὰ σας. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε πάλιν: «Διότι εἰς αὐτόν, τὸν ὅποιον

32. Ἰωάν. 9, 29.

33. Ἰωάν. 5, 38.

ἐκεῖνος ἀπέστειλεν, δὲν πιστεύετε σεῖς»³⁴.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ λέγουν, πῶς λοιπὸν ἔδωκε μαρτυρίαν δι' ἐσέ, ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν τοῦ; λέγει: «Ἐρευνάτε τὰς γραφάς, διότι ἐκεῖναι εἶναι τοῦ μαρτυροῦν δι' ἐμέ»³⁵. Ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Θεός διὰ μέσου τῶν Γραφῶν ἔδωκε μαρτυρίαν δι' αὐτόν. Βέβαια ἐμαρτύρησε καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἔ πάνω εἰς τὸ ὄρος³⁶, ἀλλὰ δὲν ἐπικαλεῖται τὴν φωνὴν ἐκείνην, διότι ἴσως νὰ μὴ ἐγένετο πιστευτός, ἐπειδὴ τὴν φωνὴν εἰς τὸ ὄρος δὲν τὴν ἠκούσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν δὲ φωνὴν εἰς τὸν Ἰορδάνην τὴν ἠκούσαν μὲν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπρόσεξαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς, δεικνύων ὅτι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει εἰς αὐτάς, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἀφῆρεσε τὰς παλαιὰς ἐκείνας ἀντιλήψεις, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐκαυχῶντο, μὲ τὴν ἰδέαν ἢ ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ἢ ὅτι ἠκούσαν τὴν φωνὴν τοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ πιστεύσουν τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εἶναι προσκεκαλλημένοι εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὸν νόμον τοῦ Σινᾶ, διορθῶναι κατὰ πρῶτον τὴν πίστιν των αὐτὴν καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἐκεῖ συμβάντα ἦτο ἕνας τρόπος συγκαταθέσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ὕστερα τοὺς παραπέμπει εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν Γραφῶν.

δ'. Καὶ ἡμεῖς ἄλλωστε, ὅταν ἀγωνιζώμεθα ἐναντίον τῶν ἀρετικῶν, ἀπὸ τὰς Γραφὰς ὡς ἐξοπλιζώμεθα καὶ ἀπὸ αὐτὰς ὡς ἀντὶ τῶν ἐπιχειρημάτων μας. Διότι λέγει: «Ὅλη ἡ Γραφή εἶναι θεόπνευστος καὶ ἀφῆλιμος διὰ διδασκαλίαν, δι' ἔλεγχον, διὰ διάρθρωσιν, διὰ διαπαιδαγώγησιν εἰς τὴν καθόλου ἀρετήν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι τέλειος, κατηρτισμένος εἰς

34. Ἰωάν. 5, 38.

35. Ἰωάν. 5, 39.

36. Κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν.

κάθε αγαθόν ἔργον»³⁷. Ὅχι ἄλλας μὲν ἀρετὰς νὰ τὰς ἔχη, ἄλλας δὲ ὄχι, (διότι αὐτός ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀρτίος εἰς τὴν ἀρετὴν). Διότι εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, ποία ἡ ὠφέλεια, ὅταν προσεύχεται συνεχῶς, ἀλλὰ δὲν δίδει ἐλεημοσύνην μὲ ἀφθονίαν; Ἡ, ὅταν ἔλεψ̄ μὲ ἀφθονίαν, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ ἀσκέϊ θίαν εἰς τοὺς συνανθρώπους του; Ἡ, ὅταν δὲν εἶναι πλεονέκτης καὶ δὲν χρησιμοποιεῖ θίαν, ἀλλὰ τὸ κάνει πρὸς ἐπίδειξιν καὶ διὰ νὰ δοξασθῆ ἀπὸ ἄλλους τὸν θλέπουν; Ἡ, ὅταν ἔλεψ̄ μὲ προσοχὴν καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ μεγαλοφρονεῖ διὰ τὴν πράξιν του; Ἡ, ὅταν εἶναι ταπεινός καὶ τηρῆ τὰς νηστείας, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὸ κέρδος καὶ εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὴν γῆν καὶ εἰσάγει εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν μητέρα τῶν κακῶν; «Διότι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»³⁸.

... Ἄς νοιώσωμεν φρίκην λοιπὸν διὰ τὸ πάθος αὐτό, ἄς ἀποφύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν. Αὐτὸ τὸ κακὸν ἀνεστάτωσε τὴν οἰκουμένην, αὐτὸ ἔφερε σύγχυσιν τῶν πάντων, αὐτὸ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν μακαρίαν δουλείαν εἰς τὸν Χριστόν, «διότι δὲν εἶναι δυνατὸν», λέγει, «νὰ δουλεύωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν μαμωνά»³⁹. Αὐτὸς μᾶς δίδει ἐντολὰς ἀντιθέτους πρὸς τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικά, ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ δίδῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ἐνῶ ὁ μαμωνάς, νὰ ἀρπάξῃς τὰ ἀγαθὰ τῶν πτωχῶν. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ συγχωρῆς τοὺς ἐχθρούς σου καὶ ὄσους σὲ ἀδικοῦν, ἐνῶ αὐτὸς ἀντιθέτως, νὰ στήνῃς παιδίαν καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν σὲ ἀδικοῦν εἰς τίποτε. Ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ εἶσαι φιλόανθρωπος καὶ ἡμερος, ἐνῶ αὐτὸς τὸ

37. Β' Τιμοθ. 3, 16-17.

38. Α' Τιμοθ. 6, 10.

39. Ματθ. 6, 24.

ἀντιθέτον, νὰ εἶσαι ὤμος καὶ σκληρός καὶ νὰ μὴ ὑπολογίῃς καθόλου τὰ δάκρυα τῶν πτωχῶν, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐστηρὸν τὸν κριτὴν δι' ἡμᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διότι τότε ὄλα τὰ πεπραγμένα θὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν μας, καὶ ὄσοι ἠδικήθησαν καὶ ὄσοι ἐγυμνώθησαν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ θὰ ἀποκλείσουν κάθε εἶδους ἀπολογία μας. Πραγματικά, ἐὰν ὁ Λάζαρος, ποὺ δὲν ὑπέστη καμμίαν ἀδικίαν ἀπὸ τὸν πλούσιον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπήλαυσε τὰ ἀγαθὰ ἐκείνου, ἐστάθηκε τότε πικρὸς κατηγορὸς καὶ δὲν τὸν ἔφησε νὰ εὔρη καμμίαν συγγνώμην, εἰπέ μου, ποίαν ἀπολογία θὰ ἔχουν ὄσοι, πέσαν τοῦ ὅτι δὲν κάνουν ἐλεημοσύνην, ἀρπάζουν τὰ ἔξανα ἀγαθὰ καὶ ἀνατρέπουν τὰ σπύτια τῶν ὄρφανῶν; Ἐὰν αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔθρεψαν τὸν Χριστόν, ὅταν ἐπεινοῦσε, προσεῖλκυσαν τόσον πῦρ εἰς τὸ κεφάλι των, ποίαν παρηγορίαν θὰ ἀπολαύσουν ὄσοι ἀρπάζουν ὅ,τι δὲν τοὺς ἀνήκει καὶ προκαλοῦν πολλὰς δολίας δίκας καὶ ἀσπικτοῦν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων μὲ τρόπον ἀδικόν;

Ἄς ἀποβάλωμεν λοιπὸν τὸν ἔρωτα αὐτὸν τῆς φιλαργυρίας, καὶ θὰ τὸν ἀποβάλωμεν, ἐὰν σκεφθῶμεν ἐκείνους ποὺ πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς ἠδίκησαν καὶ ἐφέρθησαν μὲ πλεονεξίαν καὶ ἀπέθαναν πλέον. Μήπως τὰ μὲν χρήματα καὶ τοὺς κόπους των δὲν τὰ ἀπολαμβάνουν ἄλλοι, ἐνῶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν καὶ ὄφιστανται τὰ χειρότερα κακά; Κατὰ ποίαν λογικὴν λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἐσχάτης ἀνοησίας αὐτὰ, νὰ ἀγωνιζόμεθα καὶ νὰ ταλαιπωροῦμεθα, ὡστε καὶ ζῶντες νὰ θασανιζόμεθα μὲ τοὺς κόπους, καί, ὅταν ἀποθάνωμεν, νὰ ὑπομένωμεν τὰς ἀφορήτους κολάσεις καὶ τιμωρίας, ἐνῶ πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν, (καὶ πραγματικά τίποτε δὲν προκαλεῖ μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν καθαρὸν συνείδησιν), καί, ὅταν θὰ μετασθῶμεν ἐκεῖ, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὄλα τὰ κακά καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἄπειρα ἄ-

γαθά; Διότι όπως ακριβώς ή κακία και πρό της γενένης συνήθως τιμωρεί και έδω εις την γην, όσους την χρησιμοποιούν, καθ' όμοιον τρόπον και ή άρετή και πρό της βασιλείας, όσους ακολουθούν αυτήν, και έδω εις την γην τους παρέχει απόλαυσι, επειδή τους κάνει να ζούν με χρηστάς έλπίδας και συνεχή ήσονήν.

Συνεπώς διά να επιτύχωμεν την συνεχή απόλαυσι και έδω και εις την μέλλουσαν ζωήν, ως πράττωμεν τά αγαθά έργα, διότι έτσι θα αποκτήσωμεν και τους μελλοντικούς στεφάνους, τους όποιους είθε όλοι μας να λάβαμεν με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ήμων Ιησού Χριστού, διά του όποιου και μαζί με τον όποιον εις τον Πατέρα ανήκει ή δόξα και εις τό "Άγιον Πνεύμα συγχρόνως τώρα και πάντοτε και εις τους αιώνας των αιώνων. "Αμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Α (41)

(Ιωάν. ε', 39 - 47)

Ερευνητε τας Γραφάς, διότι νομίζετε ότι έσ' αὐτῶν θά έχετε ζωήν αιώνιον. Καί εκείνοι είναι τοῦ μαρτυροῦν δι' ἐ-
μέ. Καί ἔμωσ δέν θέλετε νά Εἰδίτε πρὸς ἐμέ διά νά έχετε
ζωήν αιώνιον.

α * . "Ας ασχολούμεθα, αγαπητοί μου, με ιδιαίτερον ένδιαφέρον με τά πνευματικά θέματα και άς μη έχωμεν την γνώμην ότι μάς είναι άρκετόν πρὸς σωτηρίαν τό ότι ένδιαφερόμεθα όλίγον με αυτά. Διότι εάν δέν θα κατορθώσης νά επιτύχης τίποτε εις τά επίγεια πράγματα, όταν άπαυολήσαι με αυτά παρέργως και άσκόπως, πολύ περισσότερο θα συμβή τό ίδιο εις τά πνευματικά, επειδή αυτά απαιτούν μεγαλύτερον ένδιαφέρον και φροντίδα.

Δι' αυτό και ο Χριστός, όταν παρέπεμπε τους 'Ιουδαίους εις τας Γραφάς, δέν τους παρέπεμπε διά μίαν άπλήν ανάγνωσιν, αλλά δι' Ερευνην ακριβή και συνειδη-

1. 'Ιωάν. 5, 39-40.

* Εις την παρουσαν όμιλίαν ο 'Ιερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ κατ' αρχάς προσεκτικὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς και ἐν συνεχείᾳ ἐρμηνεύων τὸ ἐδάφειον ἐάν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ἑνὸς τῶν ἴδιον, ἐκείνον λήψεσθε, λέγει, ὅτι ὁ Κύριος διά τῶν λόγων αὐτῶν ἐθέλωσεν τὸν ἀντίχριστον, ὁ ὁποῖος θά ἐλθῇ και δέν θά ἀναγνωρίζῃ ἄλλον Θεὸν ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του, ἀλλά θά ἀπετερρίζεται τὴν δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Οἱ 'Ιουδαῖοι θά ἔχουν καθήκον τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆν, διότι δέν ἐπίστευσαν εἰς τὸν 'Ιησοῦν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρῖπει τοὺς ἀκροατάς του νά ἀποφύγουν τὴν κακίαν, ἢ ὅποια ἀπομαρτάνει τοὺς κακοὺς, και νά ἀσκάσοῦν τὴν ἀρετὴν, ἢ ὅποια συνετίζει και οδηγεῖ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν.

τήν. Πραγματικά δὲν εἶπεν, ἀναγινώσκετε τὰς Γραφάς, ἀλλ' «ἐρευνάτε τὰς Γραφάς».

Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθοῦν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, (διότι εἶχαν λεχθῆ κατ' ἀρχάς συνεσκιασμένα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τότε ἀνθρώπων), δι' αὐτὸ καὶ τῶρα τοὺς προτρέπει νὰ σκάπτουν μὲ προσοχὴν, ὥστε νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνεύρουν τὰ κρυπτόμενα εἰς τὸ θάθος. Διότι δὲν ἐλέγχθησαν ἐπιτολαίως, οὐτε ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ ὡς νὰ ἦσαν θησαυροὶ εὗρισκοντο κρυμμένα εἰς μεγάλο θάθος. Καὶ ὅποιος ἀναζητεῖ τὰ εὗρισκόμενα εἰς τὸ θάθος, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ποτε νὰ ἀνεύρῃ τὸ ζητούμενον, ἂν δὲν τὸ ἀναζητῇ μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον.

Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἀφοῦ εἶπεν, «ἐρευνάτε τὰς Γραφάς», ἐπρόσθεσεν, «διότι νομίζετε ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον». Δὲν εἶπεν, ἔχετε, ἀλλὰ «νομίζετε», διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν ἀπεκόμιζαν κανένα μεγάλο καὶ σπουδαῖον ὄφελος, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν μόνον αὐτῶν, ἐὰν δὲν εἶχαν καθόλου πίστιν.

Αὐτὸ πού τοὺς λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς περίπου· Δὲν θαυμάζετε τὰς Γραφάς; Δὲν νομίζετε ὅτι αὐταὶ εἶναι ἡ αἰτία κάθε ζωῆς; Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν ἀντλῶ καὶ ἐγὼ τὰ ἐπιχειρήματά μου, διότι αὐταὶ εἶναι πού μαρτυροῦν δι' ἐμέ καὶ ἐν τούτοις δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον. Δικαιολογημένα συνεπιπῶς τοὺς ἔλεγεν, «νομίζετε», ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ νὰ καυχῶνται μόνον διὰ τὴν ἀπλὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννήσῃ τὴν ὑποψίαν ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν ἐνδιαφέρον ὅτι κινεῖται ἀπὸ φιλοδοξίαν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ πιστεύσουν ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἑαυτόν του, (ἄλλωστε ὑπενοθύμισε τὴν φωνὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν μαρτυ-

ρίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἔργα τὰ ἰδικά του καὶ ἔλεγε τὰ πάντα διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ τοὺς ὑπεσχέθη ζωὴν αἰώνιον), καὶ ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν λοιπὸν νὰ ὑποπτευθοῦν πολλοὶ ὅτι τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀπὸ μεγάλης φιλοδοξίας, ἀκούσε τί προσθέτε· «δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους»², δηλαδὴ δὲν τὴν χρειάζομαι τὴν δόξαν αὐτὴν. Δὲν εἶναι, λέγει, ἡ ἰδική μου φύσις τοιαύτη, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκη τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐὰν ὁ ἥλιος δὲν ἠμπορῇ νὰ γίνῃ λαμπρότερος, ὅταν προστεθῇ εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τοῦ λύχνου, πολὺ περισσότερον θὰ ἀπέχω ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νὰ χρειασθῶ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐὰν δὲν χρειάζεσαι τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, τὰ λέγεις αὐτά; «Διὰ νὰ σωθῆτε ἐσεῖς»³. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ εἶπεν ἀνωτέρω, τὸ ὑπὲρ τῆς ἑστέρας καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν, «διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»⁴.

Ἄναφέρει ὁμοίως καὶ ἄλλην αἰτίαν. Ποία εἶναι αὐτὴ λοιπὸν; «Ἀλλὰ σὰς ἔχω μάθει ὅτι δὲν ἔχετε μέσα σας τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν»⁵. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι δῆθεν ἀγαποῦν τὸν Θεόν, κατεδίωκαν αὐτόν, διότι ἔκανε τὸν ἑαυτόν ἴσον μὲ τὸν Θεόν, καὶ ἀκόμη ἤξερε καλὰ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτήσῃ κανεὶς, διὰ τὸν λοιπὸν τὰ λέγεις αὐτά; εἶπεν αὐτό. Διὰ νὰ σὰς ἐλέγξω, λέγει, διότι δὲν με διώκετε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς διθεί μαρτυρίαν δι' ἐμέ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν Γραφῶν. Συνεπιπῶς, ὅπως πρὶν ἀπὸ αὐτὸ με κατεδίωκετε, ἐπειδὴ μὲ ἐνομίζατε ὡς ἀντίθεον, ἔτσι τῶ-

2. Ἰωάν. 5, 41.

3. Ἰωάν. 5, 34.

4. Ἰωάν. 5, 40.

5. Ἰωάν. 5, 42.

ρα έπρεπε νά σπεύσετε κοντά μου έφ' όσον σάς απέδειξα αυτά, εάν θέθαια αγαπάτε τόν Θεόν, 'Αλλά δέν τόν αγαπάτε. Δι' αυτό άκριβώς σάς είπα αυτά, διά νά σάς αποδείξω ότι έχετε περιττόν έγωισμόν και κομπάζετε άνόητα και άκόμη ότι προσπαθείτε νά ασκιάσετε τήν ζηλοφθονίαν σας.

Δέν αποδεικνύει όμως αυτά μέ τά άνωτέρω λεχθέντα, αλλά και από τά μέλλοντα νά συμβοϋν. «'Εγώ ήλθα έξ όνόματος του πατρός μου και δέν με δέχεσθε. 'Εάν άλλος έλθη, πού θά επιδιώκη τήν δόξαν του όνόματός σου, εκείνον θά τόν όποδεχθήτε»⁶. Βλέπεις ότι πρός πᾶσαν κατεόθουνιν διακηρύσσει ότι άπεστάλη έξ όνόματος του Πατρός και ότι από αυτόν έλαθε τό αξίωμα του κριτού και ότι τίποτε δέν ήμπορεί νά πράξη άφ' έαυτού, διά νά τούς άποκόμη κάθε πρόσφαση άγνωμοσύνης;

Και ποίον λέγει ότι θά έλθη και θά επιδιώκη τήν δόξαν του ίδιου του όνόματος; 'Εδώ όπαινίσσεται τόν αντίχριστον και παρέχει άδιαμφισβήτητον άπόδειξιν ής άγνωμοσύνης αϋτών. Πραγματικά, εάν, λέγει, με καταδιώκετε, επειδή αγαπάτε τάχα τόν Θεόν, πολύ περισσότερο έπρεπε νά συμβή αυτό μέ τόν αντίχριστον. Διότι εκείνος δέν θά είπή τίποτε παρόμοιον, δηλαδή, ούτε ότι άπεστάλη από τόν Πατέρα ούτε ότι έχει έλθει διά νά εκτελέση τό θέλημα εκείνου, άλλ' όπως αντίθέτως θά άρπάξη θιασος ότι δέν του ανήκει και θά διακηρύσση ότι αϋτός είναι ό θεός του σύμπαντος, (καθώς λέγει και ό Παϋλος: «Παραπάνω από κάθε άλλου πού λέγεται Θεός ή λατρεύεται, διά νά αποδείξη τόν έαυτόν του ότι αϋτός είναι Θεός»⁷). Διότι αυτό σημαίνει ότι θά επιδιώξη τήν δόξαν του ίδιου του όνόματος.

6. 'Ιωάν. 5, 43.

7. Β' Θεσσ. 2, 4.

'Εγώ όμως δέν ήλθα μέ τόν τρόπον αϋτόν, άλλ' έξ όνόματος του Πατρός μου.

Ήτο θέθαια και αϋτό άρκετόν διά νά αποδείξη ότι αϋτοί δέν αγαποϋν τόν Θεόν, τό ότι δηλαδή δέν έδέχοντο εκείνον πού έλεγεν ότι έχει σταλή από εκείνον, τώρα όμως και εκ του αντίθετου αποδεικνύει τήν άνασχυντίαν αϋτών, εκ του ότι δηλαδή έπρόκειτο νά δεχθοϋν τόν αντίχριστον. Πραγματικά, όταν δέν δέχονται εκείνον πού λέγει ότι άπεστάλη από τόν Θεόν, ενώ πρόκειται νά προσκυνήσουν εκείνον πού άγνωστόν τον Θεόν και κομπάζει και λέγει ότι ό ίδιος είναι ό θεός του σύμπαντος, είναι πλέον εύδηλον ότι ή καταδίωξις του 'Ιησού προέρχεται από φθόνον και από τό γεγονός ότι οι 'Ιουδαίοι μισοϋν τόν Θεόν.

Δι' αϋτόν λοιπόν τόν λόγον θέτει δύο αίτίας τών λεγομένων. Και κατά πρώτον αναφέρει τήν καλήν αίτίαν, όταν λέγη: «Διά νά σωθήτε»⁸ και «διά νά έχετε ζωήν αιώνιον»⁹. 'Επειδή όμως έπρόκειτο νά τόν χλευάσουν, αναφέρει και τήν αίτίαν πού περιέχει έλεγχον, διά νά δείξη ότι, και όταν δέν όπακούουν οι άκροαταί, ό Θεός συνηθίζει πάντοτε νά φέρη εις πέρας τό θέλημα του.

6'. 'Ο Παϋλος λοιπόν όμιλών διά τόν αντίχριστον είπε προφητικώς, ότι «ό Θεός θά σταλή εις αϋτούς έργεϊαν παραπλανητικήν, διά νά κατακριθοϋν και όσοι δέν έπίστευσαν εις τήν αλήθειαν, άλλ' ήσώσθησαν μέ εύχαρίστησιν τήν άδικίαν»¹⁰. 'Ο Χριστός όμως δέν είπεν ότι θά έλθη, άλλ' «εάν έλθη», επειδή έφρόντιζε και ένδιεφέρετο διά τούς άκούοντας. 'Επειδή ή άγνω-

8. 'Ιωάν. 5, 34.

9. 'Ιωάν. 5, 40.

10. Β' Θεσ. 2, 11-12.

μοσύνη και άπιστία τών 'Ιουδαίων ήτο τόσοσ μεγάλη, δι' αυτό ο Κύριος δέν άνέφερε τήσ αίτίαν τής παρουσίας του άντιχρίστου, ένω ο Παύλος τήν άφησε να έννοηθή τεχνηέντως εις εκείνους που είχαν τήν δυνατότητα να τήν άντιληφθοούν. (Διότι εκείνος είναι που τούς άφήρεσε κάθε δικαιολογία).

Εις τήν συνέχειαν ο 'Ιησοός εκθέτει και τήν αίτίαν τής άπιστίας τών 'Ιουδαίων και προσθέτει: «Πώς είναι δυνατόν να πιστεύσετε, οείς, οι όποιοι επιδιώκετε να λαμβάνετε δόξαν ο ένας από τόν άλλον και δέν ζητείτε τήν δόξαν, ή οποία πηγάζει από τόν ένα και μόνον Θεόν;»¹¹. Δι' αυτών αποδεικνύει πάλιν ότι δέν ένδιεφέροντ δια τά άφορώντα τόν Θεόν ζητήματα, αλλά, με πρόσχημα τó ψευδές ένδιαφέρον των δια τόν Θεόν, ήθελαν να ικανοποιήσουν τó Ιδικόν των πάθος. Διότι πραγματικά εύρισκοντο τόσοσ πολύ μακράν από του να προσβαίνουν εις τās έναντίον του 'Ιησοού ένεργείας των χάριν τής δόξης του Θεού, όσον εκριναν προτιμότεραν τήν δόξαν τών ανθρώπων μάλλον παρά τήν δόξαν εκείνου. Κατά ποίαν λογικήν λοιπόν έπρόκειτο να δείξουν τόσοσ ένθρότητα χάριν αυτής τής δόξης, τήν όποιαν τόσοσ κατεφρόνου, ώστε άντ' αυτής να προτιμούν τήν ανθρωπίνην;

Αφού λοιπόν τούς είπεν, ότι δέν αγαπούν τόν Θεόν και τó απέδειξεν αυτό με δύο έπιχειρήματα, δηλαδή, αφ' ενός μόν δια τών όσων πράττουν έναντίον του και αφ' έτέρου δια τών όσων θα σύμβουδν με τόν άντιχριστον, και άκόμη αφού τούς απέδειξε καθαρά ότι δέν δικαιούνται κανενός είδους συγγνώμης, τόσοσ πολύ άνατρέπει τούς Ισχυρισμούς των, ώστε τούς παρουσιάζει ως κατήγορον και τόν ίδιον τόν Μωύσην και λέγει:

11. 'Ιωάν. 5, 44.

«Μή φαντάζεσθε, ότι έγω θα σας κατηγορήσω προς τόν Πατέρα. Υπάρχει άλλος που σας κατηγορεί, ο Μωύσης, εις τόν όποιον σεις έχετε στηρίξει τās έλπίδας σας. Διότι εάν έπιστεύατε εις τόν Μωύσην, θα έπιστεύατε και εις έμέ, διότι περί έμου έγραψεν εκείνος. Έάν όμως δέν πιστεύετε εις όσα έχει γράψει εκείνος, πώς θα πιστεύσετε εις τούς ιδικούς μου λόγους;»¹². «Ότι λέγει έχει τήν ακόλουθον σημασίαν' Πριν από έμέ εκείνος είναι που έχει ύποστη τήν προσβολήν και τήν περιφρόνησιν με όσα πράττετε εις θάρος μου, διότι εις τόν Μωύσην μάλλον έδείξατε άπιστίαν παρά εις έμέ» (Βλέπετε με ποίον τρόπον τούς απεγύμνωσε τελείως όλησ τήσ δικαιολογία).

Έλέγατε, λέγει, ότι αγαπάτε τόν Θεόν, δια να δικαιολογήσετε τήν Ιδικήν μου καταδίωξιν. Σας απέδειξα ότι από μίσος προς αυτόν τó εκάνατε αυτό. Έλέγατε ότι καταλύω έγω τήν άργίαν του Σαββάτου και ότι συντελώ εις τήν άνομίαν του νόμου. Απετίναξα έξ ολοκλήρου και αυτήν τήν κατηγορίαν. Υποστηρίξατε ότι πιστεύετε εις τόν Μωύσην, δι' όσα άποτολμούσατε εις θάρος μου. Σας αποδεικνύω πάλιν, ότι αυτή ή συμπεριφορά σας είναι ή μεγίστη απόδειξις τής άπιστίας σας εις τόν Μωύσην.

Συνεπώς τόσοσ πολύ απέχω από του να έχω έλθη ως αντίπαλος του νόμου, από τó γεγονός ότι δέν είναι κανεις άλλος που θα σας κατηγορήση, παρά αυτός ο ίδιος, ο όποιος σας έχει δώσει τόν νόμον.

«Όπως άκριβώς λοιπόν έλεγε δια τās Γραφάς, «διότι νομίζετε ότι δι' αυτών θα έχετε ζωή αώνιον»¹³, καθ' όμοιον τρόπον όμιλεί και περί του Μωυσέως: «Εις τόν

12. 'Ιωάν. 5, 45-47.

13. 'Ιωάν. 5, 39.

ὁποῖον ἔχετε στηρίξει τὰς ἐλπίδας σας»¹⁴, καὶ ἐστὶ τοῦς ἀφοσιῶν με θάσιν τὰς ἰδικὰς των πεποιθήσεις.

Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅτι θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὅτι δὲν ἀποτελοῦν οἱ λόγοι ἀπλοῦν κομψοκομῶν; Τί κοινὸν ἔχεις οὐ καὶ ὁ Μωϋσῆς; Κατέλυσας τὴν ἀργίαν τοῦ Σαθθάτου, τὴν ὁποῖαν καθέρωσεν ἐκεῖνος νὰ τηροῦμεν, πῶς λοιπὸν θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ἐκεῖνος; Ἐπίσης πῶς εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ πιστεῦσωμεν εἰς κάποιον ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δόξαν τοῦ ἰδικοῦ του δνόματος; Ὅλ' αὐτὰ τὰ λέγεις χωρὶς νὰ ἔχῃς μαρτυρίας περὶ αὐτῶν.

Καὶ ὅμως διὰ αὐτὰ ἀνεξαιρέτως ἀπὸ τὰ προηγηθέντα ἔχουν τὴν ἀπόδειξιν. Διότι ὅταν γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι ἔχω ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως φανερῶνουν τὰ ἔργα μου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Μωϋσῆς θὰ τοὺς κατηγορήσῃ. Διότι τί εἶπεν ἐκεῖνος; Δὲν εἶπεν ἄρα γε ὅτι, ἐὰν ἔλθῃ κάποιος, ποῦ θὰ κἀνῇ θαύματα καὶ θὰ κατευθύνῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Θεόν καὶ θὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα με ἀληθείαν, εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ὑπακούετε με κάθε προσοχῆν;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν μήπως δὲν ἔχει πραγματοποιήσει διὰ αὐτὰ; Διότι πραγματικὰ καὶ θαύματα ἀληθινὰ ἔκανε καὶ πρὸς τὸν Θεόν προσεῖλκυσε ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰς προφητείας ἐπρόσθεσε τὴν πραγματῶσιν των.

Ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται ὅτι θὰ πιστεῦσουν εἰς κάποιον ἄλλον; Ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι μισοῦν τὸν Χριστὸν. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἀποστρέφονται ἐκεῖνον ποῦ ἐρχεται σύμφωνα με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ δεχθῶν τὸν ἀντίθεον.

14. Ἰωάν. 5, 45.

Ἐὰν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλλῃ τὸν Μωϋσῆν, (μολονότι εἶπεν, «ἐγὼ δὲν θαυμάζωμαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἢ ὅποια δίδεται ἀπὸ ἀνθρώπων»¹⁵), μὴ παραξενεῦσαι, διότι δὲν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰ γράμματα τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' εἰς τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ Γραφαὶ τοὺς ἐφόθιζαν ὀλιγώτερον, φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τοὺς παρουσιάζει τὸν ἴδιον τὸν νομοθέτην ὡς κατηγοροῦν καὶ ἔτσι καθιστᾷ φρικτότερον τὸν φόβον των καὶ ἐλέγχει τὸ κάθε τι ποῦ λέγουν αὐτοί.

Πρόσεξε λοιπὸν. Ἐλεγον ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καταδιώκουν αὐτόν, ἀλλὰ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὸ κάνουν ἀπὸ μίσος πρὸς τὸν Θεόν. Ἰσχυρίζοντο ὅτι παραμένουν πιστοὶ καὶ ἀκολουθοῦν τὸν Μωϋσῆν, τοὺς ἀποδεικνύει ὅμως ὅτι πράττουν αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲν πιστεύουν εἰς αὐτόν. Διότι ἐὰν εἶχαν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν νόμον, ἔπρεπε νὰ δεχθῶν ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐφήρμοζεν. Ἐὰν ἀγαποῦσαν τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ πιστεῦσουν εἰς ἐκεῖνον ποῦ προσεῖλκυεν πρὸς αὐτόν. Ἐὰν ἐπίστευαν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουν τὸν προφητευθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως πρὶν ἀπὸ ἐμὲ δὲν πιστεύετε εἰς αὐτόν, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον καὶ ἐγὼ, ποῦ ἐπροφητεύθην ἀπὸ αὐτόν, νὰ καταδιώκωμαι ἀπὸ σᾶς.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ ὅταν ἰσχυρίζοντο ὅτι θαυμάζωσαν τὸν Ἰωάννην, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι περιφρονοῦσαν τὸν Ἰωάννην με ὅσα ἐπατῶν εἰς θάρος του, καθ' ὁμοῖον τρόπον τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν Μωϋσῆν, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου διαθεσάσεως καὶ συνεχῶς στρέφει εἰς θάρος των διὰ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα προέβαλλον με τὴν πεποίθησιν ὅτι

15. Ἰωάν. 5, 34.

τι είναι ὑπὲρ αὐτῶν. Πραγματικά, τόσον πολὺ ἀπέχω, λέγει ὁ Κύριος, ἀπὸ τοῦ νὰ σὰς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν νόμον, ὅσον ἐπικαλοῦμαι ὡς κατηγοροῦν σὰς τὸν ἴδιον τὸν νομοθέτην.

Τὸ ὅτι βέβαια μαρτυροῦν αἱ Γραφαὶ περὶ αὐτοῦ, τὸ εἶπεν. Δὲν ἐπρόσθεσεν ἄλλω ἀκόμη τὸ ποῦ μαρτυροῦν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς φοβίσῃ περισσότερο καὶ νὰ τοὺς παραστήσῃ εἰς ἔρευνα καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσουν. Διότι ἐάν τοὺς τὰ βιβλίων ἔτοιμα, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ οἱ ἴδιοι, θὰ ἐλησημονοῦσαν τὴν μαρτυρίαν. Ἰσχυρῶς, ἐάν ἐπρόσθεσαν εἰς τὰ λεγόμενα, ἔπρεπε, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα, αὐτὸ νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ οὐ μόνον εἰς τὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς ἀπειλάς, ἐπανέρχεται συχνά, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ ἔσω καὶ ἔτσι, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν λεγομένων. Αὐτοὶ ὅμως καὶ ὑπὸ τὰς ἐπιθέσεως αὐτὰς σιωποῦν. Διότι ἡ πονηρία εἶναι τόσον μεγάλο κακόν. Ὅσα καὶ ἂν λέγῃ καὶ πράττῃ κανεὶς, δὲν ἐξεγείρεται, ἀλλὰ περιμένει καὶ διαφυλάσσει τὸ δηλητήριόν της.

γ'. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει, ἀφοῦ ἀποβάλλωμεν κάθε κακίαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας, νὰ μὴ πλέκωμεν κανένα δόλον εἰς καρμίας περιπτώσειν. «Διότι εἰς τοὺς πονηροὺς ὁ Θεὸς παρέχει πονηροὺς δρόμους»¹⁶, λέγει. Ἐπίσης, «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ ἀποφύγῃ τὸν δόλον τῆς σοφίας καὶ θὰ ὑπερνικήσῃ τοὺς ἀσυνέτους συλλογισμοὺς»¹⁷. Διότι τίποτε δὲν ὀδηγεῖ εἰς μεγαλυτέραν μαρτίαν, ὅσον ἡ πονηρία. Πραγματικά, ὅταν κανεὶς εἶναι ὑπουργός, ὅταν εἶναι ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος, (αὐτὰ εἶναι τὰ εἶδη τῆς πονηρίας), ὅταν λιπῇ τοὺς συναθρώπους του χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ἀδικήσει, ὅταν πλέκῃ δό-

16. Παροιμ. 21, 8.

17. Σοφ. Σοφ. 1, 5.

λους, πῶς δὲν θὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι τελείως ἀνόητος;

Ἀντίθετα, τίποτε δὲν μᾶς καθιστᾷ τόσον φρονίμου, ὅσον ἡ ἀρετὴ. Πραγματικά αὐτὴ μᾶς κάνει εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας, φιλανθρώπους, ἡμέρους, πρᾶους, ἐπιεικεῖς. Καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αὐτὴ τὰ γεννᾷ συνήθως. Ποῖος λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι συνετώτερος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει τὰ γνωρίσματα αὐτά;

Ὅστε ἀληθινὰ ἡ ἀρετὴ εἶναι πηγὴ καὶ ρίζα τῆς φρονήσεως, ὅπως κάλλιν καὶ κάθε εἶδος πονηρίας προέρχεται ἀπὸ ἀνοησίαν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἐγωιστὴς καὶ ὁ ἀξέθυμος κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, διότι τοὺς λείπει ἡ φρόνησις. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· «Δὲν ὑπάρχει θεραπεία διὰ τὸ σῶμά μου. Ἐκπέμπουν ἀσχημον ὁσμὴν καὶ ἐσόπισαν αἱ πληγαὶ μου ἐξ αἰτίας τῆς ἀφροσύνης μου»¹⁸, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι κάθε ἀμαρτία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀφροσύνην. Ἀντίθετα ὁ ἐνάρετος καὶ θεοφοβούμενος ἀνθρώπος εἶναι ὁ συνετώτερος ὅλων. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος σοφὸς λέγει· «Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου»¹⁹.

Ἐάν λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπόδειξις σοφίας, ὁ δὲ πονηρὸς δὲν ἔχει τὸν φόβον αὐτόν, τότε ἔχει στερηθῆ τὴν πραγματικὴν σοφίαν. Καὶ ἀφοῦ ἐστερηθῇ τὴν πραγματικὴν σοφίαν, εἶναι ὁ περισσότερο ἀνόητος ὅλων.

Βέβαια, πολλοὶ ἀνθρώποι θαυμάζουσι τοὺς πονηροὺς, ἐπειδὴ ἔχουσι τὴν ἰκανότητα νὰ ἀδικοῦν καὶ νὰ θλάπτουσι, καὶ δὲν γνωρίζουσι ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρὸ πάντων πρέπει νὰ τοὺς ταλανίζουσι, διότι, ἐνῶ νομίζουσι ὅτι θλάπτουσι τοὺς ἄλλους, σπρώχνουσι τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγαλυτέρας ἀνοησίας, τὸ νὰ κτυπᾷ δηλαδὴ κάποιος τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ μὴ τὸ ἀντιλαμβάνεται καθόλου, ἀλλὰ νὰ

18. Ψαλμ. 37, 4, 6.

19. Παροιμ. 1, 7.

ἔχη τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀδικεῖ ἄλλον ἄνθρωπον, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα κατασφάττει τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ ἐγκώριζε καλὰ ὅτι, ὅταν κτυπῶμεν τοὺς ἄλλους, φθειρομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἔλεγεν «Διατί δὲν προτιμάτε νὰ ἀδικήσῃτε; Διατί δὲν προτιμάτε νὰ διαρπάξεσθε;»²⁰. Διότι πραγματικὰ διὰ νὰ μὴ ἀδικήσῃτε, δὲν πρέπει νὰ ἀδικήτε. Ὅπως πάλιν διὰ νὰ μὴ κακοποιήσῃτε, δὲν πρέπει νὰ κακοποιήτε. Αὐτὰ βέβαια φαίνονται ἀνιγμιακὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ φιλοσοφήσουν μὲ εὐσέθειαν.

Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω, ἅς μὴ τἀλάνιζωμεν καὶ ἅς μὴ κλαίωμεν τοὺς ἀδικουμένους καὶ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ προβαίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτάς, διότι αὐτοὶ εἶναι ποὺ ὑψίστανται τὴν μεγαλύτερον ἀδικίαν. Ὅσοι καθιστοῦν τὸν Θεὸν ἐχθρὸν τῶν καὶ ἀνοίγουν τὰ στόματα πολλῶν κατηγορῶν καὶ ἀποκτοῦν τὴν φήμην τῶν πονηρῶν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ προκαλοῦν μεγάλην κόλασιν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἀντίθετα, ὅσοι ἀδικοῦνται καὶ ὑποφέρουν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα καὶ τὸν Θεὸν ἔχουν ὤκειον καὶ ὄλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι συμπάσχουν μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπαινοῦν καὶ ἐπιδοκιμάζουν τὴν συμπεριφορὰν των. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ εἰς τὸν παρόντα βίον θὰ ἔχουν πολὺ καλὴν φήμην, διότι παρέχουν μεγάλην ἀπόδειξιν θεοσεβείας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ συμμετάσχουν εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε ὄλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα δὴνῆκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Α' Κορινθ. 6, 7.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ' (42)

(Ἰωάν. στ', 1 - 18)

«Μετὰ ταῦτα ἀναχώρησαν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἀπέκρυπτον μέρος τῆς θαλάσσης τῆς Τυλιθαίας εἰς τὰ μέρη τῆς Τιβεριάδος. Καὶ τὸν ἠκολούθει πολλὸς λαός, διότι ἔβλεπον τὰ θαύματά του, ποὺ ἔκακεν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀνέβηκε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκάθητο ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἐπλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων».

α'*. Ἀγαπητοί, ἅς μὴ συγκρουώμεθα μὲ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα καὶ, ὅταν ἡ κακία των δὲν θλάττη καθόλου τὴν ἰδικὴν μας ἀρετὴν, νὰ δίδωμεν τόπον εἰς τὰ πονηρὰ των σχέδια, διότι ἔτσι καταπαύει κάθε κακία. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀκόνητα, ὅταν προσκρούσουν εἰς κάτι τεταμένον καὶ σκληρὸν καὶ ἀπώθητικόν, ἐξακοντίζονται πάλιν μὲ μεγάλην ὀρμὴν πρὸς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἐρριξαν, ἐνῶ ὅταν ἡ δύναμις τῆς ῥίψεως δὲν συναντήσῃ κάτι τὸ ἀντιστάμενον γρήγορα παραλύει καὶ σταματᾷ, καθ' ὅμοιον

1. Ἰωάν. 6, 1-4.

* Ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μετὰ χεῖρας ἡμιλίας του λέγει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δὲν ἀναγράφει κατ' εἶδος ὅλα τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς συγγραφῆς του ἀφιερώνει εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λόγων αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ σχολιάζων τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἐρευνᾷ διὰ τί ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Φίλιππον, ποῖα ἡ ἔννοια τοῦ ἐπειράζειν καὶ διὰ τί ἀνέβησεν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ φαστάσουν τὰ δώδεκα κοφίνα τῶν περισευμάτων. Τέλος τονίζει τὴν περιφρόνησιν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν καὶ προτρέπει τοὺς ἀκροατὰς του νὰ ἐπιδιώκουν τὸν ἔπαινον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταφρονοῦν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

τρόπον και οι κακοί άνθρωποι, όταν μὲν συγκρουώμεθα μαζί των, εξαγριώνονται περισσότερο, ἐνῶ όταν ὑποχωρῶμεν και τοὺς ἀφίνωμεν πεδίον ἀνοικτόν, εὐκολα τοὺς κάνωμεν νὰ ἐκτονώσουσιν κάθε μανία των.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον και ὁ Χριστός, όταν ἐπληροφόρηθη ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάνει και θαπίζει περισσότερούς μαθητάς παρὰ ὁ Ἰωάννης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σθέσῃ τὸν φθόνον και τὸν θυμὸν αὐτῶν, πού, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐγενήθησαν ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτήν. Μὲ τὴν ἀναχώρησιν ἑμῶς φέρει τὴν καταπράνουσιν².

Ἐπίσης ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς ἰδίους τόπους. Πραγματικά δὲν ἐπήγεν εἰς τὴν Κανὰ³, ἀλλὰ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης. Δι' αὐτὸ και τὸν ἠκολούθουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἐθλέπουν τὰ θαύματα πού ἔκανεν.

Τοῖα θαύματα; Διατί δὲν ἀναφέρει τὸ καθένα χωριστὰ ὁ Εὐαγγελιστής;

Διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βιβλίου του ὁ Εὐαγγελιστής αὐτὸς ἐφρόντισε νὰ τὸ καλύψῃ μὲ λόγους και ὁμιλίαν τοῦ Ἰησοῦ. Κίτταξε λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς ἔτους, μᾶλλον δὲ και τώρα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα⁴ τίποτε περισσότερο δὲν μᾶς ἐδίδαξε χάριν τῶν θαυμάτων, παρὰ μόνον ὅτι ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον και τὸν υἱὸν τοῦ αἰλικοῦ. Διότι δὲν ἐνδιεφέρετο δι' αὐτὸ, ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ τὰ πάντα εἰς τὴν συγγραφὴν του δηλαδὴ, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο και δυνατόν, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρῃ ὀλίγα ἀπὸ τὰ πολλὰ και μεγάλα γεγονότα.

2. Πρὸς Ἰωάν. 4, 1-3.

3. Δύο φορές εἶχεν ἤδη μεταβῆ εἰς αὐτήν. Πρὸς Ἰωάν. 2, 1 ἐξ. 4, 46.

4. Ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου και ἰδιαίτερα εἰς τὸ κεφάλαιον 5.

«Και τὸν ἠκολούθει», λέγει, «πολὺς λαός, διότι ἐθλέπουν τὰ θαύματα πού ἔκανεν».

Τὸ γεγονός ὅτι τὸν ἠκολούθουν δὲν εἶναι και ἀπόδειξις σταθερὰς ἀποφάσεως. Διότι ἐνῶ ἀπελάμβανον τόσοσιν σπουδαίαν διδασκαλίαν, ἐν τούτοις προσεῖλκύντο περισσότερο ἀπὸ τὰ θαύματα, πράγμα τὸ ὅποιον εἶναι γνώρισμα διανοίας στερουμένης πνευματικότητος. «Διότι τὰ θαύματα», λέγει, «εἶναι διὰ τοὺς ἀπίστους και ὄχι διὰ τοὺς πιστούς»⁵. Ὁ λαὸς ἑμῶς πού ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος δὲν ἦτο ὁμοίος μὲ αὐτὸν ἐδῶ, ἀλλὰ εἶχε διαφορετικὴν διάθεσιν⁶. «Ὅλοι ἔμειναν κατάπληκτοι», λέγει, «ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, διότι τοὺς ἐδίδασκεν ὡς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν»⁷.

Διατί λοιπὸν τώρα ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος και καθέται ἐκεῖ μὲ τοὺς μαθητάς του;

Διὰ τὸ θαῦμα πού ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ. Τὸ ὅτι δὲ ἀνέστησαν μόνον οἱ μαθηταὶ ἀποτελεῖ κατηγορίαν διὰ τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ δὲν ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν.

Δὲν ἀναβαίνει ἑμῶς εἰς τὸ ὄρος διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον μόνον, ἀλλὰ και διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐπιδιώκωμεν πάντοτε τὴν ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὸν θόρυθον και τὴν ταραχὴν τοῦ κόσμου. Διότι ἡ ἐρημία εἶναι κατάλληλος διὰ φιλοσοφίαν και πνευματικὴν ἐνίσχυσιν. «Ἄλλωστε και ὁ ἴδιος μόνος του πολλὰς φορές ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος⁸ και ἐκεῖ διανυκτερεύει και προσεύχεται, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐκεῖνος, πού θέλει νὰ πλησιάσῃ περισσότερο τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε ταραχὴν και νὰ ἀναζητῇ καιρὸν και τόπον ἀπληλαγμένων θορύθου.

5. Α' Κορινθ. 14, 22.

6. Ματθ. 7, 28-29.

7. Πρὸς Ματθ. 14, 23, 15, 29. Μάρκ. 6, 46. Λουκ. 6, 12, 9, 12.

«Ἐπλησίασε τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τὴν πηγαίνει εἰς τὴν ἑορτήν, ἔρωτᾷ κάποιος, ἀλλ' ἐνῶ ὅλοι σπεύδουσιν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ὄχι μόνος του, ἀλλὰ φέρει καὶ τοὺς μαθητὰς του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μεταβαίνει εἰς τὴν Καπερναοὺμ; Σιγὰ - σιγὰ λοιπὸν κατέλυε τὸν νόμον, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν πονηρίαν τῶν Ἰουδαίων.

«Καὶ ἐσήκωσεν ὁ Ἰησοῦς τὰ μάτια του καὶ εἶδε πολλὸν κόσμον»⁸.

Ἐδῶ μᾶς φανερῶναι ὅτι ποτὲ δὲν ἐκάθητο ἄσκοπος μὲ τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ ἴσως τοὺς ἔλυε κάποιαν ἀπορίαν καὶ τοὺς ἐδίδασκε καὶ τοὺς συνέδεε περισσότερον μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ μάλιστα δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν συγκατάθεσιν του πρὸς αὐτοὺς. Ἐκάθητο λοιπὸν μαζὶ του, ἴσως κυττάζοντες ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἐπειτα, ἐσήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε κόσμον νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

Οἱ ἄλλοι Ἐδαγγελιστοὶ λέγουσιν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν παρεκάλουν, ὥστε νὰ μὴ ἀπαύσῃ τοὺς ἀνθρώπους νηστικούς, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει ὅτι ὁ Φίλιππος ἠρωτήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν. Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ τὰ δύο εἶναι ἀληθινά, δὲν συνέβησαν ὁμοῦ κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θαύματος τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν τῶν ἄλλων Ἐυαγγελιστῶν προηγήθη τοῦ παρόντος. Συνεπῶς ἄλλη ἢ περίπτωσις τῶν ἄλλων, ἄλλη ἢ τοῦ Ἰωάννου.

Διὰ τὴν λοιπὸν ἐρωτᾷ τὸν Φίλιππον; Ἐγνώριζε ποῖοι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς εἶχαν ἀνάγκην μεγαλύτερας διδα-

8. Ἰωάν. 6, 5.

9. Πρῶτ. Ματθ. 14, 15. Μάρκ. 6, 35-36. Λουκ. 9, 12.

σκασίας. Ἄλλωστε ὁ Φίλιππος εἶναι τοῦ ἀργότερα ἔλεγεν «Δεῖξέ μου τὸν Πατέρα καὶ μᾶς εἶναι ἀρκετὸν αὐτό»¹⁰. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν ἐδίδασκιν ἐξ ἀρχῆς. Πραγματικά, ἐάν ἐγένετο ἀπλῶς μόνον τὸ θαῦμα, δὲν θὰ ἐφαίνετο πολὺ. Τώρα ὁμοῦ ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ προηγουμένως τὴν ὑπάρχουσαν μεγάλην ἐλλείψιν εἰς τροφήν, ὥστε, ὅταν καταλάβῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο, νὰ κατανοήσῃ καλλύτερα τὸ μέγεθος τοῦ μελλοντικοῦ θαύματος¹¹.

Καὶ πρόσεξε τί λέγει ὁ Φίλιππος: Ἀπὸ ποῦ θὰ εὔρωμεν τόσους ἄρτους, διὰ νὰ φάγουν αὐτοί;

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Δηλαδή δὲν ἐπραγματοποίησε προηγουμένως τὸ θαῦμα μέχρις ὅτου τὸν ἠρώτησεν «Τί κρατεῖς εἰς τὸ χεῖρ σου;»¹². Πραγματικά, ἐπειδὴ τὰ παρόδοξα καὶ ξαφνικά γεγονότα μᾶς κάνουν συνήθως νὰ ξεχνώμεν τὰ προηγηθέντα περιστατικά, τὸν ἐδέσμευσε μὲ τὴν παρούσαν ὁμολογίαν, ὥστε, ὅταν θὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐκπληξιν, νὰ μὴ ἠμπορήσῃ πλέον νὰ λησμονήσῃ τὰ ὅσα παρεδέχθη. Ἐπίσης ἔτσι μὲ τὴν σύγκρισιν θὰ καταλάβῃ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος. Τὸ ἴδιον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐδῶ.

Καὶ ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν ἐρώτησιν ἀπήντησε καὶ εἶπεν «Ψωμιά· ἀξίαις διακοσίων θηναρίων δὲν φθάνουν

10. Ἰωάν. 14, 8.

11. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐρμηνευτικαὶ ἀπόψεις διὰ τὸν λόγον ποῦ ὁ Κύριος ἀπευθύνεται πρὸς Φίλιππον. Ὅτις, ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἦτο ἐρευνητικὸς καὶ φιλομαθῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχεν τὴν ἀπαιτουμένην ὀξύτητα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν θείων ἐνεργειῶν. Ἄλλοι πάλιν ὅτι ὁ Φίλιππος κατήγετο ἀπὸ τὰ γειτονικά πρὸς τὴν τοποθεσίαν ἐκείνην μέρη (Ἰωάν. 12, 21) καὶ θὰ ἐπερίμενον ὁ καθένας ὅτι οὗτος γνωρίζων καλῶς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληροφορήσῃ, ποῦ θὰ ἠδύνατο νὰ εὔρουσιν τροφάς.

12. Ἐξῆβ. 4, 2.

εις αυτούς διά να πάρη ὁ καθένας των ἕνα μικρὸ κομμάτι. Ὁ Κύριος ἠρώτησε τὸν Φίλιππον πειράζων αὐτόν. Διότι ὁ ἴδιος ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ¹³. Τί σημαίνει ἡ φράσις «πειράζων αὐτόν»; Ἐὰν γὰρ δὲν ἐγνώριζε τί θὰ ἔλεγεν ὁ Φίλιππος; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ αὐτό.

6 Ἄλλὰ ποία εἶναι τέλος πάντων ἡ σημασία τῆς λέξεως; Ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην εἶναι δυνατόν νὰ μάθωμεν τὴν σημασίαν τῆς, διότι καὶ ἐκεῖ λέγει «Καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπέειραξεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἶπεν Ἄθεε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς ὑπερβολικᾶ, τὸν Ἰσαάκ»¹⁴. Οὕτε ἐδῶ θέθαια φαίνεται νὰ λέγῃ αὐτὸ μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐπερίμενε τὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων διά νὰ ἴδῃ τὸ τέλος, ἐάν δηλαδὴ θὰ ὑπακούσῃ ἢ ὄχι ὁ Ἀβραάμ, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτὸ διὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα προτοῦ νὰ συμβοῦν;), ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔχουν λεχθῆ σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ ὅτι, «ἐρευνᾷ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων», δὲν φανερώνει ἐρευνα, ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἀγνοίαν, ἀλλὰ ἀκριβῆ γνώσιν, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι «ἐπέειρασεν», τίποτε ἄλλο δὲν λέγει, παρὰ ὅτι ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τί θὰ συνέβαιεν.

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο εἶναι δυνατόν νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸν καθιστᾷ καλύτερον. Ὅπως δηλαδὴ τότε τὸν Ἀβραάμ, ἔτσι καὶ αὐτὸν μὲ τὴν ἐρώτησιν τὸν ὁδηγεῖ τώρα εἰς τὴν ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ θαύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, διά νὰ μὴ σκεφθῆς τίποτε τὸ ἄτοπον διὰ τὰ λεχθέντα προσκολλώμενος εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς λέξεως, ἐπρόσθεσεν «Διότι ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ».

13. Ἰωάν. 6, 7, 6.

14. Γεν. 22, 1-2.

Πέραν αὐτῶν ἐκεῖνο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρῶμεν, ὅτι κάθε φορά ποῦ εἶναι πονηρὰ ἢ ὑποψία, ἀμέσως μὲ μεγάλην φροντίδα τὴν διορθώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς. Ὅπως ἐδῶ δηλαδὴ, διά νὰ μὴ σχηματίσουν οἱ ἀκούοντες τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐγνώριζεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γεγονότος, ἐπρόσθεσε τὴν διόρθωσιν καὶ εἶπεν «Διότι αὐτὸς ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ», καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον, ὅταν ἔλεγεν ὅτι κατεδίωκαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, «ὄχι μόνον διότι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ὅτι ἔχει Πατέρα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου μὲ τὸν Θεόν»¹⁵, ἐάν αὐτὴ δὲν ἦτο καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἰησοῦ, ποῦ ἐθεθαιουτο μὲ τὰ ἔργα του, ἀσφαλῶς θὰ προσέθετε καὶ ἐκεῖ τὴν ἀνάλογον διόρθωσιν. Διότι ἐάν, εἰς ὅσα λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, φοβῆται ὁ Εὐαγγελιστὴς μήπως κανεῖς ὑποπτευθῆ κατὰ ἄτοπον, πολὺ περισσότερο θὰ ἐφοθεῖτο, ἐάν ἐθλεπε νὰ μὴ ἐπικρατῆ ἡ ἀρμόζουσα δι' αὐτὸν ἀντιληψίς, εἰς ὅσα ἔλεγαν οἱ ἄλλοι διὰ τὸν Χριστόν. Ἄλλὰ δὲν τὸ ἔκανε. Διότι ἐγνώριζε καλὰ ὅτι αὐτὸ ἦτο γνώμη καὶ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἀμετακίνητος. Δι' αὐτὸ, ὅταν εἶπεν, «ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου μὲ τὸν Θεόν», δὲν ἐχρησιμοποίησε καμμίαν παρομοίαν διόρθωσιν. Διότι τὸ λεγόμενον δὲν ἦτο ἐσφαλμένη ὑπόψια τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐπιθεθαιωμένη μὲ τὰ ἔργα του.

Ὅταν λοιπὸν ἠρωτήθῃ ὁ Φίλιππος, «λέγει ὁ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου Ὅτι ἔχει πέντε ψωμιά κρίθινα καὶ δύο ψάρια. Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τὸσον πολλὸν κόσμον;»¹⁶. Ὁ Ἀνδρέας εὐρίσκειτο εἰς ὑψηλοτέραν πνευματικότητα ἀπὸ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐφθασεν

15. Ἰωάν. 5, 18.

16. Ἰωάν. 6, 8-9.

εις τὸ τέλειον. Νομίζω ὅμως ὅτι οὔτε αὐτὸ τὸ εἶπε τυχαῖα, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀκούσει τὰ θαύματα τῶν προφητῶν καὶ πῶς ὁ Ἐλισσαῖος ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων¹⁷. Δι' αὐτὸ ὁ Ἀνδρέας ἀνέστηκεν εἰς κάποιον ὕψος, δὲν ἠμπόρεσεν ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν.

Ἄς μάθωμεν, ὅσοι προσέχωμεν τὰς ἀπολαύσεις, μὲ τί ἐτρέφοντο οἱ θαυμαστοὶ καὶ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες καὶ ὡς ἴσωμεν τὴν λιτότητα τῆς τραπέζης των ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς προσφερομένης τροφῆς καὶ ὡς τοὺς μιμηθῶμεν.

Ἡ συνέχεια τῶν λόγων τοῦ Ἀνδρέου παρουσιάζει μεγάλην ἀδυναμίαν, διότι ἀφοῦ εἶπεν, «ἔχει πέντε ψωμιά κριθίνα», ἐπρόσθεσεν· «Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τόσον πολλὸν κόσμον;». Διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὁ θαυματουργὸς ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ὀλίγα καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ πολλὰ. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει. Διότι διὰ τὸν Κύριον ἦτο ἐξ Ἰσοῦ εὐκόλον καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα νὰ ἐπιτύχῃ νὰ πηγάζῃ ἀφθονον ψωμί. Δὲν ἐχρειάζετο θέσια τὴν ἀπαιτουμένην ὕλην, παρὰ μόνον διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ δημιουργία εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἰδικὴν του σοφίαν, (ὅπως ἔλεγαν οἱ μεταγενέστεροι, πού ἠκολούθησαν τὴν πλάνην τοῦ Μαρκίωνος, διαστρέφοντες τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν), δι' αὐτὸ χρησιμοποιοῖ τὰ ἴδια τὰ δημιουργήματα ὡς θάσιν τῶν θαυμάτων του.

Ὅταν λοιπὸν ἀπληρίσθησαν καὶ οἱ δύο μαθηταί, τότε πλέον θαυματουργεῖ. Διότι ἔτσι ὠφελοῦντο περισσότερο, παραδεχόμενοι κατ' ἀρχάς τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος, ὥστε, ὅταν πραγματοποιηθῇ νὰ μάθουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

17. Πρὸλ. Δ' βασιλ. 4, 38-44.

Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα, τὸ ὅποιον εἶχαν ἐπιτύχει καὶ οἱ προφῆται, ἔστω καὶ ὄχι ὅμοιον, (ἐπρόκειτο δὲ νὰ θαυματουργήσῃ, ἀφοῦ προσευχήθῃ προηγουμένως), διὰ νὰ μὴ περιπέσουν εἰς κάποιον χαμηλὴν ὑποψίαν, κύτταξε πῶς μὲ τὸν τρόπον τῆς θαυματουργίας ἐξέψωσε τὴν διάνοιαν ὄλων καὶ πῶς ἔβειξε τὴν ὑπεροχὴν του. Πραγματικά, πρὶν νὰ φανοῦν ἀκόμη τὰ ψωμιά, κάνει τὸ θαῦμα, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὰ μὴ ὑπάρχοντα εἶναι ἐνώπιόν του ὡς ὑπάρχοντα, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ὁ ὀμιλῶν διὰ τὰ μὴ ὑπάρχοντα, ὡς νὰ ὑπῆρχαν»¹⁸. Διότι ὡς νὰ ἦτο ἔτοιμον καὶ στραμμένον τὸ τραπέζι, ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ καθίσουν ἀμέσως. Ἔτσι καὶ μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν ἐξέψωσέ τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν του.

Τὸ ὅτι δὲ ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀμέσως ὑπήκουσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν ἐθουρήθησαν οὔτε εἶπαν· Τί σημαίνει αὐτὸ τέλος πάντων; Πῶς δίδει ἐντολὴν νὰ καθίσουν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τίποτε νὰ προσφέρωμεν; Τοιοῦτοτρόπως καὶ πρὶν νὰ φανῇ τὸ θαῦμα ἤρχισαν νὰ πιστεύουσιν, αὐτοὶ ποῦ τόσῃ ἀπιστίαν ἔδειξαν κατ' ἀρχάς, ὥστε νὰ εἴπουν· «Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμεν ἄρτους;»¹⁹. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ προθυμίαν ἔβαλαν τοὺς ἀθρώπους νὰ καθίσουν.

Ἄλλὰ διὰ τοῖον λόγον δὲν προσεύχεται, ὅταν πρόκειται νὰ θεραπεύσῃ τὸν παραλυτικόν, οὔτε ὅταν ἀνασταίνῃ τὸν νεκρὸν, οὔτε ὅταν χαλινάγωγῃ τὴν θάλασσαν, ἐνῶ εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων τὸ κάνει; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὅταν ἀρχίζωμεν νὰ τρώγωμεν. Καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὅμως

18. Ρωμ. 4, 17.

19. Ἰωάν. 6, 5.

και εις μάλλον ἀσημαντα γεγονότα προσεύχεται, διά να καταλάβησθε ότι δέν τό κάνει από ανάγκη. Διότι εάν τό έκανε από ανάγκη, ασφαλώς θα προσήχθε πολύ περισσότερο εις τά σημαντικώτερα γεγονότα. 'Αλλ' αυτός που έπραγματοποίησεν εκείνα ως απόλυτος κύριος, είναι φανερόν ότι κατά συγκατάθεσιν προέβαινε εις τήν πράξιν αυτήν.

γ'. 'Ακόμη προσεύχεται διότι ήσαν παρόντες πολλοί άνθρωποι και έπρεπε να πεισθούν ότι έχει έλθει ο 'Ιησούς σύμφωνα με την θέλησιν του Θεού. Δι' αυτό, ήταν πραγματοποιηί κάποιο θαύμα και είναι μόνος του, δέν κάνει τίποτε παρόμοιον, ενώ, όταν θαυματουργή ενώπιον πολλών άλλων ανθρώπων, προσεύχεται, ώστε να πιστεύσουν αυτοί ότι δέν είναι αντίθετος προς τον Θεόν ούτε ενεργεί ενάντια προς τον γενήσαντα. Με την προσευχήν εξαφανίζει μίαν τοιαύτην ύποψίαν.

«Και έδωσεν εις τους καθημένους και έχόρτσασαν»²⁰. Είδες πόσον μεγάλη είναι ή διαφορά μεταξύ του δούλου και του Κυρίου; Διότι εκείνοι²¹ έχοντες την χάριν με μέτρον έκαναν και ανάλογα θαύματα, ενώ ο Θεός θαυματουργεί με απόλυτον δύναμιν και πράττει τά πάντα με μεγάλην εύκολιαν.

«Και ειπεν εις τους μαθητάς: Μαζεύσατε τά κομμάτια που έπερίσσευσαν. Αυτοί τά έμάζευσαν και έγένμισαν δώδεκα κοφίνια»²².

Δέν ήτο περιττή επίδειξις ή ενέργεια αυτή, αλλά έχρησάμευε να μη θεωρηθί ως φαντασία τό γεγονός. Δι' αυτό ακριβώς και δημιουργεί από ύπάρχουσας απαραίτητον ύλην.

20. 'Ιωάν. 6, 11-12. Τό έδάφιον διδεται συντετηγμένου.

21. Οι προφήται.

22. 'Ιωάν. 6, 12-13.

Διατί όμως δέν έδωσε να βαστάσουν τά κοφίνια με τά περισσεύματα οι άλλοι άνθρωποι, παρά τά άφησεν εις τους μαθητάς; Διότι πρό πάντων αυτους ήθελε να διδάξη, τους μέλλοντικούς διδασκάλους της οικουμένης. Διότι τό πλήθος των ανθρώπων ελάχιστα έμελλε να ώφεληθί από τά θαύματα τότε, (επειδή άμέσως τά έλησμονοΰσαν και έζητούσαν άλλα θαύμα), ενώ οι απόστολοι δέν έπρόκειτο να άποκομίσουν τυχαίαν και άσημαντον ώφέλειαν. 'Επίσης τό γεγονός αυτό άποτελει θαρείαν καταδικην του 'Ιουδα, ο οποίος έβαστούσε τό κοφίνι.

Τό ότι θέθαια έγιναν αυτά διά να διαπαιδαγωγηθούν και διδαχθούν οι μαθηταί άποδεικνύεται από τό λεχθέν άργότερον, όταν τους τό υπενθύμισε και τους ειπεν: «Δέν καταλαθαίνετε ακόμη πόσα κοφίνια έπήρατε;»²³. 'Αλλά και τό γεγονός ότι τά κοφίνια με τά περισσεύματα ήσαν Ισαριθμα προς τους μαθητάς όφείλεται εις την ίδίαν αίτίαν. "Υστερα όμως, επειδή έδιόχθησαν, δέν έπερίσσευσαν πλέον τόσα κοφίνια αλλά έπτά²⁴.

'Εγώ όμως δέν θαυμάζω τό πλήθος των παραχθέντων άρτων μόνον, αλλά μαζί με τό πλήθος θαυμάζω και την ακρίθειαν των περισσευμάτων, διότι δέν έκανε να περισσεύσουν ούτε περισσότερα ούτε όλιγώτερα, αλλά τόσα, όσα ήθελεν, επειδή έγνώριζεν εκ των προτέρων πόσα θα καταναλώσουν, πράγμα που είναι άπόδειξις άνεκφράστου δυνάμεως.

Τά περισσεύματα λοιπόν έβεβαίωσαν τό γεγονός και άποδεικνυσαν και τά δύο, άφ' ενός μόν ότι τά γενόμενα δέν ήσαν φανταστικά, άφ' έτέρου δε ότι προήρχον

23. Ματθ. 16, 9.

24. Πράξ. Ματθ. 15, 37.

το από τὰ ψωμιά πού ἐτρέφισαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ψάρια εἰς τὴν παρούσαν περίπτω-
σιν ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα δύο, ἀρ-
γότερα ὅμως, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, παρήχθησαν ἀπὸ μὴ
ὑπάρχουσιν ὕλην. Διὰ ποῖον λόγον; Διὰ τὴν μάθησιν ὅτι
καὶ τώρα ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ὕλην ὅχι ἀπὸ ἐνδειαν οὕτε
διότι ἐχρειάζετο κάποιο ὑπόβαθρον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐμ-
φράξιν τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν.

Ἐν τῷ δὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς εἴ-
ναι πραγματικῶς ὁ προφήτης.²⁵

Ἦ ὑπερβολικὴ γαστριμαργία. Ἀμέτρητα θαύμα-
τα περισσότερον θαυμαστά ἀπὸ αὐτὰ ἐπραγματοποιή-
σε καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ὡμολόγησαν αὐτὰ,
παρὰ ὅταν ἐχώρτασαν. Συνεπῶς ἐξ αὐτοῦ εἶναι φανε-
ρὸν ὅτι ἐπερίμεναν κάποιον ἐξαιρετὸν προφήτην. Διότι
καὶ ἐκεῖνοι ἔλεγαν· «Σὺ εἶσαι ὁ προφήτης»²⁶ καὶ αὐ-
τοί· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης».

Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν, ἐπειδὴ ἀντελήφθη, ὅτι σκοπεύ-
ουν νὰ ἐλθουν καὶ νὰ τὸν ἀρπάσουν διὰ τὸν κίνουν
βασίλειά, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος.²⁷

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς γαστριμαργίας.
Πόσον εὐκόλῃ μεταβάλλεται ἡ γνώμη. Δὲν ἐνδιαφέρον-
ται πλέον διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαθθάου, οὕτε φρον-
τίζουν διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ πάντα παρημελήθησαν,
ὅταν ἐγέμισεν ἡ κοιλία των. Καὶ προφήτην τὸν ἐθεώ-
ρουν καὶ βασιλέα ἐσκόπευαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν. Ὁ
Χριστὸς ὅμως φεύγει.

Διατὶ τέλος πάντων; Διὰ τὴν μάς διδάξῃ νὰ περι-
φρονῶμεν τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ διὰ τὴν ἀποδείξῃ
ὅτι δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Πραγματικά,

25. Ἰωάν. 6, 14.

26. Ἰωάν. 1, 21.

27. Ἰωάν. 6, 15.

αὐτὸς πού ἐπροτίμησε τὰ πάντα εὐτελεῖ, μητέρα, οἰκί-
αν, πόλιν, ἀνατροφὴν καὶ ἐνθυμῶσιν, δὲν ἐσκόπευε ὕ-
στερα νὰ ἀναβειχθῇ ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς γῆς. Διότι
τὰ οὐράνια ἦσαν λαμπρὰ καὶ μεγάλα, οἱ ἄγγελοι, ὁ ἀ-
στήρ, ὁ Πατήρ πού ὠμίλει, τὸ Πνεῦμα πού ἐμαρτύρει
καὶ οἱ προφῆται πού πρὸ πολλοῦ τὸν διεκήρυσαν, ἐνῶ
τὰ ἐπίγεια ὅλα ἦσαν ἀσήμαντα. Ὡστε εἶται φαίνεται
μεγάλη ἡ δύναμις του.

Ἦλθε θέθαια διὰ τὴν μάς διδάξῃ νὰ περιφρονῶμεν
τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ ποτὲ νὰ μὴ θαμβωνώμεθα
οὕτε νὰ ἐκπληττώμεθα ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς ζωῆς,
ἀλλὰ νὰ καταγελωμέν ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ
μέλλοντα. Διότι ὅποιος θαυμάζει τὰ ἐβῶ, δὲν θά θαυμά-
σῃ τὰ οὐράνια. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Πιλάτον ἔλεγεν·
«Ἡ βασιλεία μου δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν κόσμον αὐ-
τῶν»²⁸, διὰ τὴν μὴ δόσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι χρησιμοποιοῦ
ἀνθρώπινον φόβον καὶ δύναμιν διὰ τὴν πείσῃ τοὺς ἀκού-
οντας.

Τότε, πῶς εἶπεν ὁ προφήτης· «Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου
ἔρχεται πρὸς εἰς σέ καὶ καθισμένος ἐπάνω εἰς ὄπιόν-
τιον»²⁹; Διότι ἀναφέρεται εἰς ἐκείνην τὴν βασιλείαν τὴν
οὐράνιον καὶ ὅχι τὴν ἐπίγειον. Δι' αὐτὸ πάλιν ἔλεγεν·
«Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους»³⁰.

Ὁ δὲ ἄς μάθωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, νὰ περιφρονῶ-
μεν τὴν τιμὴν πού προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ
νὰ μὴ ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτήν, διότι ἔχομεν τιμηθῆ με
μεγίστην τιμὴν, πρὸς τὴν ὅποιαν συγκρινομένη ἡ τιμὴ
τῶν ἀνθρώπων ἰσοδυναμεῖ ὄντως πρὸς ὄθρον καὶ γέλω-
τα καὶ κωμῳδίαν. Πραγματικά, ὅπως καὶ ὁ πλοῦτος ὁ
ἐπίγειος συγκρινόμενος πρὸς τὸν οὐράνιον εἶναι πενία

28. Ἰωάν. 18, 36.

29. Ζαχ. 9, 9. Ματθ. 21, 5.

30. Ἰωάν. 5, 41.

καὶ ἡ ζωὴ ἢ ἐδῶ χωρὶς ἐκείνην εἶναι νέκρωσις, («ἀφήσε», λέγει, «τοὺς νεκροὺς· νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς των»³¹), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ δόξα ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἐντροπὴ καὶ γέλωσ.

Κατὰ συνέπειαν ὅς μὴ ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτήν. Διότι ἐὰν ἐκεῖνοι ποὺ τὴν παρέχουν εἶναι εὐτελέστεροι ἀπὸ τὴν σκιάν καὶ τὰ θνείρα πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι εὐτελεστέρα ἢ δόξα αὐτή. «Διότι ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡς τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου»³². Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ εὐτελέστερον ἀπὸ τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου³³; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο μόνιμος, τί θὰ ἡμποροῦσε νὰ ὠφελήσῃ τὴν ψυχὴν; Τίποτε. Ἐντίθετα μᾶς θάλαπτει ὑπερβολικὰ, ἐπειδὴ μᾶς καθιστᾷ δούλους, δούλους κατωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀγοραζομένους καὶ μάλιστα δούλους, οἱ ὅποιοι ὑπακούουν ὄχι εἰς ἓνα κύριον, ἀλλὰ εἰς δύο καὶ τρεῖς καὶ εἰς πολλούς, ποὺ διδουν διαφόρους προσταγὰς.

Πόσον καλύτερον εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος παρὰ δούλος, ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἀνθρώπων, δούλος δὲ εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ;

Γενικῶς, ἐὰν θέλῃς νὰ ἀγαπᾷς τὴν δόξαν, ἀγάπα τὴν δόξαν, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον. Διότι τὸ θέαμα αὐτῆς εἶναι λαμπρότερον καὶ τὸ κέρδος μεγαλύτερον. Οἱ ἄνθρωποι θέθαια σὲ προτρέπουν νὰ δαπανᾷσαι διὰ νὰ ἀρέσκῃς εἰς αὐτούς, ἐνῶ ὁ Χριστὸς κάνει τὸ τελείως ἀντίθετον. Διότι καὶ σοῦ δίδει ἑκατονταπλάσια ἐκείνων, ποὺ ἐσὺ προσφέρεις, καὶ προσθέτει εἰς αὐτὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν καλύτερα, εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν οὐρανόν; Νὰ θαυμάζεσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀπὸ

31. Ματθ. 8, 22.

32. Ἦσ. 40, 6.

33. Πρῶλ. Α' Πέτρο. 1, 24.

τὸν Θεόν; Ὁ θαυμασμὸς αὐτὸς νὰ εἶναι πρὸς ζῆμίαν σου ἢ πρὸς ὠφελειάν σου; Νὰ στεφανώνεσαι ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἢ ἐπὶ ἀπείρου αἰῶνας;

Δώσε εἰς τὸν πτωχὸν καὶ μὴ δίδῃς εἰς τὸν ἠθοποιόν, διὰ νὰ καταστρέψῃς μαζὶ μὲ τὰ χρήματά σου καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνου. Διότι σὺ γίνεσαι αἴτιος τῆς ἀπωλείας ἐκείνου μὲ τὴν ἀκαιρον μεγαλοδορίαν σου. Ἐπειδὴ, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου ἐγνώριζαν ὅτι τὸ ἐπάγγελμά των ἐπρόκειτο νὰ μὴ τοὺς δώσῃ κέρδη, ἀσφαλῶς πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχαν παύσει νὰ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ. Ὅταν ὁμως θὰ ἴδουν ἐσὲ νὰ χειροκροτῆς, νὰ τρέχῃς νὰ τοὺς παρακολουθῆς, νὰ ἐξοδεύῃς καὶ νὰ δαπανᾷς δόκλον τὴν περιουσίαν σου, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θέλουν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐργασίαν αὐτήν, τοὺς κάνει νὰ τὴν ἀσκοῦν ἢ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κέρδους. Ἐὰν ὁμως ἤξεραν ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἐπαινοῦσε τὰς παραστάσεις των, ἀμέσως θὰ ἐγκατέλειπαν τὴν προσπάθειάν των ὡς ἀσύμφορον. Ὅταν ὁμως φλέπουν ὅτι τὸ ἔργον των θαυμάζεται ἀπὸ πολλούς, ὁ ἐπαινος τῶν ἄλλων γίνεται βέλαρον δι' αὐτούς.

Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὴν ἀνωφελῆ δαπάνην. Ἄς μάθωμεν νὰ ἐξοδεύωμεν δι' ὅ,τι πρέπει καὶ ὅποτε πρέπει. Ἄς μὴ ἐξοργίζωμεν διπλᾶ τὸν Θεόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ συναθροίζωμεν πλοῦτη ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὸ νὰ τὰ διασκορπίζωμεν ὅπου δὲν ἀρμόζει. Διότι ποίᾳ ὀργῆς δὲν εἶσαι ἄξιός, ὅταν δίδῃς εἰς τὴν πόρνην καὶ πάρασθλήτης τὸν πένητα; Καὶ ἂν ἀκόμη ἐδίδεις ἀπὸ χρήματα, ποὺ εἶχαν συναχθῆ μὲ δίκαιον τρόπον, δὲν θὰ ἦτο καὶ πάλιν ἀξιοκατάκριτος ἢ πράξις σου, ὅταν προσφέρῃς μισθὸν εἰς τὴν κακίαν καὶ ἀποδίδῃς τιμὴν εἰς πράξεις, τὰς ὁποίας ἔκρετε νὰ τιμωρῆς; Ὅταν ὁμως ἀπογυμνῶνῃς τὰ ὄρφανὰ καὶ ἀδικῆς τὰς χήρας καὶ τρέφῃς τὴν ἀσέλγειαν, σκέψου ποίαν κόλασιν θὰ εὑρουν, ὅσοι τολμοῦν αὐτὰ. Ἄκουσε

τί λέγει ὁ Παῦλος: «ὄχι μόνον πράττουσιν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζουσιν ἐκείνους πού τὰ πράττουσιν»²⁴.

Πιθανόν νά σᾶς ἤλεγξα σφοδρά. Ἀλλά καὶ ἂν ἐγώ δέν σᾶς ἤλεγξα, αἱ τιμωρίαι πού ἐφαρμόζονται εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀμαρτάνουν χωρὶς νά μετανοοῦν, παραμένουν. Ποία ἦ ἀφέλεια λοιπόν νά σᾶς λέγω εὐχάριστα λόγια, ὅταν μέλλετε νά τιμωρηθῆτε ἐμπράκτως;

Ἐπιδοκιμάζεις τόν ἠθιοπιόν καὶ τόν ἐπαινεῖς καὶ τόν θαυμάζεις; Λοιπόν, ἔχεις γίνεαι χειρότερος ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἡ πενία δίδει συγγνώμην εἰς ἐκείνον, ἔστω καὶ ἂν δέν δικαιολογῆται, ἐνῶ σὺ ἔχεις στερηθῆ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπολογία. Καὶ ἐάν ἐρωτήσω ἐκείνον: Διατί τέλος πάντων ἀφῆσες τὰς ἄλλας τέχνας καὶ ἐπροτίμησες αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν καὶ μιανὰν; θά μοῦ ἀπαντήσῃ ὅτι ἐπειδὴ κοπιᾶζει ὀλίγον καὶ κερδίζει πολλά. Ἐάν ὁ μὲν ἐρωτήσω ἐσέ: Διατί λοιπόν θαυμάζεις ἐκείνον πού ζῆ μέσα εἰς τὴν ἀσέλγειαν καὶ προκαλεῖ τὴν ἀπώλειαν εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους; δέν θά ἠμποροῦσες νά προσβάλῃς τὴν ἴδιαν πρόφασιν. Ἀλλά κατ' ἀνάγκην θά σκύψῃς τὸ κεφάλι σου καὶ θά νοιώσῃς ἐντροπὴν καὶ θά κινύσῃς.

Ἐάν λοιπόν δέν ἠμπορῆς νά δικαιολογηθῆς εἰς ἡμᾶς, πού σοῦ ζητοῦμεν εὐθύναι, ὅταν θά στηθῇ τὸ φοβερόν καὶ ὑποχρεωτικόν ἐκεῖνο δικαστήριον, εἰς τὸ ὅποιον θά δώσωμεν λόγον τῶν σκέψεων, τῶν πράξεων καὶ ἄλλων τῶν ἐνεργειῶν μας, πῶς θά τὸ ἀντιμετωπίσωμεν; Μὲ ποῖα μάτια θά ἀντικρύσωμεν τὸν κριτὴν; Τί θά εἴπωμεν; Τί θά ἀπολογηθῶμεν; Ποῖαν εὐλογον ἢ παράλογον πρόφασιν θά προσβάλωμεν; Τὴν τῆς σπατάλης; Ἡ τὴν τῆς τέρψεως; Ἡ τὴν τῆς ἀπωλείας τῶν ἄλλων,

24. Ρωμ. 1, 32.

τούς ὁποίους ὠδηγήσαμεν εἰς τὴν ἀπώλειαν μὲ τὴν τέχνην τοῦ ἠθιοπιοῦ; Δέν ἠμποροῦμεν νά εἴπωμεν τίποτε, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νά ὀφιστάμεθα τιμωρίαν, πού δέν τελειώνει ποτέ, οὔτε γνωρίζει πέρας.

Συνεπῶς, διὰ νά μὴ συμβῆ αὐτό, ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν ἄς φυλάξωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς, ὥστε, ἀφοῦ ἀπέλθωμεν μὲ χρηστάς ἐλπίδας, νά ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὅποια εἶθε ὅλοι μας νά ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζί μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ' (43)

(Ίωάν. 4', 16 - 25)

* Όταν θηράδισασι, κατένησαν οι μαθηταί του εις την θάλασσαν. Καί άπευ άνέτησαν εις τό πλοτον επήγαιναν εις τό άπέναντι μέρος της θαλάσσης εις την Καπερναούμ. Καί είχε πλέον πέσει τό σκοτάδι και ό Ίησους δέν είχε ελθει εις ώνάς. Καί ή θάλασσα έν τή μεταξύ έσηκάνετο άγριωτέρα, επειδή έπνεεν σφοδρός άνεμος¹.

α'*. "Οχι μόνον όταν είναι παρών σωματικώς ό Κύριος φροντίζει διά τό συμφέρον των μαθητών του αλλά και όταν εύρίσκεται μακρόν. Διότι γνωρίζει πολλούς τρόπους και είναι έφευρετικός, ώστε και διά μέσου των αντίθέτων πραγμάτων επιτυγχάνει τό ίδιον άκριβώς άποτέλεσμα.

Πρόσεξε λοιπόν τί κάνει εις την προκειμένην περίπτωση. Άφήνει τούς μαθητάς και αναθαίνει εις τό θρος². Αυτόι, άποχωρισθέντες του διδασκάλου, όταν έγινεν άπόγευμα, κατέθησαν εις την θάλασσαν. Έκει έπερίμεναν τόν Κύριον μέχρις ότου νά νυκτώση, επειδή ήλιζαν ότι θά έπιστρέψη κοντά των. "Όταν όμως ένύ-

1. Ίωάν. 6, 16-18.

* Η παρούσα σύντομος διμιλία άσχολεΐται κατά τό μεγαλύτερον μέρος μέ τό θαύμα της καταπαύσεως της θυέλλης και της θαλάσσης του Ίησού επί της θαλάσσης. Έτσι οι μαθηταί είχαν την ευκαιρίαν νά διαπιστώσουν τας λυπηράς συνέπειας του άποχωρισμού από τόν Ίησούν και νά τονώσουν την προς αυτόν άγάπην των. Έν τέλει προτρέπονται οι άκροαταί νά ζητούν από τόν Θεόν όχι τά πρόσκαιρα και όλικά αγαθά, αλλά τά πνευματικά και αίώνια.

2. Πρβλ. Ίωάν. 6, 15.

κωσεν, δέν ήμπορούν πλέον νά σπεύσουν εις αναζήτησιν αυτού. (Τόσον μεγάλη άγάπη τούς κατείχεν, ώστε δέν ειπαν' Τώρα είναι έσπέρα και έπεσαν ή νύκτα. Ποϋ νά όπάγωμεν; "Ο τόπος είναι επικίνδυνος και ή ώρα άνασφαλής). Άλλά φλογιζόμενοι από τόν πόθον άνέδησαν εις τό πλοτον. "Ο Ευαγγελιστής δέν αναφέρει άσκοπα την ώραν, αλλά τό κάνει διά νά δείξη την θερμήν άγάπην αυτών.

Διά ποίον λόγον όμως αφήνει τούς μαθητάς και άναχωρεί; "Η μάλλον προς ποίον σκοπόν θαδίζει μόνος επί της θαλάσσης; Μέ την πρώτην του ένεργειαν τούς διδάσκει τί σημαίνει ή έγκατάλειψις και καθιστά μεγαλύτεραν την άγάπην των, ένθ' με την άλλην άποδεικνύει την δύναμίν του. Διότι όπως ακριβώς εις την διδασκαλίαν δέν ήκουαν τά πάντα μαζί μέ τό πλήθος του κόσμου, καθ' όμοιον τρόπον και τά θαύματα δέν τά έβλεπαν μαζί μέ τούς άλλους ανθρώπους. "Επρέπε θέσθαι αυτοί, πού θά τούς ένεπισταύετο την προστασίαν της οικουμένης όλοκλήρου, νά γνωρίζουν κάτι περισσότερον από τούς λοιπούς ανθρώπους.

Και ποία θαύματα είδαν μόνον των; έρωτά κάποιος. Την μεταμόρφωσιν επάνω εις τό θρος, τό παρόν θαύμα επί της θαλάσσης και τά μετά την άνάστασιν, τά όποια ήσαν και πολλά και μεγάλα.

Έγώ όμως σκέπτομαι και άλλα μέ άφορμήν τό περιστατικόν αυτό. "Ηρχοντο εις την Καπερναούμ, χωρίς νά έχουν σαφή γνώσιν, αλλά ήλιζαν νά εύρουν εκεί τόν Ίησούν ή νά τόν συναντήσουν κατά την διάρκειαν του πλου των³. Αυτό άλλωστε αφήσε νά έννοηθί και ό

3. Πιθανόν οι άπόστολοι νά έπλεον κατ' αρχάς κατά μήκος της ακτής διά νά συναντήσουν τόν Ίησούν εις σημείον προδιορισθέν υπ' αυτού πρό της άναχωρήσεως, αλλά καταληφθέντες υπό της τρικυμίας ώθήθησαν προς τό μέσον της λίμνης.

Ἰωάννης, ὅταν εἶπεν· «Καί εἶχε πλέον πέσει τὸ σκοτάδι καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἔλθει εἰς αὐτούς. Καὶ ἡ θάλασσα ἐν τῷ μεταξύ ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα, ἐπειδὴ ἔπνεεν σφοδρὸς ἄνεμος».

Τι κάνουν οἱ μαθηταὶ λοιπόν; Ταράσσονται. Πολλά ἦσαν θέσια ἐκεῖνα, ποὺ τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ πάθουν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς τοὺς ἐπιέζαν. Πραγματικά καὶ ἡ ὥρα (διότι ἦτο νύκτα), καὶ ἡ θύελλα, (διότι ἡ θάλασσα ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα), καὶ ὁ τόπος, (διότι δὲν εὐρίσκοντο πλοῖον τῆς ξηρᾶς, ἀλλ' εἶχαν προχωρήσει περὶ πού εἴκοσι πέντε στάδια⁴), καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον παράδοξον, (διότι «εἶδαν τὸν Ἰησοῦν νὰ περιπατῆ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν»⁵), ἐταράχθησαν. Πρὸς αὐτοὺς λοιπόν ποὺ ἐνοιῶσαν μεγάλην ταραχὴν εἶπεν· «Ἐγὼ εἰμαι, μὴ φοβείσθε»⁶.

Διατί ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητὰς λοιπόν; Διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο ποὺ θὰ κατέπαυε τὴν θύελλαν. Καὶ τὸ ὑπεδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν· «Ἦθελαν νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀμέσως τὸ πλοῖον ἐφθασεν εἰς τὴν ξηράν»⁷. Ὅχι μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ εὐκόλον τοὺς ἔκανε τὸν πλοῖον.

Εἰς τὰ πλήθη τοῦ κόσμου δὲν ἔδειξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ περιπατῆ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, (διότι τὸ θαῦμα αὐτὸ ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν πνευματικῶν ἀδυναμιῶν). Ἀλλ' οὕτε καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐφάνη νὰ τὸ κάνη ἐπὶ πολλὸν χρόνον. Ἀντίθετα, μόλις ἐνεφανίσθη, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτούς.

Ἐγὼ ἐπίσης ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ θαῦμα ταῦτο

4. Ἰωάν. 6, 19. Στάδιον εἶναι ἀπόστασις 185 μέτρων.

5. Ἰωάν. 6, 19.

6. Ἰωάν. 6, 20.

7. Ἰωάν. 6, 21.

εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἀνάλογον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου⁸. Καὶ ὅτι εἶναι ἄλλο θαῦμα εἶναι φανερὸν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεως. Πολλὰς φορές θέσια ἐπραγματοποιεῖ τὰ ἴδια θαῦματα, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τοὺς δρωῦντας νὰ μὴ δοκιμάζουν μόνον κατὰ πλῆξιν, ἀλλὰ νὰ τὰ δέχωνται μὲ μεγάλην πίστιν.

«Ἐγὼ εἰμαι, μὴ φοβείσθε». Μαζὶ μὲ τὸν λόγον ἔβωξε καὶ τὸν φόβον ἀπὸ τὴν ψυχὴν των. Εἰς τὸ ἄλλο θαῦμα δὲν κάνει τὸ ἴδιον, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγεν· «Κύριε, ἐάν εἶσαι σὺ, διάταξέ με νὰ ἔλθω πρὸς σέ»⁹.

Διὰ ποῖον λόγον ἡμᾶς τότε δὲν ἐδέχθησαν ἀμέσως τὸ θαῦμα, ἐνῶ τώρα τὸ ἐπίστευσαν; Διότι τότε ἡ θύελλα συνεχίζετο καὶ ἐτάρασσε τὸ πλοῖον, ἐνῶ εἰς τὸ παρὸν θαῦμα μαζὶ μὲ τὴν φωνὴν ἐπεκράτησε καὶ ἡ γαλήνη. Ἦ, ἐάν δὲν συμβαίνοι αὐτό, ἰσχύει ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, ποὺ προανέφερα, ὅτι δηλαδὴ πολλὰς φορές μὲ τὸ νὰ πραγματοποιηθῇ τὰ ἴδια θαῦματα, ἔκανε περισσότερο εὐπρόσδεκτα τὰ δεύτερα ἀπὸ τὰ πρῶτα θαῦματα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Διατί ἡμῶς δὲν ἀνέθηκεν εἰς τὸ πλοῖον; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ μεγαλύτερον τὸ θαῦμα καὶ συγχρόνως νὰ ἀποκαλύψῃ περισσότερο τὴν θεότητα καὶ ἀκρότην νὰ τοὺς ἀποδείξῃ, ὅτι τότε! προσηυχῆθη, ὅχι ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τὸ ἔκανε ἀπὸ συγκινήσεως πρὸς αὐτούς.

Ὡστε, ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ ἡ θύελλα, διὰ νὰ τὸν ἐπιζητοῦν συνεχῶς. Κατέπαυσε δὲ ἀμέσως πάλιν τὴν τρικυμίαν, διὰ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν δύναμίν του.

8. Πρὸλ. Ματθ. 14, 22-33.

9. Καλὸν εἶναι νὰ ἀναγνωσθοῦν αἱ περιγραφαὶ τοῦ Ματθαίου καὶ Ἰωάννου.

10. Ματθ. 14, 28.

11. Κατὰ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἔρτων. Πρὸλ. Ἰωάν. 6, 11.

Ἐπίσης δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸ πλοῖον, διὰ νὰ κἀνῃ τὸ θαύμα μεγαλύτερον.

«Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐστέκοντο ἐκεῖ, ὅταν εἶδαν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο πλοῖάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἓνα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν εἰσελθεῖ οἱ μαθηταί, καὶ ὅτι δὲν εἰσῆλθε μαζί με αὐτοὺς καὶ ὁ Ἰησοῦς»¹², ἀνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἄλλα πλοῖάρια, τὰ ὅποια ἦλθαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα.

Ἄλλὰ διὰ ποῖαν αἰτίαν παρέχει τόσας λεπτομερείας ὁ Ἰωάννης; Διὰ τὴν δὲν εἶπεν Ὅτι δὲ ἀνθρώποι τὴν ἐπιτομένην ἡμέραν ἐπέρασαν τὴν λίμνην καὶ ἔφυγαν;

Κατὰ ἄλλο θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ὅτι καὶ εἰς τὸ πλήθος, ἔστω καὶ ὄχι τόσον φανερά, ἔδωκε ἀφορμὴν λαοθρονῶντος νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ συμβάν. «Διότι εἶδαν», λέγει, «ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο πλοῖάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἓνα, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἰσῆλθε μαζί με τοὺς μαθητάς του εἰς αὐτό», δι' αὐτὸ ἀνέβηκαν εἰς τὰ πλοῖάρια, ποῦ ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα¹³, «καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Καπερναοὺμ καὶ ἐζήτησαν νὰ εὑρουν τὸν Ἰησοῦν»¹⁴.

Πραγματικὰ τί ἄλλο ἠμποροῦσαν νὰ σκεφθοῦν, παρὰ ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ, θαδίζων ἐπὶ τῆς θαλάσσης; Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἴπουν, ὅτι ἐπέρασε μετ' ἄλλο πλοῖον (ἐπειδὴ ἓνα μόνον ὑπῆρχεν», λέγει, «εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέβηκαν οἱ μαθηταί του»). Καὶ ὅμως, ὅταν ἦλθαν ὕστερα ἀπὸ ἓνα τόσον μεγάλο θαῦμα, δὲν τὸν ἠρώτησαν πῶς διέπλευσε τὴν λίμνην, πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, οὔτε ἐζήτησαν νὰ μάθουν τὸ μεγάλο θαῦμα, ἀλλὰ τί λέγουν; «Διδάσκαλε, πότε ἔφθασες ἐ-

12. Ἰωάν. 6, 22.

13. Πρὸς Ἰωάν. 6, 23.

14. Ἰωάν. 6, 24.

δῶ;»¹⁵. Ἐκτός θεθείαι, ἐὰν τὸ «πότε» τὸ θεωρήσῃ κανεὶς ὅτι ἐλέγχθη ἀπὸ αὐτοὺς μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ «πῶς».

Ὁ Ἰωάννης ἀξίζει ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα νὰ γνωρίσωμεν τὴν εὐμετάβλητον γνώμην αὐτῶν. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἔλεγαν, «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»¹⁶, αὐτοὶ ποῦ ἐθαύμαζον νὰ τὸν ἀρπάσουν καὶ νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, ὅταν τὸν ἤθραν, δὲν σκέπτονται τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐλησμόνησαν τὸ θαῦμα, ὅπως νομίζω ἐγὼ, δὲν θαυμάζουν πλέον διὰ τὰ προηγούμενα θαύματα. Συνεπῶς δι' ἓνα μόνον τὸν ζητοῦν, ἐπειδὴ θέλουν νὰ ἀπολαύσουν καὶ πάλιν τράπεζαν, ὅπως καὶ προηγουμένως.

Διέβησαν θεθείαι τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μετὰ τῶν δύο γεγονότων. Διότι ὁ Μωϋσῆς ἐπραττε τὰ πάντα προσευχόμενος ὡς νὰ ἦτο δοῦλος, ἐνθ' ὁ Κύριος ἐνεργοῦσε μετὰ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ὑπεχώρησε τὸ νερὸ, ἀφοῦ ἐπνευσεν ὁ νότος, διὰ νὰ περάσουν θαδίζοντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐδῶ ὅμως τὸ θαῦμα ἔγινε μεγαλύτερον. Δηλαδή ἡ θάλασσα παρέμεινεν εἰς τὴν φυσικὴν μορφήν καὶ ἐσήκωνε τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νώτων τῆς, ἀποδεικνύουσα τὴν ρῆσιν ἐκείνην ποῦ ἔλεγεν «Ὁ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὡς νὰ εἶναι ξηρὰ»¹⁷.

Δικαιολογημένα θεθείαι, ἀφοῦ ἐσκόπευε νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἀπιστον Καπερναοὺμ, ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ μαλάξῃ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ὄχι μόνον μετὰ ἓνα ἐπραττεν ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἓνα θαυματουργοῦ ἐξω τῆς πόλεως. Πραγματικὰ, τὸ γεγο-

15. Ἰωάν. 6, 25.

16. Ἰωάν. 6, 14.

17. Ἰωὴ 9, 8.

νός ότι έφθασε εις την πόλιν εκείνην τόσον μεγάλο πλήθος ανθρώπων, πού κατείχαντο από μεγάλου ζήλου, ποίον λίθον δέν ήτο Ικανόν νά μαλάξη; 'Αλλ' εκείνοι δέν έδοκίμασαν κανένα παρόμοιον συναίσθημα, παρά έπιθυμούσαν πάλιν τροφήν σαματικήν. Δι' αυτό και τούς άνειδίξεν ό Χριστός.

"Έχοντες λοιπόν αυτά όπ' όψιν μας, άγαπητοί, άς ευχαριστώμεν τόν Θεόν και διά τά υλικά αγαθά, αλλά πολύ περισσότερο νά τόν ευχαριστώμεν διά τά πνευματικά. Διότι αυτό θέλει και ό Ίδιος και δι' αυτών τόν λόγον δίδει και τά υλικά πράγματα, διά νά κατευθύνη και προπαιδεύση μέ αυτά τούς άτελεστέρους πνευματικώς, έπειδή ακόμη είναι προσκεκολλημένοι εις τόν κόσμον. "Όταν όμως λάβουν αυτά και προσηλώσουν τό ένδιαφέρον των εις την ύλην μόνον, τότε κατηγορούνται και κατακρίνονται. Διότι και κατά την θεραπείαν του παραλύτου αυτό ήθελε νά δώση πρώτον, αλλά οι παρόντες δέν τό ήνέχθησαν. Πραγματικά, όταν ειπεν, «σού έχου συγχωρηθή αί άμαρτίαι σου»¹⁸, έλεγαν «Αυτός θλασφημεί»¹⁹.

Λοιπόν, σός παρακαλώ, άς μή πάθωμεν και ήμεις τό Ίδιον, άλλ' άς δείξωμεν μεγαλύτερον ένδιαφέρον διά τά πνευματικά αγαθά.

Διατί;

Διότι, όταν έχωμεν τά πνευματικά, δέν θά ύποστώμεν καμμίαν θλάθην από την άπουσίαν των υλικών αγαθών. "Όταν όμως μάς λείπουν τά πνευματικά, ποία έλπίς μάς μένει πλέον; Ποία παρηγορία;

Διά τόν λόγον αυτόν πρέπει νά παρακαλώμεν συνεχώς τόν Θεόν δι' αυτά και αυτά νά ζητώμεν. Διότι

18. Ματθ. 9,2.

19. Ματθ. 9,3.

και ό Χριστός αυτού του είδους την προσευχήν μάς έδίδασκεν. Και άν έρμηνεύσωμεν την προσευχήν εκείνην, δέν θά εύρωμεν τίποτε τό υλικόν εις αυτήν, άλλ' όλα τά αίτήματα είναι πνευματικά. Και αυτό δέ τό μικρόν υλικόν αίτημα, καθίσταται πνευματικόν από τόν τρόπον πού διατυπώνεται. Διότι, όταν μάς προτρέπη νά μη ζητώμεν τίποτε περισσότερο από τόν άρτον τόν έπιούσιον²⁰, δηλαδή τόν καθημερινόν, είναι απόδειξις πνευματικής και φιλοσοφημένης διανοίας.

Πρόσεξε όμως τά όσα προηγούνται αυτού: «'Ας άγισθή τό δυναμά σου, άς έλθη ή βασιλεία σου, άς γίνη τό θέλημά σου και επί τής γής, όπως γίνεται εις τόν ουρανόν»²¹. Εις την συνέχειαν, αφού παρενέβαλε τό υλικόν εκείνο αίτημα, γρήγορα άπηλλάγη άπ' αυτό, και ήλθεν εις την πνευματικήν διδασκαλίαν πάλιν: «Και συγχώρησέ μας τά άμαρτήματά μας», λέγει, «καθώς και ήμεις συγχωρούμεν τούς όφειλέτας μας»²².

Πουθενά έξουσίαν, πουθενά πλούτον, δόξαν, πουθενά δύναμιν, αλλά περιέλαθεν εις την προσευχήν όσα συντελοούν εις την όφέλειαν τής ψυχής. Τίποτε τό γήινον, αλλά τά πάντα ουράνια.

Έάν λοιπόν προτρεπώμεθα νά απέχωμεν από τά βιοτικά και τά παρόντα αγαθά, κατά ποίαν λογικήν δέν θά είμεθα άθλιοι και ταλαίπωροι, όταν ζητώμεν αυτά από τόν Θεόν, τά όποία μάς βιέταξε νά τά άπαρνηθώμεν, και όταν τά έχωμεν, διά νά μάς άπαλλάξη από κάθε φροντίδα, ενώ παραλλήλως δέν έχωμεν κανένα ένδιαφέρον, δι' όσα μάς προέτρψε νά φροντίζωμεν, ή μάλλον ούτε τά έχωμεν ούτε τά έπιθυμούμεν; Αυτό είναι ή θαττολογία εις την προσευχήν. Δι' αυτό, άν και

20. Πρβλ. Ματθ. 6,11.

21. Ματθ. 6,9-10.

22. Ματθ. 6,12.

προσευχώμεθα, δὲν ἐπιτυχάνομεν τίποτε.

Πῶς λοιπόν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἀποκτοῦν πλούτη οἱ πονηροί; Πῶς οἱ ἄδικοι καὶ οἱ μαροὶ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν εὐημεροῦν; Δὲν τὰ δίδει ὁ Θεός; Ἄπαγε. Καὶ πῶς τὰ συγχωρεῖ ὁ Θεός; Διότι καὶ εἰς τὸν πλοῦσιον τότε ἔκανε τὴν παραχώρησιν αὐτῆν, ἐπειδὴ τοῦ ἐπεφόλασε μεγαλύτεραν κόλασιν. Ἄκουσε λοιπόν τί λέγει πρὸς αὐτόν: «Παιδί μου, ἔλασθε τὰ ἀγαθὰ σου καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακὰ. Τώρα δμως ὁ Λάζαρος παρηγορεῖται, σὺ δὲ πονεῖς»²³.

Συνεπῶς, διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν φωνὴν αὐτῆν τρυφῶντες ἀσκοπα καὶ ἀνόητα καὶ συναθροίζοντες πολλὰ ἁμαρτήματα, ἅς προτιμῶμεν τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον καὶ τὴν πραγματικὴν εὐσέθειαν, ὥστε νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, εἰς τὰ ὁποῖα εἶθε ὁλοι μας νὰ συμμετάσχωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μαζὶ μετὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Λουκ. 16,25.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ' (44)

(Ἰωάν. σ', 26 - 27)

«Τοὺς ἀπεκρίθη τότε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπεν Ἄληθινὰ σὰς λέγω, οὐ ζητεῖτε νὰ μὲ ἀβρατε, ὅχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφύγατε ἀπὸ τοῦς ἄρτους καὶ ἐχαρτάσατε. Δὲν πρέπει: ὁμως νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφήν τὴν ζωοτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ποὺ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον»¹.

α'*. Ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης δὲν ὠφελοῦν εἰς κάθε περίπτωσιν, ἀλλὰ μερικός φορές ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι αὐστηρότερος ὁ διδάσκαλος. Διότι ὅταν ὁ μαθητὴς εἶναι νοθρός καὶ εὐρίσκειται εἰς χαμηλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, τότε πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν αἰχμηρὸν ἀντικείμενον, ὥστε νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ πλήξωμεν τὴν μεγάλην του νοθρότητα.

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πολλές φορές εἰς πολλές ἄλλας περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παρὸν περιστατικόν. Ὅταν δηλαδὴ ἦλθαν τὰ πλήθη τοῦ κό-

1. Ἰωάν. 6,26-27.

* Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, τονίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν παρῶσαν ὁμιλίαν του, δὲν πρέπει νὰ φέρεται πάντοτε μετὰ πραότητα πρὸς τὸν μαθητὴν του, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλέγχει καὶ νὰ τὸν ἐπιπλήττει, ὅταν αὐτὸς ἀδιαφορῆ. Ἐπίσης ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ ἀγωνιώδη μέριμναν διὰ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ὅτε πάλιν νὰ κἀθετο ἀργός, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ τρέφῃ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην νὰ προσφέρῃ.

Τέλος ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς ἀκούστας του νὰ μὴ ἐπιδῶκουν τὴν ἀνεσιν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν εἰς τὴν παρῶσαν ζωὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν, διότι ἡ ἐβῶ εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἀνάμεικτος μετὰ πικρίας καὶ λύπην, ἐνῶ ἡ ἐκεῖ εἶναι αἰώνιος καὶ πλήρης ἀνεκφράστου χαρᾶς.

σμου και εὐρήκαν τὸν Ἰησοῦν και τὸν ἐκολάκευαν και τοῦ ἔλεγον· «Διδάσκαλε, πότε ἤλθες ἐδῶ;»², διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπιθυμῆι τὴν τιμὴν, ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' ἕνα μόνον φροντίζει, διὰ τὴν σωτηρίαν των, τοὺς ἀπαντᾷ εἰς τόνον αὐστηρόν και ἐλεγκτικόν, ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ και διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν διάνοιάν των και νὰ φανερώσῃ εἰς ὅλους τὰς σκέψεις των. Διότι τί τοὺς λέγει; «Ἀληθινὰ σὰς λέγω», (ὁμιλεῖ μὲ σαφήνεια και θεσπιότητα), «ὅτι μὲ ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε, ὄχι διότι εἶδατε θαύματα³, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους και ἐχορτάσατε».

Βέβαια, μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἐπιπλήττει και τοὺς ἐλέγχει, δὲν τὸ κάνει ὅμως μὲ τρόπον σκληρόν και ἀπότομον, ἀλλὰ ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Πραγματικά, δὲν τοὺς εἶπεν· Ὁ λαίμαργοι και κοιλιοδουλοῖ, τόσα πολλὰ και μεγάλα θαύματα ἔχω ἐπιτελέσει και ποτὲ δὲν μὲ ἠκολουθήσατε, οὔτε ἐδείξατε θαυμασμόν διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ἀντίθετα τοὺς ὁμιλεῖ μὲ συγκατάθεσιν και κατὰ κάποιον τρόπον μὲ ἡμερίαν. «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε, ὄχι διότι εἶδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους και ἐχορτάσατε». Δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ προηγούμενα θαύματα, ἀλλὰ και εἰς τὸ παρόν. Δηλαδή μὲ ὅσα λέγει πρὸς αὐτοὺς τὸ ἔφησ' τονίζει· Δὲν σὰς κατέπληξε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐχορτάσατε.

Καὶ ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν ἀποτελοῦν σκέψεις τοῦ

2. Ἰωάν. 6,25.

3. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὀφείλετο εἰς τὸ ὅτι εἶδαν θαύματα και ἐπίεσθησαν διὰ τὴν βίαν ἀποστολῆν του και τὴν αυτηριώδη ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπίδωξιν τοῦ ὀλιγοῦ συμφέροντος.

Ἰησοῦ εἰς θάρρος αὐτῶν τὸ ἀπέδειξαν ἀμέσως οἱ ἴδιοι. Διότι δι' αὐτὸ ἤλθαν πάλιν κοντὰ του, ἐπειδὴ ἤλιπιζαν ὅτι θεὸς ἀπολαύσουσιν τὰ ἴδια. Διὸ και ἔλεγον· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον»⁴, ἔλκοντες τὸν Ἰησοῦν πάλιν πρὸς τὴν σαρκικὴν τροφήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μεγάλο ἔγκλημα και κατηγορίαν.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως δὲν σταματᾷ εἰς τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ προσθέτει και τὴν διδασκαλίαν εἰς αὐτοὺς και τοὺς λέγει· «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε ὅμως διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ποῦ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὴν ὅποιαν σὰς δίδει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, διότι αὐτὸν ὁ Πατήρ, ὁ Θεὸς δηλαδή, ἐσφράγισεν»⁵.

Ὅτι λέγει, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Νὰ μὴ ἐνδιαφέρεσθε καθόλου διὰ τὴν τροφήν αὐτὴν, ἀλλὰ δι' ἐκείνην, τὴν πνευματικὴν.

Ἐπειδὴ ὅμως μερικοὶ, ποῦ θέλουσιν νὰ τρέφονται χωρὶς νὰ ἐργάζωνται, χρησιμοποιοῦσιν ὡς ἐπιχείρημα αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ και ὑποστηρίζουσιν ὅτι ὁ Κύριος ἀπηγόρευσε τὴν ἐργασίαν, εἶναι εὐκαιρία νὰ εἰπωμεν και πρὸς αὐτοὺς. Διότι ὅπως ὅποτε συκοφαντοῦσιν εἰς τὸ σύνολόν του τὸν Χριστιανισμόν και πραιομαζοῦσιν τὸ βῆμας διὰ νὰ κατηγορηθῇ ὅτι κηρύσσει και ὑποβάλλει τὴν ὀκνηρίαν.

Κατὰ πρῶτον εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ τοῦ Παύλου. Τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος; «Νὰ ἐνθυμῆσθε τί εἶπεν ὁ Κύριος· Εἶναι μακαριώτερον νὰ διβῆ κανεὶς

4. Ἰωάν. 6,31.

5. Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως εἶναι· Διότι αὐτὸν ὁ Πατήρ, δηλαδή αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀπέδειξε και ἐφανέρωσε διὰ τῆς σφραγίδος και τῆς μαρτυρίας τῶν θαυμάτων του ὡς τὸν μόνον χορηγὸν τῆς τροφῆς και τῆς ζωῆς αὐτῆς.

6. Ἰωάν. 6,27.

παρά να παίρνη»⁷. Ἀλλά πῶς θὰ ἡμπορέσῃ νὰ διδῆ, ὁποῖος δὲν ἔχει;

Πῶς λοιπὸν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Μάρθαν, «μεριμνᾷς καὶ ἀνησυχεῖς διὰ πολλὰ πράγματα, ἀλλ' ἓνα πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ Μαρία ὅμως ἐδιήλεξε τὴν καλὴν μερίδα»⁸; Καὶ πάλιν «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν ἀβρίον»⁹. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ δώσωμεν λύσιν εἰς ἅλα αὐτὰ τᾶρα, ὅχι μόνον διὰ νὰ παύσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀργίαν, ἐὰν τὸ θελήσουσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ δὲν εἰσάγουσιν καμμίαν διαμάχην.

Διότι καὶ ὁ Παῦλος εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Σὰς προτρέπομεν νὰ τὸ κάνετε αὐτὸ ἀκόμη περισσότερον· νὰ φιλοδοξήτε νὰ ἔχετε ἡσυχον ζωὴν, νὰ φροντίζετε διὰ τὰς ἰδικὰς σας ὑποθέσεις, διὰ νὰ συμπεριφέρεσθε ἀξιοπρεπῶς πρὸς τοὺς ἕξω»¹⁰. Καὶ πάλιν· «Ἐκεῖνος ποῦ κλέπτει, ἅς μὴ κλέπτῃ πλέον. Ἄς κοπιᾷζῃ δὲ περισσότερον καὶ ἅς ἐργάζεται μετὰ τὰ χέρια του, διὰ νὰ ἔχῃ νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκην»¹¹. Ἐδῶ ὁ Παῦλος δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν ἀπλῶς νὰ ἐργαζώμεθα, ἀλλὰ νὰ ἐργαζώμεθα τόσον ἐπίπνοια, ὥστε νὰ ἔχωμεν νὰ δίδωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λέγει πάλιν ὁ ἴδιος· «Τὰς ἀνάγκας τὰς ἰδικὰς μου καὶ τῶν συντρόφων μου ἐξυπηρέτησαν τὰ χέρια μου αὐτὰ»¹². Καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους γράφων τοὺς συνεθαύλευεν· «Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ μισθὸς μου; Τὸ νὰ κάνω δδάπανον τὸ Εὐαγγέ-

7. Πράξ. 20,35.

8. Λουκ. 10,41-42.

9. Ματθ. 6,34.

10. Α' Θεσο. 4,10-11. — «Ἐξω» εἶναι οἱ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ἄπιστοι.

11. Ἐφεσ. 4,28.

12. Πράξ. 20,34.

λιον, ὅταν τὸ κηρύττω»¹³. Ὅταν πάλιν ἐπῆγεν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν¹⁴, «ἔμμενε κοντὰ εἰς τὸν Ἀκόλαν»¹⁵ καὶ τὴν Πρίσκιλλαν¹⁶ καὶ ἐργάζετο, διότι ἦσαν σκηνοπόιοι»¹⁷.

Ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω ἐδάφια δεικνύουσιν μεγαλύτεραν τὴν διαμάχην γιὰ τὸ λεχθέν. Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς νὰ δώσωμεν τὴν λύσιν.

Τί θὰ ἀπαντήσωμεν λοιπὸν πρὸς αὐτά; Ὅτι τὸ νὰ μὴ μεριμνᾷ κανεὶς δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ νὰ μὴ ἐργάζεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ νὰ μὴ προσκολλᾶται εἰς τὰ βιοτικά πράγματα. Δηλαδή νὰ μὴ φροντίζῃ κανεὶς ὑπερβολικὰ διὰ τὴν ἀβριανὴν καλοπέρασιν του, ἀλλὰ νὰ τὴν θεωρῇ ὡς κάτι ἐντελῶς δευτερεύον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ἡ μέριμνα καὶ ἡ ἐργασία. Ὅτε θέβαια ἐργάζεται κάποιος, ἐπειδὴ στηρίζει τὰς ἐλπίδας του ἕξω εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ διδῇ εἰς τὸν μὴ ἔχοντα. Καὶ τὸ λεχθέν πρὸς τὴν Μάρθαν¹⁸

13. Α' Κορινθ. 9,18. — Τὸ χωρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ποῖον λοιπὸν ἔργον μένει εἰς ἐμέ, διὰ νὰ μοῦ ἀνήκει δι' αὐτὸ μισθὸς καὶ δικαίωμα νὰ καυχώμαι; Μοῦ μένει τοῦτο· Ὅταν κηρύττω τὸ χαρμόσυνον μήνυμα τῆς σωτηρίας, νὰ ἐναποθέσω ὡς πολῦτιμον θησαυρὸν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀνέξοδον».

14. Τὴν Κόρινθον δηλαδή.

15. Ἀκόλας Ἰουδαῖος προσηλύτος καταγόμενος ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Πόντου. Ἦτο σκηνοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὁ Παῦλος τὸν συνήτησεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅταν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἐπῆγεν ἐκεῖ. Ὁ Ἀκόλας μετὰ τὴν σύζυγόν του Πρίσκιλλαν εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἔγνωσιν χριστιανὸν ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἀναδειχθέντες ἐκ τῶν πλέον προσφιλῶν θετηδῶν του. Ὁ Ἀκόλας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Κόρινθον, Ἐφῆσον καὶ τὴν Ρώμην, πιθανὸν δὲ καὶ εἰς Κρήτην.

16. Πρίσκιλλα· Σόζυγος τοῦ Ἀκόλα καὶ σπουδαῖον στέλεχος τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Πρὸλ. Πράξ. 18,2-18. Ρωμ. 16,3. Β' Τιμόθ. 4,19. Α' Κορινθ. 16,9.

17. Πράξ. 18,3.

18. Πρὸλ. Λουκ. 10,41-42.

δέν αναφέρεται εις τό συγκεκριμένον ἔργον καί τήν ἐργασίαν ἐν γένει, ἀλλά εις τήν ἀνάγκην τῆς διακρίσεως τῆς καταλλήλου στιγμῆς δι' ἕκαστον καί νά μὴ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως τῶν θεῶν λόγων διὰ τὰ ὀλικώτερα ζητήματα. Συνεπῶς δὲν τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς διὰ νά τὴν προτρέψῃ εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ διὰ νά τὴν προσηλώσῃ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας του.

Ἐγὼ ἔλθει, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νά σᾶς διδάξω τὰ δέοντα. Σὺ ὁμως ἔχεις ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν προετοιμασίαν τοῦ γεύματος. Ἐπιθυμοῦν νά μέ ὑποδεχθῆς καί νά μοῦ ἐτοιμάσῃς πολυτελὲς τραπέζι; Ἐτοίμασε τότε ἄλλου εἶδους φιλοξενίαν, προσφέρουσα εἰς ἐμέ τὴν μετὰ προθυμίας ἀκρόασιν τῶν λόγων μου καί μιμουμένη τὸν πόθον τῆς ἀδελφῆς σου.

Ὅτε πάλιν ἔλεγεν αὐτὰ διὰ νά ἀποκλείσῃ τὴν φιλοξενίαν. Μὴ σκέπτεσθε κάτι παρόμοιον, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτό;), ἀλλὰ διὰ νά ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀκροάσεως τοῦ κηρύγματος νά ἀσχολοῦμεθα μὲ τίποτε ἄλλο.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ, «νά μὴ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν», δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νά ὑπαινιχθῇ κάτι παρόμοιον, ὥστε νά τὸ ἐκλάθωμεν ὅτι πρέπει νά μὴ ἐργαζώμεθα, (διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι ἡ τροφή ἢ φθαρτὴ, «ἐπειδὴ ἡ ἀργία ἐδίδαξε κάθε λογῆς κακίαν»¹⁹), ἀλλ' ἤθελε νά ἐργαζώμεθα, διὰ νά δίδωμεν εἰς τοὺς ἐνδоеῖς. Διότι αὐτὴ ἡ προσφορὰ εἶναι ἡ τροφή ποὺ δὲν φθείρεται πλέον.

Ἐάν λοιπὸν κάποιος δὲν ἐργάζεται καί τρέφῃ τὴν κοιλίαν του καί φροντίζῃ κυρίως διὰ τὴν ἀπόλαυσιν, αὐτὸς δουλεύει διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν. Ὅπως πάλιν, ἐάν κάποιος ἐργάζεται καί τρέφῃ καί ποτιζῇ

19. Σοφ. Σειρ. 33,28.

καί ἐνδύῃ τὸν Χριστόν, κανεὶς δὲν θά εἶναι τόσο ἀναίσθητος καί ἀμαθής, ὥστε νά ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτὸς ἐργάζεται διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν, διὰν δι' αὐτὴν ἔχῃ ἐπαγγελθῆ ἡ μέλλουσα βασιλεία καί τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ἀγαθὰ. Διότι αὐτὴ ἡ τροφή παραμένει αἰωνίως.

Ἄλλωστε βέβαια, καί λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τότε, ἐπειδὴ δὲν ἐνδιεφέροντο καθόλου διὰ τὴν πίστιν, οὔτε ἐφρόντιζαν νά μάθουν ποῖος ἦτο αὐτός, ποῦ ἐπραγματοποιεῖ τὰ ἔργα αὐτά, οὔτε μὲ ποῖαν δύναμιν ἐγίνοντο, ἕνα μόνον τοὺς ἀπησχόλει, τὸ πῶς νά χορταῖνον τὴν κοιλίαν των χωρὶς νά ἐργάζονται, δι' αὐτὸ δικαιολογημένως ὠνόμασε τὴν τροφήν αὐτὴν φθαρτὴν.

Σᾶς ἔθρεψα τὰ σώματά σας, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νά λάβετε ἀφορμὴν νά ζητήσετε τὴν ἄλλην τροφήν, ἡ ὅποια παραμένει καί τρέφει τὴν ψυχὴν σας, σεῖς ὁμως τρέχετε πάλιν πρὸς τὴν γηίνην. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἠμπορεῖτε νά καταλάβετε ὅτι δὲν σᾶς κατευθύνω πρὸς αὐτὴν τὴν χωρὶς δυνάμεις τροφήν, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνην, ποὺ δὲν παρέχει πρόσκαιρον ζῶην, ἀλλὰ αἰώνιον, ποὺ δὲν τρέφει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ εἶπε κάτι τόσο μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του καί ὑπεστήριξεν ὅτι αὐτὸς θά δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀφθαρτον τροφήν, διὰ νά μὴ τοὺς σταθῆ ὡς ἐμπόδιον ὁ λόγος του αὐτός, ἀλλὰ διὰ νά τὸν καταστήσῃ ἀξιώσιμον, ἀποδίδει τὴν χορηγίαν τῆς τροφῆς εἰς τὸν Πατέρα.

Πραγματικά, διὰν εἶπεν, «τὴν ὅποιαν (ἀφθαρτον τροφήν) θά σᾶς δώσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», ἐπρόσθεσεν: «Διότι αὐτὸν ὁ Πατήρ, ὁ Θεὸς δηλαδὴ, ἐσφράγισεν», δηλαδὴ τὸν ἔστειλε διὰ νά φέρῃ εἰς σᾶς τὴν τροφήν αὐτὴν²⁰.

20. Πρὸς τὴν σημείωσιν 5 τῆς παραούσης ὁμιλίας.

Ἡ λέξις ὁμως «ἐσφράγισεν» ἔχει καὶ ἄλλην ἑρμηνείαν. Διότι εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὁ Χριστός: «Ἐκεῖνον ποῦ ἀκούει τοὺς λόγους μου, αὐτὸν τὸν ἐσφράγισεν ὁ Πατήρ, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής»²¹. Δηλαδή ἀπέδειξε κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντίρρησην.

Τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, νομίζω, ἔχει καὶ εἰς τὸ προκείμενον χωρίον ἡ λέξις. Διότι τὸ «ἐσφράγισεν ὁ Πατήρ» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ἀπέδειξεν, ἀπεκάλυψε διὰ τῆς μαρτυρίας του, Ἐφάνέρωσε θέθαια καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπευθύνεται πρὸς Ἰουδαίους φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός.

8'. Ἄς μάθωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀξία νὰ ζητῶμεν ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἐννοῶ τὰ γήϊνα, ὅπως καὶ ἂν ἔλθουν, δὲν μᾶς θλάπτουν καθόλου. (Διότι καὶ ἂν πλουτίσωμεν, ἐδῶ μόνον θὰ ἀπολαύσωμεν αὐτὰ ἔάν πάλιν καταπέσωμεν εἰς τὴν πενίαν, δὲν θὰ πάθωμεν τίποτε κακόν. Πραγματικά, οὔτε αἱ δόξαι τῆς παρουσίας ζωῆς οὔτε τὰ λυπηρὰ ἔχουν τὴν ἱκανότητά νὰ προκαλέσουν λύπην καὶ χαράν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο εὐκόλα περιφρονοῦνται καὶ μὲ μεγάλην ταχύτητα καταρρέουν. Δι' αὐτὸ δικαιολογημένα ὀνομάζονται ὀδός²², ἐπειδὴ παρέρχονται καὶ δὲν ἔχουν ἀπὸ τὴν φύσιν των γεννηθῆ διὰ νὰ παραμένουν). Ἀντίθετα τὰ μελλοντικά πάντα παραμένουν ἀθάνατα, τόσον ἡ κόλασις, ὅσον καὶ ἡ βασιλεία.

Δι' αὐτὰ λοιπὸν ἂς ἔχωμεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ὥστε τὰ μὲν κακὰ νὰ ἀποφύγωμεν, τὰ δὲ ἀγαθὰ νὰ ἀ-

21. Τὸ ἐδάφιον παρέχεται ἐδῶ ἄλλογον παραποιημένον κατὰ τὴν στίξιν καὶ τὸ περιεχόμενον. Πρὸβλ. ὁμιλίαν 30, σελ. 187, ὑπόσημ. 11, τόμ. 72 τῆς παρουσίας σειράς.

22. Πρὸβλ. Ματθ. 7,13-14.

ποκτήσωμεν. Διότι ποῖα ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἐδῶ τρυφῆν; Σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριον δὲν ὑπάρχει. Σήμερα εἶναι ἄνθος ἄρσιον καὶ αὔριον μεταβάλλεται εἰς διεσκορπισμένην σκόνην. Σήμερα τὸρ φλογερὸν καὶ αὔριο σθημένη στάχτη.

Τὰ πνευματικά ὁμως ἀγαθὰ δὲν εἶναι παρόμοια, ἀλλὰ πάντοτε λάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν καὶ κάθε ἡμέραν γίνονται ὠραιότερα. Ὁ πνευματικὸς πλοῦτος δὲν χάνεται ποτέ, οὔτε ἀλλάσσει κύριον, οὔτε τελειώνει, οὔτε προκαλεῖ ἀνήσυχον φροντίδα καὶ φθόνον καὶ κατηγορίας, οὔτε τὸ σῶμα καταστρέφει, οὔτε τὴν ψυχὴν διασφείρει, οὔτε ἔχει φθόνον, οὔτε ἐπισωρεύει ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ προστίθενται εἰς τὸν ὕλικόν πλοῦτον.

Ἡ δόξα ἡ πνευματικὴ δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐερέθιστον, οὔτε τελειώνει ποτέ, οὔτε καὶ σκιάζεται ἀπὸ τίποτε.

Ἐπίσης ἡ πνευματικὴ ἀνεσις καὶ ἡ τρυφή παραμένει καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ εἶναι διαρκής, διότι εἶναι ἀμετακίνητος καὶ ἀθάνατος. Δὲν εἶναι δὲ δυνατόν νὰ εὕρη κανεὶς τὸ σικρον καὶ τὸ τέλος αὐτῆς.

Αὐτὴν τὴν ζωὴν, σὰς παρακαλῶ, ἂς ποθήσωμεν, διότι ἔάν ποθήσωμεν αὐτήν, δὲν θὰ ἐνδιαφερώμεθα καθόλου διὰ τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα, ἀλλὰ θὰ τὰ περιφρονήσωμεν ὅλα αὐτὰ καὶ θὰ τὰ καταγελάσωμεν καὶ, ἔάν κανεὶς μᾶς προτρέπη νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλὰς, δὲν θὰ τὰς προτιμήσωμεν, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἐλπίδα μας εἰς τοὺς οὐρανοὺς, (μολοντί τίποτε δὲν φαίνεται μακαριώτερον ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα). Δι' ὅσους ὁμως κατέχονται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὸ εἶναι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον καὶ ἀνάξιον λόγου. Διότι κάθε τι, ποῦ τελειώνει κάποτε, δὲν ἀξίζει τὸ ἐνδιαφέρον μας. Κάθε τι, ποῦ σταματᾷ κάποτε καὶ σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριον δὲν ὑπάρχει,

καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι μεγάλο, φαίνεται πολὺ μικρὸν καὶ ἄξιον καταφρονήσεως.

Συνεπῶς ἂς μὴ προσκολλώμεθα εἰς τὰ φεύγοντα, οὔτε εἰς τὰ φθειρόμενα καὶ ἀπερχόμενα, ἀλλὰ εἰς τὰ παραμένοντα καὶ ἀμετακίνητα, διὰ τὰ ἡμπορέσωμεν νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοânθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μαζί μετὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Ο Μ Ι Α Ι Α Μ Ε' (45)

(Ἰωάν. σ', 28 - 40)

«Ἐίπαν λοιπὸν εἰς τὸν Κύριον· Τί πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ ἐργασώμεθα τὰ ἔργα ποὺ θέλει ὁ Θεός; Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς ἀπεκρίθη· Τότε εἶπα· τὰ ἔργα¹, ποὺ ὁ Θεός θέλει, τὸ νὰ πιστεύετε εἰς ἐμὲν ποὺ ἐστίν² ἐκεῖνος. Τότε τοῦ εἶπαν· Πῶσον θαῦμα³ κάνεις λοιπὸν, διὰ τὰ τὸ ἴσθαι;

1. Τὰ ἔργα δηλαδὴ, τὰ ὁποῖα ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν, τὰ ἐπιδοκιμάζει καὶ μᾶς ἐνώνουν μετὰ αὐτόν καὶ ἀκόμη θεωροῦνται ὡς αὐτοῦ ὡς ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν παροχὴν τῆς τροφῆς ποὺ παραμένει εἰς τὸν αἰῶνα.

2. Ἐμφαντικῶς προτάσσει ὁ Κύριος τὸ «τοῦτο» καὶ τὸν ἐνικὸν «ἔργον» πρὸς ἀντιβίαστολήν τοῦ πληθυντικοῦ «ἔργα» ἐκείνων. Ὅχι ἡ προσκόλλησις εἰς τὴν λατρείαν καὶ τοὺς τύπους τοῦ νόμου εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἡ πίστις εἰς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ.

3. Πρὸς Ἰωάν. 3,17.

4. Τὸ γεγονός ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸ θαῦμα τῆς διατροφῆς τῶν πεντακισχιλίων ζητοῦν νέον θαῦμα ἐξηγήθη διαφόρως ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτάς. Ὁὗτως, ἄλλοι μεταθέτουν τὸν διάλογον αὐτὸν εἰς χρόνον ἀπέχοντα πολὺ τοῦ θαύματος τῆς διατροφῆς, ἐνῶ ὁ Μεγ. π. θεωρεῖ ὅτι ὁ φυσικὸς καὶ μὴ ἀνογεννηθεὶς ἄνθρωπος παρουσιάζεται πάντοτε ἀνικανοποίητος ἀπέναντι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐνεργουμένων θαυμάτων. Ἄλλοι ἐρμηνευτὴς ἐκλαμβάνει τὴν μεταστροφήν αὐτὴν τῶν Ἰουδαίων ὡς ἐκδήλωσιν δυσαρρεσκείας καὶ ἀπογοητεύσεως, τὴν ὁποῖαν ἐδοκίμασαν οἱ ἐπιμένοντες νὰ ἀνακηρύξουν τὸν Ἰησοῦν βασιλέα ἐκ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ. Ἐπερίμεναν ἀπὸ αὐτοῦ νὰ δεχθῆ τὴν ἀνακήρυξιν καὶ τὸ θαῦμα τῆς διατροφῆς νὰ γίνῃ ἀφαιτηρία νέας σιρᾶς θαυμάτων, διὰ τῆς ὁποίας θὰ παρουσιάζετο ὁ Μεσσίας τῶν Ἰουδαϊκῶν προσδοκιῶν. Ὁ Ἰησοῦς ἠρνήθη, ἀλλὰ παραλλήλως διακηρύσσει ὅτι εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνουν τὴν ἐρώτησιν. Τέλος ὀρθότερα παρουσιάζεται ἡ ἐρμηνεία τοῦ Κυρίλλου, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ὅχι ἕνα ἄπλοδὸν θαῦμα, ἀλλὰ κάτι ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ Μωυσέως, ὁ ὁποῖος

καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς σέ; Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον ποῦ κάνεις;»⁶.

α'*. Τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν, τίποτε αἰσχρότερον. Αὐτὴ καθιστᾷ ἀνάσθητον τὴν διάνοιαν, αὐτὴ κάνει σαρκικὴν τὴν ψυχὴν, αὐτὴ τυφλώνει καὶ δὲν ἀφήνει νὰ βλέπῃ κανεὶς καθαρά. Κύτταξε λοιπὸν ποῦ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους συμβαίνει τὸ ἴδιον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχαν ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν καὶ εἶχαν στρέψει ὅλον των τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν πρὸς τὰ θιοτικά καὶ ἐπίγεια πράγματα καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ σκεφθοῦν τίποτε τὸ πνευματικόν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς κατευθύνει μὲ πολλοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι περιέχουν καὶ

διέθρεψε τὸν ἕκ της Αἰγύπτου ἐξελθόντα λαόν, ὄχι ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

5. Ἰωάν. 6,28-30.

* Ποικίλα θέματα ἐξετάζονται εἰς τὴν παρουσίαν διμιλίαν. Ἐν πρώτοις ἡ προσπάθεια τῶν Ἰουδαίων νὰ παρασύρουν τὸν Κύριον νὰ πραγματοποιήσῃ θαῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐτρέφοντο σαρκικῶς. Κάτι ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς ἐπὶ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐπειτα ὁ ἱερός πατὴρ διευκρινίζει ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν», σημαίνει ὄχι τυχασίαν καὶ ἀνευ σκοποῦ ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἀνάστασιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν. Ἐπίσης, τὸ «κάθε τι ποῦ μοῦ εἶπε ὁ Πατὴρ, θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ», δέον νὰ ἐξηγηθῆ ὅτι ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν πίστις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐξ οὐρανοῦ βοηθείας, ἣτις δίδεται εἰς τὸν ἐρχοτὰ ἀγαθῶν προαίρεσιν. Ὁ Κύριος συνεχῶς διμυλεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνονται οἱ ἀγαθοὶ, ὅταν ὑποφέρουν εἰς τὴν παραύσιν ζωὴν, ἀλλὰ νὰ σκέπτονται ὅτι θὰ λάβουν τὴν ἀμοιβὴν κατὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. Τέλος, ὁ κάθε Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἕκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν λογοδοσίαν ἐνώπιον τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου δικαστηρίου, διὰ νὰ προετοιμάξῃ τὸν ἑαυτὸν του διὰ τοῦ ἐναρέτου καὶ θεοφιλοῦς βίου.

ἔλεγχον καὶ φροντίδα δι' αὐτοὺς. Καὶ ὁμοίως οὔτε καὶ εἶται ἀνυψοῦνται πνευματικῶς ἀλλὰ παραμένουν ἀκόμη προσκεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν.

Πρόσεξε λοιπὸν. Τοὺς εἶπεν: «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε, ὄχι διότι εἶδατε θαῦματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε»⁶. Τοὺς ἐπληξε μὲ τὸν ἔλεγχον. Τοὺς ὑπέδειξε ποῖαν τροφὴν πρέπει νὰ ζητοῦν, ὅταν τοὺς εἶπεν: «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν φθαρτὴν τροφὴν»⁷. Τοὺς παρουσίασε τὸ ἔπαθλον, ὅταν τοὺς εἶπεν: «Ἀλλὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφὴν, ποῦ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον»⁸. Ἐπειτα ἠφάνισεν ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἠμπόδιζε νὰ πιστεύσουν, ὅταν τοὺς ἐδήλωσεν ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Τί ἔκαναν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ὡς νὰ μὴ εἶχαν ἀκούσει τίποτε, λέγουν: «Τί πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα ποῦ θέλει ὁ Θεός;».

Αὐτὰ τὰ ἔλεγον, ὄχι διὰ νὰ διδοχθοῦν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πράξιν τὴν διδασκαλίαν, (καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει ἡ συνέχεια), ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν οδηγήσουν πάλιν εἰς τὴν χορήγησιν τροφῆς καὶ ἐπειδὴ ἠθέλων νὰ τὸν κάνουν νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν των.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπήντησεν; «Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον, ποῦ ὁ Θεὸς θέλει, τὸ νὰ πιστεύετε εἰς αὐτὸν ποῦ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος».

Καὶ ἐκεῖνοι ἠρώτησαν: «Ποῖον θαῦμα κάνεις, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς σέ; Οἱ πατέρες μας ἔφαγον τὸ μάννα εἰς τὴν ἐρήμον»⁹.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀναισθησία ἀπὸ αὐτὸ οὔτε μεγαλύτερος παραλογισμὸς. Ἐνῶ τὸ θαῦμα ἦτο ἀ-

6. Ἰωάν. 6,26.

7. Ἰωάν. 6,27.

8. Ἰωάν. 6,27.

9. Ἰωάν. 6,30-31.

κόμη πρό τῶν ὀφθαλμῶν των, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμῆ τίποτε, ὠμίλουν ἔτσι καὶ ἔλεγαν· «Ποῖον θαῦμα κάνεις;».

Καὶ ἀφοῦ ἔκαναν τὴν ἐρώτησιν αὐτήν, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ ἐπιλέξῃ μόνος του τὸ θαῦμα, ἀλλὰ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θὰ τὸν φέρουν εἰς μεγάλην δυσκολίαν, ὅταν τοῦ καθορίζουν νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ κανένα ἄλλο θαῦμα, παρὰ κατὰ παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνο ποῦ ἐγένετο εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων των.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον», διότι ἐνόμιζαν ὅτι μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς θὰ ἐρεθίσουν αὐτὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τοιοῦτον θαῦμα, τὸ ὅποιον θὰ ἤδύνατο νὰ τοὺς θρέψῃ σαρκικῶς. Πραγματικὰ, διατί δὲν ἀνέφεραν κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ προηγούμενα θαύματα, (μολονότι πολλὰ θαυμαστά συνέβησαν τότε καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν ἔρημον), παρὰ τὸ μάννα μόνον; Ἄρα γε δὲν τὸ ἔκαναν, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν ὑπερβολικὰ αὐτὸ ἕξ αἰτίας τῆς τυραννίας τῆς κοιλίας;

Κατὰ παῖαν λογικὴν ὁμοίωσιν, οἱ ὅποιοι ὠνομάζατε αὐτὸν προφήτην καὶ ἐπεχειρήσατε νὰ τὸν ἀνακηρύξετε βασιλέα, ὅταν εἶδατε τὸ θαῦμα, τώρα, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμῆ τίποτε, ἐγένεατε ἀχάριστοι καὶ ἀγνώμονες καὶ ζητεῖτε ἄλλο θαῦμα καὶ ἀφήνετε νὰ ἀκουσθῶν λόγοι ποῦ ταιριάζουν εἰς τοὺς παρασιτικῶς ζῶντας καὶ εἰς τοὺς πενιασμένους σκύλους; Τώρα σὰς κινεῖ τὸν θαυμασμόν τὸ μάννα, ὅταν ἡ ψυχὴ σας εἶναι κατὰξῆρος πνευματικῶς;

Καὶ πρόσεξε τὴν εἰρωνείαν. Δὲν τοῦ εἶπαν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἔκανε αὐτὸ τὸ θαῦμα, σὺ τί κάνεις; ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ τὸν προσβάλλουν. Ἄλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ ὀμιλοῦν μὲ σεβασμόν, ἐπειδὴ ἐλπίζουν νὰ λάβουν τροφήν.

Ἐξ ἄλλου οὔτε τοῦ λέγουν, ὁ Θεὸς ἔκανε ἐκεῖνο τὸ θαῦμα, σὺ ποῖον θὰ κάνης; διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι τὸν

ἐξισῶνουν πρὸς τὸν Θεόν. Οὔτε τὸν παραθάλλουν πρὸς τὸν Μωϋσῆν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ὅτι τὸν ταπεινῶνουν, ἀλλὰ τὸν τοποθετοῦν εἰς κάποια ἐνδιάμεσον θέσιν, ὅταν τοῦ λέγουν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον».

Καὶ ἡμποροῦσεν, θέβαια, νὰ τοὺς ἀπαντήσῃ ὁ Ἰησοῦς ὅτι τώρα ἐπετέλεσα θαύματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, διότι οὔτε ράβδον ἐχρειάσθηκα, οὔτε εἶχα ἀνάγκην νὰ προσευχηθῶ, ἀλλὰ τὰ πάντα τὰ ἐπραγματοποίησα μὲ τὴν δυνάμιν μου. Ἐάν πάλιν ἐνθυμῆσθε τὸ μάννα, ἰδοὺ σὰς ἔδωσα καὶ ἄρτον. Τώρα ὁμοίως δὲν ἦτο καιρὸς διὰ παρομοίους λόγους, ἀλλὰ δι' ἓνα μόνον ἐφρόντιζεν ὁ Κύριος, διὰ τὸ πῶς θὰ τοὺς κατευθύνῃ πρὸς τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Πρόσεξε λοιπὸν τὴν ἀπειρον οὐνεσιν, πῶς τοὺς ἀπαντᾷ· «Δὲν σὰς ἔδωσαν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου σὰς δίνει τὸν ἄρτον τὸν ἀληθινόν ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹⁰.

Διατί ὁμοίως δὲν τοὺς εἶπεν, δὲν σὰς ἔδωσαν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον, παρὰ ἐγὼ, καὶ ἔβρασε ἀντι τοῦ Μωυσέως τὸν Θεόν καὶ ἀντι τοῦ μάννα τὸν ἑαυτὸν του; Διότι ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν ἀκραστῶν του ἦτο μεγάλη, καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πραγματικὰ, ἂν καὶ ὠμίλησεν ἔτσι, δὲν τοὺς συνεκράτησε πάλιν, μολονότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν· «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὐρετε, ὅχι ἐπειδὴ εἶδατε τὰ θαύματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους αὐτοὺς καὶ ἐχορτάσατε»¹¹. Ἐπειδὴ λοιπὸν ζητοῦν αὐτὰ καὶ μὲ τὰ ἐπόμενα ἠθέλησε νὰ τοὺς κατευθύνῃ σωστά, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἔτσι παραιτοῦνται.

10. Ἰωάν. 6,32.

11. Ἰωάν. 6,26.

Όταν όμως υπεσχέθη εις τὴν Σαμαρείτιν ὅτι θὰ τῆς δώσῃ τὸ ὕδωρ, δὲν ἐμνημόνευσε τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σοῦ λέγει τώρα, Δός μου νὰ πιῶ, σὺ θὰ τοῦ ἐζητοῦσες καὶ θὰ σοῦ ἐδίωξε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν»¹². Καὶ πάλιν: «Τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θὰ δώσω ἐγώ»¹³, καὶ δὲν παραπέμπει εἰς τὸν Πατέρα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀναφέρει τὸν Πατέρα, διὰ νὰ πληροφορηθῆς πόση ἦτο ἡ πίστις τῆς Σαμαρείτιδος καὶ πόση ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ μόνον ὅμως δὲν ἦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διατί λοιπὸν λέγεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; Ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ»¹⁴, καὶ ἄλλοῦ, «καὶ ἐθρόνησε Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»¹⁵.

Ὀνομάζει δὲ ἄρτον ἀληθινόν ἐκεῖνον¹⁶, ὅχι ἐπειδὴ ἦτο ψευδὲς τὸ θαῦμα τοῦ μάννα, ἀλλὰ διότι αὐτὸ ἦτο τύπος καὶ ὄχι ἡ αὐτοαλήθεια.

Όταν πάλιν ἔκανε μνηστὴν τοῦ δυνάματος τοῦ Μωϋσέως, δὲν ἀντιπαρατέταξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς ἐκεῖνον, (διότι δὲν ἐπροτιμοῦσαν ἀκόμη αὐτὸν ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν), ἀλλὰ ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν μεγαλυτέραν ἰδέαν δι' ἐκεῖνον. Δι' αὐτὸ δταν εἶπεν, «δὲν σὰς ἐδωσαν ὁ Μωϋσῆς», δὲν ἐπρόσθεσεν, ὅτι σὰς διδω ἐγώ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ λέγει ὅτι δίδει ὁ Πατήρ.

Ἐκεῖνοι, δταν ἤκουσαν αὐτά, τοῦ λέγουν πάλιν: «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτόν»¹⁷ νὰ τὸν φάγωμεν. Διότι εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' ὄλικόν ἄρτον καὶ

12. Ἰωάν. 4,10.

13. Ἰωάν. 4,14.

14. Ψαλμ. 8,9.

15. Ψαλμ. 17,14.

16. Πρβλ. Ἰωάν. 6,32.

17. Ἰωάν. 6,34.

ὅτι θὰ χορτάσουν τὴν κοιλίαν των. Δι' αὐτὸ καὶ ἔτραξαν ἀμέσως κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν.

Τί κάνει ὅμως ὁ Χριστός;

Τοὺς ἀνυμῶνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον πνευματικῶς καὶ προσθέτει: «Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὸν κόσμον»¹⁸. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶπεν ἀπλῶς τροφήν, ἀλλὰ ζωὴν, διὰ νὰ δηλώσῃ ἕνα διαφορετικὸν εἶδος ζωῆς, ἐπειδὴ ὄλοι των γενικῶς ἦσαν νεκρωμένοι πνευματικῶς.

Αὐτοὶ ὅμως εἶναι προσηλωμένοι ἀκόμη εἰς τὰ γῆϊνα καὶ λέγουν: «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτόν».

Διὰ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἔτρεχαν κοντὰ του, δταν ἐνόμιζαν ὅτι ἡ τράπεζα ἦτο ὄλική, ἐνῶ, δταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι πρόκειται διὰ πνευματικὴν τράπεζαν, δὲν τὸν ἀκολουθοῦν πλέον, τοὺς λέγει πάλιν: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνος ποῦ ἐρχεται πρὸς ἐμέ δὲν θὰ πεινάσῃ καὶ ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμέ δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ. Ἀλλὰ σὰς εἶπα, ἂν καὶ με εἶδατε, ὅμως δὲν με πιστεύετε»¹⁹.

8'. Καθ' ὁμοιον τρόπον ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἰωάννης προφητικῶς πρὸ τοῦ Ἰησοῦ: «Κηρύττει, ὅτι οἶδε καὶ δίδει μαρτυρίαν δι' ὅτι ἔχει ἴδει. Κανείς ὅμως δὲν δέχεται τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ»²⁰. Καὶ ὁ Χριστὸς λέγει ἐπίσης: «Ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ δι' ἐκεῖνο ποῦ ἔχομεν ἴδει διδόμεν μαρτυρίαν. Καὶ ὅμως δὲν δέχεσθε τὴν μαρτυρίαν μας»²¹.

Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει διὰ νὰ τοὺς προλάβῃ καὶ νὰ τοὺς

18. Ἰωάν. 6,33.

19. Ἰωάν. 6,35-36.

20. Ἰωάν. 3,32. — Τὸ χωρίον παρατίθεται ελαφρῶς παραλλαγμένον.

21. Ἰωάν. 3,11.

ἀποδείξει ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν τὸν ταρασσει, οὔτε ἐπιθυμῆι νὰ δοξασθῆ, οὔτε ἀγνοεῖ τὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς των, τὸσον τὰ παρόντα, ὅσον καὶ τὰ μέλλοντα.

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς».

Σκοπεῖ λοιπὸν νὰ τοὺς μῆσῃ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων. Καὶ κατὰ πρῶτον κάνει λόγον διὰ τὴν θεότητά του καὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς». Αὐτὸ θέβαια δὲν ἐλέγχθῃ διὰ τὸ σῶμά του, (διότι περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ τέλος σχεδὸν τοῦ κεφαλαίου λέγει· «Καὶ ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶναι ἡ σὰρξ μου»²²), ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρεται εἰς τὴν θεότητά του. Διότι καὶ ἐκείνη διὰ τὸν Θεὸν λόγον εἶναι ἄρτος, ὅπως πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἄρτος διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται ἄρτος οὐράνιος.

Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν κανενός, ὅπως ἔκανεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους²³, διότι εἶχεν ὡς μάρτυρα τῆς θεότητός του τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων καὶ τὸ γεγονός ὅτι πρὸς στιγμήν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπεκρίνοντο ὅτι τὸν ἐπίστευαν. Τότε ὁμοῦς ἔφεραν ἀντιρρήσεις καὶ τὸν κατηγοροῦσαν, δι' αὐτὸ καὶ ἔφερον ἐκεῖ ἀποδείξεις. Αὐτοὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπολαύσουν ὀλικὸν φαγητόν, περιμένουν καὶ δὲν ταρασσονται ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Ἰησοῦ, μέχρις ὅτου εἰς τὴν συνέχειαν ἔχασαν τὴν ἐλπίδα αὐτήν.

Πλὴν ὁμοῦς οὔτε καὶ τότε ἐσιώπησεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοὺς εἶπε πολλὰ καὶ ἀνατρεπτικὰ τῶν ἀπόψεών των. Αὐτοὶ ὁμοῦς, πού τὸν δυνάμαζαν προφήτην²⁴, τώρα σκανδαλίζονται καὶ τὸν ἀποκαλοῦν υἱὸν τοῦ τέκτονος. Δὲν ἔκαναν ὁμοῦς τὸ ἴδιον, ὅταν ἔτρωγαν τοὺς ἄρτους, ἀλλ'

22. Ἰωάν. 6,51.

23. Πρὸβλ. Ἰωάν. 5,31 ἐξ.

24. Πρὸβλ. Ἰωάν. 6,14.

ἔλεγαν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης», καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα.

Ἔβιδαν λοιπὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοὺς ἐκυρίευν ἢ ἀγανάκτησις, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι κατέθηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Εἰς τὴν πραγματικότητά ὁμοῦς δὲν ἦτο αὐτὴ ἢ αἰτία τῆς ἀγανάκτησός των, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἤλπιζαν πλέον νὰ ἀπολαύσουν ὀλικὴν τράπεζαν. Διότι, ἐὰν ἀγανακτοῦσαν πραγματικά, ἔπρεπε νὰ ἔρωτήσουν καὶ νὰ διατυπώσουν ἀπορίας· Πῶς εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, πῶς κατέθηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Τώρα ὁμοῦς δὲν κάνουν αὐτό, παρὰ γογγύζουν μόνον.

Ἄλλ' ὅτι δὲν τοὺς ἐσκανδαλίζεν αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς· Ὅταν δηλαδὴ τοὺς εἶπεν, «ὁ Πατὴρ μου σὰς δίδει τὸν ἄρτον αὐτόν», δὲν τοὺς εἶπαν, παρακάλεσε αὐτὸν νὰ μᾶς τὸν δώσῃ, ἀλλὰ τί εἶπαν; «Δός μας τὸν ἄρτον», μολοντί δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι ἐγὼ σὰς τὸν δίδω, ἀλλ' ὅτι, «ὁ Πατὴρ μου σὰς τὸν δίδει». Αὐτοὶ ὁμοῦς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν των διὰ τὴν τροφήν ἐνόμισαν ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ χορηγῇ τὸν ἄρτον. Ὅσοι λοιπὸν ἐσχημάτισαν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Κύριος ἔχει τὴν δικαιοδοσίαν νὰ δώσῃ τὸν ἄρτον, πῶς ἐπρόκειτο νὰ σκανδαλισθοῦν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ μάλιστα ὅταν ἤκουσαν ὅτι «ὁ Πατὴρ δίδει τὸν ἄρτον»;

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία τοῦ σκανδαλισμοῦ των;

Ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνδεχόμενον νὰ φάγουν, πάλιν ἐβείξαν ἀπιστίαν καὶ προβάλλουν ὡς δικαιολογίαν ἤθθεν τῆς ἀπιστίας των τὸ ὅτι ὁ λόγος ἦτο ὑψηλοῦ περιεχομένου.

Δι' αὐτὸ τοὺς λέγει· «Καὶ με' ἔχετε ἴδει, ἀλλὰ δὲν με' ἐπίστεύσατε». Με' τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑπαινίσσεται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ θαύματά του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τῶν Γραφῶν. «Διότι ἐκεῖναι δίδουν μαρτυρίαν

δι' ἐμέ»²⁵, λέγει, καὶ ἀκόμη, «ὅτι ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ὅμως δὲν μὲ δέχεσθε»²⁶, καὶ, «ὡς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσετε, σεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκετε νὰ λαμβάνετε δόξαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον»²⁷;

«Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ ἐκεῖνον ποῦ ἔρχεται πρὸς ἐμέ δὲν θὰ τὸν ἑγάλω ἔξω»²⁸.

Κύτταξε ὅτι κάνει τὰ πάντα διὰ τοὺς σωζομένους. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν αὐτά, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντόπισιν ὅτι ἐξετάζει τὰς λεπτομερείας καὶ ὅτι ὁμιλεῖ ἄσκοπα.

Τί σημαίνουν ὅμως αὐτὰ ποῦ λέγει; «Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ θὰ τὸ ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν»²⁹.

Διὰ ποῖον λόγον ἀνέφερε τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὅποιαν θὰ συμπεριληφθοῦν καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὡς ἐξαίρετον δῶρον τῶν ὧσιν πιστεύουσι εἰς αὐτόν; Διότι δὲν ἀνέφερον ἀπλῶς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' εἰδικῶς τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν³⁰. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε προηγουμένως, «δὲν θὰ ἑγάλω ἔξω αὐτόν» καὶ «νὰ μὴ χάσω οὐδὲ ἐλάχιστον μέρος ἐξ αὐτοῦ»³¹, τότε ὡμίλησε διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι κατὰ τὴν ἀνάστασιν, ἄλλοι μὲν ἐκδιώκονται, ὅπως ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν ἀπὸ τὴν προσαγῆν, «σηκώστέ τον καὶ ριψατέ τον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον»³², ἄλλοι δὲ γάνονται, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν διαθεσάσειαν τοῦ Κυρίου, «νὰ φοβήσθε μὴδ-

25. Ἰωάν. 5,39.

26. Ἰωάν. 5,43.

27. Ἰωάν. 5,44.

28. Ἰωάν. 6,37.

29. Ἰωάν. 6,37, 39.

30. Τὴν κοινὴν ἀνάστασιν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως.

31. Ἰωάν. 6,39.

32. Ματθ. 22,13.

λον ἐκεῖνον, ποῦ ἠμπορεῖ νὰ κἀνῃ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ χαθοῦν εἰς τὴν γένναν»³³.

Ὡστε ἡ φράσις, «ζωὴν αἰώνιον δίδω»³⁴, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: «Καὶ θὰ θγοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ μὴ-ματα καὶ ὅσοι μὲν ἔπραξαν τὸ καλὸν θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουσι ζωὴν αἰώνιον, ὅσοι δὲ ἔπραξαν τὸ κακὸν θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ καταδικασθοῦν»³⁵. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν ἀνέφερον ἐδῶ, δηλαδὴ τὴν ἀνάστασιν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν.

Τί θέλει ὅμως νὰ ὑποδείξῃ ὁ Κύριος ὅταν λέγῃ «Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ»;

Ἐλέγχει τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ τοὺς καθιστῶ φανερόν ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν πιστεύει εἰς αὐτόν, παραβαίνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς. Καὶ δὲν τὸ λέγει θεσθαί αὐτὸ καθαρά, ἀλλὰ κάπως κεκαλυμμένως. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν θὰ ἴδῃς νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον ὁ Κύριος, ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἀπιστοῦντες δὲν παρακούουσι εἰς αὐτόν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πατέρα. Διότι ἐάν τὸ θέλημα αὐτοῦ εἶναι αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν, διὰ νὰ σώσῃ ὅλον τὸν κόσμον, ὅσοι δὲν πιστεύουσι, παραβαίνουν τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Πατήρ ὀδηγῇ κάποιον, λέγει, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἱκανὸν νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ παρακάτω: «Κανείς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμέ, ἐάν δὲν τὸν ἐλκύσῃ ὁ Πατήρ»³⁶.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς παραδίδει αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα: «Ὅταν θὰ παραδώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα»³⁷. Ὅπως ἀκριθῶς

33. Ματθ. 10,28.

34. Ἰωάν. 10,28.

35. Ἰωάν. 5,29.

36. Ἰωάν. 6,44.

37. Α' Κορινθ. 15,24.

λοιπόν και όταν διδῆ ὁ Πατήρ, δὲν τὸ κάνει ἀφανῶν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, καθ' ὅμοιον τρόπον και ὁ Υἱός, ὅταν παραδίδῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Πατέρα, δὲν τὸ κάνει ἐκβάλλον τὸν ἑαυτὸν του. Ὀνομάζεται δὲ παράδοσις διότι διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἤλθαμεν κοντὰ εἰς τὸν Πατέρα.

γ'. Τὸ «δὲ οὐ»³⁸ ἔχει λεχθῆ και διὰ τὸν Πατέρα, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Διὰ τοῦ ὁποίου εἰσθε καλεσμένοι νὰ ἔχετε κοινωνίαν μετὰ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ»³⁹, (δηλαδὴ διὰ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός). Και πάλιν λέγει: «Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὸς τοῦ Ἰωάννα, διότι ἄνθρωπος δὲν σοῦ τὸ ἀπεκάλυψεν αὐτό»⁴⁰.

Ὅ,τι θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσηιν εἶναι σχεδὸν τὸ ἀκόλουθον: Δὲν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἢ εἰς ἐμὲ πίστις, ἀλλὰ χρειάζεται τὴν ἀνωθεν βοήθειαν. Και αὐτὸ τὸ προετοιμάζει μετὰ ὅσα λέγει, δεικνύων ὅτι πραγματικὰ ἢ πίστις αὐτῆ ἀπαιτεῖ γενναίαν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν συγχρόνως προσελκύει και ὁ Θεός.

Ἄλλὰ πιθανὸν νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος: Ἐάν κάθε τι, τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Πατήρ, ἔρχεται πρὸς σέ, και ἐκεῖνοι ποῦ θὰ προσελκύσῃ ὁ Πατήρ, και κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς σέ, ἐάν δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἀνωθεν, τότε ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν δίδει ὁ Πατήρ, εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ἐνοχῆν και κατηγορίαν.

Αὐτὰ εἶναι λόγια κενὰ περιεχομένου και προφάσεις. Χρειαζόμεθα θέβαια και τὴν ἰδικὴν μας ἀγαθὴν διάθεσιν. Διότι ἢ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας και ἢ πίστις προϋποθέτουν τὴν προαίρεσιν.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν διδάσκει μετὰ τὴν φράσιν, «κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει

38. Ρωμ. 5,2.

39. Α' Κορινθ. 1,9.

40. Ματθ. 16,17.

ὁ Πατήρ», παρὰ ὅτι: δὲν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἢ εἰς ἐμὲ πίστις, οὔτε εἶναι προῖον ἀνθρωπίνων διαλογισμῶν, ἀλλὰ χρειάζεται και ἢ ἐξ οὐρανοῦ ἀποκάλυψις και ἢ εὐγνώμων ψυχὴ ποῦ θὰ δεχθῆ τὴν ἀποκάλυψιν.

Ἐπίσης, και ἢ διαθεβαίωσις, «ὃ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ θὰ σωθῆ», τὸ ἴδιον φανερώνει. Δηλαδὴ, θὰ εὕρῃ μεγάλην φροντίδα, διότι χάριν αὐτῶν, λέγει, ἤλθα εἰς τὴν γῆν και ἐνεδύθην σάρκα και ἐπήρα τὴν μορφήν τοῦ δούλου.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπρόσθεσεν: «Κατῆλθα ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅχι διὰ νὰ κάνω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκεῖνου ποῦ με ἀπέστειλεν»⁴¹.

Τί λέγεις; Ἄλλο εἶναι τὸ ἰδικόν σου θέλημα και ἄλλο ἐκεῖνου;

Διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῆ λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διορθώνει τὸ θέμα μετὰ τὴν προσθήκην, ὅταν λέγῃ: «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκεῖνου ποῦ με ἀπέστειλεν, καθέννας, ποῦ θέλει τὸν Υἱὸν και πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»⁴². Αὐτὸ λοιπὸν δὲν εἶναι και ἰδικόν σου θέλημα; Και πῶς εἰς ἄλλο σημεῖον λέγεις, «ἤλθα νὰ θάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν και τί ἄλλο θέλω, ἐάν τώρα πλέον ἤναψεν»⁴³; Ἐάν ὅμως και σὺ θέλῃς τὸ ἴδιον, εἶναι φανερόν ὅτι ἕνα θέλημα ὑπάρχει. Διότι ἄλλοι λέγει: «Διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς και δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι και ὁ Υἱός ἐκεῖνους ποῦ θέλει τοὺς ζωοποιεῖ»⁴⁴.

Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Μήπως δὲν εἶναι νὰ μὴ χαθῆ κανεὶς ἐξ αὐτῶν; Τὸ ἴδιον ὅμως θέλεις

41. Ἰωάν. 6,38.

42. Ἰωάν. 6,40.

43. Λουκ. 12,49.

44. Ἰωάν. 5,21.

καί σὺ. Κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο τὸ τοῦ Υἱοῦ.

Ἔτσι, καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον φαίνεται ὅτι παρουσιάζει τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἰσότητά ἀκόμη θεοσιστέρων, ὅταν λέγῃ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ θά ἔλθωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ θά κατοικήσωμεν μόνιμως μαζί του»⁴⁵. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Δὲν ἦλθα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κάνω τίποτε ἄλλο, παρά αὐτὸ ποῦ καὶ ὁ Πατήρ θέλει, δὲν ἔχω θέβαια ἰδικόν μου θέλημα ἀντίθετον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, διότι ὅλα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικά μου καὶ τὰ ἰδικά μου εἶναι ἰδικά του⁴⁶.

Ἐάν λοιπὸν εἶναι κοινὰ τὰ πάντα μεταξύ τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υἱοῦ, δικαιολογημένα λέγει, «ὄχι διὰ νὰ κάνω τὸ ἰδικόν μου θέλημα». Ἄλλ' ἐδῶ δὲν ὠμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρά τὸ φυλάσσει νὰ τὸ εἶπῃ πρὸς τὸ τέλος. Διότι τὰ ὑψηλὰ νοήματα, ὅπως εἶπα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ ἐγκρύπτει καὶ τὰ συσκοιάζει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ δείξῃ ὅτι, ἐάν ἔλεγεν ὅτι, «τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου εἶναι αὐτό», θά τὸν περιεφρόνου.

Τοὺς λέγει λοιπὸν ὅτι, καὶ ἐγὼ συμφωνῶ καὶ συμπράττω μὲ τὸ θέλημα ἐκείνου, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγῃ καὶ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ περισσότερο. Δηλαδή ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Τί νομίζετε; Μήπως ὅτι ἐξοργίζετε ἐμὲ μὲ τὴν ἀπιστίαν σας; Τὸν Πατέρα θέβαια τὸν ἰδικόν μου ἐξοργίζετε. «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκείνου ποῦ μὲ ἀπέστειλεν, νὰ μὴ χάσω τίποτε ἀπὸ ὅ,τι μοῦ ἔχει δώσει»⁴⁷.

Ἐδῶ ἀποδείκνυει ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ Κύριος τὴν ἰδικὴν τῶν φροντίδα, οὔτε ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ ἰδικὴν

45. Ἰωάν. 14,23.

46. Πρῶθ. Ἰωάν. 17,10.

47. Ἰωάν. 6,39.

τοῦ ἀνάγκην, παρά διὰ τὴν ἰδικὴν τῶν σωτηρίαν καὶ ὄχι διὰ νὰ τιμηθῇ ὑπ' αὐτῶν.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφανέρωσε καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν τοῦ πρὸς αὐτοὺς, ὅταν εἶπεν· «Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάθω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπων»⁴⁸. Καὶ πάλιν· «Τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε σεῖς»⁴⁹. Πραγματικὰ μὲ κάθε τρόπον προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων.

Λέγει ἐπίσης ὅτι ἐτοιμάζει δόξαν διὰ τὸν Πατέρα, διὰ νὰ μὴ προκαλῆ ὑποψίας. Καὶ ὅτι ὠμίλησε σκοπιμῶς μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, τὸ κατέστησε σαφέστερον μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὴν συνέχειαν· «Διότι ἐκεῖνος ποῦ ζητεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ θέλημά του», λέγει, «ζητεῖ τὴν ἰδικὴν τοῦ δόξαν. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ ζητεῖ τὴν δόξαν ἐκείνου ποῦ τὸν ἀπέστειλεν, αὐτὸς εἶναι ἀληθῆς καὶ δὲν ὑπάρχει ἀδικία εἰς αὐτόν»⁵⁰.

«Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ὁ καθένας, ποῦ βλέπει τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ ἐγὼ θά τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»⁵¹.

Διατί τέλος πάντων συνεχῶς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν προβάλλει τὴν ἀνάστασιν; Διὰ νὰ μὴ κρίνουν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μόνον ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καί, ἐάν ἐδῶ δὲν ἀπολαμβάνουν, νὰ μὴ καταπίπτῃ περισσότερο ἢ πνευματικότης τῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὴν ἐλπίδα τῶν εἰς τὰ μέλλοντα καί, ἀκόμη, νὰ μὴ περιφρονοῦν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν τιμωροῦνται εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ προσδοκοῦν ἄλλην ζωὴν.

ὁ'. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖνοι δὲν ὠφεληθῶσαν καθόλου,

48. Ἰωάν. 5,41.

49. Ἰωάν. 5,34.

50. Ἰωάν. 7,18.

51. Ἰωάν. 6,40.

ἡμεῖς ὡς προσπάθισαμεν νὰ κερδίσωμεν πνευματικῶς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι γίνεται συνεχῶς λόγος διὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην. Καὶ εἴτε θελήσωμεν νὰ φερθῶμεν μὲ πλεονεκτικὰς διαθέσεις, εἴτε νὰ ἀρπάξωμεν κάτι, εἴτε νὰ κάμωμεν κάτι ἀποπν, ἀμέσως ὡς φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὡς φανταζόμεθα τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, καὶ τότε ἡ σκέψις αὐτὴ θὰ συγκρατήσῃ ἰσχυρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο χαλινὸν τὴν ἀποπν ὀρμήν. Ἐπίσης, ὡς λέγωμεν συνεχῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας: Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ μᾶς περιμένει τὸ φοβερὸν δικαστήριον. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ καυχᾶται καὶ νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ὡς τοῦ λέγωμεν τὸ ἴδιον, ἀποδεικνύοντες ὅτι τὰ πάντα παραμένουν ἐδῶ. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον ἄλλον νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ ἀπογοητεύεται καὶ πρὸς αὐτὸν ὡς λέγωμεν τὸ ἴδιον, καθιστῶντες γνωστὸν ὅτι αἱ στενοχωρίαι θὰ τελειώσουν. Καὶ ἂν κάποιος ραθυμῆ καὶ κατέχεται ἀπὸ ἀδιαφορίαν, τὸ ἴδιον ὡς τοῦ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς, διὰ νὰ τοῦ δεῖξωμεν ὅτι ὑποχρεωτικὰ θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ραθυμίαν του.

Αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἱκαναὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο φάρμακον διὰ νὰ θεραπεύσουν τὴν ψυχὴν μας. Διότι πραγματικὰ ὑπάρχει ἀνάστασις, ἀνάστασις πολὺ κοντὰ μας εὐρισκομένη καὶ ὄχι μακρὰν μας καὶ στὸ ἀπώτερον μέλλον τοποθετημένη. «Διότι γρήγορα», λέγει ὁ Παῦλος, «θὰ ἔλθῃ ὁ ἐρχόμενος καὶ δὲν θὰ θραδύνη»⁵², καὶ πάλιν: «Ὅλοι μας πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ θῆμα τοῦ Χριστοῦ»⁵³. Δηλαδή καὶ οἱ πονηροὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ, ὥστε καὶ οἱ πρῶτοι νὰ νοιώσουν τὴν αἰσχύνην ἐνώπιον ὄλων καὶ οἱ ἀγαθοὶ νὰ δοξασθοῦν ἐμπροσθεν ὄλων. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐπίγειοι δικασταὶ τι-

52. Ἐφρ. 10,37.

53. Β' Κορινθ. 5,10.

μωροῦν τοὺς πονηροὺς καὶ τιμοῦν τοὺς ἀγαθοὺς δημοσίως, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐκεῖ, ὥστε εἰς τοὺς μὲν νὰ καταστῆ μεγαλυτέρα ἡ αἰσχὺν καὶ εἰς τοὺς δὲ λαμπροτέρα ἡ δόξα.

Αὐτὰ λοιπὸν ὡς παρουσιάζωμεν κατὰ τρόπον παραστατικὸν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας κάθε ἡμέραν. Ἄν αὐτὰ σκεπτόμεθα συνεχῶς, κανένα ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ πρόσκαιρα πράγματα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς αἰχμαλωτίσῃ. «Διότι ἐκεῖνα ποὺ θλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν θλέπονται, εἶναι αἰώνια»⁵⁴.

Συνεπῶς ὡς ἐπαναλαμβάνωμεν ἀδισκόπως καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους: Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ κρίσις καὶ εὐθὺναι διὰ τὰς πράξεις μας.

Καὶ ὅσοι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει εἰμαρμένη, ὡς λέγουν τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ γρήγορα θὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάστασις καὶ κρίσις, δὲν ὑπάρχει εἰμαρμένη, ὅσον καὶ ἂν προσπαθοῦν καὶ ἀγωνίζωνται νὰ ὑποστηρίξουν τὰς ἀπόψεις των. Ἄλλ' ὅμως αἰσθάνομαι ἐντροπὴν νὰ διδάσκω τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ χρειάζεται νὰ διδοχθῆ ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ δὲν ἔχει πείσει ἀπολύτως τὸν ἑαυτὸν του ὅτι τὰ πράγματα δὲν γίνονται ἀναγκαστικὰ καὶ ἄσκοπα καὶ τυχαῖα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ Χριστιανός.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σὰς παρακαλῶ καὶ σὰς ἱκετεύω νὰ καθάρσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ ὅλα τὰ κακά καὶ ὡς κάνωμεν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ εὐρωμεν συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἄλλὰ πῶθενὸν κάποιος νὰ ἐρωτήσῃ: Καὶ πότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος; Πότε θὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασις; Ἰδοῦ, τόσα χρόνια ἐπέρασαν καὶ δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

54. Β' Κορινθ. 4,18.

Και ὅμως θά γίνῃ. Νά τό πιστεύετε. Διότι καί οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν ἔλεγαν τὰ ἴδια καί περιέπαιζαν τὸν Νῶε, ἀλλ' ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καί κατέπιπεν ὅλους τοὺς ἀπιστοῦντας καί διέσωσε μόνον τὸν πιστεύοντα. Ἐπίσης καί οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λῶε δὲν ἐπερίμεναν τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταστροφήν ἐκείνην, μέχρις ὅτου κατέπεσεν ἡ φωτιά καί οἱ κεραυνοὶ καί ἠφάνισαν τοὺς πάντας. Καί οὔτε εἰς αὐτοὺς οὔτε εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Νῶε ὑπῆρξε κανένα προίμιον τῶν ὧσιν ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ τὰ ἀφόρητα ἐκεῖνα κακὰ ἦλθαν, ἐνῶ αὐτοὶ ὄλοι ἔτρωγαν, ἐμεθοῦσαν καί ἀπελάμβαναν τὸν οἶνον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον θά γίνῃ καί ἡ ἀνάστασις, χωρὶς καθόλου προίμια, ἀλλὰ ἐνῶ θά εὕρισκώμεθα εἰς ἀπόλυτον εὐημερίαν. Δι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος λέγει: «Ὅταν λέγουν, ἔχομεν τώρα εἰρήνην καί ἀσφάλειαν, τότε ἐπέρχεται αἰφνιδία καταστροφή κατ' αὐτῶν, καθὼς ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον. Καί ἔτσι δὲν θά διαφυγούν τὴν καταστροφήν αὐτήν»⁵⁵. Καί αὐτὸ τό ἔτακτοποίησεν ἔτσι ὁ Θεός, ὥστε νὰ εὕρισκώμεθα εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν καί νὰ μὴ παίρωμεν θάρρος ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν ἀσφάλειαν.

Τί λέγετε; Δὲν πιστεύετε ὅτι θά γίνῃ ἀνάστασις καί κρίσις; Οἱ δαίμονες τὰ ὁμολογοῦν αὐτὰ καί δὲν τὰ δέχονται. «Ἥλθετε», λέγουν, «ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς θασανίσῃ προῶτως»⁵⁶. Ὅσοι ὅμως λέγουν ὅτι θά ὑπάρῃ θάσανος γνωρίζουν καί κρίσιν καί εὐθύναν καί τιμωρίαν.

Συνεπῶς ἅς μὴ ἐξοργίζωμεν τὸν Θεὸν μὲ τὸ νὰ φαινώμεθα τολμηροὶ πρὸς τὸ κακὸν καί νὰ ἀπιστοῦμεν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως. Διότι ὅπως εἰς τὰ ἄλλα ζητήματα ἔκανε τὴν ἀρχὴν ὁ Χριστός, ἔτσι καί εἰς αὐ-

55. Α' Θεσο. 5,3.

56. Ματθ. 8,29.

τό. Ἄλλωστε δι' αὐτὸ λέγεται «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»⁵⁷.

Ἐάν ὅμως δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θά ἐγένετο πρωτότοκος; ὅταν δὲν θά τὸν ἠκολούθει κανεὶς ἀπὸ τοὺς νεκρούς; Ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θά διασωθῇ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅταν τόσον μεγάλο πλῆθος πονηρῶν ἀνθρώπων εὐημερή, ἐνῶ ἀπειράριθμοι ἄγαθοι ἄνθρωποι ταλαιπωροῦνται καί τελειώνουν τὴν ζωὴν των μέσα εἰς τὴν θλίψιν; Ποῦ λοιπὸν θά λάθῃ ὁ καθέννας ἐξ αὐτῶν ὅτι τοῦ ἀείζει, ἐάν θεόσια δὲν ὑπάρχῃ ἀνάστασις;

Κανεὶς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἐνάρετα, δὲν ἀμψισθητεῖ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καθημερινῶς προσεύχεται καί ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀγίαν ἐκείνην ρῆσιν: «Ἐλθέτω ἡ θασαίλεια σου»⁵⁸.

Ποῖοι λοιπὸν δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀνάστασιν; Ὅσοι ἀκολουθοῦν ἁμαρτωλὸν δρόμον καί ἔχουν ἀκάθαρτον βίον. Ὅπως λέγει καί ὁ Προφήτης: «Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ θεηλοῦνται κάθε στιγμὴν. Ἡ δικαιοσύνη σου ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»⁵⁹. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατόν, ἄνθρωπος μὲ καθαρὸν βίον νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τὴν ἀνάστασιν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν καταλογίζουν τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς θάρρος των καί λέγουν καί θέλουν καί πιστεύουν ὅτι θά λάθουν τὴν ἀναπόδοσιν.

Δι' αὐτὸ ἅς μὴ παροργίζωμεν τὸν Κύριον, ἀλλ' ἅς τὸν ἀκούσωμεν ποὺ λέγει: «Νὰ φοθηθῆτε ἀπὸ τὸν ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ καταστρέψῃ καί τὴν ψυχὴν καί τὸ σῶμα εἰς τὴν γέενναν»⁶⁰, διὰ νὰ γίνωμεν μὲ τὸν φόβον μάλ-

57. Κολασσ. 1,18.

58. Ματθ. 6,10.

59. Ψαλμ. 9,26.

60. Ματθ. 10,28.

λον ενάρητοι και λυτρωθῶμεν ἀπὸ τῆν ἀπώλειαν αὐτῆν και καταστῶμεν ἀξιοὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτῆν εἶθε ἴδοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν με τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου και μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα και συγχρόνως εἰς τὸ προσκυνητὸν και πανάγιον και ζωοποιὸν αὐτοῦ Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ5' (46)

(Ἰωάν. 5', 41-52)

«Ἐγγύζαν»¹ λοιπὸν ἐναντίον τοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, διότι εἶπεν Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανόν². Καὶ ἔλεγον Ἄν ἐστὶν αὐτός³ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς⁴ γνωρίζομεν τὸν πατέρα και τὴν μητέρα⁵; Πῶς λοιπὸν λέγει ἔτι ἔχει κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν;⁶.

α'ο. «Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ὡς Θεὸν τὴν κοιλίαν των και

1. Ἐκανον δηλαδὴ μεταξύ των δυσμενῆς κρίσεις διὰ τὸν Ἰησοῦν, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνωνται.

2. Δὲν φαίνεται νὰ ἐσκατοβαλισθοῦν ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνοντος ἄρτου, ὡς ἐμφαίνεται και ἐκ τοῦ στίχου 34, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεκέρυττεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄρτου καταβάσσει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ὑπενοεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ὡμοίαζε κατὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

3. Τὸ αὐτότερον προτάσσεται κατὰ τρόπον περιφρονητικόν.

4. Πράττειται μᾶλλον διὰ Γαλιλαίους. (Πρὸβλ. Μάρκ. 6,3' Ματθ. 13,55. Λουκ. 4,22).

5. Ὁ Ἰωάννης παραθέτει τοὺς λόγους τῶν Ἰουδαίων χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ἀναγκαῖον νὰ κἀνῃ κάποιαν παρατήρησιν ἐπαυροβατικὴν τῆς τοιαύτης πλάνης. Ἦτο τελείως περιττὸν αὐτὸ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἀναγνώστῃς τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐπαρκῶς πληροφορημένοι ἐκ τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων.

6. Ἰωάν. 5, 41-42.

ο Κατὰ πρῶτον, εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὴν φράσιν, «και ἔσονται πάντες διδασκτοὶ Θεοῦ» και πᾶν τῶν ἄλλων λέγει ὅτι τὸ ἐπάντα» δὲν σημαίνει ὁλοῦς γενικῶς, παρὰ ἢ τοὺς πλείστους ἢ ὅσους ἔχουν τὴν θέ-

θεωρούν δόξαν των πράξεις πού φέρουν έντροπήν», ελεγεν διά μερικούς ό Παύλος γράφων πρós τους Φιλιππίους. "Ότι δέ και οι 'Ιουδαίοι ήσαν παρόμοιοι, αποδεικνύεται και από τά προηγούμενα γεγονότα και άκόμη καταφαίνεται και από τά δσα έλεγαν πρós τον Χριστόν, όταν έπήγαν κοντά του.

Πραγματικά, όταν τους έδωσαν άρτους και έχόρτασε την κοιλίαν των, τον άνόμαζαν προφήτην και ήθελαν νά τον άνακηρύξουν βασιλέα. "Όταν όμως τους έδιδασκε διά την πνευματικήν τροφήν, διά την αώνιον ζωήν, όταν τους άπεμάκρυνεν από τά αίσθητά πράγματα, όταν τους έκανε λόγον διά την άνάστασιν και τους άνώψανε τον νούν, όταν έπρεπε νά τον θαυμάζουν περισσότερο από κάθε άλλην φοράν, τότε γογγύζουν και έξαγριώνονται.

Και όμως, εάν είναι αυτός ό προφήτης, όπως έπρόφθασαν και είπαν «Αυτός είναι εκείνος διά τον όποιον λέγει ό Μωϋσής, ότι θά έγείρη διά σάς προφήτην Κύριος ό Θεός από τους άδελφούς σας όμοιον μέ έμέ. Αυτόν νά υπακούσετε», έπρεπε νά τον υπακούσουν, όταν τους έλεγεν, «έχω κατεβή από τον ούρανόν»⁷.

«Αλλά δέν έπίστευαν, παρά έγόγγυζαν. Διότι έν-

λθιν πρós τοϋτο. Είς την συνέχειαν προβάλλονται οι άπάτολοι ως τύπος του πιστου μαθητου του Χριστου, διότι, αν και ήκουσαν ότι έπρεπε νά φάγουν την σάρκα του 'Ιησου, διά νά έχουν ζωήν μέσα των, δέν έσκανδαλισθησαν, όπως οι λοιποι 'Ιουδαίοι, άλλ' έδέχθησαν τον λόγον αυτόν. Τέλος γίνεται έκτενης λόγος διά την Ιερότητα, την πολυτιμότητα και την ώφέλειαν των άχράντων μυστηρίων και προτρέπονται οι πιστοι νά προσέρχονται είς την μετάληψιν τούτων μέ καθαράν συνείδησιν πρós άγιωσμών και σωτηρίαν της ψυχής των.

7. Φίλιπ. 3,19.

8. Δευτερ. 18,18. Πράξ. 3,22.

9. 'Ιωάνν. 6,38.

τρέποντο άκόμη, επειδή τό θαύμα του πολλάπλασιασμού των άρτων ήτο πρόσφατον. Δι' αυτό δέν άντέλεγαν μέν φανερά¹⁰, από τους ψιθύρους όμως έφαινετο ότι άγανακτούσαν, επειδή δέν τους παρέθεσε τράπεζαν, την όποιαν ήθελαν πολύ.

Γογγύζοντες λοιπόν έλεγαν «Αυτός δέν είναι ό υιός του 'Ιωσήφ;»¹¹.

Είναι συνεπώς φανερόν ότι δέν γνώριζαν άκόμη την θαυμαστήν και παράδοξον γέννησιν του 'Ιησου¹². Δι' αυτό άλλωστε όνομάζουν αυτόν υιόν του 'Ιωσήφ¹³. Και ό Κύριος δέν τους έπιτιμά, ούτε τους λέγει, δέν είμαι υιός του 'Ιωσήφ, όχι επειδή ήτο υιός του 'Ιωσήφ, άλλ' επειδή δέν ήδύνατο άκόμη νά πληροφορηθούν την θαυμαστήν εκείνην γέννησιν. Διότι έφ' όσον δέν ήσαν είς θέσιν νά μάθουν καθαρά την σαρκικήν γέννησιν, πολύ περισσότερο δέν ήμπορούσαν νά πληροφορηθούν την άρρητον, την ούράνιον. Έάν δέν τους άπεκάλυψε τό ταπεινόν, κατά μείζονα λόγον δέν τους ένεπιστεύθη τά ύψηλά. "Αν και αυτό τους έσκανδαλίζε πολύ, τό ότι δηλαδή ένόμιζαν ότι κατάγεται από άσίημαντον και τυχαίον πατέρα, έν τούτοις δέν τους τό άπεκάλυψε, διά νά μή προκαλέση άλλην αίτίαν σκανδαλισμού είς την προσπάθειάν του νά θεραπεύση άλλον σκανδαλισμόν.

Τι τους άπαντά λοιπόν ένφ' αυτοι γογγύζουσιν;

«Κανείς δέν ήμπορεί νά έλθη πρós έμέ, εάν ό Πά-

10. Πρβλ. σημ. 1 της παρούσης όμιλίας.

11. 'Ιωάνν. 6,42.

12. Δέν είναι παράδοξον, εάν αυτοι παρουσιάζονται νά άγνωσθν την ύπερφυσικήν αύλληψιν του Κυριου, διότι δέν έπρόκειτο μένον διά γεγονός πρό τριάκοντα έτών σημειωθέν κατ' ίδίαν άλλά και περί μυστηρίου, τό όποιον η Παρθένος άπέκρυπτεν έπιμελώς και από τον ίδιον τον μνηστήρα και τό όποιον άσφαλώς δέν διεκνήρυχθη δημοσία.

13. Πρβλ. σημ. 5 της παρούσης όμιλίας.

τήρ, πού με ἔστειλεν εἰς τόν κόσμον, δέν τόν προσελκύσῃ»¹⁴.

Ἄπό τὰς λέξεις αὐτάς ἀρπάζονται οἱ Μανιχαῖοι καί ὑποστηρίζουν ὅτι δέν ἐξαρτᾶται τίποτε ἀπό ἡμᾶς. Αὐτό πρό πάντων ὁμως πιστοποιεῖ ὅτι εἴμεθα κύριοι τῶν ἀποφάσεών μας. Λέγουν λοιπόν ὅτι, ἐάν κανεῖς ἔρχεται ἄνευ σου πρὸς τόν Ἰησοῦν, τότε τί χρειάζεται ἡ ἐλπίς; Καί αὐτό ὁμως δέν ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξουσίον μας, ἀλλὰ ἀποδεικνύει μᾶλλον ὅτι χρειαζόμεθα τὴν βοήθειαν, διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δέν παρουσιάζει νὰ ἔρχεται πρὸς τόν Χριστόν τὸν συνήθη ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖνον πού ἀπολαμβάνει ἄφθονον τὴν συμπράξασιν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν συνέχειαν φανερώνει καί τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον προσελκύει ὁ Θεός. Διὰ νὰ μὴ φαντασθοῦν δηλαδὴ τίποτε τὸ αἰσθητὸν διὰ τὸν Θεόν, ἐπρόσθεσεν: «Ὅχι ὅτι ἔχει ἴδει καὶ ἄλλος κανεῖς τὸν Πατέρα, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου πού εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔχει ἴδει τὸν Πατέρα»¹⁵.

Πῶς προσελκύει, λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ τὸ ἔδειξεν ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, ὅταν προεκήρυσσε καὶ ἔλεγεν: «Καί»¹⁶ ὅλοι θὰ εἶναι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁷.

Εἶδες τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως καὶ ὅτι ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε διὰ μέσου ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ προεῖπεν ὅτι πρόκειται νὰ διδαχθοῦν; Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπιθυμῶν νὰ

14. Ἰωάνν. 6,44.

15. Ἰωάνν. 6,46.

16. Τὸ χωρίον παρατίθεται ἐλευθέρως ἀπὸ τὸν Ἰσαΐαν 54, 13 κατὰ τοὺς Ὁ'. Ἡ ἴδια ἰδέα ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλους προφήτας, Ἰερεμ. 38,33-34. Ἰωήλ 2,28.

17. Ἰωάνν. 6,45. — Πρὸλ. Α' Θεσο. 4,9. Φιλιπ. 3,15.

καταστήσῃ τὸν λόγον τοῦ ἀξιόπιστον, τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας.

Καί ἄφοῦ ἔχει λεχθῆ, ἀπορεῖ κάποιος, ὅτι εἶθαι ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰτι μερικοὶ δέν πιστεύουσιν; Διότι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλήχθησαν διὰ τοὺς πολλοὺς¹⁸. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἡ προφητικὴ ρῆσις δέν φανερώνει ὅλους γενικά, ἀλλὰ ὅλους ὁσους θέλουν. Διότι πραγματικά ὁ διδάσκαλος εὐρίσκειται ἐμπροσθεν ὅλων, ἔτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ προσφέρῃ εἰς πάντας τὰ ἰδικά του, νὰ δώσῃ εἰς ὅλους πλουσίαν τὴν διδασκαλίαν του.

«Καί ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»¹⁹.

Δέν εἶναι μικρὸν ἐδῶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Υἱοῦ, ἐάν θέσθαι ὁ Πατὴρ προσελκῆ καὶ αὐτὸς ἀνασταίνῃ. Δέν ξεχωρίζει τὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, (πῶς ἔμπορεῖ νὰ συμβῆ αὐτό;), ἀλλὰ ἀποδεικνύει τὸ ἰσότημον τῆς δυνάμεως.

Ὅπως ἐκεῖ λοιπόν, ὅταν εἶπεν, «καὶ ὁ Πατὴρ, πού με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»²⁰, ἔπειτα τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτοῦν ἀπὸ περιέργειαν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννηθῆ ἡ ἴδια ὑποψία, τοὺς παραπέμπει εἰς τοὺς προφήτας, ἀναφέρων καὶ προβάλλων αὐτοὺς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δέν εἶναι ἀντιθετοὶ πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ τί συνέβη μὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀνθρώπους; (ἐρωτᾷ κάποιος). Δέν τοὺς ἐδίδαξεν ὁ Θεός, λοιπόν; Τί τέλος πάντων τὸ ἐξαιρετικὸν ὑπάρχει ἐδῶ; Διότι τότε

18. Τονίζεται διὰ τοῦ «πάντες» ἡ ἔννοια τοῦ πολλοῦ καὶ δέν σημαίνει ὅλοι ἀνεξαιρέτως.

19. Ἰωάνν. 6,44.

20. Ἰωάνν. 5,37.

μέν ἐδιδάσκοντο διὰ τὸν Θεὸν διὰ μέσου ἀνθρώπων, ἐνῶ τώρα διδάσκονται διὰ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔπειτα προσθέτει: «Ὅχι, ὅτι ἔχει ἴδει ἄλλος κανεὶς τὸν Πατέρα, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου ποῦ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν». Ἐδῶ δὲν χρησιμοποιεῖ συλλογισμὸν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, ἀλλὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον τῆς οὐσίας. Διότι, ἐάν ἔλεγεν αὐτό, ποῖον ἦτο τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ διακεκριμένον τοῦ Υἱοῦ, ἀφοῦ ὅλοι καταγόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν τὸ εἶπε καθαρώτερα αὐτό; ἐρωτᾷ κάποιος, Ἔνεκα τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας αὐτῶν. Διότι ἐάν, ὅταν εἶπεν, «ἔγω κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²¹, ἐσκαιδάλισθησαν, τί δὲν θὰ ἐπάθειαν, ἐάν προσέθετε καὶ αὐτό;

Ὀνομάζει δὲ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, διότι συντηρεῖ τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν ἐδῶ καὶ τὴν μέλλουσαν. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν: «Ὅποιος θὰ φάγη ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζῆσιν αἰωνίως»²².

Ἄρτον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὀνομάζει τὰ σωτήρια δόγματα καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἢ τὸ σῶμά του, διότι καὶ τὰ δύο ἐνδυναμώνουν τὴν ψυχὴν. Μολονότι εἰς ἄλλο σημεῖον τοὺς εἶπεν, «ἐάν κανεὶς ἀκούσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ»²³ καὶ ἐσκαιδάλισθησαν, ἐδῶ δὲν ἔπαθαν τίποτε παρόμοιον, διότι ἴσως ἐνοιώθην κάποιον σεθασίμῳ δι' αὐτὸν ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων.

ὁ'. Πρόσεξε δὲ μὲ ποῖον τρόπον δεικνύει τὴν διαφορὰν πρὸς τὸ μάννα. Δηλαδή, μὲ τὸ νὰ τοὺς πληροφο-

21. Ἰωάνν. 6,38.

22. Ἰωάνν. 6,51.

23. Ἰωάνν. 8,52.

ρήσῃ ποῖον ἦτο τὸ τέλος τῆς κάθε μιᾶς τροφῆς. Πραγματικά, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τροφή ἐκείνη δὲν περιείχε καμμίαν παράδοξον ἰδιότητα, ἐπρόσθεσεν: «Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀπέθαναν»²⁴. Ἔπειτα παρουσιάζει ἐκεῖνο ποῦ τοὺς πείθει περισσότερο, ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ ἀπήλασαν πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἄνδρας τῶν χρόνων τοῦ Μωυσέως. Δι' αὐτό, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ἀπέθαναν ὅσοι ἔφαγαν τὸ μάννα, ἐπρόσθεσεν: «Ὅποιος τρώγει ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζῆσιν αἰωνίως».

Καὶ τὴν φράσιν, «εἰς τὴν ἔρημον», δὲν τὴν εἶπε τυχαίως, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ χορήγησις τοῦ μάννα, οὔτε τοὺς ἠκολούθησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ὁ ἄρτος ὁμοῦ αὐτὸς δὲν ὁμοιάζει μὲ τὸ μάννα. «Καὶ ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶναι τὸ σῶμά μου, τὸ ὁποῖον θὰ δώσω ἐγὼ διὰ νὰ ζωοποιηθῇ ὁ κόσμος»²⁵.

Δικαιολογημένα θὰ ἀναρωτηθῇ κάποιος, κατεχόμενος ἀπὸ ἀπορίαν, τί ἐχρειαζόντο εἰς τὴν παρούσαν στιγμήν οἱ λόγοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι δὲν οἰκοδομοῦν τίποτε, οὔτε καὶ χρησιμεύουν, ἀλλὰ μᾶλλον κατακρημνίζουσι καὶ τοὺς οἰκοδομηθέντας. «Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ», λέγει, «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἀπεχώρησαν καὶ ἔλεγον: Βαρὺς εἶναι ὁ λόγος αὐτός. Πῶς ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἀκούῃ;»²⁶. Διότι ἦτο δυνατόν νὰ παραδοθοῦν αὐτὰ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Μάρκος, ὅτι «ἰδιαιτέρως τὰ ἐξηγοῦσεν εἰς αὐτούς»²⁷.

24. Ἰωάνν. 6, 31.

25. Ἰωάνν. 6,51.

26. Ἰωάνν. 6,66. 61.

27. Μάρκ. 4,34.

Ποίαν ἀπάντησιν θά δώσωμεν λοιπόν εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτάς;

Ὅτι καὶ τώρα οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν καὶ πολὺ χρισμοὶ καὶ ἀναγκαῖοι. Πραγματικά, ἐπειδὴ ἦσαν συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζητοῦσαν τροφήν, ἀλλὰ τροφήν σαματικήν, καὶ ὑπευθύνισαν εἰς αὐτὸν τὴν τροφήν πού ἐδόθη εἰς τοὺς προγόνους των, θεωροῦντες τὸ μάννα ὡς σπουδαῖον, διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι θλα ἐκεῖνα ἦτο τύπος καὶ σκιά, ἐνῶ ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια εἶναι τὰ παρόντα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔκανε λόγον διὰ τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Ἄλλ' ἔπρεπεν, ἀντιλέγει κάποιος, νὰ τοὺς εἰπῇ: Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐγὼ σὰς ἔδωσα ἄρτον.

Ἐπῆρχεν ὁμοῦ μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο θεμάτων. Καὶ ἀκόμη θά ἔβιβε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων ἦτο κατώτερον τοῦ θαύματος τοῦ μάννα, διότι αὐτὸ μὲν ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δὲ ἄρτοι ἐπλήθυναν εἰς τὴν γῆν κάτω. Ἐπειδὴ λοιπόν ἐζητοῦσαν τροφήν προερχομένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δι' αὐτὸ τοὺς ἔλεγε συνεχῶς: «Ἐγὼ κατεβῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»²⁸.

Ἐάν κανεὶς ἀπορῆ καὶ ἐξετάξῃ, διατί τέλος πάντων ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὰ μυστήρια; τὸ ἐξῆς θά ἡμπορούσαμεν νὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν: Ὅτι ὁ λόγος περὶ τῶν μυστηρίων ἦτο πάρα πολὺ ἐπίκαιρος. Διότι ἡ ἀσάφεια τῶν λεγομένων συνεχῶς κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τὸν καθιστᾷ προσεκτικώτερον. Συνεπῶς δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλισθοῦν, ἀλλὰ μάλλον νὰ ἐρωτοῦν διὰ νὰ τοὺς βοθοῦν περισσότεραι ἐξηγήσεις.

Τώρα ὁμοῦ ἀπομακρύνονται ἀπὸ κοντὰ του. Ἐάν

28. Ἰωάνν. 6,38.

ὁμοῦ ἐπίστευαν ὅτι εἶναι προφήτης, ἔπρεπε νὰ πιστεύουσιν εἰς τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ. Ὡστε τὸ σκάνδαλον προήλθεν ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν ἐκείνων καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν δυσκολίαν τῶν ὁσων ἐλέχθησαν.

Σὺ λοιπόν κύτταξε πῶσον συνέθεσε τοὺς μαθητὰς μαζί του. Διότι αὐτοὶ εἶναι πού λέγουν: «Σὺ ἔχεις λόγια πού μεταθίδουν ζωὴν αἰώνιον. Πρὸς ποῖον νὰ ἀπέλωμεν;»²⁹. Ἄλλ' ἐδῶ παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν του νὰ διδῇ τὸν ἄρτον καὶ ὄχι τὸν Πατέρα. «Ὁ ἄρτος», λέγει, «τὸν ὅποιον θά σὰς δώσω ἐγὼ, εἶναι τὸ σῶμά μου». Τὰ πλήθη τοῦ κόσμου ὁμοῦ δὲν φέρονται ὅπως οἱ μαθηταί, ἀλλὰ κατὰ τρόπον τελείως ἀντίθετον: «Σκληρὸς εἶναι ὁ λόγος αὐτός»³⁰. Δι' αὐτὸ καὶ φεύγουν ἀπὸ κοντὰ του, μολοντί ἡ διδασκαλία δὲν ἦτο ἀγνωστος καὶ ἀκατανόητος. Διότι ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος πρὸ πολλοῦ ἔκανε ὑπαινιγμὸν περὶ αὐτοῦ, ὅταν ὠνόμασεν αὐτὸν ἁμὸν³¹.

Ναὶ ἀλλὰ δὲν τὸ ἐγνώριζαν αὐτό, ἀντιλέγει κάποιος. Τὸ ἐγὼ καὶ ἐγὼ, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ ἤξεραν. Διότι, ἐάν διὰ τὴν ἀνάστασιν δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη τίποτε τὸ σαφές, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν τῶν λόγων, «κρημνίσαστε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θά τὸν ἀνεγείρω»³², πολὺ περισσότερον δὲν ἐγνώριζαν τίποτε διὰ τὰ λεχθέντα τώρα. Διότι αὐτὰ ἦσαν ἀσαφέστερα τῶν προηγουμένων. Ἦξεραν βέβαια ὅτι οἱ προφῆται εἶχον ἀναστήσει νεκρούς, ἔστω καὶ ἐν δὲν τὸ ἔλεγαν τόσον σαφῶς αἱ Γραφαί, τὸ ὅτι ὁμοῦ ἔφαγε κάποιος σάρκα, κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους δὲν τὸ εἶπε ποτέ.

29. Ἰωάνν. 6,68.

30. Ἰωάνν. 6,60.

31. Πρὸβλ. Ἰωάνν. 1,29.

32. Ἰωάνν. 2,19.

Καί ὁμως ἐπίστευαν οἱ μαθηταί καί ἠκολούθουν τὸν Ἰησοῦν καί διεκήρυσσαν ὅτι ἔχει ρήματα ζωῆς αἰωνίου. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ μαθητοῦ, νὰ μὴ περιεργάζεται δηλαδὴ τὰ ὅσα λέγει ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ νὰ ὑπακούῃ καί νὰ πιστεύῃ καί νὰ περιμένῃ τὸν κατάλληλον χρόνον διὰ τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν του.

Καί ποία ἡ ὠφέλεια λοιπὸν τώρα πού συνέθη τὸ ἀντίθετον καί ἔφυγον ἀπὸ κοντὰ του; ἔρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ προήλθεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀνοησιῶν, διότι δὲν εἰσέληθ' ἡ ἀναζήτησις τοῦ πῶς γίνεται κάτι, εἰσέρχεται τότε μαζί καί ἡ ἀπιστία. Τὴν ἴδιαν σύγχυσιν ἔπαθε καί ὁ Νικόδημος, ὅταν ἔλεγεν· «Πῶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του;»³³. Καθ' ὅμοιον τρόπον ταρασσονται καί αὐτοί καί λέγουν· «Πῶς ἠμπορεῖ αὐτὸς νὰ μᾶς δώσῃ νὰ φάγωμεν τὴν σάρκα του;»³⁴.

Ἐάν λοιπὸν ζητᾷς τὸ πῶς γίνεται αὐτὸ, διατί δὲν εἶπες τὸ ἴδιον καί εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων, πῶς τοὺς πέντε τοὺς ἔκανε τόσον πολλοὺς; Διότι τότε ἤθελαν νὰ χορτάσουν μόνον καί ὄχι νὰ ἰδοῦν τὸ θαῦμα.

Ἀλλὰ ἡ χειροποιιστὴ πραγματικότης, λέγει κάποιος, τοὺς ἐδίδαξε τότε. Καί, ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ παραδεχθοῦν καί αὐτὰ. Διότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐπρόφθασε καί ἐπραγματοποίησε τὸ παράδοξον ἐκεῖνο θαῦμα, ὥστε, ἀφοῦ διδαχθοῦν ἀπ' αὐτὸ, νὰ μὴ δυσπιστοῦν πλέον εἰς τὰ λεγόμενα ἐν συνεχείᾳ.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν δὲν ὠφελήθησαν καθόλου τότε ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ἡμεῖς ὁμως ἔχομεν ἀπολαύσει τὰς εὐεργεσίας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἔργα. Δι' αὐτὸ καί εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων, τί εἶναι, διατί ἔ-

33. Ἰωάνν. 3,4.

34. Ἰωάνν. 6,52.

δόθη καί ποία ἡ ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ. «Ἐνα σῶμα», λέγει, «γινόμεθα καί μέλη ἐκ τῆς σαρκὸς του καί ἐκ τῶν ὀστέων του»³⁵. Ὅσοι εἶναι μνημένοι εἰς τὴν πίστιν, ἄς παρακολουθήσουν τὰ λεγόμενα.

γ'. Διὰ νὰ μὴ γίνεται λοιπὸν αὐτὸ μόνον μετὰ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ νὰ συμβαίῃ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἄς ἀναμειχθῶμεν μετὰ ἐκείνην τὴν σάρκα. Διότι αὐτὸ πραγματοποιεῖται μετὰ τὴν τροφήν, τὴν ὅποιαν μᾶς ἐχάρισεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην πού ἔχει δι' ἡμᾶς. Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τὸν ἑαυτὸν του μετὰ ἡμᾶς καί ἔφερεν εἰς ἐπαφήν τὸ σῶμά του μετὰ ἡμᾶς, διὰ νὰ ἀποτελέσωμεν μαζί ἕνα ὅλον, ὅπως τὸ σῶμα συνάπτεται μετὰ τὸ κεφάλι. Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἐκείνων πού ἀγαποῦν πολὺ.

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ὑπαινίσσεται καί ὁ Ἰώθ, ὅταν ἔλεγεν διὰ τοὺς ὑπηρέτας του, οἱ ὅποιοι τὸν ἠγάπων ὑπερβολικά, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ προσκολληθῶν εἰς τὸ σῶμά του. Καί ἐκεῖνοι πραγματικά, δεικνύοντες τὴν μεγάλην τὴν ἀγάπην δι' αὐτόν, ἔλεγαν· «Ποῖος θὰ μᾶς δώσῃ νὰ χορτάσωμεν ἀπὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ;»³⁶.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καί ὁ Χριστὸς ἔκανε αὐτὸ, διὰ νὰ μᾶς δῶσῃ εἰς μεγαλύτεραν φιλίαν καί διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' ἡμᾶς. Ἔτσι δὲν ἐπέτρεψε μόνον νὰ τὸν ἰδοῦν, ὅσοι εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, ἀλλὰ καί νὰ τὸν ἐγγίψουν, νὰ τὸν φάγουν, νὰ θάλουν τὰ δόντια τοὺς εἰς τὴν σάρκα του, νὰ συμπλακοῦν μαζί του καί νὰ χορτάσουν κάθε πόθον τῶν δι' αὐτόν.

Ὡς λέοντες λοιπὸν πού ἐκφυσοῦν πῦρ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην³⁷, καθιστάμενοι φο-

35. Ἐφεσ. 5,30.

36. Ἰώθ 31,31.

37. Ἐννοεῖ τὸ μυστήριον τῆς Θεῆας Εὐχαριστίας.

θεροί εις τὸν διάβολον καὶ ἔχοντες ἐπίγνωσιν τῆς κεφαλῆς³⁸ τοῦ σώματος μας καὶ τῆς ἀγάπης ποῦ ἔδειξε δι' ἡμᾶς.

Πολλὰς φορές οἱ γονεῖς ἀναθέτουν εἰς ἄλλους τὴν ἀνατροφήν τῶν παιδιῶν των, ἐγὼ ὅμως, λέγει ὁ Ἰησοῦς, δὲν κάνω τὸ ἴδιον, ἀλλὰ σὰς τρέφω μὲ τὰς σάρκας μου, σὰς παραθέτω τὸν ἑαυτὸν μου, ἐπειδὴ θέλω νὰ σὰς καταστήσω βίλους εὐγενεῖς καὶ νὰ σὰς δώσω χρηστάς ἐλπίδας διὰ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἔδω εἰς τὴν γῆν ἔδωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς σὰς, θὰ κάνῃ πολὺ περισσότερον τὸ ἴδιον εἰς τὸ μέλλον. Ἡθέλησα νὰ γίνω ἀδελφός σας. Ἔλαβα σάρκα καὶ αἷμα πρὸς χάριν σας. Πάλιν σὰς ἀποδίδω αὐτὴν τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔγιναι συγγενῆς σας.

Αὐτὸ τὸ αἷμα καθιστᾷ ἀνηθρᾶν τὴν βασιλικὴν σας εἰκόνα. Αὐτὸ γεννᾷ τὸ κάλλος τὸ ἀνέκφραστον. Αὐτὸ δὲν ἀφήνει νὰ μαραινῆ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, διότι τὴν ἀρθεύει καὶ τὴν τρέφει συνεχῶς. (Διότι τὸ αἷμα ποῦ παράγεται ἀπὸ τὰς τροφάς, δὲν γίνεταί ἀμέσως αἷμα, ἀλλὰ κάττι ἄλλο³⁹, ἐνῶ τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν, ἀλλ' ἀμέσως ἀρθεύει τὴν ψυχὴν καὶ τῆς δίδει μεγάλην δύναμιν). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν τὸ παίρῃ κανεὶς ἀξίως, ἐκδιώκει τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κρατεῖ μακριὰ μας, προσκαλεῖ δὲ τοὺς ἀγγέλους κοντὰ μας καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. (Διότι ὅπου ἴδουν τὸ Δεσποτικὸν αἷμα οἱ δαίμονες φεύγουν καὶ τρέχουν οἱ ἀγ-

38. Οὕτως ὀνομάζει τὸν Κύριον. Πρὸλ. Α' Κορινθ. 11,3 ἔξ. Ἐφεσ. 1,22-23.

39. Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς πέψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τροφαὶ ὑφίστανται ὀρισμένην διεργασίαν ὑπὸ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος μέχρις ὅτου καταστῶν ἀφομοιώσιμα ὀτὸ τοῦ ὀργανισμοῦ.

γελοῖ). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν ἐχούθῃ, ἐκαθάριεν ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. (Πολλὰ διὰ τὸ αἷμα αὐτὸ ἔγραφε μὲ φιλοσοφικὴν διάθεσιν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν του⁴⁰). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐκαθάριεν τὰ ἄβυθα καὶ τὰ ὄγια τῶν ἁγίων. (Διότι ἐάν ὁ τύπος τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἶχε τὴν μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἑβραίων⁴¹ καὶ μέσα εἰς τὴν Λίγυπτον ἀλειφόμενον εἰς τὰ ὀνώφλια τῶν οἰκιδῶν⁴², ἀσφαλῶς θὰ εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα ἢ ἀλήθεια). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἠγίασε τὸ χρυσοῦν θυσιαστήριον καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄβυθα τοῦ ναοῦ ὁ ἀρχιερεὺς. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχειροτόνει ἱερεῖς, αὐτὸ ἀπέπλυνε τὰς ἁμαρτίας κατὰ τὰς θυσίας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀπλοῦς τύπος. (Καὶ ἐάν εἰς τοὺς τύπους εἶχε τὴν δύναμιν, ἐάν τὴν σκιάν ἐφοθήθῃ τὸσον ὁ θάνατος, εἰπέ μου, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν θὰ φοβηθῆ τὴν ἴδιαν τὴν ἀλήθειαν;). Αὐτὸ τὸ αἷμα εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, μὲ αὐτὸ λούεται ἡ ψυχὴ, μὲ αὐτὸ καλλοπίζεται, μὲ αὐτὸ φλογίζεται. Αὐτὸ καθιστᾷ τὸν νοῦν μας λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ, αὐτὸ τὴν ψυχὴν μας τὴν κάνει νὰ ἀκτινοβολῆ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν χρυσόν. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχούθῃ καὶ ἔκανε τὸν οὐρανὸν θατόν.

δ'. Φρικτὰ ὄντως εἶναι τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, φρικτὸν ὄντως καὶ τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὸν παράδεισον ἀνέβλυζε πηγὴ, ἡ ὁποία ἐσχημάτιζεν ἀσθητοὺς ποταμούς. Ἀπὸ τὴν τράπεζαν ὅμως αὐτὴν ἀναπηδᾷ πηγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν γίνονται ποταμοὶ πνευματικοί. Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς δὲν εἶναι φυτευμένοι ἰτέαι ὀκαρποι, ἀλλὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα φθάνουν μέχρι τοῦ οὐ-

40. Πρὸλ. Ἐφ. 2,14. 9,7 ἔξ. 10,4. 19. 11,28. 12,4. 24. 13,11. 20.

41. Πρόκειται διὰ τὰς αἱματηρὰς θυσίας τῶν Ἑβραίων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν προτύποις τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου.

42. Πρὸλ. Ἐξ. 66. 12,21 ἔξ.

ρανού και έχουν συνεχώς καρπὸν ὄριμον και ἀμάραντον.

Ἐάν κανεὶς ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν ζέστην, ἄς ἔλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν και ἄς δροσίση τὸν καύσωνα. Διότι αὐτὴ καταλύει τὰς ξηρασίας και δλα τὰ διάπυρα ἀναψύχει, ὄχι τὰ κατακαϊόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ φλογερά θέλη τοῦ πονηροῦ. Ἡ πηγὴ αὐτὴ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν και ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινᾷ ἡ ρίζα τῆς, ἀπὸ ὅπου και ἀρδεύεται.

Πολλὰ εἶναι τὰ ρυάκια τῆς πηγῆς αὐτῆς, τὰ ὅποια ἀναθλύζει ὁ Παράκλητος. Καὶ μεσίτης γίνεται ὁ Υἱός, ὄχι κρατῶν τὴν ἀξίην και ἐτοιμάζων τὴν ὁδόν, ἀλλὰ ἀνοίγων τὴν διάθεσίν μας πρὸς τὴν πηγὴν. Ἐπίσης, αὐτὴ ἡ πηγὴ εἶναι τοῦ φωτὸς πηγὴ και ἀναθλύζει ἀκτῖνας τῆς ἀληθείας.

Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς ἵστανται και αἱ οὐράναι δυνάμεις και παρατηροῦν τὸ κάλλος τῶν ρευμάτων, ἐπειδὴ αὐταὶ βλέπουν καθαρότερα τὴν δυνάμιν τῶν προκειμένων μυστηρίων και τὰς ἀπροσίτους ἀκτινοβολίας αὐτῶν. Διότι ὅπως, ὅταν λειώνῃ ὁ χρυσός και θάλῃ κάποιος τὸ χέρι του εἰς αὐτόν, ἢ ἔάν ἦτο δυνατόν και τὴν γλῶσσάν του, θὰ τὴν ἔκανε χρυσήν, ὁμοίαν λοιπὸν και πολὺ ἀνωτέραν καθιστοῦν τὴν ψυχὴν τὰ προκειμένα μυστήρια. Ἀναθράζει θέβαια ὁ ποταμὸς περισσότερο ἀπὸ τὸ πῦρ, ἀλλὰ δὲν καίει, παρὰ μόνον περιδρέχει ὅ,τι ριφθῇ εἰς αὐτόν.

Αὐτὸ τὸ αἷμα προετυποῦτο ἀπὸ παλαιὰ συνεχῶς εἰς τὰ θυσιαστήρια και εἰς τὰς σφαγὰς τῶν δικαίων. Αὐτὸ ἦτο ἡ τιμὴ τῆς οἰκουμένης, με αὐτὸ ἠγόρασε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Χριστός, με αὐτὸ ἐστόλισεν αὐτήν. Διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποὺ ἀγοράζει δούλους, βιδεὶ χρυσόν, και, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς καλλοπύσῃ πάλιν αὐτούς, τὸ κάνει αὐτὸ με τὸν χρυσόν, καθ' ὅμοιον τρό-

πον και ὁ Χριστός και μᾶς ἐξηγόρασε με αἷμα και μᾶς ἐκόσμησε με αἷμα.

Ἄσσοι μετέχουν εἰς τὸ αἷμα αὐτὸ, ἵστανται μαζί με τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους και τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ἐνδεδυμένοι με τὴν βασιλικὴν στολὴν τοῦ Χριστοῦ και κρατοῦντες τὰ πνευματικὰ ὄπλα. Ἄλλὰ δὲν εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖον με τὰ ἀνωτέρω, διότι ἔχουν ἐνδυθῆ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι μέγα και θαυμαστὸν τὸ αἷμα αὐτό, ἔτσι, ἐάν προσέλθῃς καθαρὸς, προσήλθες εἰς τὴν σωτηρίαν, ἐάν ὅμως προσέλθῃς με πονηρὰν συνείδησιν, προσήλθες εἰς τὴν κόλασιν και τὴν τιμωρίαν. «Διότι ἐκεῖνος», λέγει, «ποὺ τρώγει και πίνει κατὰ τρόπον ἀνάξιον, τρώγει και πίνει τὴν τιμωρίαν τοῦ ἑαυτοῦ του»⁴³.

Πραγματικὰ, ἐάν ἐκεῖνοι ποὺ ρυπαῖνουν τὴν βασιλικὴν πορφύραν τιμωροῦνται ὅμοια με ἐκεῖνους ποὺ τὴν σκίζου, τί τὸ παράδοξον, ἐάν ἐκεῖνοι, ποὺ δέχονται με ἀκάθαρτον διάνοιαν τὸ σῶμα ὑφίστανται τὴν ἴδιαν τιμωρίαν με ἐκεῖνους, ποὺ τὸ διετρώπησαν με τὰ καρφιά;

Πράσεξε λοιπὸν με ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὁ Παῦλος φοθερὰν τὴν κόλασιν, ὅταν εἶπεν: «Ὅταν κανεὶς παραθῇ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον και θεβαιώσουν τὴν παράθεσιν αὐτὴν δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες, αὐτὸς χωρὶς ἐπιείκειαν θανατώνεται. Πόσον χειροτέρας τιμωρίας νομίζετε, ὅτι θὰ κριθῇ ἄξιος ἐκεῖνος, ποὺ ἐποδοπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ και ἐνόμισεν ὡς αἷμα συνήθους ἀνθρώπου τὸ αἷμα, με τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη ἡ Νέα Διαθήκη, με τὸ ὁποῖον μάλιστα και αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠγιόσθη»⁴⁴.

Συνεπῶς ἄς προσέχωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀγαπητοί, ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνωμεν τόσον μεγάλαν ἀγαθὰ. Καὶ ὅταν θελήσωμεν νὰ εἴπωμεν κάτι αἰσχροῦ, ἢ ἀντι-

43. Α' Κορινθ. 11,29.

44. Ἐβρ. 10,28-29.

ληφθῶμεν ὅτι μᾶς συνεπαίρνει ἡ ὀργή ἢ κάποιο ἄλλο ἀνάλογο πάθος, ἄς συλλογισθῶμεν ποίων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν, πόσῃ δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπηλάσασαμεν καί ὁ λογισμὸς αὐτὸς θά μᾶς συγκρατήσει ἀπὸ τὰ ἄλογα αὐτὰ πάθη.

Μέχρι πότε τέλος πάντων θά εἴμεθα προσηλωμένοι εἰς τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα; Μέχρι πότε θά παραμένωμεν εἰς πνευματικὴν ἀπραξίαν; Μέχρι πότε δὲν θά φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας;

Ἄς κατανοήσωμεν ποίων ἀγαθῶν μᾶς ἐκκρίνει ὁ Θεός, ἄς τὸν εὐχαριστήσωμεν, ἄς τὸν δοξάσωμεν, ὄχι μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα μας, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ' (47)

(Ἰωάν. ε', 53 - 71)

«Τὸς εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Ἄληθως ἀληθως σὰς λέγω, ἐὰν δὲν φάγετε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πίνετε τὸ αἷμα του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχετε ζωὴν μέσα σας. Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου, ἔχει ζωὴν μέσα του»¹.

α'*. Ὅταν κάνωμεν λόγον διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, νὰ μὴ ὑπάρχη τίποτε τὸ διωτικόν εἰς τὰς ψυχὰς μας, οὔτε τὸ γήινον, ἀλλὰ ὅλα νὰ ἀναχωροῦν, ὅλα νὰ ἐξοριζῶνται ἀπὸ μέσα μας καὶ νὰ ἀφιερωνώμεθα ἐξ ὀλοκλήρου εἰς μόνην τὴν ἀκράσιν τῶν θεῶν λόγων.

1. Ἰωάν. 6,53-54. — Τὸ χωρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὸς εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Ἄληθως, ἀληθως σὰς λέγω, ἐὰν δὲν ἐμπιστευθῆτε ἐξ ὀλοκλήρου τὴν σωτηρίαν σας εἰς τὴν θούαν τὴν ὁποῖαν προσφέρω καὶ ἐὰν μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ πίστιν ταύτην δὲν φάγετε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πίνετε τὸ αἷμα του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχετε μέσα σας ζωὴν. Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου καὶ διὰ μέσου τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας γίνεται κοινωνὸς καὶ συμμετοχὸς τῆς ζωῆς μου καὶ τῆς θούας μου. ἔχει ἤδη ἀπὸ τοῦ παρόντος βίον ζωὴν αἰώνιον μέσα του.»

* Εἰς τὴν ἀρκούντως μακρὴν παραοῦσαν ὁμιλίαν ἀναπτύσσονται καὶ ἐρμηνεύονται τὰ ἀκόλουθα: Κατὰ πρῶτον διευκρινίζεται ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «ἐγὼ ζωὴ διὰ τὸν Πατέρα», ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐγὼ ἐγενήθην ἀπὸ τὸν Πατέρα ἢ ἔχω ἀρχὴν καὶ αἴτιον τὸν Πατέρα. Ἐπειτα ἐπεξηγεῖται ὅτι ἡ ζωὴ, τὴν ὁποῖαν δίδει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς τρώγοντας τὴν σάρκα του, δὲν εἶναι ἡ κοινὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἡ μακαρία καὶ ἡ θεία ζωὴ. Ἐπίσης το-

Διότι εάν, όταν έρχεται ο βασιλεύς εις την πόλιν, κάθε θόρυβος καταπαύη, πολύ περισσότερο όταν μάς ομιλή τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πρέπει νὰ τὸ ἀκούωμεν μὲ μεγάλην ἡσυχίαν καὶ πολλήν φρίκην. Διότι τὰ λεγόμενα σήμερον εἶναι ἄξια φρίκης.

Καὶ ἀκουσε τὸ πῶς Ἀληθῶς σὰς λέγει, λέγει, ὅτι εάν κανεὶς δὲν φάγη τὴν σάρκα μου καὶ δὲν πῖνῃ τὸ αἷμά μου, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Ἐπειδὴ προηγουμένως ἔλεγον ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον², τοῦς ὑποδεικνύει ὁ Κύριος ὅτι αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ ἀναγκαῖον. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσεν· «Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔχει ζωὴν μέσα του καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»³.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγεν ὅτι, ἐκεῖνος ποῦ τρώγει ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ⁴, ἦτο φυσικὸν ἢ ἰδέα αὐτῆ νὰ τοὺς σκανδαλίση, ὅπως ἔλεγον εἰς ἄλλην περίπτωσιν, «Ὁ Ἀθραάμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται

νίξεται ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἐκεῖ συναθροισζομένους ἀνθρώπους καὶ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα του. Παράλληλως γίνεται διάκρισις τῆς ἐπιπολαίου καὶ ἐπιφανείας ἀκροάσεως, ἥτις χαρακτηρίζεται σαρκική, καὶ τῆς προσεκτικῆς καὶ εἰς βάθος χωρούσης, ἥτις καλεῖται πνευματική καὶ ὑπὸ τὸ πρῶμα αὐτὸ κατανοεῖται τὸ λεχθέν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν». Τέλος ἡ ὁμιλία κλείει μὲ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰούδα, εἰς τὸν ὁποῖον τόσας ἀφορμὰς ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ μετανοήσῃ, καὶ μὲ τὸν καυτηριασμὸν τῆς φιλαργυρίας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ τὴν ἀνάλογον προτροπὴν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του νὰ καταφρονῶν τὰ χρήματα καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν τὰ μελλοντικὰ ἀφθάρτα αγαθά.

2. Πρὸλ. Ἰωάνν. 6,52.

3. Ἰωάνν. 6,54.

4. Πρὸλ. Ἰωάνν. 6,51.

ἀπέθανον καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ»⁵, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν καὶ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν, διευκρινήσας ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν θὰ ἀποθάνῃ αἰωνίως.

Συνεχῶς δὲ φέρει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, διὰ νὰ δείξῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀναγκαιότητα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτό. «Διότι ἡ σὰρξ μου εἶναι ἡ ἀληθὴς τροφή καὶ τὸ αἷμά μου εἶναι τὸ ἀληθὲς ποτόν»⁶.

Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι του αὐτοῖ; Ἡ τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀληθινή τροφή εἶναι ἐκεῖνη ποῦ σώζει τὴν ψυχὴν, ἡ ἐπιθυμεί νὰ τοὺς διαθεσθαιώσῃ διὰ τὴν πραγματικότητά των λεχθέντων, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' αἰνίγμα ἢ παραβολήν, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν καθαρά ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ φάγουν τὸ σῶμά του.

Ἐπειτα λέγει· «Εκεῖνος ποῦ τρώγει τὴν σάρκα μου μένει μαζί μου»⁷. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ καταστήσῃ σαφές ὅτι ἀναμειγνύεται μαζί του.

Ἡ συνέχεια ὁμοῦ τῶν λεγομένων του φαίνεται κάπως ἀσυνάρτητος, εάν δὲν ἐξετάσωμεν τὸ πνεῦμα τῶν λόγων του. Διότι ποία λογικὴ σύνδεσις ὑπάρχει, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅταν μετὰ τὸ «ἐκεῖνος ποῦ τρώγει τὴν σάρκα μου μένει μαζί μου», εἶπεν· «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ ζῶν Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»⁸;

Μεγάλην ἁρμονίαν καὶ σύνδεσμον ἔχουν τὰ λεγόμενα, Ἐπειδὴ δηλαδὴ συνεχῶς πρὸς πάσαν κατεύθυνσιν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ

5. Ἰωάνν. 8,52.

6. Ἰωάνν. 6,55.

7. Ἰωάνν. 6,56.

8. Ἰωάνν. 6,57.

αυτήν, ἐπρόσθεσε τό, «μένει μαζί μου». Ἐάν ὁμοίως μένη μαζί μου, ἐγὼ δὲ ἔχω ζωὴν, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ἐκεῖνος θὰ ζήσῃ. Ἔπειτα λέγει: «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ ζῶν Πατήρ». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν συγκριτικὴν καὶ ὁμοιωματικὴν σημασίαν. Καὶ ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν παρακάτω ἔννοιαν: Ζῶ ἐγὼ ἔτσι, ὅπως καὶ ὁ Πατήρ. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς θεωρήσεως ἀγέννητον ἐπρόσθεσεν ἀμέσως, «διὰ τὸν Πατέρα», χωρὶς νὰ φανερώσῃ μὲ αὐτὸ ὅτι ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἐνεργείας διὰ τὴν ζωὴν. Διότι προηγουμένως διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τὴν ὑποψίαν αὐτὴν ἔλεγε: «Καθὼς ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωκε καὶ εἰς τὸν Υἱὸν νὰ ἔχη μέσα του ζωὴν». Ἐάν λοιπὸν χρειάζεται ὁ Υἱὸς κάποια ἐνεργείαν ἐξωτερικὴν διὰ τὴν ζωὴν, θὰ ἀποδειχθῆ τότε, ἢ ὅτι ὁ Πατήρ δὲν τοῦ ἔδωκε ζωὴν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ὅποτε εἶναι ψευδὴς ὁ λόγος αὐτός, ἢ, ἐάν τοῦ ἔδωκεν, ὅπως ἀνεφέρθη, δὲν χρειάζεται πλέον κανένα ἄλλον ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀνάγκην συγκρατῆ εἰς τὴν ζωὴν.

Τὶ σημαίνει ὁμοίως ἢ φράσις, «διὰ τὸν Πατέρα»; Ἐδῶ ἀναφέρεται εἰς τὴν αἰτίαν μόνον⁹, καὶ ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Ὅπως ζῆ ὁ Πατήρ, ἔτσι ζῶ καὶ ἐγὼ.

«Καὶ ἐκεῖνος ποῦ μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ, διότι θὰ τοῦ δώσω ἐγὼ ζωὴν». Ζωὴ δὲν ἔννοεῖ τὴν ἀπλὴν φυσικὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὴν ἐνάρετον. Καὶ ὅτι δὲν ὠμίλησε διὰ τὴν

9. Ἰωάνν. 5,26.

10. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου καὶ ὄχι εἰς τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ὁ Υἱὸς ἔχει ζωὴν ἐν αὐτῷ (Ἰωάνν. 5,26). Τὸ ὅλον ἐδάφιον 6,57 εἰς ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἀκολουθεῖ: «Διότι καθὼς μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του ἔχει τὴν ζωὴν, καὶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἔχω ζωὴν ἀθάνατον λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ Πατήρ μοῦ ἔδωκεν αὐτήν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω ζωὴν».

ἀπλὴν ζωὴν, ἀλλὰ δι' ἐκείνην τὴν ἐνδοξον καὶ ἀπόρητον, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὄλοι, καὶ οἱ ἀπίστοι καὶ οἱ ἀμύητοι ζοῦν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔφαγαν ἀπὸ τὴν σάρκα ἐκείνην. Βλέπετε ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπλὴν ζωὴν, ἀλλὰ εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν καὶ ἐνάρετον;

Τὰ ὅσα λέγει ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου, δὲν θὰ χαθῆ, ὅταν ἀποθάνη, οὔτε θὰ κολασθῆ.

Ἐπίσης δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, (διότι ὄλοι θὰ ἀναστήθουν ὁμοίως), ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξαίρετον καὶ ἐνδοξον ἀνάστασιν ἐκείνην, ἢ ὁποῖα περιλαμβάνει καὶ ἀμειβῆν τῶν ἀγαθῶν.

«Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρτος ποῦ κατήλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Δὲν εἶναι ὅπως τὸ μάννα, τὸ ὁποῖον ἔφαγαν οἱ πατέρες σας καὶ ἀπέθαναν. Ἐκεῖνος ποῦ τρώγει τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζήσῃ αἰώνως»¹¹.

Συνεχῶς στρέφει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιον θέμα, ὥστε νὰ ἐντυπωθῆ αὐτὸ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν του, (διότι ἡ διδασκαλία δι' αὐτὰ θὰ ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ εἰς τὸ τέλος), καὶ νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν τὸ δόγμα διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δι' αὐτὸ προσθέτει καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἐφ' ἑνὸς μὲν διότι εἶπεν, «αἰώνιον ζωὴν», ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ παρούσα, ἀλλὰ θὰ ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύονται αὐτά; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἀπὸ τὰς Γραφάς. Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν εἰς αὐτάς τοὺς παραπέμπει ὁ Κύριος καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μάθουν αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν τοὺς εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρτος αὐτός δι'

11. Ἰωάνν. 6,59.

δει ζωήν, τοὺς παρωθεὶ νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἐνδιαφέρον των, ὥστε, καὶ ἐὰν λυπηθοῦν, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν τὴν δωρεάν, νὰ παραμείνουν αὐτοὶ ἔξω αὐτῆς.

Ἐπίσης, τοὺς φέρει εἰς τὴν μνήμην συνεχῶς τὸ μάννα, διὰ νὰ δεῖξη καὶ τὴν διαφορὰν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μάννα καὶ διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν. Διότι πραγματικά, ἐὰν κατέστη δυνατὸν νὰ τοὺς συντηρήσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς συγκαμιδῆν, σίτον καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη διατροφῆς, πολὺ περισσότερον θὰ τὸ ἐπιτύχῃ τῶρα αὐτό, ἐφ' ὅσον ἔχει ἔλθει διὰ σπουδαιότεραν ἀποστολήν.

Ἄλλωστε, καὶ ἐὰν ἀκόμη τὰ γεγονότα ἐκεῖνα ἦσαν τύποι τῶν μελλόντων καὶ οἱ τότε Ἰουδαῖοι συνεκέντρωναν τὸ μάννα χωρὶς ἰδρῶτα καὶ κόπους, κατὰ μείζονα λόγον θὰ συμῆθ' ἰδίῳ, διότι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν γεγονότων καὶ παρέχεται ἡ δυνατότης ἀποφυγῆς τοῦ αἰώνιου θανάτου καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰώνιου ζωῆς.

Ὅρθως δὲ ἀναφέρει συνεχῶς τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ποθητὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τίποτε δὲν εἶναι τόσο γλυκὺ, ὅσον ἡ ἀποφυγὴ τοῦ θανάτου, διότι καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις ἐδίδοτο, δηλαδὴ τὸ μήκος τῆς ζωῆς καὶ αἱ πολλαὶ ἡμέραι. Τώρα ὁμοῦ δὲν εἶναι ἀπλῆ ἐπιμήκυνσις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πρόκειται διὰ ζωὴν μὴ ἔχουσαν τέλος. Συγχρόνως ὁμοῦ θέλει νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἀνοκαλεῖ τὴν τιμωρίαν ποῦ ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἀμαρτίας τῶν Πρωτοπλάστων, ὅτι ἀναιρεῖ τὴν θανατικὴν ἐκείνην ἀπόφασιν καὶ ὅτι δὲν εἰσάγει ἀπλῆν ζωὴν, ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον εἰς ἀντίθεσιν τῶν ὅσων συνέβαιναν προηγουμένως.

Ἐκεῖνα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς διδάσκων εἰς τὴν συναγωγὴν εἰς τὴν Καπερναούμ¹², ὅπου εἶχαν πραγματοποιη-

12. Ἰωάν. 6, 59.

θῆ τὰ περισσότερα θαύματα καὶ κατὰ συνέπειαν ἔπρεπε νὰ γίνῃ εὐκολώτερα πιστευτός.

θ'. Διατί ὁμοῦ ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ εἰς τὸν ναόν; Ἄφ' ἑνὸς μὲν διότι ἤθελε νὰ προσελκύσῃ τὸ πλῆθος ποῦ ἐσύχναζεν εἰς αὐτά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ δεῖξη ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐπολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ¹³, ὅταν ἤκουσαν αὐτά¹⁴, εἶπαν Ἐκκληρὸς¹⁵ εἶναι ὁ λόγος αὐτός.

Τί σημαίνει ἡ φράσις, «ἐκκληρὸς ἐστὶ»; Τραχὺς, ἐπίπικτος, κοπιώδης¹⁶. Καὶ ὁμοῦ δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον. Ὅστε θέθαια ἔκανε λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀνέπτυσε δόγματα, προσβάλλον πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του πίστιν.

Τότε, ποία ἡ ἐννοία τοῦ, «ἐκκληρὸς ὁ λόγος αὐτός»; Μήπως ἐπειδὴ ὑπόσχεται αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀνάστασιν; Ἡ ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι κατήλθεν ἀπὸ τοῦ οὐρανόθεν; Ἡ διότι εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇ ὁποιος δὲν φάγῃ τὴν σάρκα του; Αὐτὰ λοιπόν, εἰπέ μου, εἶναι ἐκκληρὸς; Καὶ ποῖος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν τὴν ἀπόψιν; Τότε τί σημαίνει τέλος πάντων «ἐκκληρὸς»; Δυσπαράδεκτος λόγος, ποῦ εἶναι ἀνώτερος τῆς ἀδυναμίας των καὶ προκαλεῖ μεγάλον φόβον. Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Κύριος κηρύττει πράγματα ποῦ ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ἰδίας καὶ τὸν δυνάμεις καὶ τὰς ἰδικὰς του.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν Ἐποῖος ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἀ-

13. Ἡ ἀναφέρεται εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῶν ἑβδομηκοντα μαθητῶν καὶ ὄχι εἰς τοὺς δώδεκα, ἢ ὀρθότερον εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν καθὲς φορὰν πέραν τῶν μαθητῶν.

14. Τὰ ἐν στίχῳ 58 διαλαμβανόμενα.

15. Ὅχι δυσνήτος, διότι τότε οἱ σκανδαλιζόμενοι θὰ ἦσαν ἀνεύθυντοι, ἀλλὰ δύσκολος εἰς τὸ νὰ γίνῃ παραδεκτός.

16. Πρὸβλ. σημ. 15 τῆς παραδύσεως ἡμιλίας.

κούη;»¹⁷, δικαιολογούντες τὸν ἑαυτὸν των, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν ἀπὸ κοντὰ του.

«Ὁ Ἰησοῦς ἑμῶς ἀντελήφθη ὅτι ἐγόγγυζαν δι' αὐτὸ οἱ μαθηταί»¹⁸, (διότι αὐτὸ ἦτο χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητός του, τὸ ὅτι ἀπεκάλυπτε τὰ ἀπόρητα), καὶ λέγει· «Αὐτὸ σὰς σκανδαλίζει; Ἄν λοιπὸν ἴδῃτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναβαίνειν οὐρανοῦ ἢτο προηγουμένως;»¹⁹.

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ναθαναήλ, ὅταν τοῦ εἶπεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπα ὅτι σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν σικιάν, πιστεύεις; Θὰ ἴδῃς μεγαλύτερα πράγματα ἀπὸ αὐτά»²⁰. Καὶ εἰς τὸν Νικόδημον ἐπίσης εἶπεν· «Κανεὶς δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, παρὰ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν»²¹.

Τι συμβαίνει λοιπὸν; Εἰς τὰς ἀπορίας προσθέτει νέας ἀπορίας; Ὅχι, θέβαια, ἀλλὰ μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν δογμάτων ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντὰ του. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλεγεν ἀπλῶς ὅτι, «κατήλθα ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²², χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίποτε ἄλλο, θὰ ἐσκανδαλίζετο περισσότερο. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν, «τὸ σῶμά μου εἶναι ζωὴ τοῦ κόσμου»²³, καὶ «καθὼς με ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»²⁴, καὶ «κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²⁵, αὐτὸς λύει τὴν ἀπορίαν. Πραγματικὰ, ὅποιος λέγει ἕνα μόνον μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κινήσῃ τὴν ὑποψίαν, ὅτι εἶναι μυθοπλάστης, ἐνῶ ὅποιος συν-

17. Ἰωάνν. 6,60.

18. Ἰωάνν. 6,61.

19. Ἰωάνν. 6,61-62.

20. Ἰωάνν. 1,50.

21. Ἰωάνν. 3,13.

22. Ἰωάνν. 6,38.

23. Ἰωάνν. 6,33.

24. Ἰωάνν. 6,57.

25. Ἰωάνν. 6,38.

δέει τόσα μεγάλα εἰς τὴν σειράν, ἀφανίζει κάθε ὑποψίαν.

Πράττει δὲ καὶ λέγει τὰ πάντα μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι πατήρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἰωσήφ. Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ θέβαια, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ σκάνδαλον, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ τὸ ξεβιαλύνῃ περισσότερο. Πραγματικὰ, ἐκεῖνος, ποῦ θὰ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατάγεται ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, δὲν θὰ παρεδέχετο τὰ λεγόμενα, ἐνῶ ἐκεῖνος, ποῦ θὰ ἐπίστευεν ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκεῖ θὰ ἀνεβῆ πάλιν, εὐκολώτερον θὰ ἐπρόσεχεν εἰς τὰ λεγόμενα.

Ἦστερα ἀπὸ αὐτὰ προσθέτει καὶ ἄλλην λύσιν τῶν ἀποριῶν, ὅταν λέγῃ· «Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δίδει ζωὴν, ἡ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε»²⁶. Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ πρέπει νὰ ἀκούετε πνευματικῶς. Διότι, ὅποιος τὰ ἤκουσε σαρκικῶς, δὲν ἀπεκόμισε καμμίαν ὠφέλειαν, ὅτε ἀπήλαυσε κατὰ τὸ ἀγαθόν. Σαρκικὸν δὲ εἶναι τὸ νὰ ἀμφισβητῇ κανεὶς ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ Κύριος καὶ νὰ τὸν νομίζῃ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἀκόμη νὰ ἀπορῇ διὰ τὸ «πῶς δύναται νὰ μᾶς δώσῃ νὰ φάγωμεν τὴν σάρκα του;»²⁷. Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶναι σαρκικαί. Ἐπρεπεν ἑμῶς νὰ τὰ ἐνοῆ κανεὶς κατὰ τρόπον πνευματικόν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἠμποροῦσαν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ καταλάβουν ἐκεῖνοι τί ἐσήμαινε τέλος πάντων νὰ φάγουν τὴν σάρκα του; Ἐπρεπε, θέβαια, νὰ περιμένουν τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ νὰ ἐρωτήσουν νὰ μάθουν καὶ διχὶ νὰ τὸ ἀποκλείουν.

«Τὰ λόγια, τὰ ὅποια ἐγὼ σὰς ὁμιλῶ εἶναι πνεῦμα

26. Ἰωάνν. 6,63.

27. Ἰωάνν. 6,52.

καὶ ζωῆ»²⁸. Δηλαδή, εἶναι βεβαίως καὶ πνευματικὰ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ σαρκικόν, οὔτε ἀκολουθοῦν τὴν φυσικὴν τάξιν, ἀλλ' εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ κάθε φυσικὴν ἀναγκαιότητα καὶ εὐρίσκονται ὑπεράνω τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἔχουν τελείως διαφορετικὴν σημασίαν.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν εἶπε πνεῦμα ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὰ πνευματικὰ, καθ' ὁμοίον τρόπον, ὅταν εἶπε σάρκα, δὲν ἀνεφέρτετο εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι ἦκουσαν κατὰ τρόπον σαρκικόν, καὶ συγχρόνως ἀνεφέρτετο εἰς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἐπεθύμουν τὰ σαρκικά, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὰ πνευματικά. Διότι, ἐὰν κανεὶς τὸ ἐκλάσῃ αὐτὸ σαρκικῶς, δὲν ὠφελεῖται καθόλου.

Τὶ συμβαίνει, λοιπὸν; Δὲν εἶναι σάρκα ἢ σὰρξ αὐτοῦ;

Εἶναι καὶ πάρα πολὺ μάλιστα.

Καὶ πῶς εἶπε τότε, «ἢ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε»²⁹;

Δὲν ἀνεφέρτετο εἰς τὴν ἰδικήν του σάρκα, ὅχι θέθαια, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἀντελαμβάνοντο τὰ λεγόμενα κατὰ τρόπον σαρκικόν.

Καὶ τί σημαίνει, νὰ ἀντιλαμβάνεσαι σαρκικῶς; Τὸ νὰ θλέπῃ κανεὶς μόνον εἰς ὅτι εὐρίσκεται ἐμπροσθέν του καὶ νὰ μὴ φαντάζεται τίποτε περισσώτερον. Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν ἡ σαρκικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ κρίνωμεν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπὶ τῆ θάσει τῶν ὄσων βλέπομεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς νὰ παρατηροῦμεν ὅσα τὰ μυστήρια. Αὐτὸ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων.

Συνεπῶς, ὅποιος δὲν τρώγει τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου

28. Ἰωάν. 6,63.

29. Ἰωάν. 6,63.

καὶ δὲν πίνει τὸ αἷμά του, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Πῶς λοιπὸν δὲν ὠφελεῖ ἡ σὰρξ, ἀφοῦ χωρὶς αὐτῆν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ζωὴ;

Βλέπεις ὅτι τὸ, «ἢ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε», δὲν τὸ εἶπε διὰ τὴν σάρκα του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀκούοντας αὐτὸν κατὰ τρόπον σαρκικόν;

Ἦ ἀλλ' εἶναι μερικοὶ ἀπὸ ὅσους, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω»³⁰. Πάλιν κατὰ τὴν συνήθειάν του προσθέτει εἰς τοὺς λόγους του καὶ μίαν κρίσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἑνὸς μὲν προλέγει τὰ μέλλοντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑποδεικνύει ὅτι τὰ ὅσα ἔλεγε δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν δοξάσουν, ἀλλὰ τὰ ἔλεγεν ἀπὸ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτοὺς.

Ὅταν εἶπεν, «μερικοὶ», ἐξήρσε τοὺς μαθητάς. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν, «καὶ μολοντί μὲν ἔχετε ἴδει, δὲν μὲ πιστεύετε»³¹, ἐνῶ ἐδῶ λέγει «Εἶναι μερικοὶ ἀπὸ ὅσους, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω. Διότι ἤξερε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰησοῦς ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν προδώσῃ. Καὶ ἔλεγεν· Δι' αὐτὸ ὅσους εἶπα ὅτι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐὰν δὲν ἔχη βοθῆ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»³².

Μὲ ὅσα λέγει ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐκούσιον τῆς θείας σαρκώσεως καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Ἰησοῦ³³.

Τὸ δὲ «ἐξ ἀρχῆς» δὲν ὑπάρχει τυχαίᾳ ἐδῶ, ἀλλὰ ἐ-

30. Ἰωάν. 6,64.

31. Ἰωάν. 6,36.

32. Ἰωάν. 6,64-65.

33. Μολοντί ἐγκώριζεν ὁ Κύριος ὅτι μερικοὶ δὲν τὸν πιστεύουν καὶ ὅτι ἕνας θὰ τὸν προδώσῃ, ἐν τούτοις ἔσαρκώθη μὲ τὴν θέλησίν του καὶ ἐκάλεσε τοὺς πάντας κοντὰ του μηδὲ τοῦ Ἰούδα ἐξαιρουμένου.

λέγθη διά νά μάθησιν τήν ἀπό παλαιά πρόγνωσην τοῦ Κυρίου καί ὅτι πρὶν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐγνώριζε τὸν προδότην καί δὲν τὸν ἔμαθεν ὕστερα ἀπὸ τὸν γογγυσμὸν καί τὸν σκανδαλισμὸν αὐτῶν, πρᾶγμα ποῦ ἦτο γνώρισμα καί χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητος.

"Ἐπειτα ἐπρόσθεσεν: «Ἐάν δὲν ἔχη δοθῆ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀναθῆν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», διά νά τοὺς πείσῃ νά θεωροῦν Πατέρα τοῦ τὸν Θεὸν καί ὄχι τὸν Ἰωσήφ καί ἀκόμη νά τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε τὸ τυχαῖον καί ἀσήμαντον ἢ εἰς αὐτὸν πίστις. Δηλαδή, λέγει περίπου τὰ ἑξῆς: Δὲν με φοβίζουσι οὔτε με ταρασσουσι οὔτε καί με ἐκπλήττουσι ὅσοι δὲν πιστεύουσι. Τὸ ἐγνώριζα καλᾶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, προτοῦ νά συμβῆ. Γνωρίζω εἰς τοίους ἔδωκε τὴν πίστιν ὁ Πατήρ.

γ'. "Ὅταν ἀκούσης τὸ, ὁ Πατήρ ἔχει δώσει τὴν πίστιν, νά μὴ νομίζῃς ὅτι πρόκειται διά προσωρισμὸν διά κλήρου, ἀλλὰ τὸ ἐξῆς νά πιστεύῃς, ὅτι ὅποιος προσέφερε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄξιον, αὐτὸς καί ἔλαθε τὴν δωρεάν τοῦ Πατρὸς.

«Διά τὸν λόγον αὐτὸν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐγύρισαν ὀπίσω καί δὲν ἐπήγαιναν πλέον μαζί του»³⁴.

Πολὺ ὀρθῶς καί ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν, ἀνεχώρησαν, ἀλλ' «ἐγύρισαν ὀπίσω», διά νά δηλώσῃ ὅτι ἔπαυσαν νά προοδεύουσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καί ὅτι ἔχασαν τὴν πίστιν, τὴν ὅποیان εἶχαν, μὲ τὸ νά ἀποσχίσουσιν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν.

"Ἀλλὰ οἱ δώδεκα μαθηταὶ δὲν ἔπαθαν τὸ ἴδιον. Δι' αὐτὸ καί λέγει πρὸς αὐτοὺς: «Μήπως καί σεῖς θέλετε νά φύγετε;»³⁵. "Ἔτσι τοὺς ὑποδεικνύει πάλιν ὅτι δὲν

34. Ἰωάνν. 6,66.

35. Ἰωάνν. 6,67.

χρειάζεται τὴν διακονίαν καί τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν καί ὅτι δὲν τοὺς περιέφερε μαζί του διά νά κἀνῃ ἐπίδειξιν.

Διατί ὁμως τοὺς λέγει αὐτὰ; Διατί δὲν τοὺς ἐπήνεσεν; Διατί δὲν τοὺς ἐθαύμασεν;

"Ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι διατηρεῖ τὴν πρέπουσαν εἰς τὸν διδάσκαλον θέσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἤθελε νά δεῖξῃ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔπρεπε νά τοὺς προσελκύσῃ περισσότερον κοντά του. Διότι ἐάν τοὺς ἐπαινοῦσεν, θὰ ἐσχημάτιζαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοῦ προσφέρουσι ὑπηρεσίας καί ἀσφαλῶς θὰ ἐνοιωθῶν κάποιον ἐγωϊσμὸν ὡς ἄνθρωποι, ἐνῶ μὲ τὸ νά τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ ἴδιος νά τὸν ἀκολουθοῦν, τοὺς συνεκράτει περισσότερον.

Καί πρόσθεε μὲ πόσῃ σύνεσιν τοὺς ὠμίλησεν. Δὲν εἶπε δηλαδή, φύγετε ἀπὸ κοντά μου, (διότι αὐτὸ θὰ ἦτο ὡς νά τοὺς ἀπεμάκρυνεν), ἀλλὰ τοὺς ἐρωτᾷ ὡς ἐξῆς: «Μήπως καί σεῖς θέλετε νά φύγετε;». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀρμόζουσιν εἰς ἐκεῖνον ποῦ δὲν χρησιμοποιεῖ κανενὸς εἶδους θῆαν καί καταναγκασμὸν καί ποῦ δὲν ἐπιθυμεῖ νά προσελκῆ ἀπὸ ἑνα εἶδος σεβασμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην. Ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν κατηγορήσῃ κατ' εὐθείαν τοὺς ἀπομακρυνθέντας, ἀλλὰ μὲ ἡρεμὸν τρόπον ἔψεξε τὴν συμπεριφορὰν τῶν, μᾶς ἔδειξε τὸ πῶς πρέπει νά φιλοσοφῶμεν εἰς τὰς παρομοίας περιπτώσεις.

"Ἡμεῖς ὁμως παθαίνομεν τὰ τελειῶς ἀντίθετα. Καί εἶναι φυσικὸν αὐτὸ, διότι πράττομεν τὰ πάντα ἀποσπῶντες εἰς τὴν ἰδικὴν μας δόξαν. Δι' αὐτὸ καί νομίζομεν ὅτι ὑφίσταται ἐλάττωσιν ἢ προσωπικότης μας, ἔταν μᾶς ἐγκαταλείπουσι οἱ ἄνθρωποι τοῦ περιβάλλοντός μας.

Ὁ Ἰησοῦς ὁμως οὔτε ἐκολάκευσεν οὔτε καί ἀπεμάκρυνεν, ἀλλ' ἠρώτησεν. Συνεπῶς οἱ λόγοι του δὲν ἐφανεύονταν περιφρόνησιν, ἀλλὰ ἦσαν προῖον τῆς θελήσεώς του νά μὴ κρατᾷ κανένα κοντά του θιαῶς καί ἀ-

ναγκαστικῶς. Διότι τὸ νὰ μὲν κανεῖς ὑπὸ τὰς συνθή-
κας αὐτὰς ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀναχώρησιν.

Τί εἶπεν ἑμῶς ὁ Πέτρος; «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγω-
μεν; Ἐχεις λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον. Καὶ
ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει καὶ ἔχομεν γνωρίσει πλέον ὅτι
σύ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»³⁶.

Βλέπεις ὅτι δὲν ἐσκανδάλισαν τοὺς ἀπομακρυνθέν-
τας τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπροσεξία, ἡ ραθυμία
καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη, μὲ τὴν ὁποῖαν ἤκουσαν τὸν Κύριον;
Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔλεγεν αὐτὰ³⁷, θὰ ἐσκανδαλί-
ζόντο καὶ δὲν θὰ ἔπαυαν νὰ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσ-
οχὴν τῶν εἰς τὴν σωματικὴν τροφήν καὶ νὰ εἶναι προσ-
κεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν. Ἄλλωστε καὶ οἱ μαθηταὶ μα-
ζὶ μὲ αὐτοὺς ἤκουαν, ἀλλ' ἀπεφάσισαν τελείως διαφο-
ρετικὰ καὶ εἶπαν: «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν;».

Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γεμάτοι ἀγάπην καὶ ἀποδει-
κνύουν ὅτι ὁ Διδάσκαλος εἶναι δι' αὐτοὺς τιμιώτερος
ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ἀπὸ τοὺς πατέρας, τὰς μητέρας καὶ
ἅλα τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ ὅτι, εἰάν φύγουν ἀπὸ κοντὰ
του, δὲν ἔχουν πλέον ποῦ νὰ καταφύγουν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν
ὁ Πέτρος ὅτι τὸ, «πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν;», τὸ εἶπε
δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἔπειθ' ἠδηλαθὴ δὲν ὑπῆρχαν ἐκεῖ-
νοι ποῦ θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως: «Ἐχεις
λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Συνεπῶς, οἱ μὲν ἄλλοι ἤκουαν τὸν Ἰησοῦν κατὰ τρό-
πον σαρκικὸν καὶ μὲ ἀνθρωπίνους διαλογισμούς, ἐνῶ
οἱ μαθηταὶ τὸν ἤκουαν πνευματικῶς καὶ ἐναπέθεταν
τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Οἱ λόγοι ποῦ σὰς

36. Ἰωάν. 6,68-69.

37. Πρὸς βλ. Ἰωάν. 6,48-58.

λέγω εἶναι πνεῦμα»³⁸. Δηλαδή, νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἡ δι-
δασκαλία μου ὑπόκειται εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικῶν πρά-
γματων καὶ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς συμ-
βαινόντων. Δὲν εἶναι παρόμοια τὰ πνευματικά, Δὲν ἀ-
νέχονται αὐτὰ νὰ δουλεύουν εἰς τοὺς νόμους τῆς γῆς.

Τὸ ἴδιον δηλώνει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Μὰ μὴ
εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ὁ διαλογισμὸς: Ποῖος
θὰ ἀνασθῇ εἰς τὸν οὐρανόν; διὰ νὰ κατεβάσῃ ἠδηλαθὴ τὸν
Χριστόν. Ἡ ποῖος θὰ κατεβῇ εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν;
διὰ νὰ ἀνεβάσῃ ἠδηλαθὴ τὸν Χριστόν ἀπὸ τοὺς νεκρούς»³⁹.

«Ἐχεις λόγους ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Ἦθῃ ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν οἱ μαθηταὶ καὶ
ὀλόκληρον τὴν ἐκεῖ κληρονομίαν.

Πρόσεξε ἑμῶς καὶ τὸν φιλάδελφον καὶ φιλόστορ-
γον Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἀπολογεῖται ἐξ ὀνόματος ἄλλης
τῆς ὁμηγύρευς τῶν ἀποστόλων, (διότι δὲν εἶπεν: ἔχω
γνωρίσει, ἀλλὰ «ἔχομεν γνωρίσει») ⁴⁰, μάλλον δὲ πρό-
σεξε ὅτι ἐργεταὶ εἰς τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν
λέγει ὅτι ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι. Πραγματικά, ἐκεῖνοι μὲν
ἔλεγαν, «αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ»⁴¹, ὁ δὲ Πέτρος,
«σύ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»⁴² καὶ
«ἔχεις λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον»⁴³, ἴσως διό-
τι πολλὰς φορές ἤκουσε τὸν Κύριον νὰ λέγῃ: «Ὅποιος
πίστευει εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον»⁴⁴. (Ἀπέβειξε λοι-
πὸν ὅτι ἐνθυμεῖται ἅλα τὰ λεχθέντα, ἀφοῦ ἀνέφερε τὰς
ἰδίας τὰς λέξεις τοῦ Ἰησοῦ).

38. Ἰωάν. 6,63.

39. Ρωμ. 10,6-7.

40. Ἰωάν. 6,69.

41. Ἰωάν. 6,42.

42. Ἰωάν. 6,69.

43. Ἰωάν. 6,68.

44. Ἰωάν. 6,47.

Και τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπόν; Δὲν ἐπήνεσεν οὐτε ἐθαύμασε τὸν Πέτρον, (ἂν καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν τὸ ἔκανε καὶ αὐτό⁴⁵), ἀλλὰ τί λέγει; «Δὲν ἐδιόλεξα ἐγὼ ἑσᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»⁴⁶. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν ὁ Πέτρος, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», ὁ Κύριος ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν ὄμιλον τὸν Ἰούδαν. Εἰς τὸ ἄλλο ἀνάλογον γεγονός δὲν εἶπε τίποτε διὰ τοὺς μαθητὰς ὁ Πέτρος, ἀλλὰ, ὅταν ὁ Χριστὸς ἠρώτησεν, «οἱ εἰς ποῖος λέγετε ὅτι εἶμαι;»⁴⁷ λέγει: «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»⁴⁸. Ἐδῶ ἕως, ἐπειδὴ εἶπεν, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», δικαιολογημένα δὲν συμπεριλαμβάνει τὸν Ἰούδαν εἰς τὸν ὄμιλον ἐκεῖνον. Αὐτὸ τὸ ἔκανε, διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν κακίαν τοῦ προδότου ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχῆν, ἂν καὶ ἐγνώριζε καλά, ὅτι δὲν θὰ τὸν ὠφελήσῃ καθόλου, ἀλλ' ἔκανε δὲ ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτόν.

δ'. Καὶ πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου. Οὐτε τὸν προδότην ἀπεκάλυψεν, ἀλλ' οὐτε καὶ τὸν ἀφησε τελείως νὰ διαφύγῃ. Δὲν τὸν ἀπεκάλυψεν, διὰ νὰ μὴ προσβληθῇ καὶ γίνῃ ἔτσι περισσώτερον ἐριστικός, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἀφησεν εἰς τελείαν ἀφάνειαν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἔχει διαφύγει τὴν γνώσιν ὄλων καὶ ἔτσι φέρει εἰς πέρας ἀφοῦσα τὸ τὸλμημά του.

Δι' αὐτὸ καὶ παρακάτω ἐλέγχει φανερώτερον. Πραγματικὰ, προηγουμένως συμπεριέλαβε καὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἀριθμῶσιν τῶν ἄλλων μαθητῶν, ὅταν εἶπεν ὅτι «εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω». «Τὸ ὅτι θεῖαια ἠρίθμησε καὶ τὸν προδότην, τὸ ἐδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν «Διότι ἐγνώριζε

45. Πρὸβλ. Ματθ. 16,17-19.

46. Ἰωάνν. 6,70.

47. Ματθ. 16,15.

48. Ματθ. 16,16.

πλέον ἀπὸ τὴν ἀρχῆν ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν ἐπρόδιδεν». Ἐπειδὴ ἕως ἐπέμεινεν εἰς τὴν προδοσίαν, ἀσκαὶ σφοδρότερον ἔλεγχοι «Ἐνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος». Ἐτσι καθιστᾷ τὸν φόβον κοινὸν εἰς ὄλους, ἐπειδὴ θέλει νὰ συσκιάσῃ ἐκεῖνον.

Ἄξιζει ἕως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ διατυπώσῃ κανεὶς τὴν ἀπορίαν, διατὶ τέλος πάντων δὲν λέγουσι τίποτε οἱ μαθηταὶ ἐνῶ ἀργότερον κατελήφθησαν ἀπὸ φόβου καὶ θάλασσας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀποροῦν καὶ ἐρωτοῦν νὰ μάθουν· «Μήπως εἶμαι ἐγὼ, Κύριε;»⁴⁹. Ἐπίσης ὁ Πέτρος νεύει πρὸς τὸν Ἰωάννην νὰ μάθῃ τὸν προδότην καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Κύριον ποῖος εἶναι.

Ποῖον εἶναι τὸ αἴτιον λοιπὸν τῆς σιωπῆς; Δὲν εἶχεν ἀκούσει ἀκόμη ὁ Πέτρος, «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ»⁵⁰, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶχε καὶ καθόλου φόβον. Ὅταν ἕως ἐπετιμήθη καὶ, μολονδὲ ὠμίλησεν ἀπὸ ἀγαθὴν διάθεσιν, δὲν ἐπέτυχεν εἰς τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ ἤκουσε νὰ ὀνομάζεται σατανᾶς, ἐνῶ ἀκούων τὸ, «ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ»⁵¹, δικαιολογημένα λοιπὸν ἐφοθήθη.

Ἄλλωστε εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν λέγει ὁ Κύριος, «ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ», ἀλλὰ, «ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀντελήφθησαν τᾶ λεγόμενα, ἀλλὰ ἐνόμισαν ὅτι ἠλέγχοντο μόνον διὰ τὴν πονηρίαν.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἶπεν, «δὲν ἐδιόλεξα ἐγὼ σᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»; Δεικνύει ὅτι ἡ διδασκαλία του εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε κολακείαν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ἐνῶ ὄλοι οἱ

49. Ματθ. 26,22.

50. Ματθ. 16,23.

51. Ματθ. 16,21.

ἄλλοι ἐγκατέλειψαν τὸν Ἰησοῦν, αὐτοὶ μόνον παρέμειναν κοντά του καὶ διὰ μέσου τοῦ Πέτρου ἐδέχοντο ὅτι εἶναι ὁ Χριστός, διὰ τὸ μὴ νομίσουν ὅτι ἐπρόκειτο δι' αὐτὸ νὰ τοὺς κολακεύσῃ, δι' αὐτὸ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν.

Καὶ ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἐξῆς περίπου σημασίαν· Τίποτε δὲν μὲ ἐμποδίζει νὰ μὴ ἐλέγγω τοὺς κακοὺς. Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι θὰ προτιμῶ νὰ σᾶς κολακεύσω, ἐπειδὴ ἐμείναιτε κοντά μου, ἢ ὅτι δὲν ἐλέγγω τοὺς πονηροὺς, ἐπειδὴ μὲ ἠκολουθήσατε. Διότι ἐκεῖνο ποῦ εἶναι κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον εἰς τὸ νὰ καταπράσῃ τὸν διδάσκαλον, οὕτε αὐτὸ μὲ καθιστᾷ ἀνεκτικόν. Πραγματικά, ὅποιος μένει, παρέχει ἀπόδειξιν τῆς φιλοστοργίας του, ἐνῶ ἐκεῖνος, ποῦ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ ρίπτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς ἀνοήτους, προσάπτει κακὴν φήμην εἰς τὸν διδάσκαλον. Καὶ ὅμως οὕτε αὐτὸ δὲν μὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἔλεγχον.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουν εἰς τὸν Χριστὸν εἰς τὰς ἡμέρας μας οἱ εἰδωλολάτραι κατὰ τρόπον μάταιον καὶ ἀνόητον. Διότι ὁ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς ἀναγκαστικά καὶ θίαια, οὕτε ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ προτιμησις του ἦτο θιαστική εἰς τοὺς καλουμένους, ἀλλὰ προτρεπτική. Καὶ διὰ τὸ μάλιστα ὅτι ἡ κλήσις δὲν ἀσκεῖ θίαν, κύτταξε πόσοι ἀπὸ τοὺς κληθέντας συνέπεσε νὰ χαθοῦν. Ὅθεν εἶναι φανερόν ὅτι ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας θέλησιν ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπώλεια.

ε'. Ἀκούοντες αὐτὰ λοιπὸν, ἄς εὐρισκώμεθα εἰς διαρκὴ πνευματικὴν ἐτοιμότητα καὶ ἐγρήγορσιν. Διότι ἐάν ἐκεῖνος, ποῦ εὐρίσκετο εἰς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ἕμιλον, ποῦ ἀπήλαυσε τόσον μεγάλῃν δωρεάν, ποῦ ἔκανε θαύματα, (διότι καὶ αὐτὸς ἦτο μαζί μὲ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν διὰ νὰ ἀναστήσουν τοὺς νεκροὺς

καὶ νὰ θεραπεύσουν τοὺς λεπρούς), ἐπειδὴ ἐκυριεύθη ἀπὸ κακὴν νόσον, ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας δηλαδὴ, καὶ τὸν Κύριόν του ἐπρόδωσε καὶ δὲν τὸν ὠφέλησαν οὐτε αἱ εὐεργεσίαι, οὕτε αἱ δωρεαί, οὕτε τὸ ὅτι ἦτο κοντὰ εἰς τὸν Κύριον οὕτε αἱ θεραπείαι οὕτε ἡ νίφισ τῶν ποδῶν οὕτε ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν οὕτε ἡ διαχειρίσις τῶν χρημάτων, ἀλλὰ αὐτὰ τοῦ ἔγιναν ἐφόδια διὰ τὴν κόλασιν, δι' αὐτὸ ἄς φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς· μήπως μὲ τὴν φιλαργυρίαν μιμηθῶμεν τὸν Ἰούδαν.

Δὲν προδίδεις τὸν Χριστόν; Ἄλλ' ὅταν ἀδιαφορῆς διὰ τὸν πτωχόν, ποῦ λειώνει ἀπὸ τὴν πείναν ἢ βασανίζεται ἀπὸ τὸ ψῆχος, τὴν ἴδιαν καταδίκην ὀφίστασαι καὶ σὺ. Καὶ ὅταν μετέχωμεν ἀναξίως εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καλαζόμεθα ὅμοια μὲ τοὺς Χριστοκτόνους. Ὅταν ἀρπάζωμεν, ὅταν καταπιέζωμεν τοὺς ἀδυνάτους, θὰ ὑποστῶμεν μεγάλῃν τιμωρίαν.

Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι μέχρι πότε θὰ μᾶς καταδυναστεύῃ τόσον ὁ ἔρωσ διὰ τὰ παρόντα περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πράγματα; (Διότι ὁ πλοῦτος σπαταλᾶται εἰς τὰ περιττὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κανένα ὄφελος δὲν προέρχεται). Μέχρι πότε θὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ μάτια; Μέχρι πότε δὲν στρέφομεν τὰ μάτια μας πρὸς τὸν οὐρανόν, δὲν ἀγρυπνώμεν, δὲν χορταίνομεν ἀπὸ τὰ γήινα καὶ παροδικὰ αὐτὰ πράγματα; Δὲν γνωρίζομεν τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν ἀπὸ τὴν πείραν ποῦ ἔχομεν ἀποκτήσει;

Ἄς συλλογισθῶμεν τοὺς πλουσίους πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς. Μήπως δὲν ἦτο ὄνειρον ὅλα ἐκεῖνα; Δὲν ἦτο σκιά καὶ ἄνθος, δὲν ἦτο ρεῦμα ποῦ τρέχει καὶ χάνεται; Δὲν ἦτο μία διήγησις καὶ ἕνας μῦθος πλέον;

Ὁ τάδε ἔχει ἀποκτήσει πλοῦτη. Καὶ ποῦ εἶναι τώρα τὰ πλοῦτη του; Ἐχάθησαν καὶ ἠφανίσθησαν, ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματα, ποῦ ἔγιναν διὰ νὰ ἀποκτηθοῦν τὰ πλοῦτη, παραμένουν, ὅπως παραμένει καὶ ἡ κόλασις διὰ τὰ ἀμαρτήματα.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἀκόμῃ δὲν ὑπῆρχεν ἡ κάλασις, οὕτε μᾶς ἀνέμενεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε καὶ πάλιν νὰ σεβασθῶμεν τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμογενεῖς συνανθρώπους μας καὶ νὰ συγκινηθῶμεν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι μας εἴμεθα ὁμοιοπαθεῖς.

Τώρα ὁμως τρέφομεν σκύλους, (πολλοὶ δὲ τρέφουσι ἀγρίους ὄνους, ἄρκτους καὶ διάφορα θηρία), καὶ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὸν ἄνθρωπον ποῦ φθείρεται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ θεωροῦμεν τιμιώτερον τὸ ξένον κατὰ φύσιν ἀπὸ τὸ συγγενικὸν καὶ ἀτιμότερον, τὸ ὅμοιον μὲ ἡμᾶς ἀπὸ τὸ ἀψυχον καὶ τελείως ξένον πρὸς ἡμᾶς⁵².

Ἄλλὰ θεωρεῖται καλὸν ἡ ἀνοικοδόμησις λαμπρῶν οἰκιῶν καὶ ἡ ἀπόκτησις πολλῶν ὑπηρετῶν καὶ τὸ νὰ μᾶς βλέπουν νὰ κατοικοῦμεν δωμάτια μὲ χρυσοῦν ὄροφῆν; Καὶ ὁμως εἶναι περιττὸν καὶ ἀνώφελον. Ὑπάρχουσι ἄλλα οἰκοδομήματα, πολὺ λαμπρότερα καὶ ὠραιότερα ἀπὸ αὐτά. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ εὐφραίνωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς μας καὶ κανεὶς δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ.

Θέλεις νὰ ἰδῆς ὠραιότατην ὄροφῆν; Ὅταν πέσῃ ἡ νύκτα, κίτταξε τὸν στολισμένον μὲ ἀστρα οὐρανόν.

Ναί, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἰδική μου ὄροφῆ, λέγει κάποιος.

Καὶ ὁμως αὐτὴ ἡ ὄροφῆ εἶναι περισσότερον ἰδική σου παρὰ ἡ ἄλλη. Διότι αὐτὴ ἔχει φτειαχθῆ δι' ἐσέ καὶ τὴν ἔχεις κοινὴ μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς. Ἐνῶ ἡ ὄροφῆ τῆς οἰκίας σου δὲν εἶναι ἰδική σου, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ θὰ σὲ κληρονομήσουσι μετὰ τὸν θάνατόν σου.

Καὶ ἡ μὲν ὄροφῆ τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σοῦ προσφέρῃ τὴν μεγαλυτέραν ὠφέλειαν, διότι μὲ τὴν ὠ-

52. Ἡ φυσικὴ τάξις καὶ ἡ λογικὴ ὑπαγορεύουσι νὰ δεικνύωμεν ἀσθήματα συμπαιδείας καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας καὶ ὄχι νὰ ἀδιαφορῶμεν δι' αὐτοὺς καὶ νὰ ρίπτωμεν ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὰ ζῶα, ποὺ δὲν ἔχουσι καμμίαν συγγένειαν μὲ ἡμᾶς.

ραιότητά του σὲ κατευθύνει πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἐνῶ ἡ ὄροφῆ τῆς οἰκίας σου θὰ σοῦ προκαλέσῃ μεγάλην ζημίαν, ἐπειδὴ θὰ εὐρεθῇ βασικὸς κατήγορός σου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅταν σὺ θὰ εἶσαι ἐνδεδυμένος μὲ χρυσόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ Χριστὸς ὅτε τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα.

Ἄς μὴ φαινώμεθα λοιπὸν τόσον ἀπερίσκεπτοι, οὕτε νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰ ὅσα χάνονται καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ὅσα μένουσι σταθερά. Οὕτε νὰ προδῶσωμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' ἄς προσκολληθῶμεν σταθερῶς εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα μας, οἱ μὲν γέροντες, ἐπειδὴ ἔχομεν καθαρὰν γνῶσιν ὅτι ὀλίγος εἶναι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ποὺ μᾶς ὀπολείτεται, οἱ δὲ νέοι, ἐπειδὴ ἔχομεν πεισθῆ ἀπολύτως ὅτι δὲν εἶναι πολὺ τὸ διάστημα ποὺ μᾶς ἀπομένει. «Διότι ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ἔτσι ἔρχεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη»⁵³.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, αἱ γυναῖκες ἄς προτρέπωμεν τοὺς ἄνδρας, οἱ ἄνδρες ἄς συμβουλεύωμεν τὰς γυναῖκας καὶ ἄς διδάσκωμεν τοὺς νέους καὶ τὰς νέας καὶ ὁ ἕνας ἄς καθοδηγῇ τὸν ἄλλον νὰ περιφρονῶμεν τὰ παρόντα καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ μέλλοντα, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

53. Α' Θεσο. 5,2.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ' (48)

(Ιωάν. ζ' 1-8)

«Ύστερα από αυτά¹ περιώθειεν² ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κἀνη τὰς περιοδείας του εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν³. Ἐπαληθῆς δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη⁴ Σκηνοπηγία⁵.

α'*. Τίποτε δὲν ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὸν φθό-

1. Παραλείπει μεγάλο χρονικὸν διάστημα ὁ Ἰωάννης. Περὶ τοῦ ἐξάμηνου, ποῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ εἰς τὸν στίχον Ἰωάνν. 6,4 ἀναφερόμενον Πάσχα μέχρι τῆς ἐδῶ μνημονευομένης ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας. Κατ' αὐτὸ συνέθεσαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου 14,13 ἐξ. καὶ Μάρκου 6,30 ἐξ. ἐξιστορούμενα.

2. Ἀναφέρεται εἰς τὰς περιοδείας τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς κόμας τῆς Γαλιλαίας, ὅπως τὰς περιγράφουσι οἱ συνοπτικοί.

3. Δὲν πρόκειται διὰ βίβλιον τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπλῶς ἔπρεπε νὰ μὴ ὑποστῇ προῶπως τὸν ὑπὲρ ὄλων σταυρῶν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀνάλογον καιρὸν.

4. Ἡ τελευταία κατὰ σειράν ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑορτὰς τῶν Ἰουδαίων (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία), ἡ ὅποια κατὰ τὸ δευτερονόμιον ἔπρεπε νὰ διαρκῇ ἑπτὰ ἡμέρας (Δευτ. 16,15). Κατ' αὐτὴν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίται ἔμεναν εἰς τὰς σκηνάς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαμονῆς των (Λευιτ. 23,42-43). Ἐωρτάζετο εἰς τὰς 15 τοῦ μηνὸς Τισρί, δηλαδὴ περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου. Ἡ τοῦ ἑορτῆ «σφάδρα μεγίστη καὶ ἀγιωτάτη παρὰ τοῖς Ἑβραίοις» κατὰ τὸν Ἰωσηπον (Ἰουδ. Ἀρχ. VIII, 4,1). Αἱ κυριώτεροι τελεταὶ ταύτης ἀνεφέροντο εἰς τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ θαύματα.

5. Ἰωάνν. 7,1-2.

* Ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν ἐξηγεῖ

νον καὶ τὴν ζηλείαν. Μὲ αὐτὰ εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶδεν ὁ διάβολος ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐτιμᾶτο, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῇ τὴν εὐημερίαν καὶ ἔκανε τὸ πᾶν, διὰ νὰ τὸν θλάσῃ. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ ὁ καθένας νὰ παράγεται ὁ καρπὸς αὐτῆς τῆς ρίζης. Ἔτσι ἐσφάγη καὶ ὁ Ἄβελ, ἔτσι ἐπρόκειτο νὰ σφαγῇ καὶ ὁ Δαυὶδ, ἔτσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς δικαίους⁶ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐγίναν χριστοκτόνοι.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς λοιπὸν διὰ νὰ ὑποδηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν «Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ περιώθειεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κἀνη περιοδείας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν».

Τί λέγεις, μακάριε Ἰωάννη; Δὲν εἶχεν ἐξουσίαν⁷, αὐτὸς ποῦ ἐπραγματοποίησεν ὅσα, ὅσα ἠθέλησεν; Ποῦ εἶπεν, «ποῖον ζητεῖτε»⁸, καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ὀπισθοχωρήσουν; Ποῦ εἶναι παρὼν καὶ δὲν φαίνεται, αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐξουσίαν; Καὶ πῶς ἔπειτα, ὅταν ὠμίλει φανερά, μέσα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνῶ εἶχαν περᾶσει αἱ περισσώτεροι ἡμέραι τῆς ἑορτῆς καὶ εἶχε συγκεντρωθῆ πολλὸς κόσμος καὶ ἦσαν παρόντες οἱ φονεῖς, ἔλεγεν αὐτὰ, ποῦ ἔκαναν

ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποφεύγων τοὺς ζητοῦντας νὰ τὸν φονεύσουν ἀπεδείκνυε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, ἐνῶ ὁμιλῶν εἰς τὸν ναὸν ἐνώπιον τῶν ἔχθρῶν του ἀπεδείκνυε τὴν θεότητά του. Ἐπίσης τονίζει ὅτι ἡ προτροπὴ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας προέρχεται ἀπὸ φθόνον διὰ τὴν ὁδὸν ποῦ εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Κύριος. Τέλος ἀπευθύνει συμβουλὰς πρὸς τοὺς ἀκρατάς του νὰ ἀνέχωνται μὲ πραᾶτητα τὰς κακολογίας, χωρὶς νὰ ὀργίζωνται, διότι ἔτσι τιμωροῦν καὶ θλάπτουν τοὺς ἑαυτοὺς των.

6. Πρὸβλ. Σοφ. Σολ. 2,24.

7. Ὅρα τὸ ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Ἰωάνν. 7,1.

8. Ἰωάνν. 18,4.

μεγαλύτερον τὸν θυμὸν των⁹;

Αὐτὸ ἄλλωστε ἐθαύμαζε καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἔλεγεν «Δὲν εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον ζητοῦν οἱ ἄρχοντες νὰ φονεώσουν; Καὶ ὅμως ἰδοὺ, ὁμιλεῖ ἐλεύθερα καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε»¹⁰.

Καὶ τότε τί σημαίνουν τὰ αἰνίγματα αὐτά; Ἐπισημαίνει ὅτι ἐπὶ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ νὰ θεωρηθῇ ὅτι λέγει αἰνίγματα, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσῃ φανερόν ὅτι ἐφέρετο καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Ἰησοῦς. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ ὅτι «δὲν εἶχεν ἐξουσίαν», ὁμιλεῖ ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε πολλὰ κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, ἐνῶ ὅταν λέγῃ ὅτι ἴστατο εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ δὲν τὸν συνελάμβανον, φανερώνει τὴν δύναμιν τῆς θεότητος. Διότι ἐφευγεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐφαινετο ὡς Θεός, διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ τὰς δύο φύσεις του.

Τὸ ὅτι θέβαια εὐρίσκετο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν του καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἀποδεικνύει τὸ ἀκαταγώνιστον καὶ ἀκαταμάχητον αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ γεγονός ὅτι ἀπεσύρετο καὶ ἀπέφευγε τὴν πρόκλησιν, θεβαιώνει καὶ πιστοποιεῖ τὴν θείαν οικονομίαν, ὥστε οὔτε ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς οὔτε ὁ Μαρκίων καὶ οἱ ἀπαθείων νὰ ἤμπορουν νὰ λέγουν τίποτε.

«Ἵστερα ἀπὸ αὐτὰ ἦτο ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη Σκηνοπηγία».

Τὸ «Ἵστερα ἀπὸ αὐτὰ», τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει, παρὰ ὅτι παρέλειψε πολὺν χρόνον¹¹. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον: Ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ βῆμα, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐνῶ ἐδῶ

9. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρεται εἰς τὰ λεγόμενα εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰς τοὺς στίχους 14-24.

10. Ἰωάν. 7,25-26.

11. Πρβλ. σημ. 1 τῆς παραύσης ὁμιλίας.

ἀναφέρει τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε αὐτῶν μηνῶν δὲν μᾶς διηγῆθῃ τίποτε ἄλλο, οὔτε μᾶς ἐδίδαξεν, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολυλαπλάσιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τὴν ὁμίλιαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔφαγαν. Καὶ ὅμως ὁ Κύριος δὲν παρέλειπε νὰ θαυματουργῇ καὶ νὰ κηρύττῃ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸ θράδου καὶ πολλὰς φορὰς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νόκτα.

Εἰς τοὺς μαθητὰς του λοιπὸν ἔτσι ἐνεφανίζετο ὁ Κύριος, ὅπως τὸ λέγουν ὅλοι οἱ Εὐαγγελισταί. Διὰ ποῖον λόγον ὅμως παρέλειψαν τὸ διάστημα αὐτό; Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταγράψουν τὰ πάντα, θέβαια. Ἐξ ἄλλου ἐκεῖνα ἐφρόντισαν νὰ περιλάβουν εἰς τὰς συγγραφὰς των, διὰ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξῃ κάποια κατηγορία ἢ ἀναλογία ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τοὺς μαθητὰς πολλὰ ἦσαν ὅμοια, (διότι πολλὰς φορὰς ἀνέγραψαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευσε τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνέστησε τοὺς νεκροὺς καὶ ἔγινεν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ), ὅταν ὅμως ἔχουν νὰ εἰπουν κάτι νέον ἢ νὰ ἀφηγηθοῦν κάποιαν κατηγορίαν, ποῦ φαίνεται ὅτι προκαλεῖται κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, τότε ἐκθέτουν τὰ γεγονότα αὐτά.

Παρομοίᾳ λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ παρούσα περίπτωση, ποῦ φαίνεται ὅτι οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Διότι ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δὲν ἐπροκαλοῦσε μικρὰν καὶ τυχαίαν διαβολὴν ἐναντίον του. Καὶ ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν τὸν φιλαλήθη χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐντρέπονται νὰ ἀφηγοῦνται αὐτά, ποῦ θεωροῦνται ὅτι εἶναι προσβλητικὰ διὰ τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' αὐτὰ πρὸ πάντων περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐφρόντισαν νὰ διηγηθοῦν.

Καὶ τώρα λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀφοῦ παρέλειψε πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα καὶ ὁμιλίαι, ἔ-

σπευσε άμέσως πρὸς αὐτό. «Διότι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ»¹², λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς, «τοῦ εἶπαν Φύγε!»¹³ ἀπὸ ἐδῶ καὶ πήγαινε εἰς τὴν Ἰουδαίαν¹⁴ διὰ τὰ Ἰδοῦν καὶ οἱ μαθηταὶ σου¹⁵ τὰ ἔργα¹⁶ ποῦ κάνεις. Διότι¹⁷ κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά, ὅταν ζητῆ νὰ γίνῃ γνωστός. Φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον¹⁸. Διότι¹⁹ οὐ-

12. Δὲν ἦσαν φυσικὰ τέκνα τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ παιδιὰ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ γυναίκας, τὴν ὅποιαν εἶχεν οὗτος συζευχθῆ πρὶν ἢ ἀποπειρῶνται νὰ ἀσκησοῦν ἕνα εἶδος κηθεμονίας ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ συμμερίζονται τὰς παυχάλας περὶ Μεσοῖου ἀντιλήμεις τοῦ πολλοῦ ὄχλου καὶ πολὺ φυσικῶς εὐρίσκουν ὅτι τὸ πεδίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ διεξεδίκει ὁ Ἰησοῦς τὸ Μεσοιακὸν ἀξίωμα, ἦτο οὐκ ἡ Γαλιλαία, ἀλλὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

13. Ἡ ἔκφρασις εἶναι κάπως ἀπότομος, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀνυπομονήσαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατείχοντο οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου.

14. Ὅπου διαμένουν οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ ἀρχόντες τοῦ ἔθνους καὶ ὅπου πρόκειται νὰ ἐμφανισθῆ, ἀναγνωρισθῆ καὶ ἐγκαθιδροθῆ ὁ Μεσοίας κατὰ τὰς ἀπίψεις τῶν Ἰουδαίων.

15. Ἡ ὀνομασία περιλαμβάνει τὸν εὐρύτερον ἐκείνον κύκλον τῶν μαθητῶν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ὁ Ἰῆος ὁ Ἰωάννης εἰς 2,23 καὶ 4,1. Ἀκριβῶς δὲ ἔνεκα τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν τούτων προσκλήθη τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μῖσος καὶ φθόνος τῶν Φαρισαίων καὶ εἶχεν ἐγκαταλείπει ὁ Κύριος τὴν Ἰουδαίαν (Πρῶλ. Ἰωάν. 4,3).

16. Ἡ φράσις αὐτῆ δὲν ὑπαινίσσεται μόνον τὰ εἰς Ἰωάν. 2,1 καὶ ἔξης, 4, 46 καὶ 6, 2 μνημονευόμενα θαύματα, ἀλλὰ καὶ σειράν ἄλλην θαυμάτων προσφάτως πραγματοποιηθέντων, τὰ ὁποῖα εὐρίσκομεν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν.

17. Δικαιολογοῦν τὴν συμβουλήν, τὴν ὅποιαν δίδουν εἰς αὐτὸν δι' ἀρχῆς καινῆς ἀνεγνωρισμένης καὶ πράγματι ὀρθῆς.

18. Δηλαδή, ζήτησε εὐρύτερον πεδίον δράσεως. Τὰ τλήθη, τὰ ὁποῖα θὰ συνήρῳζοντο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας, ἦσαν μία θαυμασιὰ εὐκαιρία.

19. Μὲ τὸν στίχον αὐτὸν ἀποκαλύπτει ὁ Εὐαγγελιστῆς τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τοὺς ἀδελφούς τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἀμιλήσουν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν.

τε καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ²⁰ δὲν ἐπίστευαν εἰς αὐτόν²¹.

Καὶ ποία ἀπιστία ὑπάρχει ἐδῶ; ἐρωτᾷ κάποιος. (Ἀπλῶς τὸν παρακαλοῦν νὰ θαυματουργήσῃ).

Ἐπὶ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ ἡ θρασύτης καὶ τὸ ἄκυρον θάρρος τῶν προέρχοντα ἀπὸ ἀπιστίαν. Ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔνεκα τῆς συγγενείας τῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ὀμιλοῦν ἐλευθέρα.

Καὶ ἐκ πρώτης ὁμοιωσῆς τῶν φαίνεται νὰ γίνεται ἀπὸ φίλους, ἀλλὰ τὰ λεχθέντα εἶναι πλήρη πικρίας. Διότι ἐδῶ τοῦ ἀποδίδουν δειλίαν καὶ φιλοδοξίαν. Πραγματικῶς, ὅταν εἶπαν, «κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά», εἶναι φανερόν ὅτι τὸν κατηγοροῦν διὰ δειλίαν καὶ συγχρόνως ὑποπτεύονται τὰ ὅσα πράττει, ἐνῶ μὲ τὴν προσθήκην ὅτι, «ζητεῖ νὰ γίνῃ γνωστός», τὸν ὀνομάζου φιλόδοξον.

Θ'. Σὺ ἕως πρόσεξε τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐγένιν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, ὁ μακάριος Ἰάκωβος²², διὰ τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Παῦλος «Ἄλ-

20. Καταφαίνεται ἡ πλήρης εὐκρίνεια τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει καὶ τὴν λεπτομέρειαν αὐτῆν, ἂν καὶ δὲν ἦτο τιμητικὴ διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἐπίσης τὰ λεγόμενα ἐδῶ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου συμφωνοῦν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν συνοπτικῶν ἱστορούμενα (Πρῶλ. Ματθ. 12, 46. 13, 57. Μάρκ. 3, 21).

21. Ἰωάν. 7, 3-5.

22. Ἰάκωβος ὁ Ἀβελφόθεος ὅπως ἀποκαλεῖται. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐνεφανίσθη ἰδιαιτέρως εἰς αὐτόν (Α' Κορινθ. 15, 7). Ὑπῆρξε κορυφαία καὶ ἡγετικὴ μορφή τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, μαζί μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην (Πρῶλ. Πράξ. 13, 21, 18. Γαλ. 1, 19). Τὸ τέλος τοῦ ὕπῆρξε μαρτυρικὸν τὸ 62 μ.Χ. Εἰς τὰ θίβλια τῆς Καινῆς Διαθήκης περιέχεται καὶ ἡ ἐπι-

λον δὲ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων δὲν εἶδα παρὰ μόνον τὸν Ἰακώβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου²³. Λέγεται ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Ἰούδας²⁴ ἔγινε ἀξιὸς θαυμασμοῦ.

Μολονότι παρευρέθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ θαῦμα τῆς Κανά, ὅταν τὸ ὕδωρ ἔγινε οἶνος, ἐν τούτοις τότε δὲν ὠφελήθησαν καθόλου.

Ποῦ ὀφείλεται ἴσως ἡ τόσο μεγάλη ἀπιστία των; Προέρχεται ἀπὸ πονηρὰν διάθεσιν καὶ φθόνον. Διότι ἡ συγγένεια προκαλεῖ συνήθως φθόνον διὰ τὸ πρόσωπον ποῦ ὑπερέχει εἰς τοὺς συγγενεῖς, οἱ ὁποῖοι ὀστεροῦν αὐτοῦ.

Ποίους μαθητὰς ἐννοοῦν ἐδῶ²⁵; Ἀναφέρονται εἰς τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἠκολούθει τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὄχι εἰς τοὺς δώδεκα μαθητὰς²⁶.

Καὶ τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπὸν; Κύτταξε μὲ πόσῃν καλωσύνην τοὺς ἀπιστοῦν. Διότι δὲν τοὺς εἶπεν Ὑεῖς ποῖ-

στολή τοῦ Ἰακώβου, τὴν ὁποῖαν ἀπειθῶναι ὄχι εἰς τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πρὸς χριστιανούς ἐξ Ἰουδαίων προερχομένους γενικὰ. Διαιρεῖται εἰς πέντε κεφάλαια καὶ εἶναι γραμμένη εἰς ὄψος βριμύ. Σηλητεύει τὰς διαφόρους ἀμαρτίας καὶ ἐξαιρεῖ τὴν ἀληθινὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἐμφανίζεται καὶ τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου.

23. Γαλ. 1, 19.

24. Πρόκειται δι' ἕτερον ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, (πρὸλ. Ματθ. 13, 55. Μάρκ. 6, 3. Ἰουδ. στ. 1), υἱὸν τοῦ μνηστοροῦ Ἰωσήφ ἐξ ἄλλης γυνακὸς (πρὸλ. σημείωσιν 12 τῆς παρουσίας ἡμίλιας). Εἶναι ἀγνωστον ἂν πρόκειται διὰ τὸν ἀπόστολον Ἰούδα, (πρὸλ. Λουκ. 6, 16. Ἰωάν. 14, 22. Πράξ. 1, 13), διότι ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται ὡς υἱὸς Ἰακώβου. Ὑπὸ τῆς παραδόσεως θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς τῆς ὁμωνύμου μικρῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποῖα περιέχεται εἰς τὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κεφαλαίου. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι ὁ πόλεμος κατὰ τῶν αἰρέσεων.

25. πρὸλ. Ἰωάν. 7, 3.

26. πρὸλ. σημείωσιν 19 τῆς παρουσίας ἡμίλιας.

οὶ εἰσθε, ποῦ μοῦ δίδετε αὐτὰς τὰς συμβουλὰς καὶ μὲ διδάσκατε; Ἀλλὰ τί ἀπήντησεν; «Ὁ ἰδικὸς μου καιρὸς²⁷ δὲν ἦλθεν ἀκόμη²⁸».

Ἐδῶ νομίζω ὅτι καὶ κάτι ἄλλο ὑπαινίσσεται ὁ Ἰησοῦς. Ὅτι, δηλαδὴ, πιθανὸν νὰ ἦθελαν νὰ παραδώσουν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ φθόνον. Ὅθεν διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ αὐτὸ λέγει· «Ὁ ἰδικὸς μου καιρὸς δὲν ἦλθεν ἀκόμη». Δηλαδὴ ὁ καιρὸς τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου²⁹. Διὰ τὸ λοιπὸν διατάξτε νὰ μὲ φονεύετε πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου;

«Ὁ ἰδικὸς σας ὁμοῦ καιρὸς³⁰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμος³¹». Ὡς νὰ τοὺς ἔλεγε· Ὑεῖς, καὶ ἂν ἀκόμη εὐρίσκασθε συνεχῶς κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, δὲν κινδυνεύετε νὰ σᾶς φονεύσουν, διότι ἔχετε τὰς ἰδίας ἀπόψεις μὲ αὐτούς. Ἐμὲ ὁμοῦ ἀμέσως θὰ θελήσουν νὰ μὲ φονεύσουν. Συνεπῶς διὰ σᾶς πάντοτε εἶναι κατάλληλος ἡ στιγμή νὰ μεταβαίνετε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐφ' ὅσον δὲν κινδυνεύετε. Δι' ἐμὲ τότε θὰ εἶναι ἡ κατάλληλος ὥρα, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ σταυροῦ, ὅταν θὰ πρέπει νὰ ἀποθάνω.

27. Ὁ Ἰωάννης μόνον ἐδῶ χρησιμοποιοῖ τὴν λέξιν αὐτήν. Ἡ σημασία τῆς εἶναι ὁ κατάλληλος χρόνος. Διὰ τὸν Ἰησοῦν ὁμοῦ εἰδικῶς πρέπει νὰ νοηθῇ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἐδάφιον δηλαδὴ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐλευθέραν ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν ὡς ἔξῃ· «Ὁ ἰδικὸς μου χρόνος ὁ προκαθορισμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ὡς κατάλληλος διὰ νὰ φανερώσω τὸν αὐτὸν μου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς Μεσσίαν, ὁπότε καὶ θὰ σταυρωθῶ, δὲν ἦλθεν ἀκόμη».

28. Ἰωάν. 7, 6.

29. πρὸλ. σημείωσιν 27 τῆς παρουσίας ἡμίλιας.

30. Ὁ καιρὸς δηλαδὴ νὰ ὑπάγουν ὡς προσκυνητὰ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι πάντοτε ἔτοιμος, διότι δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει κανένα ἔμπόδιον ἢ κίνδυνος.

31. Ἰωάν. 7, 6.

Τὸ ὅτι θέβαια αὐτὰ ἐννοεῖ, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν λόγων του· «Ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς», (διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμῆ αὐτό, ἀφοῦ ἔχετε τὴν ἴδιαν βέλῃσιν μὲ αὐτὸν καὶ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὰ ἴδια πράγματα;). «Ἐμὲ ὅμως μὲ μισεῖ, διότι μαρτυρῶ ὅτι τὰ ἔργα του εἶναι πονηρά»³². Δηλαδή, ἐπειδὴ καυτηριάζω καὶ ἐλέγχω, δι' αὐτὸ μισοῦμαι.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω διδασκόμεθα νὰ συγκρατῶμεν τὴν ὀργὴν μας καὶ νὰ μὴ κυριευώμεθα ἀπὸ πάθος χωρὶς λόγον, ἔστω καὶ ἂν ἐκεῖνοι τοῦ μᾶς συμβουλεύουσιν εἶναι ἀσήμαντοι. Διότι ἐὰν ὁ Χριστὸς ἠνείχετο μὲ πραότητα τοὺς ἀπίστους, ποῦ τοῦ ἔδιδαν συμβουλὰς, καὶ μάλιστα συμβουλὰς ὄχι ὀρθὰς καὶ προερχομένας ἀπὸ κακὴν διάθεσιν, ποῖαν συγγνώμην θὰ εὕρωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι εἴμεθα χῶμα καὶ στάκτη καὶ ἐξοργιζόμεθα πρὸς τοὺς συμβουλεύοντας ἡμᾶς, ἐὰν εἶναι ἔστω καὶ ὀλίγον κατώτεροί μας, ὅσοι κάνουν αὐτό, ἐπειδὴ θεωροῦμεν ὅτι μᾶς ὑποτιμᾷ ἢ ἐνέργειά των αὐτή;

Πρόσεξε λοιπὸν μὲ πόσῃν πραότητα ἀποκρούει τὴν κατηγορίαν. «Ὅταν τοῦ εἶπαν δηλαδή, «φανερώσα τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον», ἀπήντησεν· «Ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς. Ἐμὲ ὅμως μὲ μισεῖ». Ἔτσι ἀναιρῆ τὴν κατηγορίαν.

Πραγματικά, τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶ τὴν δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε δὲν παραλείπω νὰ τοὺς ἐλέγχω συνεχῶς, ἂν καὶ γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν γεννᾶται μῖσος καὶ προετοιμάζεται θάνατος.

Καὶ ποῦ τοὺς ἠλεγξεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ τότε ἔπαυσε νὰ ἀσκῇ τὸν ἔλεγχον; Μήπως δὲν ἔλεγεν, «μὴ φαντάζεσθε ὅτι ἐγὼ θὰ σᾶς κατηγορήσω εἰς τὸν Πατέ-

32. Ἰωάν. 7, 7.

ρα, ὑπάρχει ὁ κατηγορὸς σας, ὁ Μωϋσῆς»³³; Καὶ ἄκόμη· «Ἐγὼ σᾶς ἐγνωρίσα καλά ὅτι δὲν ἔχετε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ»³⁴; Καὶ, «πῶς ἠμπορεῖτε νὰ πιστεύετε σεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκετε νὰ λάθετε δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν, ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν»³⁵;

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὅτι τὸ μῖσος τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του ὀφείλετο εἰς τὸν θαρραλὸν ἔλεγχον καὶ ὄχι εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Σαββάτου;

Διατί ὅμως ἀποστέλλει αὐτοὺς εἰς τὴν ἑορτήν, ὅταν τοὺς εἶπεν, «σεῖς ἀνεβῆτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ λάθετε μέρος εἰς τὴν ἑορτήν, ἐγὼ δὲν ἀναβαίνω ἀκόμη»³⁶; Διὰ νὰ τοὺς βεῖξῃ ὅτι αὐτὰ τὰ εἶπεν, ὄχι ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, αὐτε διὰ νὰ τοὺς κολακεύσῃ, ἀλλὰ ὅτι τοὺς ἐπέτρεπε νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς Ἱουδαϊκὰς ἑορτάς.

Διατί λοιπὸν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐπῆγεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ εἶπεν, «δὲν ἀναβαίνω»; Δὲν εἶπεν ὅτι «δὲν ἀναβαίνω» ποτὲ, ἀλλὰ δὲν ἀναβαίνω τώρα, δηλαδή μαζὶ μὲ σᾶς, «διότι ὁ καιρὸς»³⁷ ὁ ἴδικός μου δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη»³⁸. Καὶ πραγματικά κατὰ τὸ προσεχὲς Πάσχα ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ.

Διατί ὅμως δὲν ἐπῆγε καὶ ὁ ἴδιος; Διότι ἐὰν δὲν ἐπῆγεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς του, ἔπρεπε καθόλου νὰ μὴ ἀνεβῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δὲν ἀνέβαινε διὰ νὰ πάθῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ.

33. Ἰωάν. 5, 45.

34. Ἰωάν. 5, 42.

35. Ἰωάν. 5, 44.

36. Ἰωάν. 7, 8.

37. Ὁ καιρὸς δηλαδή κατὰ τὸν ὅποιον θὰ εἶχε περατώσει τὸ ἔργον του καὶ θὰ ἐσταυρωτο.

38. Ἰωάν. 7, 8.

Και διά ποῖον λόγον δὲν ἀνέβαινε φανερά; Διότι εἶχε τὴν δύναμιν, νὰ ἀνεβῆ φανερά καὶ νὰ εὐρίσκειται ἀνάμεσά τους καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἄτακτον ὀρμὴν των, πρᾶγμα ποῦ τὸ ἔκανε πολλὰς φορές. Δὲν ἤθελεν ὁμως νὰ γίνεταὶ συνεχῶς τὸ ἴδιον. Διότι ἐὰν ἀνέβαινε φανερά, πάλιν θὰ τοὺς ἐτύφλωνεν, ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἔκανε νὰ διαλάμψῃ ἡ θεότητά του περισσότερο καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ θεία του ἰδιότης εἰς μεγαλύτερον βαθμόν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐπειδὴ ὁμως ἐνόμιζαν ἐκεῖνοι ὅτι παρέμενον εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἀπὸ θειλίας, τοὺς ἀποδεικνύει ὁ Κύριος ἀντιθέτως ὅτι ἡ ἐνέργειά του αὐτὴ εἶναι δεῖγμα θάρρους καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν θεῖαν οἰκονομίαν. Ἐπίσης ὅτι, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ἐκ τῶν προτέρων τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, θταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς αὐτός, τότε πλεόν θὰ θελήσῃ νὰ ἀνεβῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν.

Ἐγὼ ἔχω ἀκόμη τὴν γνώμην, ὅτι θταν τοὺς εἶπεν, «ἀνεβήτε σεῖς», τὸ ἔξις ἤθελε νὰ τοὺς τονίσῃ· Μὴ νομίζετε ὅτι σὰς ἀναγκάζω νὰ μένετε μαζί μου, χωρὶς νὰ τὸ θέλετε οἱ ἴδιοι. Καὶ θταν ἐπρόσθεσεν, «δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη ὁ καιρὸς μου» ἔκανε φανερόν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνουσι καὶ θαύματα καὶ νὰ λεχθοῦν πολλαὶ ὁμιλίαι, ὥστε νὰ πιστεύουσιν περισσότεροι ἄνθρωποι καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ σταθεροποιηθοῦσι εἰς τὴν πίστιν βλέποντες τὴν παρρησίαν καὶ τὰ πάθη τοῦ διδασκάλου.

γ'. Ἄς γνωρίσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους του τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν πραότητα τοῦ Κυρίου, («μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν καρδίαν»³⁹), καὶ ὡς ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ κάθε πικρίας. Καὶ εἴτε κάποιος φέρεται μὲ ἐγωισμόν πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς ὡς

39. Ματθ. 11, 29.

γινώμεθα ταπεινοί, ἐὰν δείχνῃ θρασύτητα, ἡμεῖς ὡς τὴν ὑποστῶμεν, ἐὰν μᾶς δογκῶνῃ καὶ μᾶς κατατρώγῃ, περιπαίζωσι καὶ διακωμῶδῶσι ἡμᾶς, ἡμεῖς ὡς μὴ νικώμεθα ἀπὸ τὸ κακόν, οὔτε, ὑπερασπίζοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας, νὰ ἀφανίσωμεν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διότι ὁ θυμὸς εἶναι θηρίον, καὶ μάλιστα θηρίον ἄγριον καὶ ἀθάστακτον.

Δι' αὐτὸ ὡς ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὡς λέγωμεν ὅτι «εἶσαι χῶμα καὶ στάκτη»⁴⁰ καὶ «διὰ τὴν ὑπερηφανεύεται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη»⁴¹ καὶ ὅτι, εἴ ὀρμὴ τοῦ θυμοῦ του, ἀποθαίνει εἰς θάρος του»⁴² καὶ ἀκόμη ὅτι, «ὁ θυμῶδης ἀνὴρ δὲν εἶναι εὐπρεπής»⁴³. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον καὶ ἀσχημότερον ἀπὸ τὴν ἀγριεμένην ὄψιν. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, θταν ἀναμοχλεύεται ὁ θόρβος, θγαίνει συνήθως δυσωδία, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν ποῦ ταράσσεται ἀπὸ θυμόν, θὰ προέλθῃ μεγάλη ἀσχημία καὶ ἀηδία.

Ἄλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ ὑποφέρω, ἀντιλέγει κάποιος, τὴν προσβολὴν ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν.

Διατί δὲν ἠμπορεῖς; εἶπέ μου. Ἐὰν μὲν ἡ προσβολὴ στηρίζεται εἰς ἀληθινὴν αἰτίαν, ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ νοιώσῃς τύψεις καὶ νὰ εὐγνωμονῇς αὐτὸν διὰ τοὺς ἐλέγχους του. Ἄν πάλιν εἶναι ψευδής, νὰ τὸν περιφρονήσῃς.

Σὲ εἶπε πτωχόν; Νὰ γελᾷσῃς δι' αὐτό. Σὲ εἶπε ἀσήμαντον κατὰ τὴν καταγωγὴν ἢ ἀνόητον; Νὰ θηρηήσῃς δι' αὐτὸν πλεόν· «Διότι ἐκεῖνος ποῦ θὰ εἴπῃ τὸν ἀ-

40. Γεν. 3, 19, 18, 27.

41. Σοφ. Σειρ. 10, 9.

42. Σοφ. Σειρ. 1, 22.

43. Παροιμ. 11, 25.

δελφόν του, θλάκα, θά είναι ἔνοχος εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός»⁴⁴.

Ὅταν λοιπὸν σὲ ὄβριση, σκέψου τὴν κόλασιν ποῦ ὑφίσταται καὶ ὄχι μόνον δὲν θά ὀργισθῆς, ἀλλὰ καὶ θά δακρύσῃς. Διότι ποτὲ δὲν ὀργίζεται κανεὶς ἐναντίον ἐκείνου ποῦ ὑποφέρει ἀπὸ πυρετὸν ἢ θασανίζεται ἀπὸ φλεγμονήν, ἀλλὰ ἄλλως τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἰδους ὁ καθένας τοὺς εὐσιπλάγγνιζεται καὶ κλαίει δι' αὐτούς. Διότι μία ψυχὴ ποῦ ὀργίζεται εἶναι ὁμοία μὲ τοὺς παραπάνω.

Ἄλλ' ἐὰν θέλῃς νὰ ἀμυνθῆς εἰς τὰς ὕβρεις, νὰ σωπῆς καὶ τότε θά τοῦ καταφέρῃς κείριον κτύπημα. Ἄν ὅμως εἰς τὴν λοιδορίαν ἀνταποδώσῃς λοιδορίαν, τότε θά ἀνάψῃς τὴν φωτιάν.

Ναί, ἀλλὰ οἱ παρευρισκόμενοι μᾶς κατηγοροῦν δι' ἀδυναμίαν, ἐὰν σωπῆσωμεν, ἀντιλέγουσιν μερικοί. Δὲν θά σοῦ ἀποδώσουν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ θά σὲ θαυμάσουν διὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν εὐσέθειάν σου.

Ἐὰν ὅμως σὲ ὄβρισουν καὶ προσβληθῆς, ὄβρισε καὶ σὺ. Προσβαλλόμενος ὅμως, ἀναγκάζεις τοὺς ἄλλους νὰ θεωρήσουν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα.

Πές μου ὅμως, διατί ὁ πλούσιος γελᾷ, ὅταν τὸν λέγουν πτωχόν; Μήπως διὰ τὸ γεγονός ὅτι γνωρίζει καλά ὅτι δὲν εἶναι πτωχός;

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἂν γελάσωμεν διὰ τὰς ὕβρεις, θά δώσωμεν μεγάλην ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἔχομεν ἰδέαν διὰ τὰ λεγόμενα εἰς ὄραμας.

Ἄλλωστε μέχρι τότε θά νοιώθωμεν φόβον διὰ τὰς εὐθύνας ποῦ μᾶς ἀποδίδουν οἱ ἄνθρωποι; Μέχρι τότε θά περιφρονοῦμεν τὸν κοινὸν Κύριόν μας καὶ θά εἴμεθα προσκεκολλημένοι εἰς τὰ σαρκικά; «Διότι ἐφ' ὅσον με-

44. Ματθ. 5, 22.

ταξὺ σας ὑπάρχουν φόβος καὶ φιλονεικία καὶ διαίρεσεις, δὲν εἴσθε ἄνθρωποι σαρκικοί;»⁴⁵.

Ἄς γίνωμεν λοιπὸν πνευματικοί καὶ ὡς χαλινώσωμεν τὸ φοβερόν αὐτὸ θηρίον. Διότι μεταξὺ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς μανίας δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορά. Ἄλλὰ ἡ ὀργὴ εἶναι πρόσκαιρος δαίμων, μάλλον ὅμως ὁ ὀργιζόμενος εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν δαιμονιζόμενον. Διότι ὁ δαιμονιζόμενος εἶναι ἄξιος συγχωρήσεως, ἐνῶ ὁ ὀργιζόμενος εἶναι ἄξιος ἀπέιρων κολάσεων, ἐπειδὴ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ὀδηγεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὰ θάραθρα τῆς ἀπωλείας καὶ πρὸ τῆς μελλοντικῆς γενένης τιμωρεῖται πλέον ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, διότι καθ' ἕλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας εἰσάγει εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς τοῦ κάποιον θόρυβον ἀκατάπαυστον καὶ μίαν ζάλην ἀσίγαστον.

Διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν τιμωρίαν, ὡς ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ὡς δεῖξωμεν πραότητα καὶ ἐπιείκειαν, ὥστε καὶ ἐδῶ νὰ εὐρῆ ἀνάπαυσιν ἡ ψυχὴ μας καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν τὴν βασιλείαν εἶθε ἅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλάνθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

45. Α' Κορινθ. 3, 3.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ' (49)

(Ίωάν. ζ' 9 - 24)

«Ἀφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτὰ ἔμεινεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἄλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγε καὶ αὐτός, ὄχι φανερά¹ ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά²».

α'*. Τὰ ὅσα πράττει ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν γίνονται μόνον μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ θεσπαιωθῇ ἡ σάρκωσις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς κατευθύνῃ καὶ μᾶς παιδεύσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι ἐάν ἔκανε τὰ πάντα ὡς Θεός, ἀπὸ ποῦ θὰ ἐγνωρίζαμεν ἡμεῖς τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν εὐρισκώμεθα πρὸ δυσχερῶν καὶ δυσκόλων καταστάσεων; Δηλαδή ἐνωθὸ τὸ ἕξις: Ἐνῶ εὐρίσκετο ὁ Κύριος εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν χώρον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ φονεύσουν τὴν μοιχαλιδα, παρουσιάσθηκεν εἰς

1. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ κρυπτόν εἰς τὰς κινήσεις ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἤρχετο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα (πρὸλ. Ἰωάν. 7, 26, 28 καὶ 18, 20), ἀλλ' ἡ εἰσοδος του δὲν ἔγινε δημοσία καὶ φανερά.

2. Ἰωάν. 7, 9-10.

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ Κυρίου νὰ ἀνέλθῃ κρυφίως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παίρνει ἀφορμὴν νὰ διδάξῃ ὅτι δὲν πρέπει πάντοτε νὰ ριπναιμὲν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν μας, ἀλλὰ νὰ προφυλασσώμεθα διὰ νὰ κινδυνεύσωμεν εἰς ἄλλην ἀνωτέραν ἀνάγκην. Ἐπίσης ἀντικρούει τὴν ἰδέαν ὅτι ἐσφαλμένως οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάνει τὸν ἑαυτόν του Ἰσὺν πρὸς τὸν Θεόν, διότι ὁ Κύριος θὰ προέβαιεν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς ψευδοῦς αὐτῆς ὑπονομίας των. Τέλος συνιστᾷ νὰ ἀκολουθώμεν τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ κρίνομεν «κατ' ἄψιν», ἀλλὰ θασιζόμενοι εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

τὸ μέσον καὶ συνεκράτησε τὴν ὁρμὴν των³. Ἐάν λοιπὸν ἔκανε συνεχῶς τὸ ἴδιον, ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ πράξωμεν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίζωμεν παρομοίας καταστάσεις, πῶς θὰ ἐγνωρίζαμεν μετὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ συμπεριφερθῶμεν εἰς αὐτάς; Τί ἀπὸ τὰ δύο θὰ ἐκάναμεν, ἔπρεπε ἢ ἀμέσως νὰ ἀποθάνωμεν ἢ νὰ προφυλαχθῶμεν, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ πρόδοσις τοῦ κηρύγματος;

Συνεπῶς, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠξέραμεν ἡμεῖς οἱ ἀδύνατοι τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸ μέσον παρομοίων καταστάσεων, δι' αὐτὸ διδασκώμεθα καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν Κύριον.

«Ἀφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτά⁴ ὁ Ἰησοῦς», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «ἔμεινεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἄλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγε καὶ αὐτός, ὄχι φανερά ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά».

Ὅταν λέγῃ ὁ Εὐαγγελιστής ὅτι «ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν», θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἤθελε νὰ ἀνεθῇ μαζί των εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκετο καὶ ἔτσι δὲν κατέστησε γνωστὸν τὸν ἑαυτόν του, πρᾶγμα ποῦ ἐδιόζοντο νὰ κάνουν οἱ ἀδελφοὶ του.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν, ἐνῶ πάντοτε ὀμίλει μετὰ θάρρους καὶ φανερά, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐνεργεῖ σχεδὸν κρυφίως;

Δὲν εἶπεν, κρυφίως, ἀλλὰ «σχεδὸν κρυφίως⁵». Διότι ἔτσι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅπως εἶπα προηγουμένως, πῶς νὰ συμπεριφερωμέθα εἰς τὰς ἀναλόγους περιπτώσεις. Πέραν αὐτοῦ, δὲν ἦτο τὸ ἴδιον

3. Πρὸλ. Ἰωάν. 8, 1-11.

4. Πρὸλ. Ἰωάν. 7, 6-8.

5. Τὸ «ὡς» τοῦ ἀρχαίου κειμένου μετριάξει τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐν κρυπτῷ».

νά πέση εις τὰς χείρας αὐτῶν τώρα, ποὺ ἦσαν ὠργισμένοι καὶ ἐξαγριωμένοι, καὶ ὑστερα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς.

«Οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἀνεζήτησαν καὶ ἔλεγον· Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;»⁶.

Εἶναι ἀλλωστὲ σπουδαῖα τὰ κατορθώματα αὐτῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς. Ὅρμουν διὰ νὰ διαπράξουν φόνον καὶ σχεδιάζουν νὰ τὸν συλλάθουν κατὰ τὴν ἑορτὴν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀλλοῦ λέγουν· «Τί φρονεῖτε, δὲν θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτὴν;»⁷. Καὶ ἐδῶ ἐρωτοῦν· «Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;». Ἀπὸ τὸ μεγάλο μῖσος καὶ τὴν ἐμπάθειάν των, οὕτε τὸ ὄνομά του δὲν θέλουν νὰ ἀναφέρουν. Μεγάλος εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ εὐλάβειά τους πρὸς τὴν ἑορτὴν, ὥστε μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτῆς αὐτῆς θέλουν νὰ τὸν συλλάθουν.

«Καὶ ἐγένετο μεγάλη φιλονεικία δι' αὐτὸν μεταῦ τοῦ λαοῦ»⁸.

Ἐχῶ τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὀργίζονται καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα, καὶ συγχρόνως ἐξαγριώνονται καὶ φοβοῦνται, ὅχι τόσον ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὰ παρασμένα, ὅσον ἀπὸ φόβον μήπως καὶ πάλιν ἐπιτελέσῃ κάποιο παρόμοιον θαῦμα. Τιοιουτρόπως τὰ πράγματα ἤρχοντο τελείως διαφορετικὰ καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, ἀπεκάλυπταν τὸν Ἰησοῦν.

«Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι καλὸς, ἄλλοι δὲ ὅχι, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν λαόν»⁹.

Νομίζω, θεόθαια, ὅτι ἡ πρώτη εἶναι ἡ γνώμην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ δευτέρα ἀποφίσι ἀνήκει εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἱερεῖς, διότι ἡ διαβολὴ εἶναι

6. Ἰωάν. 7, 11.

7. Ἰωάν. 11, 56.

8. Ἰωάν. 7, 12.

9. Ἰωάν. 7, 12.

γνώρισμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς πονηρίας αὐτῶν.

«Πλανᾷ τὸν λαόν», λέγουν.

Τί κάνει; εἰπέ μου. Ἄρα γε μήπως τὰ θαύματά του εἶναι φανταστικά καὶ ὄχι πραγματικά; Καὶ ὅμως ἡ πειρα μαρτυρεῖ τὸ ἀντίθετον. «Κανείς ἡμῶν δὲν ὠμίλει φανερά δι' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους»¹⁰.

Βλέπει εἰς κάθε περίπτωσιν ὅτι οἱ μὲν ἄρχοντες εἶναι διεφθαρμένοι, οἱ δὲ ἀρχόμενοι ἔχουν ὀρθὴν κρίσιν, ἀλλὰ δὲν διαθέτουν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνδρεία, τὴν ὅποιαν πρὸ πάντων χρειάζονται τὰ πλήθη;

«Ἄλλ' ὅταν πλέον ἢ ἑορτὴ ἦτο εἰς τὸ μέσον, ἀνέθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν ναόν καὶ ἐδίδασκεν»¹¹.

Μὲ τὴν ἀναβολὴν τοῦς κατέστησε περισσότερο προσηκτικούς. Πραγματικά, ὅσοι τὸν ἀνεζήτησαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ ἔλεγον, «ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;», ὅταν τὸν εἶδαν ἔξαφνὰ ἐνώπιόν των, κύτταξε πῶς συνεκεντρώθησαν γύρω του καὶ ἐσκόπευαν νὰ τὸν παρακολουθήσουν ὀμιλοῦντα καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν θεώρουν ἀγαθὸν καὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ἀπεκάλουν κακόν. Οἱ πρῶτοι ὅμως μὲ σκοπὸν νὰ ὠφεληθοῦν καὶ νὰ τὸν θαυμάσουν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι διὰ νὰ τὸν συλλάθουν νὰ τὸν φυλάκισουν. Τὸ μὲν «πλανᾷ τὰ πλήθη» τὸ ἔλεγον ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας τῶν δογματῶν, ἐπειδὴ δὲν ἀντελαμβάνοντο τὰ λεγόμενα, τὸ δὲ «ὅτι εἶναι ἀγαθός» τὸ ἔλεγον ὀρμώμενοι ἀπὸ τὰ θαύματα.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐμαλάκωσε τὸν θυμὸν των, τότε πλέον ἐμφανίζεται, ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν ἀπερίσπαστοι, χωρὶς νὰ τοὺς φράσῃ τὰ αὐτὰ ἢ ὀργῇ.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀνέγραψε τί εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον λέγει, ὅτι δηλαδὴ ὠμίλησε κατὰ τὸν τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀκόμη ὅτι τοὺς ἐμαγνήτισε

10. Ἰωάν. 7, 13.

11. Ἰωάν. 7, 14.

μέ τόν λόγον του και ὅτι τοὺς ἔκανε νά ἀλλάξουν ἀντίληψιν. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις τῶν λόγων του.

«Ὅσοι λοιπόν ἔλεγαν ὅτι «πλανᾷ τὰ πλήθη», ἤλλαξαν και τὸν ἐθαύμαζαν. Δι' αὐτό και ἔλεγαν· «Πῶς αὐτός γνωρίζει γράμματα!»¹², ἀφοῦ δέν¹³ ἐσπούδασεν.»¹⁴

Βλέπεις ἄρα με ποιόν τρόπον ὑποδεικνύει και ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι ὁ θαυμασμός των αὐτὸς εἶναι πλήρης πονηρίας; Διότι δέν εἶπεν, ὅτι ἐθαύμαζαν τὴν διδασκαλίαν του, ἢ ὅτι ἐδέχοντο τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀπλῶς «ἐθαύμαζαν». Δηλαδή, ἐδοκίμαζαν κατάπληξιν και εὐρίσκοντο εἰς ἀπορίαν και ἔλεγαν· Πῶς τὰ γνωρίζει αὐτὰ αὐτός; Ὁφείλαν ἀπὸ τὴν ἀπορίαν αὐτὴν νά καταλάβουσιν ὅτι δέν εἶχε τίποτε τὸ ἀνθρώπινον ὁ Κύριος.

Ἐπειδὴ ἄρα αὐτοὶ δέν ἤθελαν νά τὸ παραδεχθοῦν αὐτό, ἀλλὰ ἴσταντο μόνον εἰς τὸν θαυμασμόν, ἀκουσε τί τοὺς λέγει ὁ Ἰδιος· «Ἡ διδασκαλία μου δέν εἶναι ἰδική μου»¹⁵. Πάλιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὑποψίαν αὐτῶν, διὰ νά τοὺς κατευθῶν πρὸς τὸν Πατέρα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ θέλει νά τοὺς ἀποστομῶσιν.

«Ἐάν θέλῃ κανεὶς νά πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θά γνωρίσῃ, ἐάν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἐάν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου»¹⁶.

12. Ὅχι μόνον τὰ ἱερά γράμματα, αἱ γραφαὶ, ἀλλὰ γενικότερον αἱ σπουδαί. Ἐδῶ θεθαίως πρωτίστως ἀναφέρεται εἰς τὴν γνώσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

13. Ἡτο γενικῶς γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δέν ἔτυχε ραββινικῆς παιδείσεως. Ὅλοι ἐγνώριζαν ποῦ ἐγεννήθη, ποῦ ἀνετράφη δέν τὸν εἶχαν ἴδει ποτὲ νά μαθαίνει γράμματα. Διὰ τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους ὁ Ἰησοῦς ἀνήκειν εἰς τὸν ἀμαθῆ ὄχλον ἐτὸν μὴ εἰδῶτα τὸν νόμον και δι' αὐτὸ ἡ ἀξιολογία του νά ἐρμηνεύσῃ δημοσίᾳ τὸν νόμον ἀπετέλει κατ' αὐτοὺς ἐλάσφημον αὐθάδειαν.

14. Ἰωάνν. 7, 15.

15. Ἰωάνν. 7, 16.

16. Ἰωάνν. 7, 17.

«Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Βγάλετε τὴν πονηρίαν ἀπὸ μέσα σας και τὴν ὀργὴν και τὸν φθόνον και τὸ μῖσος, ποῦ ἀδίκως ἔχετε ἐναντίον μου, και τίποτε δέν θά σᾶς ἐμποδίσῃ νά γνωρίσετε ὅτι πράγματι οἱ λόγοι μου προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν. Τώρα ἄρα ἄρα τὰ πάθη αὐτὰ σᾶς σκοτίζουν τὸ μυαλὸ και τὴν ὀρθὴν κρίσιν ποῦ λάμπει ἀδυνατίζουν, ἐνῶ, ἐν τὰ θγάλετε ἀπὸ μέσα σας, δέν θά πάθετε πλέον τὸ ἴδιον.

Δέν ὁμιλήσεν, θεθαίως, τοιουτοτρόπως, (διότι θά τοὺς προσέβαλε ὑπερβολικῶς), ἀλλὰ ἔκανε ὑπαινιγμὸν δι' ὅλα αὐτὰ, ἐταν εἶπεν· «Ὅποιος πράττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θά γνωρίσῃ, ἐάν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἐάν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου», δηλαδή ἢ ἐγὼ λέγω κάτι ἀλλότριον και ξένον και ἀντίθετον. Διότι τὸ «ἀπ' ἑμαυτοῦ» πάντοτε με αὐτῆς τὴν σημασίαν χρησιμοποιεῖται, ὅτι δέν λέγω τίποτε τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅλα, ὅσα θέλει ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια θέλω και ἐγὼ.

«Ἐάν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θά γνωρίσῃ τὴν διδασκαλίαν μου».

Τι σημαίνει, «ἐάν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»; Ἐάν κανεὶς εἶναι ἐραστής τοῦ ἐναρέτου θίου, θά γνωρίσῃ καλά τὴν δύναμιν τῶν λόγων μου. Ἐάν κανεὶς ἔχη τὴν θέλησιν νά προσέχη εἰς τὰς προφητείας, θά διαπιστώσῃ, ἐάν ὁμιλῶ σύμφωνα με αὐτάς ἢ ὄχι.

β'. Καὶ κατὰ ποίαν ἔννοιαν ἡ διδασκαλία του εἶναι ἰδική του και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δέν εἶναι;

Δέν εἶπεν, θεθαίως, ἡ διδασκαλία αὐτῆ δέν εἶναι ἰδική μου, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν, ὅτι «εἶναι ἰδική μου», και τὴν οικειοποιήθηκεν, τότε ἐπρόσθεσεν· «Δέν εἶναι ἰδική μου».

Πῶς λοιπὸν τὸ ἴδιον πράγμα ἔμπορεῖ νά ἀνήκῃ σὲ κάποιον και συγχρόνως νά μὴ εἶναι ἰδικόν του; Εἶναι

Ιδική του ή διδασκαλία, διότι ἐκήρυττε χωρίς να ἔχη τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν διδασκῆ, καὶ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, διότι ἡ διδασκαλία ἦτο τοῦ Πατρὸς.

Τότε ὁμοῦ πῶς λέγει: «Ὅλα ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικὰ μου, καὶ τὰ ἰδικὰ μου εἶναι τοῦ Πατρὸς»¹⁷; Διότι ἐάν, ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι ἰδική σου, τότε εἶναι ψεύδῃ τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰδική σου.

Καὶ ὁμοῦ ἡ φράσις «δὲν εἶναι ἰδική μου», ἀποδεικνύει πολὺ καθαρά, ὅτι ἡ διδασκαλία καὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι ἡ ἴδια. Ὡς νὰ ἔλεγε δηλαδὴ: Δὲν ἔχει καμμίαν ἀλλαγὴν ἡ διδασκαλία μου, ὡς νὰ προέρχεται ἀπὸ ἄλλον. Διότι, μολοντί ἡ ὑπόστασις εἶναι ἄλλη, ἐν τούτοις ὁμιλῶ καὶ ἐνεργῶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ὅτι εἶναι κάτι τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον θὰ ἔλεγεν ἡ θὰ ἔπραττεν ὁ Πατήρ.

Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει καὶ κάποιον ἄλλον συλλογισμόν με ἀναμφισβήτητον ἀποδεικτικὴν δύναμιν, ἐπικαλούμενος κατὰ πῶς συμβαίνει εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ διδάσκων με ὅσα συμβαίνουν συνήθως. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ συλλογισμὸς αὐτός;

«Ἐκεῖνος πού ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ζητεῖ τὴν ἰδικὴν του δόξαν»¹⁸. Δηλαδὴ: Ὅποιος θέλει νὰ προβάλλῃ καὶ νὰ στηρίξῃ κάποιαν ἰδικὴν του διδασκαλίαν, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιαφέρεται, παρὰ διὰ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὴν ἐνεργειάν του αὐτὴν. Ἐάν ὁμοῦ ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καρπωθῶ δόξαν, διὰ ποῖον λόγον νὰ προσπαθῆσω νὰ παρουσιάσω ἰδική μου διδασκαλίαν;

17. Ἰωάνν. 17, 10.

18. Ἰωάνν. 7, 18.

«Ἐκεῖνος πού ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του». Δηλαδὴ, ὅποιος διδάσκει κατὰ ἰδικόν του καὶ παρηλλαγμένον, τὸ κάνει ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἐπιδιώκει νὰ στηρίξῃ τὴν δόξαν του. Ἐάν ὁμοῦ ἐγὼ ἐπιδιώκω νὰ δοξάσω ἐκεῖνον πού με ἀπέστειλεν, διατὶ θὰ προτιμοῦσα νὰ διδάσκω διαφορετικὰ ἀπὸ ὅτι αὐτὸς διδάσκει;

Βλέπεις ὅτι ὤπηρχε κάποια αἰτία καὶ δι' αὐτὸ εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγεν ὅτι δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Καὶ ποία ἦτο αὕτη; Διὰ νὰ πιστεῦσουν ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ σφόδρα νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων.

Δι' αὐτὸ, ὅταν ὁμιλῇ με ταπεινότητα καὶ λέγῃ, «ἐγὼ ζητῶ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς», ἐπιθυμῶ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκροατάς του ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὅτι δὲν ἐπιδιώκει τὴν δόξαν.

Πολλοὶ αἰτίαι ὑπάρχουν θέσθαι διὰ νὰ ὁμιλῇ με τρόπον ταπεινόν, (ὅπως ἐπὶ παραδειγματὶ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀγέννητος, ἢ ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅτι ἔχει περιβληθῆ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἢ ἀδυναμία τῶν ἀκουόντων, ἢ πρόθεσις του νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρωνται με μετριοφροσύνην καὶ νὰ μὴ λέγουν τίποτε τὸ σπουδαῖον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των), ἐνῶ μίαν αἰτίαν ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ κανεὶς διὰ τὸ ὅτι ὁμιλεῖ με τρόπον ὕψηλόν καὶ αὕτη εἶναι τὸ μέγεθος τῆς φώσεώς του. Διότι, πραγματικὰ, ἐάν ἐσκαιθάλισθησαν, ὅταν εἶπεν, «πρὶν νὰ γεννηθῇ ὁ Ἀβραάμ ἐγὼ ὑπάρχω»¹⁹, τί δὲν θὰ ἐπάθειαν, ἐάν ἤκουον συνεχῶς λόγους με ὕψηλόν περιεχόμενον;

«Δὲν σὰς ἐδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ὁμοῦ κανεὶς ἀπὸ σὰς δὲν τὸν ἐφαρμόζει; Διατὶ ζητεῖτε νὰ με φονεύσετε;»²⁰.

19. Ἰωάνν. 8, 58.

20. Ἰωάνν. 7, 19.

Και ποίαν λαγικήν ἀκολουθίαν, ἔρωτᾷ κάποιος, ἔχουν αὐτά, ἢ τί κοινόν παρουσιάζουν πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως:

Δύο κατηγορίας διετύπωσαν ἐναντίον του. Ἡ μία εἶναι ὅτι καταλύει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαθθάτου καὶ ἡ ἄλλη ὅτι ὠνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ ἔτσι ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου πρὸς τὸν Θεόν.

Τὸ ὅτι θέσαια αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ὑπόνοιαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν γνώμην τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι δὲν ἔλεγε τὸν Θεὸν Πατέρα ὅπως κάνουν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κατὰ τρόπον τελείως διαφορετικὸν καὶ ἰδιάζοντα, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πολλοὶ πολλὰς φορές εἶπαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἰδικὸς τῶν, (ὅπως παραδείγματος χάριν ὅτι «ἓνας Θεὸς μᾶς ἐδημιούργησε καὶ αὐτὸς εἶναι Πατὴρ ὄλων μᾶς»²¹), ἀλλ' ἡμῶς δὲν σημαίνει αὐτὸ ὅτι ὁ λαὸς ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐσκανδαλίζοντο, ὅταν τὸ ἤκουον.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν, ὅταν ἔλεγαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς «δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν»²² καὶ ἐν τούτοις πολλὰς θεραπείας ἔκανε ἐν τὸν λαόν καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαθθάτου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐὰν ἡ ἀποψις αὐτῆς²³ ἦτο ἰδική των ὑπόνοια καὶ δὲν ἀπέτελει ἰδικὴν του γνώμην, ἀσφαλῶς θὰ τοὺς διώρθωνε καὶ θὰ τοὺς ἔλεγεν· Διατί μὲ νομίζετε ἴσους πρὸς τὸν Θεόν; Δὲν εἶμαι ἴσος.

Δὲν εἶπε ἡμῶς τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεόν μὲ τὰ ἐξῆς· Πραγματικά, τὸ «ὅπως ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς

21. Ματθ. 2, 10. — Τὸ χωρίον ἐλαφρῶς παρῆλλαγμένον.

22. Ἰωάνν. 9, 16.

23. Ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεόν.

καὶ δίδει ζωὴν, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργεῖ καὶ ὁ Υἱός»²⁴, καὶ τὸ «διὰ τὰ τιμοῦν ὄλοι τὸν Υἱόν, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»²⁵, καὶ ἀκόμη τὸ «τὰ ἔργα ποῦ πράττει ὁ Πατὴρ, τὰ ἴδια πράττει ὁμοίως καὶ ὁ Υἱός»²⁶, ὅλα αὐτὰ εἶναι συστατικὰ τῆς ἰσότητος.

Καὶ διὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον λέγει· «Μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ καταλύσω τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας»²⁷. Διότι ἤξερε νὰ ἀφανρῆ καὶ τὰς πονηρὰς ὑποψίας ἀπὸ τὴν διάνοιάν των. Ἐδῶ ἡμῶς τὴν ὑπόνοιάν των διὰ τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Θεόν, ὅχι μόνον δὲν ἀντικρούει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθεθαίῳνει.

Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλοτε, ὅταν τοῦ εἶπαν, «κάνεις τὸν ἑαυτὸν σου Θεόν»²⁸, δὲν ἀφήρεσε τὴν ὑπόνοιάν των, ἀλλὰ τὴν ἐπεθεθαίῳσεν, ὅταν εἶπεν· «Διὰ τὰ μάθετε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῆ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν· Σήκωσε τὸ κρεβάτι σου καὶ θάδιζε»²⁹. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν ἐπίτασις τῶν προηγουμένων³⁰. Καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου πρὸς τὸν Θεόν, δεικνύων ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι λέγει τὰ ἴδια καὶ διδάσκει ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον.

Συνεπῶς εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαθθάτου ἀναφέρεται, ὅταν λέγῃ· «Δὲν σὰς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ἡμῶς κανεῖς σὰς δὲν τὸν ἐφαρμόζει»; Δηλαδή ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Ὁ νόμος ὄρισεν· Νὰ μὴ φονεύσης, σὰς ἡμῶς φονεύετε καὶ μὲ κατηγορεῖτε, ὅτι πα-

24. Ἰωάνν. 5, 21.

25. Ἰωάνν. 5, 22.

26. Ἰωάνν. 5, 19.

27. Ματθ. 5, 17.

28. Ἰωάνν. 10, 33.

29. Ματθ. 9, 6.

30. Πρῶλ. Ματθ. 9, 2.

ραβαίω τον νόμον; Διότι εἶπεν «καεὶς σας»: Διότι ὁλοι ἐπεδίωκαν νὰ τὸν φονεύσου.

Ἐγὼ λοιπὸν, ἂν καὶ κατέλωσα τὸν νόμον, λέγει ὁ Κύριος, τὸ ἔκανα διὰ νὰ σώσω ἄνθρωπον, ἐνῶ σεῖς τὸν παραβαίνετε διὰ νὰ πράξετε τὸ κακόν. Ἡ ἰδική μου πράξις, ἂν καὶ ἦτο παράβασις, ἔγινε διὰ νὰ δώσῃ τὴν σωτηρίαν καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὲ κρίνετε ἐσεῖς ποὺ διαπράττετε τὰς μεγάλας παραβάσεις. Διότι ἡ συμπεριφορά σας ἀνατρέπει ὀλόκληρον τὸν νόμον.

Εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς ἀναπτύσσει τὰ ἐπιχειρήματά του, μολοντί καὶ παλαιότερα πολλὰ τοὺς εἶχεν ἐκθέσει. Ἀλλὰ τότε τὸ ἔκανεν εἰς ὑψηλοτέραν στάθμην ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀξίαν του, ἐνῶ τώρα τοὺς ὀμιλεῖ κατὰ ταπεινότερον τρόπον.

Διὰ τὸ κάνει αὐτό; Ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξοργίσῃ συνεχῶς. Διότι τώρα ἡ ὀργὴ των εἶχε κορυφωθῆ καὶ ἐπροχώρου εἰς τὸν φόνον.

Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει καὶ μὲ δύο τρόπους τοὺς καθουσχάζει. Ἄφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ ὅτι ἤλεγξε τὴν τόλμην των καὶ τοὺς εἶπεν «Διὰ τί ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε»³¹ καὶ μὲ τὴν ἐπιεικῆ ἐρώτησιν ποὺ τοὺς ἀπηύθυνεν «ἄνθρωπον ποὺ σὰς εἶπα τὴν ἀλήθειαν»³², ἄφ' ἑτέρου μὲ τὸ ὅτι τοὺς ὑπέδειξεν ὅτι ἄνθρωποι ποὺ τοὺς κατέχει ἡ ἐπιθυμία τοῦ φόνου δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ κρίνουν ἄλλον.

Σὺ ὁμως πρόσεξε καὶ τὴν ταπεινότητα τῆς ἐρώτησεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν. «Δαιμόνιον ἔχεις. Ποῖος ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ;»³³. Οἱ λόγοι των εἶναι γεμάτοι ὀργὴν καὶ θυμὸν καὶ φανερόνουν ψυχὴν ποὺ προθαίνει εἰς ἀναισχυντίαν, ἐπειδὴ,

31. Ἰωάν. 7, 19.

32. Ἰωάν. 8, 40.

33. Ἰωάν. 7, 20.

ὅπως ἐνόμιζον, ὑπέστησαν παράδοξον ἔλεγχον καὶ κατεδικάσθησαν ἐκ τῶν προτέρων. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ λησταί, ἀφοῦ σχεδιάσουν καὶ θριαμβολογήσουν διὰ τὰ πονηρὰ των σχέδια, ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ καταστήσουν ἀνύποπτον τὸ θῦμά των, ἐνεργοῦν τὰ πάντα σιωπηρῶς. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ αὐτοί.

Ὁ Κύριος ὁμως ἄφησε τὸν ἔλεγχον αὐτόν, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀξέῃσῃ τὴν θρασύτητα, καὶ ἐπανάγεται ἐκ νέου εἰς τὸ θέμα τῆς καταλύσεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Τὰ ἐπιχειρήματά του ἀναπτύσσονται ἐπὶ τῆ θάσει τοῦ νόμου.

γ'. Καὶ κίτταξε μὲ πόσῃ σύνεσιν τοὺς ἀντικρούει. Δὲν εἶναι, λέγει, καθόλου παράδοξον, ἐὰν δὲν μὲ ἀκούετε, ὅταν παρακαυετὲ τὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον νομίζετε ὅτι ὑπακούετε καὶ πιστεύετε ὅτι σὰς ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν. Συνεπῶς δὲν εἶναι τίποτε τὸ νέον, ἐὰν δὲν προσέχετε εἰς τὸ κήρυγμά μου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι «ὁ Θεὸς ὠμίλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτόν δὲν γνωρίζομεν οὔτε ἀπὸ ποῦ εἶναι»³⁴, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι ὑβρίζαν καὶ τὸν Μωϋσῆν. Διότι ἐκεῖνος ἔδωκε τὸν νόμον, καὶ ὁμως δὲν τὸν ἤκουον. «Ἐνα μόνον ἔργον»³⁵ ἔκανα καὶ ὁλοι σας θαυμάζετε»³⁶.

Πρόσεξε πῶς εἰσάγει τὸ ἰδικόν του πρόσωπον καὶ δὲν ἀναφέρει τὸν Πατέρα, ὅταν πρέπει νὰ ἀπολογηθῆ καὶ νὰ δεχθῆ τὸ γεγονός ὡς κατηγορίαν.

«Ἐνα ἔργον ἔκανα». Θέλει νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι

34. Ἰωάν. 9, 29.

35. Ἀναφέρεται εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ παραλυτικοῦ. Πρὸβ. Ἰωάν. 5, 1-16.

36. Ἰωάν. 7, 21.

ἢ μὴ πραγματοποιήσῃς τοῦ θαύματος ἐκείνου θά ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ νόμου καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πού εἶναι ἀνώτερα τοῦ νόμου. Ἀκόμη καὶ ὁ Μωϋσῆς ἠνέχθη νὰ δεχθῆ ἐντολὴν, ἡ ὁποία ἦτο κατὰ τοῦ νόμου καὶ ἀνωτέρα τοῦ νόμου. Πραγματικά, ἡ περιτομὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, μολοντί δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν νόμον ἀλλὰ ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων τῶν³⁷. Ἐγὼ ἤμως ἔκανα κάτι σπουδαιότερον καὶ ἀνώτερον τῆς περιτομῆς.

Εἰς τὴν συνέχειαν δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν νομικὴν ἐντολὴν, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ ὅτι οἱ ἱερεῖς θεσηλῶνουν τὸ Σάββατον, ὅπως ὁμιλήσεν εἰς ἄλλην περίπτωση ἤδη), ἀλλὰ μὲ μεγαλύτερον κύρος τοὺς ἀντιμετωπίζει.

Τὸ δὲ «θαυμάζετε», τοῦτο σημαίνει Ταράττεσθε, δυσανασχετέϊτε.

Ἐάν λοιπὸν ἦτο ἀνάγκη νὰ παραμῆνῃ ἀμετακίνητος ὁ νόμος, ἡ περιτομὴ δὲν θά ἦτο σπουδαιότερα αὐτοῦ. Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν ὅτι ἔκανα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τοὺς ἐλέγχει μὲ αὐθεντίαν, ὅταν τοὺς λέγῃ: «Ἐάν ἕνας ἄνθρωπος περιτέμνεται»³⁸.

Βλέπετε ὅτι τότε στηρίζεται περισσότερο ὁ νόμος, ὅταν τὸν καταλύῃ; Βλέπετε ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι τήρησις τοῦ νόμου; Διότι, ἐάν δὲν καταλύετο ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, ἦτο ἀνάγκη νὰ καταλυθῆ ὁ νόμος. Συνεπῶς καὶ ἐγὼ τὸν ἐστήριξα.

Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν: Ὁργίζεσθε ἐναντίον μου, ἐπειδὴ ἔπραξα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τὸ γε-

37. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἔχουν ὡς ἐξῆς: «Ὁ Μωϋσῆς οὐκ ἔδωκε τὴν περιτομὴν, δὲν εἶπε ὅτι αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πατέρας, καὶ τὸ Σάββατον περιτέμνεται ἀνθρώπων». Ἰωάν. 7, 22.

38. Ἰωάν. 7, 22.

γονός μόνον ἀνέφερε καὶ ἄφησεν εἰς τοὺς ἰδίους νὰ κρίνουν, ἐάν ὀλόκληρος ἡ ὑγεία δὲν ἦτο ἀνωτέρα τῆς περιτομῆς. Διὰ νὰ λάθῃ ὁ ἄνθρωπος, τοὺς λέγει, ἕνα σημάδι πού καθόλου δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ὑγείαν, καταλύεται ὁ νόμος. Διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ λοιπὸν ἀπὸ τῶν βαρεῖαν ἀσθένειαν στενοχωρεῖσθε καὶ ἀγανακτεῖτε;

«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν»³⁹.

Τί σημαίνει, «κατ' ὄψιν»; Νὰ μὴ παίρνετε τὰς ἀποφάσεις σας θασιζόμενοι εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν προσώπων, ἐπειδὴ ὁ Μωϋσῆς ἔχει μεγάλην δόξαν μεταξύ σας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Αὐτὴ εἶναι ἡ δικαία κρίσις. Διὰ τί κανεὶς δὲν κατηγορήσῃ τὸν Μωϋσῆν; Διὰ τί κανεὶς δὲν τὸν παρήκουσεν, ὅταν ὤρισεν νὰ καταλύεται τὸ Σάββατον ἀπὸ ἐντολὴν πού εἰσῆλθεν ἔξωθεν εἰς τὸν νόμον; Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀνέχεται νὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ νόμου τοῦ ἐντολῆ, ἡ ὁποία δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἔξωθεν εἰσῆλθεν, (πράγμα πού εἶναι κατ' ἐξοχὴν θαυμαστόν), σεις δὲ, οἱ ὁποῖοι δὲν εἴσθε νομοθέται, φροντίζετε τὸν νόμον πέραν τοῦ μέτρου καὶ ὑπερασπίζεσθε αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς εἶναι ἀξιοπιστότερος ἀπὸ σᾶς, ὁ ὁποῖος ὤρισεν νὰ καταλύεται ὁ νόμος ἀπὸ ἐντολὴν μὴ νόμιμον.

Ὅταν εἶπεν, «ὄλον τὸν ἄνθρωπον»⁴⁰, δεικνύει ὅτι ὑπάρχει καὶ μερικὴ ὑγεία, ἡ περιτομὴ δηλαδὴ. Καὶ ποία ἡ ὑγεία τῆς περιτομῆς; «Κάθε ψυχὴ πού δὲν θά περιτεμθῆ θά ἐξαλοθρευθῆ»⁴¹, λέγει. Ἐγὼ ἤμως ἐθεράπευσα τὸν παραλυτικόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε μερικὴν κάκωσιν, ἀλλὰ καθολικὴν ἀδυναμίαν.

Συνεπῶς, «νὰ μὴ κρίνετε μὲ θάσιν τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα μόνον».

39. Ἰωάν. 7, 24.

40. Ἰωάν. 7, 23.

41. Γεν. 17, 14.

Ἄς ὑπακούωμεν εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτὴν, διότι δὲν ἐλέχθη διὰ τοὺς τότε ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ φθείρωμεν μὲ κανένα πρῶγμα τὸ δίκαιον, ἀλλὰ νὰ πράττωμεν τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἴτε πτωχὸς εἴτε πλούσιος εἶναι κανεὶς, νὰ μὴ προσέχη τὰ πρόσωπα ἀλλὰ νὰ ἐξετάζη τὰ πράγματα. «Δὲν θὰ ἐλειήσῃς τὸν πτωχὸν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης»⁴² λέγει. Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοί; Ἡ νὰ μὴ συγκινηθῆς οὕτε νὰ καμψῆς, λέγει, ἐάν συμψῆ νὰ εἶναι πτωχὸς αὐτὸς ποῦ ἔχει διαπράξει τὴν ἀδικίαν. Καὶ ἐάν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαριζόμεθα εἰς τὸν πτωχόν, πολὺ περισσότερον δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὸ διὰ τὸν πλούσιον.

Αὐτὰ τὰ λέγω ἄχι μόνον πρὸς τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε εἰς καμίαν περίπτωση νὰ μὴ καταπατῆται τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἀκέραιον.

«Ἀγαπή», λέγει, «τὴν δικαιοσύνην ὁ Κύριος. Ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ψυχὴν του»⁴³. Ἄς μὴ μισήσωμεν λοιπὸν τὰς ψυχὰς μας, οὕτε νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ὁπωσδήποτε τὸ κέρδος αὐτῆς εἰς τὸ παρὸν εἶναι μικρὸν καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ μηδέν, ἐνῶ εἰς τὸ μέλλον μᾶς προκαλεῖ μεγάλας ζημίας. Ἀλλὰ μᾶλλον οὕτε καὶ ἐδῶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ὅταν μὲ πονηρὰν καὶ ἔνοχον συνείδησιν ἐπιδιώμεθα εἰς τὴν τρυφήν, μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι κόλασις καὶ τιμωρία;

Ἄς ἀγαπήσωμεν λοιπὸν τὸ δίκαιον καὶ ποτὲ εἰς καμίαν περίπτωση ἄς μὴ θλάωμεν τὸν νόμον αὐτόν. Διότι τί θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐάν δὲν ἀπέλθωμεν, ἀφοῦ πάρωμεν μαζί

42. Ἐξέβ. 23, 3.

43. Ψαλμ. 10, 5, 7.

μας τὴν ἀρετὴν; Τί θὰ μᾶς συμπαρασταθῆ ἐκεῖ; Ἡ φιλία καὶ ἡ συγγένεια καὶ ἡ χάρις τοῦ οἰουδήποτε; Καὶ διατὶ λέγω ἡ χάρις τοῦ οἰουδήποτε; Διότι εἴτε τὸν Νῶε εἴτε τὸν Ἰώβ εἴτε τὸν Δαυὶδ ἔχομεν πατέρα, δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου αὐτό, ὅταν μᾶς ἔχουν προδώσει τὰ ἴδια τὰ ἔργα μας.

Ἄλλὰ ἕνα μόνον χρειαζόμεθα, τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς δηλαδή. Αὐτὴ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μᾶς διασώσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ αἰώνιον πῦρ. Αὐτὴ θὰ μᾶς κατευθύνῃ εἰς τὴν θουσιεῖαν τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποῖαν εἶθε ὅλοι μᾶς νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευσπλαχίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ν' (50)
(Ίωάν. ζ' 25 - 86)

«Μερικοί από τούς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δέν εἶχαν αὐτός πού ζητοῦν νά φονεύσουν; Ἰβού ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καί δέν τοῦ λέγουν τίποτε. Μήπως ἠγνόησαν πραγματικά οἱ ἄρχοντες ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός; Ἀλλά εἰ' αὐτόν ξέρομεν ἀπό πού εἶναι!».

α*. Τίποτε δέν ὑπάρχει ἀσκόπως εἰς τήν Ἁγίαν Γραφήν, (διότι ἔχει γραφή ὑπό τήν φώτιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Δι' αὐτό ἄς ξεετάζωμεν τά πάντα μέ ἀκρίβειαν. Διότι εἶναι δυνατόν καί ἀπό μίαν λέξιν νά εἰδρωμεν ὀλόκληρον διδασκαλίαν, ὅπως συμβαίνει μέ τό κείμενον πού ἔχομεν ἔμπροσθέν μας.

Διότι «μερικοί ἀπό τούς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δέν εἶναι αὐτός πού ζητοῦν νά φονεύσουν; Ἰβού ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καί δέν τοῦ λέγουν τίποτε». Διατί λοιπόν προσετέθη ἡ φράσις «μερικοί ἀπό τούς Ἱεροσολυμίτας»; Ἀποδεικνύει ὁ Εὐαγγελιστής ὅτι ἐκεῖνοι πού εἶχαν ἀπολαύσει τά μεγαλύτερα θαύματα αὐτοῖ ἦσαν χειρότεροι ὄλων. Αὐτοί, πού εἶδαν τό μεγαλύτερον σημεῖον τῆς

1. Ἰωάν. 7, 25 - 27.

« Ὁ ἱερός Χρυσόστομος διευκρινίζει εἰς τήν παρούσαν ὁμιλίαν ὅτι ὁ Χριστός ἔλεγεν εἰς τούς Ἰουδαίους ὅτι τόν ἐγνώριζαν καί ὅτι δέν τόν ἐγνώριζαν, ὄχι ἀντιφάσκων, ἀλλά διὰ νά τοῦς διείξη ὅτι εἶχαν μέν κατά νοῦν τήν γνώσιν τῆς θεότητός του, ἀλλά τόν ἠγνόουν μέ τά ἔργα των. Ἐπίσης ἡ φράσις ἐζητήσετέ με καί οὐκ εὐρήσατε ἐξεπληρώθη καί ἀμέσως ἀλλά καί κατά τήν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων. Τέλος, οἱ Ἰουδαῖοι ἀνόμεσαν τά ἔθνη «διασποράν τῶν Ἑλλήνων», ἐπειδή ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ὅλα τά μέρη τῆς γῆς, ἐν ἀντιθέσει μέ αὐτούς πού ἔμεναν μόνον εἰς τήν Παλαιστίνην.

θεότητός του, ἀνέθεταν τό πᾶν εἰς τήν κρίσιν τῶν διεφθαρμένων ἀρχόντων.

Ἡ δέν ἦτο μεγάλο θαῦμα τό γεγονός ὅτι ἐνῶ τοῦς εἶχε κυριεύσει μόνια καί ἐπεδίωκαν νά τόν φονεύσουν καί περιεφέροντο καί τόν ἀνεζήτουν διὰ νά τόν ἀφανίσουν, τώρα, πού τόν εἶχαν εἰς τὰς χεῖράς των, νά ἡσυχάζουν ἑαφνικά; Ποῖος τό ἔκαμεν αὐτό; Ποῖος ἔσβυσε τήν τόσῃν των μανίαν;

Καί ὁμως, ὕστερα ἀπό τόσον μέγала θαύματα, κῆταξε τήν ἀνοησίαν καί τήν μανίαν των. «Δέν εἶναι αὐτός πού ζητοῦν νά φονεύσουν;», Πρόσεξε πῶς κατηγοροῦν τοῦς ἑαυτούς των. «Τόν ὅποιον ζητοῦν», λέγει, «νά φονεύσουν καί δέν τοῦ λέγουν τίποτε». Καί ὄχι μόνον δέν τοῦ λέγουν τίποτε, ἀλλά, καί ὅταν δημοσίᾳ ὁμιλῆ, σιωποῦν. Διότι ὅποιος ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καί μέ κάθε ἐλευθερίαν, αὐτός τοῦς ἐξοργίζει περισσότερο. Ἀλλά δέν ἔκαναν τίποτε.

«Μήπως ἠγνόησαν πραγματικά οἱ ἄρχοντες ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός;».

Ἐσεῖς τί νομίζετε; Ποῖαν γνώμην ἔχετε δι' αὐτόν; Τήν ἀντίθετον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής. Δι' αὐτό ἔλεγαν· «Ἀλλά εἰ' αὐτόν ξέρομεν ἀπό πού εἶναι».

Μεγάλη ἡ πονηρία καί ἡ ἐναντιολογία των. Δέν ἀκολουθοῦν οὔτε τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων, ἀλλά παίρνουν ἄλλην διεφθαρμένην ἀπόφασιν, ἀνταξίαν τῆς ἀνοησίας των.

«Γνωρίζομεν αὐτόν», λέγει, «ἀπό πού εἶναι. Διὰ τόν Χριστόν ὁμως, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δέν θά ξέρῃ ἀπό πού εἶναι»².

Καί ὁμως οἱ ἀρχόντες σας, ὅταν ἠρωτήθησαν, ἔλεγαν ὅτι «γεννᾶται εἰς τήν Βηθλεέμ»³. Ἐπίσης μερικοί

2. Ἰωάν. 7, 27.

3. Ματθ. 2, 5.

ἄλλοι ἔλεγαν· «Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ὠμίλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν δὲν γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι»⁴. (Κύτταξε λόγους μεθυσμένων). Καὶ πάλιν· «Μήπως ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν; Δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Βηθλεέμ;»⁵.

Εἶδες γνώμην ἀνθρώπων ποῦ κατέχονται ἀπὸ μα-
νίαν; Γνωρίζομεν καὶ δὲν γνωρίζομεν. Ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ
ἔρχεται ὁ Χριστὸς. «Διὰ τὸν Χριστὸν ὅμως, ὅταν ἔλθῃ,
κανεὶς δὲν θὰ ξέρῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι». Τί σαφέστερον ὑ-
πάρχει ἀπὸ τὴν διαμάχην αὐτήν; Διότι πρὸς ἓνα μόνον
ἀπέβλεπαν, νὰ μὴ πιστεύουσιν δηλαδὴ.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπαντᾷ εἰς αὐτά;

«Μὲ γνωρίζετε καὶ ξέρετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι. Καὶ δὲν
ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ μὲ ἀ-
πέστειλεν εἶναι ἀληθινὸς καὶ σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε»⁶.
Καὶ πάλιν· «Ἐάν με ἐγνωρίζατε, θὰ ἐγνωρίζατε καὶ τὸν
Πατέρα μου»⁷.

Κατὰ ποῖαν ἔννοιαν λοιπὸν τοὺς λέγει ὅτι καὶ τὸν
γνωρίζουν καὶ ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος τοὺς λέγει ὅτι οὔτε αὐτὸν γνωρίζουν οὔτε τὸν Πα-
τέρα του;

Δὲν ἀντιφάσκει, θέβαια. Μὴ σκέπτεσαι κάτι παρό-
μοιον. Ἀντιθέτως, ἔχουν συνοχὴν καὶ συνέπειαν οἱ λόγοι
του. Ἀλλὰ ἄλλου εἶδους γνώσιν ἔννοεῖ ὅταν λέγῃ, «δὲν
ξέρετε»⁸, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἥλει εἶναι υἱοὶ
κακοὶ καὶ δὲν γνωρίζουν τὸν Κύριον»⁹, καὶ πάλιν· «Ὁ

4. Ἰωάν. 9, 29.

5. Ἰωάν. 7, 41-42.

6. Ἰωάν. 7, 28.

7. Ἰωάν. 14, 7.

8. Ἰωάν. 7, 29.

9. Α' Βασίλ. 2, 12.

Ἰσραὴλ δὲν με ἐγνώρισεν»¹⁰. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦ-
λος· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ τὰ
ἔργα τῶν τὸν ἀρνοῦνται»¹¹.

Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ μὴ γνωρίζῃ ἐκεῖνος ποῦ
νομίζει ὅτι γνωρίζει.

Τὸ ἐξῆς τοὺς λέγει δηλαδὴ· Ἐάν με ἐγνωρίζατε,
θὰ ἤξερατε ὅτι εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ «πῶθεν εἶ-
μι», δὲν ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὸν τόπον καὶ αὐτὸ ἀπο-
δεικνύεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν· «Δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν
ἑαυτὸν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ με ἔστειλεν εἶναι ἀληθι-
νὸς καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Ἄγνοιαν ἐδῶ
ἔννοεῖ τὴν ἀγνοιαν ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅπως
καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θε-
όν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα τῶν τὸν ἀρνοῦνται. Διότι ἡ ἀμαρ-
τία δὲν προήρχετο ἀπὸ ἀγνοιαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακὴν
καὶ πονηρὰν διάθεσίν των. Καὶ ἐπειδὴ τὸ γνωρίζουν
αὐτὸ, ἐπιθυμοῦν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἀγνοιαν.

Ἄλλὰ ποῖον εἰρμὸν ἔχουν τὰ λεγόμενα; Διότι κα-
τὰ ποῖαν λογικὴν, ἐνῶ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, ἐπαναλαμ-
θάνει τοὺς ἰδικούς των λόγους;

Πραγματικά, ὅταν ἐκεῖνοι εἶπαν· «Δι' αὐτὸν γνω-
ρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι», ὁ Ἰησοῦς ἐπρόσθεσεν· «Καὶ μὲ
γνωρίζετε». Διὰ τί, μήπως ἐκεῖνοι εἶπαν ὅτι «δὲν σέ γνω-
ρίζομεν»; Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν τὸ ἴδιον ἔλεγαν, ὅτι «σέ
γνωρίζομεν», ἀλλὰ λέγοντες τὸ «γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ
εἶναι», τίποτε ἄλλο δὲν ἔννοοῦσαν, παρὰ ὅτι κατάγεται
ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ τέκτονος, ἐνῶ ὁ Κύ-
ριος τοὺς ἀνύψωνε πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅταν τοὺς ἔλεγεν·
«Γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι». Δηλαδὴ, ὄχι ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ
ὑποπτεύεσθε, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μὲ
ἀπέστειλεν. Διότι ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι «δὲν ἦλθα ἀπὸ

10. Ἦσ. 1, 3.

11. Τίτ. 1, 16.

τόν ἑαυτὸν μου», αὐτὸ ὑπαινίσσεται, ὅτι δηλαδὴ ἤξεραν ὅτι τὸν ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἀπεκάλυπταν.

Συνεπῶς, τοὺς ἐλέγχει μὲ δύο τρόπους. Κατὰ πρῶτον διότι φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀποκαλύπτει ὅσα ἔλεγαν μυστικῶς μεταξύ των καὶ δεύτερον διότι ἐφανέρωσε καὶ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των. Δηλαδὴ ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Δὲν εἶμαι κανεὶς ἀπὸ τοὺς περιφρονημένους, οὔτε κάποιος ποὺ ἤλθε χωρὶς σκοπόν.

«Ἄλλ' εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Τί σημαίνει, «εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλε»; Ἐάν εἶναι ἀληθινός, ἄρα μὲ ἀπέστειλε διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐάν εἶναι ἀληθινός, εἶναι φυσικὸν καὶ ὁ ἀπίσταλμένος του νὰ εἶναι ἀληθινός.

θ'. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον τὸ ἐπιτυχάνει αὐτὸ καὶ τοὺς ἀποστομῶνει μὲ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους των. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγαν· «Διὰ τὸν Χριστόν, ὅταν θὰ ἔλθῃ, κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῦ εἶναι», τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ μὲ θάσιν τοὺς λόγους αὐτοῦς ὁ ἴδιος εἶναι ὁ Χριστός. Διότι ἐκεῖνοι τὸ «κανεὶς δὲν γνωρίζει» τὸ ἔλεγαν διὰ νὰ ἀντιδιαστειλοῦν κάθε τοπικὸν προσδιορισμὸν. Ὁ Κύριος ὁμῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, διότι προῆλθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ σὲ κάθε περίπτωσιν τὸνίζει ὅτι αὐτὸς μόνον γνωρίζει καλὰ τὸν Πατέρα. Ὅπως ὅταν λέγῃ· «Ὅχι ὅτι ἔχει ἴδει κανεὶς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹².

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξώργισαν. Διότι μὲ τὸ νὰ τοὺς εἶπῃ ὅτι «δὲν γνωρίζετε αὐτόν» καὶ τὸ ὅτι τοὺς ἤλεγξε ὅτι μαλονότι ἔχουν γνῶσιν προσποιούνται

12. Ἰωάν. 6, 46.

ὅτι ἀγνοοῦν, ἦσαν αὐτὰ ἀρκετὰ διὰ νὰ τοὺς προσθά-
λουν καὶ νὰ τοὺς ἐξοργίσουν.

Ἐζήτουν τότε νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤπλωσεν ἐπάνω του τὸ χέρι του, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»¹³.

Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ ἀοράτως συγκρατοῦνται καὶ ὅτι ὁ θυμὸς χαλινοῦται; Διὰ τὴν ὁμῶς δὲν εἶπεν ὅτι τοὺς συνεκράτει ἀοράτως, ἀλλ' εἶπεν ὅτι «δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»; ἠθέλησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς νὰ διμύλησιν σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα καὶ κατὰ τρόπον ταπεινότερον, ὥστε νὰ θεωρήσουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν λέγει πάντοτε τὰ ἀνώτερα δι' αὐτόν, παρεμβάλλει καὶ αὐτὰ τὰ ταπεινότερα.

Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Κύριος «ὅτι εἶμαι ἀπὸ αὐτόν», δὲν ἐννοεῖ ὅτι μαθαίνει ὅπως οἱ προφῆται, ἀλλ' ὅτι θέλει τὸν Θεόν καὶ εἶναι μαζί του. «Τὸν γνωρίζω», λέγει, «διότι ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ αὐτόν».

Βλέπεις ὅτι πρὸς κάθε κατεῦθυνσιν αὐτὸ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸνίσῃ, τὸ ὅτι «δὲν ἦλθα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου» καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἶναι ἀληθινός» καὶ ὅτι ἐκεῖνο καταπολεμεῖ κυρίως, τὸ νὰ μὴ θεωρηθῇ ξένος πρὸς τὸν Θεόν;

Καὶ πρόσθε πῶσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος τῶν ταπεινῶν λόγων. Διότι ἕστερα ἀπὸ αὐτὰ πολλοί, γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἔλεγαν· «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπὸ ὅσα κάνει αὐτός;»¹⁴.

Πόσα θαύματα ἔκανεν; Διότι μέχρι τώρα τρία θαύματα ἀνέφερον ὁ Εὐαγγελιστὴς, τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου, τὴν

13. Ἰωάν. 7, 30.

14. Ἰωάν. 7, 31.

θεραπεία τοῦ παραλύτου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλικοῦ καὶ τίποτε περισσότερο δὲν διηγήθη. Ὅθεν εἶναι φανερόν αὐτὸ πού πολλὰκις εἶπα, ὅτι δηλαδὴ οἱ Εὐαγγελιστὰι παραλείπουν τὰ περισσότερα γεγονότα καὶ δι' ἐκεῖνα μόνον κάνουν λόγον διὰ τὰ ὅποια οἱ ἄρχοντες ἐδείκνυαν κακὴν συμπεριφορὰν.

«Ἐζήτουν λοιπὸν νὰ τὸν πιάσουν» καὶ νὰ τὸν φονεύσουν. Ποῖοι; Ὅχι θέβαια τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον δὲν ἐπεθύμει τὴν ἐξουσίαν, οὔτε καὶ γίνεταί δοῦλον εἰς τὸν φθόνον, ἀλλὰ οἱ ἱερεῖς. Διότι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πλῆθους ἔλεγαν: «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάνη περισσότερα θαύματα;».

Θέβαια, οὔτε ἡ ἀντίληψις αὐτῆ ἦτο ἡ ὑγιῆς πίστις, ἀλλὰ ἦτο ἡ πίστις τοῦ χυδαίου ὄχλου. Διότι ἀφοῦ λέγουν, «ὅταν ἔλθῃ», ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ἐπίστευσαν ἀπολύτως ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Χριστὸς.

Ἡ μήπως ἠμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν τὸ ἀκόλουθον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀνωτέρω γνώμη διευπάθη ὡς ὑπόθεσις ἀπὸ τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ. Διότι ὅπως οἱ ἄρχοντες ἐφρόντιζαν μὲ μεγάλον ζῆλον νὰ ἀποβεῖλουν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἔτσι καὶ τὰ πλῆθη εἶπαν: Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς. Μήπως ἐκεῖνος θὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτόν; Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πού συνεχῶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ὅσοι ἔχουν χαμηλὴν θρησκευτικὴν πίστιν δὲν προσελκύονται οὔτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν οὔτε ἀπὸ τὰς δημηγορίας παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ θαύματα.

«Οἱ Φαρισαῖοι ἤκουσαν τὸν κόσμον νὰ ψιθυρίζῃ καὶ ἔστειλαν ὑπηρέτας, διὰ νὰ τὸν πιάσουν»¹⁵.

Βλέπετε ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου ἦτο πρόσχημα; Ἐκεῖνο πού τοὺς ἀπασχόλει κυρίως ἦ-

15. Ἰωάν. 7, 32.

το αὐτό¹⁶. Ἐδῶ λοιπὸν ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ἀποδώσουν καμίαν κατηγορίαν, οὔτε διὰ τοὺς λόγους του·οὔτε διὰ τὰς πράξεις του, ἤθελαν νὰ τὸν συλλάθουν ἐξ αἰτίας τοῦ πλῆθους.

Καὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τὴν τόλμην, ἐπειδὴ ὀπωπεύοντο τὸν κίνδυνον, δι' αὐτὸ ἔστειλαν τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἐκτεθοῦν. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη των διὰ τὴν ἐρουσίαν καὶ πόση ἡ μανία των. Ἡ μᾶλλον πόση μεγάλη εἶναι ἡ ἀνοησία των. Ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι ἐπεχείρησαν πολλὰς φορὰς νὰ συλλάθουν τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχαν, δι' αὐτὸ ἀνέθεσαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τοὺς ὑπηρέτας, διὰ νὰ κατὰπραύουν ἀπλῶς τὸν θυμὸν των. Μιολοῦντι πολλὰ τοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατὰ τὸ θαῦμα πού ἔκανε εἰς τὴν κολυμβήθραν¹⁷, δὲν ἔκαναν ὅμως παρομοίαν ἐνέργειαν. Ἐκαναν θέβαια λόγον διὰ σύλληψιν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπεχείρησαν. Εἰς τὴν προκειμένην ὁμως περιπτώσει δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ ὑποφέρουν ἄλλο, διότι ὁ κόσμος ἐπρόκειτο νὰ τρέξῃ κοντὰ του.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἔκανε;

«Ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας»¹⁸. Ἐνῶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταπλήξῃ καὶ νὰ ἐκφοβῆσθαι τοὺς ἀκροατὰς του, λέγει λόγους πλήρεις ταπεινοφροσύνης. Δηλαδὴ, ὡς νὰ ἔλεγεν: Διατί φροντίζετε νὰ μὲ φονεύσετε καὶ νὰ μὲ ἀφανίσετε; Κάνετε ὑπομονὴν ὀλίγον χρόνον καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ μὲ κατέχετε ἔστω καὶ ἂν τὸ θέλετε.

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι τὸ «ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας» σημαίνει τὸν κοινὸν θάνατον, (διότι αὐτὸ ἐνόμισαν), διὰ νὰ μὴ νομίση λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἔ-

16. Νὰ πιάσουν τὸν λαόν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ὁ Μεσσίας.

17. Πρὸβλ. Ἰωάν. 5, 1 ἐξ.

18. Ἰωάν. 7, 33.

κανε καμμίαν ενέργειαν, προσέθεσεν «Καὶ οὗτοι εἰμαι ἐγὼ, δὲν ἠμπορεῖτε σεῖς νὰ ἐλθετε»¹⁹. Ἐάν ὁμως ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ νεκρός, τότε ἠμπορούσαν νὰ ὑπάγουν, διότι ὅλοι ἐκεῖ ἀπερχόμεθα.

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς συνεκίνησαν τοὺς πλέον ἀπλοῦς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἐνῶ τοὺς θρασεῖς τοὺς ἐφόβησαν. Ἀντίθετα, οἱ φιλομαθέστεροι ἐσπεύδαν νὰ τὸν ἀκροασθοῦν, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι ὀλίγος χρόνος ὑπολείπεται ἀκόμη καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ ἀπολαμβάνουν συνεχῶς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν.

Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς, εἰμαι ἐδῶ, ἀλλὰ «εἰμαι μαζί σας». Δηλαδή, εἴτε με διώκετε εἴτε με ἐξορίζετε, διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα δὲν θὰ παύσω νὰ τακτοποιῶ ὅτι εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σας καὶ νὰ σᾶς λέγω τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν σωτηρίαν σας καὶ νὰ σᾶς συμβουλεύω.

«Καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἐκεῖνον πού με ἀπέστειλεν»²⁰. Οἱ λόγοι αὗτοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φοβήσουν καὶ νὰ προκαλέσουν ἀγωνίαν. Διότι φανερόνουν ὅτι θὰ τὸν χρειασθοῦν. «Θὰ με ζητήσετε», λέγει, ὄχι μόνον δὲν θὰ με λησμονήσετε, ἀλλὰ «θὰ με ζητήσετε καὶ δὲν θὰ με εὔρετε»²¹.

Καὶ πότε τὸν ἀνεζήτησαν οἱ Ἰουδαῖοι; Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι καὶ γυναῖκες ἐκκλῆσιον δι' αὐτόν²². Εἶναι δὲ φυσικὸν καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἀμέσως ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐκυριεύετο ἡ πόλις²³ νὰ ἐνθυμηθοῦν τὸν

19. Ἰωάν. 7, 34.

20. Ἰωάν. 7, 34.

21. Ἰωάν. 7, 34.

22. Πρὸς Λουκ. 23, 27.

23. Πρόκειται διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Τίτον τὸ 70 μ.Χ.

Ἰησοῦν καὶ τὰ θαύματά του καὶ νὰ ἀναζητοῦν τὴν παρουσίαν του.

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν τὰ προσέθεσεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Πραγματικὰ, τὸ ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν θὰ τὸν ἐπόθουν καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ τὸν εὔρουν ἦσαν ἱκανὰ νὰ πείσουν τὸν καθένα νὰ ἐλθῇ πλησίον του. Ἐάν ὁμως δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ποθητὴ ἡ παρουσία του, δὲν θὰ ἐφαίνετο ὅτι τοὺς εἶπε κάτι μεγάλα. Πάλιν ὁμως, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ποθητὴ καὶ ἠμπορούσαν νὰ τὸν εὔρουν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἐτάρασεν τόσο.

γ'. Ἐπίσης, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι μαζί των διὰ μεγάλο χρονικὸν διάστημα, θὰ καθίσταντο ἀδιάφοροι. Τώρα ὁμως ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοὺς παρωθεῖ καὶ τοὺς φοβίζει.

Ἡ φράσις «θὰ ὑπάγω πρὸς ἐκεῖνον πού με ἀπέστειλεν» ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι δὲν θὰ πάθῃ καμμίαν θλάθην ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς των καὶ ἀκόμη ὅτι τὸ πάθος του εἶναι ἐκούσιον.

Δύο λοιπὸν προφητείας εἶπεν, ἅψ' ἐνὸς μὲν ὅτι θὰ ἀπέλθῃ μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ ἅψ' ἑτέρου ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ ὑπάγουν πρὸς αὐτόν. Τὸ νὰ προλέγῃ κανεὶς τὸν θάνατόν του δὲν ἀνήκει εἰς τὰς δυνατότητας τοῦ ἀνθρώπου. Διότι κύτταξε τὸν Δαυὶδ πού λέγει: «Γνώρισέ μου, Κύριε, τὸ τέλος μου καὶ ποῖός εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν μου, διὰ νὰ μάθω εἰς τί ὕστερῶν»²⁴. Κανεὶς ὁμως δὲν τὸ ἔμαθεν ἀπὸ ποτέ. Ἀπὸ τὸ ἕνα διαβεβαιώνει τὸ ἄλλο²⁵.

24. Ψαλμ. 38, 5.

25. Ἀπὸ τὴν πρόβρησιν τοῦ θανάτου ἐπαληθεύει τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ ὑπάγουν πλησίον του.

«Ἐχω τὴν γνώμην» ὅτι κάνει κάποιον ὑπαινυγμὸν καὶ πρὸς τοὺς ὑπέρετας καὶ ὅτι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπειθύνει τὸν λόγον, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς συνεκλόνησεν, ἐπειδὴ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐγνώριζε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς των. Δηλαδή, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν Περιμεινατὲ ὀλίγον καὶ θὰ φύγω.

«Ἐλεγαν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξύ των· Ποῦ πρόκειται νὰ ὑπάγῃ αὐτός;»²⁶.

Καὶ ὅμως αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀπαλλαγούν ἀπὸ τὴν παρουσίαν του, ποῦ ἔκαναν τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπουν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐρωτοῦν ποῦ θὰ ὑπάγῃ, ἀλλὰ νὰ ἀναφωνήσουν· Μᾶς εὐχαριστεῖ ἡ εἰδήσις αὐτῆ καὶ πότε θὰ πραγματοποιηθῇ; Ἄλλὰ συνεκινήθησαν κάπως ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ συζητοῦν μεταξύ των καὶ διατυπώνουν ἀνοήτους εἰκασίας διὰ τὸ ποῦ σκοπεύει νὰ ὑπάγῃ.

«Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;»²⁷.

Τὶ σημαίνει ἡ φράσις «εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων»;

Ἔτσι ἀνόμαζαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ διάφορα ἔθνη, ἐπειδὴ ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ ἤρχοντο χωρὶς περιορισμοὺς εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξύ των. Καὶ οἱ ἴδιοι ὅμως ὀφίσταντο τὸ ὄνειδος αὐτό, διότι καὶ αὐτοὶ ἦσαν διασπορά. Παλαιότερον θέθαια ὀλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἦτο συγκεντρωμένον εἰς ἓνα τόπον καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ εὕρῃς ἄλλου Ἰουδαίου παρὰ εἰς τὴν Παλαιστίνην μόνον. Πέραν αὐτῶν διασπορὰν ἀνόμαζαν καὶ τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τοὺς περιπαίξουν καὶ νὰ καυχηθοῦν διὰ τὸ ἔθνος των.

26. Ἰωάν. 7, 35.

27. Ἰωάν. 7, 35.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ σημασία τοῦ «ὅπου θὰ ὑπάγω ἐγὼ σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε»;

Διότι τότε οἱ Ἰουδαῖοι ἀνιμιγνύοντο μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς κάθε σημεῖον τῆς οἰκουμένης ὑπῆρχαν Ἰουδαῖοι. Συνεπῶς, ἐὰν ἐννοοῦσε τοὺς Ἕλληνας, δὲν θὰ ἔλεγεν «ὅπου δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Ὅταν δὲ ἀνερωτήθησαν· «Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;» δὲν εἶπαν, διὰ νὰ τοὺς λυμάνεται, ἀλλὰ «διὰ νὰ τοὺς διδάσκῃ»²⁸. Ἔτσι λοιπὸν ἀφῆσαν τὴν ὄργην καὶ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του. Διότι, ἐὰν δὲν ἐπίστευαν, δὲν θὰ συνεζήτησαν μεταξύ των ποία ἡ σημασία τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ.

Ἄλλ' αὐτὰ μὲν ἐλέγχθησαν πρὸς ἐκείνους, ὑπάρχει ὅμως φόβος μήπως ἰσχύουν καὶ δι' ἡμᾶς τὰ λεγόμενα, ὅτι δηλαδή δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν, ὅπου εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ἐξ αἰτίας τῆς ζωῆς μας ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς λέγει· «Θέλω ὅπου εἶμαι ἐγὼ νὰ εἶναι μαζί μου καὶ ἐκεῖνοι»²⁹, ἐνῶ δι' ἡμᾶς φοβοῦμαι μήπως λεχθῇ τὸ ἀντίθετον, ὅτι «ὅπου εἶμαι ἐγὼ, δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Διότι ὅταν πράττωμεν ἀντίθετα πρὸς τὰς ἐντολάς του, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ; Ἄλλωστε καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐὰν κανεὶς ἀπὸ τοὺς στρατευμένους ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον ἀνάξιον τοῦ θασιλέως, ὅχι μόνον δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἴδῃ τὸν θασιλέα, ἀλλὰ, ἀφοῦ χάσῃ τὴν θέσιν του, θὰ ὀποστή καὶ τὴν χειροτέραν τιμωρίαν.

Πραγματικά, ὅταν εἴμεθα ἀρπαγες, πλεονέκται, ἔδικοι καὶ ἐπιθετικοί, ὅταν δὲν τηρῶμεν τὴν ἐντολὴν τῆς ἐλεημοσύνης, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ πάθωμεν ὅτι συνέθῃ εἰς τὰς μωρὰς παρθένους.

28. Ἰωάν. 7, 35.

29. Ἰωάν. 17, 24.

Διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ εἰσέλθουν ἐκεῖ πού ἔκρεπε, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, ὅταν ἐσθῆσαν αἱ λαμπάδες των. Δηλαδή, ὅταν τὶς ἐγκατέλειψεν ἡ χάρις. Τὴν φλόγα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδέχθημεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν³⁰ μετ' τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂν θέλωμεν θὰ τὴν καταστήσωμεν ζωηροτέραν, ἂν βίως δὲν θέλωμεν, γρήγορα θὰ τὴν χάσωμεν. Καὶ ὅταν σήσῃ αὐτή, δὲν παραμένει τίποτε ἄλλο παρά σκότος μέσα εἰς τὰς ψυχὰς μας. Ὅπως δηλαδή, ὅταν καίη ἡ λαμπάς, ὑπάρχει πολὺ φῶς, καθ' ὁμοίον τρόπον, ὅταν τελειώσῃ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρά νὰ γίνῃ σκότος. Δι' αὐτὸ λέγει: «Τὸ Πνεῦμα μὴ τὸ σθῆνεται»³¹. Καὶ σθῆνει, ὅταν δὲν ἔχη ἔλαιον, ὅταν φυσήῃ δυνατὸς ἄνεμος πέραν τοῦ συνήθους, ὅταν συμπιέζεται καὶ στενοχωρῆται, (διότι πραγματικὰ εἶται σθῆνει ἢ φωτιά). Κυριεύεται δὲ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὰς θιοτικὰς φροντίδας καὶ σθῆνει ἀπὸ τὴν ποιηρὰν ἐπιθυμίαν.

Τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα δὲν σθῆνει τόσοσ τὴν φλόγα αὐτὴν ὅσον ἡ ἀπανθρωπία, ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἀρπαγή. Διότι ὅταν δὲν ἔχη ἔλαιον καὶ ρίψωμεν νερὸ ψυχρὸν, (αὐτὸ εἶναι ἡ πλεονεξία, πού παγώνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικουμένων μετ' τὴν λύπην), πῶς θὰ ἠμπορέσῃ λοιπὸν νὰ παραμείνῃ ἀναμμένη;

Θὰ ἀποθάνωμεν φέροντες μαζί μας κόνιν καὶ τέφραν καὶ πόλιν καπνόν, πού θὰ μᾶς κατηγορῇ ὅτι ἐσθήσαμεν τὰς λαμπάδας. Διότι ὅπου ὑπάρχει καπνός, κατ' ἀνάγκην κάποιον πῦρ ἔχει σθῆσει. Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν πού λέγει: «Δὲν σᾶς γνωρίζω»³². Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν αὐτήν, παρά μόνον ὅταν ἴδωμεν ἕνα πτωχόν καὶ συμπεριφερόμεθα ὡς νὰ μὴ τὸν ἀντικρύσωμεν; Ὅταν

30. Κατὰ τὸ δόγμα.

31. Α' Θεοσ. 5, 19.

32. Ματθ. 25, 12.

ἡμεῖς ἀγνοῶμεν τὸν πεινῶντα Χριστόν, θὰ μᾶς ἀγνοήσῃ καὶ αὐτός, ὅταν θὰ χρειάζόμεθα τὸ ἐλεός του. Καὶ δικαίως. Διότι ὅποιος ἀδιαφορεῖ διὰ τὸν θλιθόμενον καὶ δὲν δίδει ἀπὸ τὰ ἰδικά του, πῶς θὰ ζητήσῃ νὰ λάθῃ ἀπὸ ἐκεῖνα πού δὲν τοῦ ἀνήκουν;

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σᾶς παρακαλῶ νὰ κάνωμεν τὸ πᾶν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦμεν ὅλους τοὺς τρόπους, ὥστε νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ νὰ ἀνάψωμεν τὰς λαμπάδας μας καὶ νὰ εἰσέλθωμεν μαζί μετ' τὸν νυμφίον εἰς τὸν νυμφῶνα, τὸν ὁποῖον εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μετ' τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαζί μετ' τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ' (51)

(Ιωάν. ζ', 37-44)

«Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν¹ τὴν μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἐσαόθη² ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐφώνησε δυνατὰ. Ἐάν κανεῖς διψῆ³, ἄς ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ ἄς πῖῃ. Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή⁴, θὰ πρῆξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος⁵».

α*. Ὅσοι ἔρχονται νὰ ἀκούσουν τὸ θεῖον κήρυγμα

1. Πρόκειται πιθανώτατα διὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν (πρὸλ. Ἀριθ. 29, 35. Λευϊτ. 23, 36), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἄφηνε τὰς σκηνας καὶ μετέβαινεν λιτανευτικῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπανήχεται ὁ καθεὶς εἰς τὸν οἶκον του.

2. Ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι ἐδίδασκαν καθήμενοι. Ἐδῶ ὁμοῦς διὰ νὰ τοῖσι τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων του, ἔχι μόνον ἐμίλει ὄρθιος, ἀλλὰ καὶ φωνάζει δυνατὰ.

3. Ὁ Κύριος παίρνει ἀφορμὴν νὰ εἶπῃ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τελετὴν ποὺ ἐλάμβανε χώραν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἡμέραν, καθ' ἣν μετέβαινον νὰ ἀντλήσουν ὕδωρ ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς σπονδὴν ἐπὶ τοῦ θιασαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων.

4. Τὸ χωρίον διαφόρως ἐρμηνεύεται. Κατὰ τινὰς ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὴν φράσιν ποταμοὶ ὕδατος, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ εἰς χωρίῳ τῆς Π.Δ. ποὺ πιθανῶς ἀνεγινώσκοντο κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ὁ Χρυσόστομος στίζει διαφορετικὰ τὸ χωρίον, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ἡ πιθανώτερα ἐρμηνεία εἶναι ὅτι ὁ Κύριος ἀναφέρεται ἐδῶ γενικῶς εἰς ἀλήθειαν προκηρυχτομένην δι' ἄλλων λέξεων ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἔχων ὅπ' ὅμοι προφητείας οἱαί Ἰσα. 44, 3, 58, 11, Ἰωήλ 3, 18. Ζαχ. 14, 8. Ἰεζ. 47, 1.

5. Ἰωάν. 7, 37-38.

ἢ Εἰς τὴν ὁμίλῃν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἀφ' ἐνὸς μὲν

καὶ εἶναι προσεκτικοὶ εἰς τὴν πίστιν, πρέπει νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὸν σφοδρὸν πόθον τῶν διψῶντων καὶ ἀνάλογον ἐπιθυμίαν νὰ ἀνάπτουν μέσα τῶν, διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσουν νὰ συγκρατήσουν μὲ ἀσφάλειαν τὰ λεγόμενα. Ἄλλωστε καὶ οἱ διψασμένοι, ὅταν πάρουν εἰς τὰς χεῖρας ἕνα ποτήρι μὲ νερὸ, τὸ πίνουν μὲ μεγάλῃν προθυμίαν καὶ τότε ἡσυχάζουν.

Καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν θεῖων λόγων, ἐάν τοὺς ἀκούουν καὶ τοὺς δέχονται μὲ δίψαν, δὲν θὰ κουρασθοῦν ποτέ, μέχρις ὅτου νὰ ἐκμάθουν τὰ πάντα. Διὰ τὸ ὅτι πρέπει συνεχῶς νὰ διψῶμεν καὶ νὰ πεινώμεν πνευματικῶς λέγει ὁ Κύριος: «Μακάριοι ὄσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴν δικαιοσύνην»⁶.

Καὶ ἐδῶ λέγει ὁ Χριστός: «Ἐάν κανεῖς διψᾷ, ἄς ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ ἄς πῖῃ». Οἱ λόγοι αὗτοι ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Κανένας δὲν προσελκύω ἀναγκαστικῶς καὶ διαίως, ἀλλὰ ἐάν κανεῖς ἔχῃ μεγάλην προθυμίαν, ἐάν καλεῖται ἀπὸ τὸν πόθον, αὐτὸν προσκαλῶ ἐγώ.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐπεσημάνεν ὁ Εὐαγγελιστῆς

ἐρμηνεύων τὴν φράσιν «ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεῖσαι ὕδατος ζῶντος» δηλοῖ ὅτι σημαίνει τὴν ἀφθονον χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποίαν δύναται κανεὶς νὰ ὑπερπήδησῃ ὅλας τὰς δυσκολίας, ποὺ παρεμβάλλονται εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ θεοῦ λόγου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ σαφές ὅτι πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου δὲν εἶδετο Ἁγίον Πνεῦμα, διότι οἱ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν των. Μετὰ τὴν συνδιαλλαγὴν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διὰ τοῦ σταυροῦ, ἔδωκε καὶ ὁ Θεὸς ἄφθονον τὸ Ἁγίον Πνεῦμα εἰς ὅσους ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ ἐκδικούνται τοὺς ὀφειστές των καὶ ὄσους τοὺς ἀδικούν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνεκτικοὶ καὶ νὰ τοὺς εὐεργετοῦν πρὸς ὀφέλειαν καὶ διόρθωσιν των.

6. Ματθ. 5, 6.

ὅτι αὐτὸ συνέβη «κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τὴν μεγάλην»; (Διότι ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἦτο μεγάλη, ἐνῷ τὰς ἐνδιαμέσους τὰς ἀφιέρωναν εἰς διασκεδάσεις).

Καὶ διατεὶ ὁμιλεῖ «κατὰ τὴν τελευταίαν»; Διότι κατ' αὐτὴν ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι. Βέβαια τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν εἶχε μεταθῆ εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μὴ μεταδόσεως τὴν ἐξέθεσεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του⁷. Ἄλλ' οὔτε καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην λέγει ὁ Ἰησοῦς κάτι παρόμοιον, διὰ νὰ μὴ λησμονηθοῦν οἱ λόγοι, ἀφοῦ αὐτοὶ ἐσκόπευαν νὰ τὸ ρίψουν εἰς τὰς διασκεδάσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ὅταν θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὰς οἰκίας των, τοὺς δίδει ἐφόδια διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ φωνάζει δυνατὰ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δείξῃ τὴν παρρησίαν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ χάριν τοῦ μεγάλου πλήθους διὰ νὰ ἀκουσθῆ ἀπὸ ὅλους.

Διὰ νὰ καταστήσῃ ἄνωγος σαφὲς ὅτι ἔκανε λόγον διὰ πνευματικὸν πόμα, προσθέτει: «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ ὕδατος ζῶντος». Κοιλία ἐδῶ ὀνομάζει τὴν καρδίαν, ὅπως λέγει καὶ ἄλλοῦ: «Καὶ τὸν νόμον σου μέσα εἰς τὴν κοιλίαν μου»⁸.

Ποῦ ἄνωγος εἶπεν ἡ Γραφή ὅτι «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ ὕδατος ζῶντος»; Πουθενά. Τί σημαίνει λοιπὸν ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή; Ἐν προκειμένῳ πρέπει νὰ χωρίσωμεν μὲ σημεῖον στίξεως⁹, ὥστε τὸ «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ» νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του.

Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔλεγον πολλοὶ «αὐτὸς εἶναι ὁ Χρι-

7. Πρὸλ. Ἰωάν. 7, 1 ἐξ.

8. Ψαλμ. 39, 9.

9. Ὁ Χρυσόστομος συνδέει τὸ «καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή» μὲ τὸ «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ», μὴ στίζων μετὰ τὸ ἐμέ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸ ἡ Γραφή. Πρὸλ. καὶ τὴν σημεῖωσιν 4 τῆς παρουσίας ὁμιλίας.

στός»¹⁰ καὶ ὅτι «ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάμῃ περισσότερα θαύματα;»¹¹ ὑποδεικνύει ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ νὰ μὴ πιστεύουν τόσον ἀπὸ τὰ θαύματα, ὅσον ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς. Διότι πολλοὶ, μολοντί τὸν εἶδαν νὰ θαυματουργῆ, δὲν τὸν ἐδέχοντο ὡς Μεσσίαν. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ λέγουν: «Δὲν ἀναφέρουν αἱ Γραφαὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ;»¹². Καὶ τοὺς λόγους των αὐτοὺς τοὺς διεκήρυσσαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἀποφύγει τὴν διὰ τῆς Γραφῆς ἀπόδειξιν τῆς μεσσιανικῆς του ἰδιότητος, πάλιν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνωτέρω ἄλλωστε τοὺς ἔλεγεν: «Ἐρευνάτε τὰς Γραφάς»¹³ καὶ πάλιν: «Εἶναι γραμμένον εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. Καὶ θὰ εἶναι ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁴, καί: «Σὰς κατηγορεῖ ὁ Μωϋσῆς»¹⁵. Καὶ ἐδῶ λέγει: «Ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ, διὰ νὰ ὑποδείξῃ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀφθονίαν τῆς θείας χάριτος. Ὅπως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Πηγὴ ὕδατος ποῦ θὰ ἀναβλύξῃ εἰς ζωὴν αἰώνιον»¹⁶, δηλαδή θὰ ἔχη ἀφθονον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοῦ λέγει: «ζωὴν αἰώνιον» καὶ ἐδῶ «ὕδωρ ζῶν» τὸ ὀνομάζει.

«Ζῶν ὕδωρ» ὀνομάζει ἐκεῖνο ποὺ κινεῖται, τρέχει συνεχῶς. Διότι ἡ χάρις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν κάποιου καὶ ἐδραιωθῆ εἰς αὐτήν, ἀνα-

10. Ἰωάν. 7, 26.

11. Ἰωάν. 7, 31.

12. Ἰωάν. 7, 42.

13. Ἰωάν. 5, 39.

14. Ἰωάν. 6, 45.

15. Ἰωάν. 5, 45.

16. Ἰωάν. 4, 14.

θλύζει περισσότερο από κάθε άλλη πηγή και δεν κάνει διακοπές, ούτε αδειάζει ούτε σταματά ποτέ.

Διὰ νὰ καταστήσῃ φανερόν λοιπὸν συγχρόνως καὶ τὸ συνεχές τῆς χορηγίας καὶ τὸ ἀπερίγραπτον τῆς ἐνεργείας, ἀνόμασε πηγὴν καὶ ποταμούς, ὄχι ἓνα ποταμόν, ἀλλ' ἀπείρους. Καὶ ἀνωτέρω παρέστησε τὴν ἀφθονίαν, ὅταν εἶπεν ὅτι «θά ἀναπηδᾷ».

Καὶ θὰ ἠμπορέσῃ κανεὶς νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ λεγόμενον, ἐὰν λάθῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν σοφίαν τοῦ Στεφάνου καὶ τὴν γλώσσαν τοῦ Πέτρου καὶ τὴν ρητορικὴν δεινότητα τοῦ Παύλου. Αὐτοὺς τίποτε δὲν τοὺς παρέσυρεν, τίποτε δὲν τοὺς ἐφόβιζεν, οὔτε ὁ θυμὸς τοῦ πλήθους οὔτε αἱ ἐπαναστάσεις τῶν τυράννων οὔτε αἱ ἐπιβουλαι τῶν δαιμόνων οὔτε αἱ καθημεριναὶ ἀπειλαι τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ὡς ποταμοί, ποὺ τρέχουν ὀρμητικοί, εἴται ἐπέρασαν καὶ παρέσυραν τὰ πάντα.

«Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διὰ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπαιρναν ὅσοι θὰ ἐπίστευαν εἰς αὐτόν. Διότι δὲν εἶχε δοθῆ ἀκόμη τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα»¹⁷.

Πῶς λοιπὸν προεφήτευσαν οἱ προφῆται καὶ ἐπέτελεσαν τόσα θαύματα; Οἱ ἀπόστολοι θέθαια δὲν ἐξεδίωκαν τὰ δαιμόνια μὲ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν ποὺ τοὺς ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως λέγει ὁ Ἰδιος: «Καὶ ἐν ἐγὼ ἐκδιώκω τὰ δαιμόνια διὰ τοῦ Βεελζεβοῦλ, τότε τὰ παιδιὰ σας διὰ ποίου τὰ ἐκδιώκουν;»¹⁸. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐξεδίωκαν ὅλοι μὲ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, πρὶν ἀπὸ τὴν σταύρωσίν του, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν ποὺ ἐχορήγει αὐτός. Ὅταν ὁμοῦ ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἀποστελῇ εἰς τὸν κόσμον, τότε ἔλεγεν «Λάθετε

17. Ἰωάν. 7, 39.

18. Ματθ. 12, 27.

Πνεῦμα "Ἅγιον»¹⁹ καὶ πάλιν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τότε ἔκαναν τὰ θαύματα.

8. Ὅταν δὲ τοὺς ἀπέστειλε νὰ κηρύξουν δὲν εἶπεν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς Πνεῦμα "Ἅγιον, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν»²⁰, ὅταν τοὺς ἔλεγεν «Λεπρῶς καθαρίζετε, δαιμόνια νὰ ἐκδιώκετε, νεκροὺς νὰ ἀνασταίνετε. Δωρεὰν ἐλάθετε, δωρεὰν δώσατε»²¹.

Διὰ τοὺς προφῆτας ὁμοῦς πιστεύεται ἀπὸ ὅλους ὅτι τοὺς εἶχε δοθῆ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτὴ εἶχε συσταλῆ καὶ μετακινήθῃ καὶ εἶχεν ἐγκαταλείπει τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλέχθη: «Ἐγκαταλείπεται ἔρημος ὁ οἶκός σας»²². Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ρῆσιν αὐτὴν εἶχεν ἀρχίσει ἡ σπάνις αὐτῆ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι δὲν ὑπῆρχε πλέον προφήτης εἰς αὐτοὺς, οὔτε ἐπώπτευε τὰ ἁγία τῶν ἡ χάρις.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχεν ἀνασταλῆ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐπρόκειτο εἰς τὸ μέλλον νὰ δοθῆ μὲ ἀφθονίαν, αὐτῆς δὲ τῆς διανομῆς ἡ ἀρχὴ ἔγινε μετὰ τὴν σταύρωσιν, ὄχι μόνον μὲ ἀφθονίαν ἀλλὰ καὶ μὲ μεγαλύτερα χαρίσματα. (Διότι πραγματικὰ ἡ δωρεὰ ἦτο περισσότερο ἀξία θαυμασμοῦ, ὅπως ὅταν λέγῃ «Δὲν γνωρίζετε ποίου πνεύματος εἰσθε»²³, καὶ πάλιν «Διότι δὲν ἐλάθετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλὰ ἐλάθετε πνεῦμα υἱοθεσίας»²⁴. Καὶ οἱ παλαιοὶ θέθαια εἶχαν Πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸ δώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Οἱ ἀπόστολοι ὁμοῦς μυριάδας ἀνθρώπων ἐπέπλευσαν μὲ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο

19. Ἰωάν. 20, 22.

20. Ματθ. 10, 1.

21. Ματθ. 10, 8.

22. Ματθ. 23, 38.

23. Λουκ. 9, 55.

24. Ρωμ. 8, 15.

νά λάβουν αὐτὴν τὴν χάριν, ποῦ δὲν εἶχαν ἀκόμη δοθῆ, δι' αὐτὸ λέγει· «Διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα». Ἀφοῦ δι' αὐτὴν τὴν χάριν ἔκανε λόγον ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἔλεγε, «διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», δηλαδὴ δὲν εἶχε δοθῆ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἀκόμη δοξασθῆ»²⁵. Δόξαν ὀνομάζει τὸν σταυρὸν.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἴμεθα ἐχθροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ εἴχαμε στέρηθῆ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ καὶ εἴμεθα μισοί τοι εἰς αὐτὸν, ἐνῶ ἡ χάρις ἦτο ἀπόδειξις συμφιλίσεως, διότι τὸ δῶρον δὲν δίδεται εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς μισουμένους, ἀλλὰ εἰς τοὺς φίλους καὶ εἰς τοὺς ἀγαπητούς, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ προσφερθῆ ἡ θυσία πρὸς χάριν μας καὶ νὰ καταλυθῆ ἡ ἐχθρα διὰ τῆς σαρκὸς καὶ νὰ γίνωμεν φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τότε νὰ λάβωμεν τὴν δωρεάν. Διότι ἐὰν συνέθῃ αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς τὸν Ἀβραάμ, πολὺ περισσότερο θὰ συνέβαιναν εἰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ὁ Παῦλος διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγε· «Ἐὰν κληρονόμοι ἦσαν οἱ ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ νόμου, τότε ἡ πίστις δὲν ἔχει ἀξίαν, διότι ὁ νόμος δημιουργεῖ ὀργήν»²⁶. Ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Ὑπεσχέθῃ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὴν γῆν εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι ἦσαν ἀνάξιοι τῆς ἐπαγγελίας καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ φανοῦν εὐχάριστοι εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰ ἱδικὰ τῶν ἔργα. Δι' αὐτὸ εἰσῆλθεν ἡ πίστις, πρᾶγμα εὐκόλον, διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν χάριν καὶ νὰ μὴ καταργηθοῦν αἱ ἐπαγγελίαι. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Διὰ τοῦτο ἡ ὑπόσχεσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πίστιν, διὰ νὰ εἶναι ὡς δῶρον τῆς χάριτος καὶ νὰ εἶναι θεθαία ἡ ἐπαγγελία»²⁷. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν «ἡ ὑπόσχεσις εἶναι

25. Ἰωάν. 7, 39.

26. Ρωμ. 4, 14-15.

27. Ρωμ. 4, 16.

ὡς δῶρον τῆς χάριτος», ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρουν νὰ ἐπιτύχουν τίποτε μὲ τὰ ἔργα των.

Διὰ τὴν ὁμοίαν, ὅταν εἶπεν «σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς»²⁸, δὲν προσέθεσε καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Γραφῆς· Διότι ἡ γνώμη των ἦτο διεφθαρμένη. «Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»²⁹, καὶ «ἄλλοι ἔλεγον ὅτι πλανᾷ τὸν λαόν»³⁰. Ἐπίσης, «ἄλλοι μὲν ἔλεγον. Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κοινόπολιν Βηθλεέμ»³¹, ἐνῶ «ἄλλοι διεκήρυσσαν διὰ τὸν Χριστόν, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δὲν θὰ γνωρίζῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι»³². Καὶ γενικῶς ἡ γνώμη των διέφερον, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ πλήθη ποῦ εὐρίσκονται εἰς ἀναταραχὴν. Διότι δὲν ἐπρόσεχαν μὲ ἀκρίθειαν εἰς τὰ λεγόμενα, οὔτε διὰ νὰ μάθουν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τοὺς δίδει καμμίαν ἀπάντησιν, ἀν καὶ λέγουσιν· «Μήπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστός;» ἐνῶ τὸν Ναθαναήλ, ποῦ ἠρώτησε μὲ τὸν σφοδρὸν καὶ αὐστηρὸν· «Ἦμπορεῖ νὰ προέλθῃ τίποτε τὸ καλὸν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ;»³³, τὸν ἐπήνεσεν ὡς ἀληθινὸν Ἰσραηλίτην. Αὐτοὶ ὅμως, ποῦ εἶπαν πρὸς τὸν Νικόδημον· «Ἐρεῦνήσε καὶ μάθε, ὅτι ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν δὲν ἔχει ἔλθει προφήτης»³⁴, δὲν τὰ ἔλεγον αὐτὰ ἐπειδὴ ἠθέλουν νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνατρέψουν ὅπλως τὴν γνώμην ποῦ ὑπῆρχε διὰ τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος ὅμως ἦτο ἐραστής τῆς ἀληθείας καὶ ἔλεγε αὐτὰ ἐπειδὴ ἐγνώριζε μὲ ἀκρίθειαν ὅλα τὰ παλαιὰ. Αὐτοὶ ὅμως ἔνα

28. Ἰωάν. 7, 38.

29. Ἰωάν. 7, 40.

30. Ἰωάν. 7, 12.

31. Ἰωάν. 7, 41-42.

32. Ἰωάν. 7, 27.

33. Ἰωάν. 1, 47.

34. Ἰωάν. 7, 52.

σκοπόν είχαν, να ανατρέψουν την αντίληψιν ότι είναι ο Χριστός.

Δι' αυτό τίποτε δὲν τοὺς ἀπεκάλυπτεν. Διότι αὐτοὶ τοῦ ἀντέφασκον πρὸς τὸν ἑαυτὸν των καὶ ἄλλοτε μὲν ἔλεγαν «αὐθεὶς γνωρίζει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται»³⁵, ἄλλοτε δὲ «ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ», εἶναι εὐνόητον ὅτι, καὶ ὅταν θὰ ἐμάθαιναν, πάλιν θὰ ἔφεραν ἀντιρρήσεις. Διότι ὡς δεχθῶμεν ὅτι δὲν ἐγνώριζαν τὸν τόπον, ὅτι θηλασθὴ κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ ἀνετράφη καὶ ἔζησεν εἰς τὴν Ναζαρέτ, (μολοντί καὶ αὐτὴ ἡ ἀγνοία των δὲν συγχωρεῖται, ἐπειδὴ δὲν ἐγεννήθη ἐκεῖ), δὲν ἐγνώριζαν ὁμῶς τὸ γένος του, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸν οἶκον καὶ τὴν γενεάν τοῦ Δαυῖδ; Τότε πῶς ἔλεγαν «Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυῖδ ὁ Χριστός;». Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ ἠδελαν νὰ τὸ συσκιάσουν καὶ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ κακὴν διάθεσιν.

Διατί λοιπὸν δὲν τὸν ἐπλησίασαν διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσουν; Ἐπειδὴ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα σὲ θαυμάζομεν, ἀλλὰ μᾶς προτρέπεις νὰ πιστεύσωμεν εἰς σὲ σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς, ἀπάντησέ μας, πῶς αἱ Γραφαὶ λέγουν ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, ἐνῶ σὺ ἔχεις ἔλθει ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν; Τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὁμῶς δὲν εἶπαν, ἀλλὰ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ πονηρίαν. Τὸ ὅτι βέβαια δὲν ἀνεζήτουν οὔτε ἤθελαν νὰ μάθουν, τὸ προσέθεσαν ἀμέσως ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν «Μερικοὶ ἤθελαν νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤπλωσε χεῖρι ἐπάνω του»³⁶. Ἐάν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν ὑπῆρχε, αὐτὸ τὸ γεγονός ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς κατάνυξιν. Δὲν συνεκινήθησαν ὁμῶς, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης; «Διεισχίσθησαν, ἀλλὰ δὲν κατενύγησαν»³⁷.

35. Ἰωάν. 7, 27.

36. Ἰωάν. 7, 44.

37. Ψαλμ. 34, 15.

γ'. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ πονηρία. Εἰς τίποτε δὲν θέλει νὰ ὑποχωρῇ, ἀλλ' εἰς ἓνα ἀποθλέπει μόνον, εἰς τὸ νὰ ἀφανίσῃ τὸν μισοῦμενον. Τί λέγει ὁμοῦ ἡ Γραφή; «Ὅποιος σκάπτει παγίδα διὰ τὸν πλησίον του, θὰ πῆσῃ ὁ ἴδιος εἰς αὐτήν»³⁸. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ τότε. Διότι αὐτοὶ μὲν ἐπεδίωκαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ σθῆσουν τὸ κήρυγμα του, ἀλλὰ ἔγινε τὸ ἀντίθετον. Τὸ μὲν κήρυγμα ἀκμάζει μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ὅλα τὰ ἰδικὰ των ἐσθῆσαν καὶ κατεστράφησαν. Ἐχασαν καὶ πατρίδα καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ λατρείαν καὶ γενικῶς ἐστερήθησαν κάθε εὐτυχίαν καὶ ἔγιναν δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

Ἐχοντες αὐτὰ ὑπ' ὄψει μας, εἰς καμμίαν περίπτωσιν ἂς μὴ ἐπιβουλεύωμεθα τοὺς ἄλλους, γνωρίζοντες ὅτι ἀκονίζομεν τὸ ἔλφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ θαυτέραν δίδομεν τὴν πληγὴν εἰς τὸ σῶμά μας.

Ἄλλὰ σὲ ἐλύθησε κάποιος καὶ θέλεις νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς; Μὴ ἀμύνεσαι, διότι ἔτσι θὰ ἡμπορέσῃς νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς. Ἐάν ἀμυνθῇς, δὲν ἡμυνθῇς. Καὶ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀνίγμια τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ λόγος ἀληθινός.

Καὶ πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον συμβαίνει αὐτό; Ὅταν δὲν ἀμύνεσαι, καθιστῶς ἐχθρὸν τοῦ ἐπιτιθεμένου τὸν Θεόν, ἐνῶ, ὅταν ἀμύνεσαι, δὲν γίνεται αὐτό. («Διότι ἡ ἐκδίκησις ἀνήκει εἰς ἐμένα, ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος»)³⁹. Πραγματικῶς, ὅταν ἔχωμεν ὑπηρετάς, ποῦ ἦλθαν εἰς ρῆξιν μεταξύ των καὶ δὲν ἀνέθεσαν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἀπεφάσισαν μόνοι των νὰ λύσουν τὰς διαφοράς των, καὶ ἂν ἀκόμη προσέλθουν ἔπειτα πολλὰς φορές, ὅχι μόνον δὲν τοὺς προστατεύομεν, ἀλλὰ

38. Παροιμ. 26, 27.

39. Ρωμ. 12, 19.

καί ἀγανακτοῦμεν καί λέγομεν, ὁραπέτη, ἔπρεπε τά πάντα νά τά ἀναθέσω εἰς τήν μαστίγωσιν, ἐπειδή ἔσπευ-
σες νά ὑπερασπίσης τόν ἑαυτόν σου, μή μέ ἐνοχλήσῃς λοι-
πόν, πολύ περισσότερο θά εἴπῃ αὐτό ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος
μᾶς ἔδωσεν ἐντολήν νά ἀναθέτωμεν εἰς αὐτόν τά πάντα.

Πῶς λοιπόν δέν εἶναι παρόμοιον, ὅταν ἀπό μέν τά
παιδιά μας ἀπαιτῶμεν τόσην ἀνωτερότητα καί ὑπακο-
ήν, εἰς δέ τόν Κύριον δέν παραχωρῶμεν, ὅσα θέλομεν
νά παραχωροῦν εἰς ἡμᾶς οἱ ὑπηρεταί;

Καί αὐτά τά λέγω διὰ τήν προθυμίαν πού ἔχομεν
νά τιμωρῶμεν ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Διότι ὁποῖος πιστεύει
πραγματικά, οὔτε αὐτό δέν πρέπει νά κἀνῇ ἀλλά νά
συγχωρῇ καί νά ἀφήνῃ τά ἁμαρτήματα, ἔστω καί ἄν
τό μέγα ἔπαθλον τῆς πράξεώς του αὐτῆς δέν ἦτο ἐκεῖ-
νο, δηλαδή νά παίρνῃ ὡς ἀνταπόδοσιν τήν ἀφεσιν τῶν
ἁμαρτιῶν του. Ἄλλωστε εἰπέ μου, ἐάν κατηγορῆς τόν
ἁμαρτήσαντα, διατί ἁμαρτάνεις καί πίπτεις εἰς τά ἴδια;

Σέ ὕβρισεν; Νά μή τοῦ ἀνταποδώσῃς τήν ὕβριν, διό-
τι ὕβρίζεις τόν ἑαυτόν σου.

Σέ ἐκτύπησεν; Νά μή τόν κτυπήσῃς καί σὺ, διότι
δέν θά κερδίσῃς τίποτε εἰς καμίαν περίπτωσιν.

Σέ ἐλύπησεν; Νά μή τόν λυπήσῃς ὡς ἀντεκδικη-
σιν, διότι τό κέρδος εἶναι μηδέν, ἀλλά θά γίνῃς πάλιν
ἴσος πρός αὐτόν.

Μόνον ἔτσι θά ἠμπορέσῃς νά τόν ἀποτρέψῃς, ἄν μέ
πραύτητα καί ἐπιείκειαν ὑποφέρῃς. Ἔτσι θά τόν δε-
σμεύσῃς. Ἔτσι θά τοῦ ἀνακόψῃς τήν ὀργήν. Κανείς δέν
θεραπεύει τό κακόν μέ τό κακόν, ἀλλά θεραπεύει τό
κακόν μέ τό καλόν. Αὐτά διδάσκουν μερικοί καί ἀπό
τούς Ἕλληνας. Ἄς ἐντραπῶμεν λοιπόν, ἐάν εἰς τοὺς
ἀνοήτους Ἕλληνας ὑπάρχη τόσον ὕψηλῃ ἀντιληψίς,
ἐνῶ ἡμεῖς φαινόμεθα κατώτεροι.

Πολλοί ἠδικήθησαν καί ὑπέφεραν τήν ἀδικίαν. Πολ-
λοί ἐσυκοφαντήθησαν καί δέν ἠμύνθησαν, ἔγιναν ἀντι-

κείμενον ἐπιβουλῆς καί εὐηργέτησαν. Καί ὑπάρχει
μεγάλος φόβος μήπως μερικοί ἀπό αὐτοὺς εὐρεθοῦν
ἀνώτεροί μας κατὰ τήν ἀρετὴν καί καταστήσουν τήν τι-
μωρίαν μας χειροτέραν. Πραγματικά, ὅταν ὁσοὶ ἐλα-
θῶν τήν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁσοὶ προσδο-
κοῦν τήν βασιλείαν, ὁσοὶ σκέπτονται τόν οὐρανόν, ὁσοὶ
δέν φοβοῦνται τήν γέενναν, ὁσοὶ προτρέπονται νά γί-
νουν ἀγγελοὶ, ὁσοὶ μετέχουν εἰς τὰ μυστήρια, ὅσοι ἡ-
μεῖς λοιπόν, ὅταν δέν φθάσωμεν εἰς τόν βαθμόν τῆς ἀ-
ρετῆς ἐκείνων, ποῖαν συγχώρησιν θά ἔχωμεν;

Ἐάν πρέπει νά εἰμεθα ἀνώτεροι τῶν Ἰουδαίων,
(«ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δέν ὑπερβαίῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμ-
ματέων καί τῶν Φαρισαίων, δέν θά εἰσελάθετε εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁰), πολύ περισσότερο πρέπει
νά ὑπερβαίνομεν εἰς τὴν ἀρετὴν τοὺς Ἕλληνας. Ἐάν
τοὺς Φαρισαίους, πολύ περισσότερο τοὺς ἀπίστους.
Διότι ἐάν δέν ἠμπαρέσωμεν νά φανῶμεν ἀνώτεροι ἀπὸ
τόν τρόπον τῆς ζωῆς ἐκείνων, ἔχει ἀποκλεισθῆ δι' ἡμᾶς
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅταν ἀποδεικνυόμεθα κα-
τώτεροι καί ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, πῶς θά ἐπιτύχωμεν νά
ἀποκτήσωμεν τὴν βασιλείαν;

Ἄς ἐγάλωμεν λοιπόν ἀπὸ μέσα μας κάθε πικρίαν
καί ὀργὴν καί θυμόν. «Τὸ νά σᾶς λέγω τά ἴδια πράγμα-
τα, εἰς ἐμέ δέν εἶναι βαρετόν, εἰς σᾶς ὅμως παρέχει ἀ-
σφάλειαν»⁴¹. Ἄλλωστε καί οἱ ἱατροὶ χρησιμοποιοῦν τὸ
ἴδιον φάρμακον πολλὰς φορές. Καί ἐγὼ δέν θά παύσω
νά σᾶς λέγω τά ἴδια, νά σᾶς τὰ ὑπενθυμίζω, νά σᾶς δι-
δάσκω καί νά σᾶς προτρέπω. Διότι τό θῆρος τῶν βιο-
τικῶν φροντίδων εἶναι μεγάλο καί μᾶς κάνει νά λησμο-
νῶμεν. Δι' αὐτό μᾶς χρειάζεται συνεχὴς διδασκαλία.

40. Ματθ. 5, 20.

41. Φίλιπ. 3, 1.

Συνεπώς, διά νά μή συγκεντρωνώμεθα ματαίως καί ασκόπως, ὡς ἀποδεικνύομεν τήν πίστιν μας μέ τὰ ἔργα μας, διά νά ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικά ἀγαθά μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μέ τόν ὁποῖον εἰς τόν Πατέρα καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ἜΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 73

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΔΕΤ' — ΝΑ'
(ΚΕΦ. 4 — 7)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ εὐρισκόμενα βιβλία τοῦ ἐν ἁγίοις Πα-
τρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐρμη-
νεῖα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον». Τόμος
B', Ἀθήναι 1873, σελ. 258 - 382.